

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖLÜMÜN ADI...

roman

Ladislav MNACKO

Ladislav Mnacko
ÖLÜMÜN ADI

e yayınları
ankara cad.
13/2
istanbul

Ladislav Mnacko
ÖLÜMÜN ADI

roman

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÖLÜMÜN ADI...

ladislav mnacko'dan çeviren leyla ragıp / e yayınları 25 /
çağımızın romanları: 13 / birinci baskı nisan 1970 / kapak
k. kaldı: rené magritte / dizgi: öz-gör matbaası / baskı:
hür basımevi / cilt: şen ciltevi

E. YAYINLARI ankara caddesi 13/2

tel 26 81 42 P. K. 12

İ S T A N B U L

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

**ladislav
mnacko**

ÖLÜMÜN ADI ...

roman

**türkçesi
leyla
ragıp**

**e yayınları
ankara caddesi 13/2
istanbul**

ZAFER GECESİ

**Her savaş fiziki ve moral güçle-
rin kanlı ve yıkıcı bir boy ölçüş-
mesidir. Sonuçta bunları en faz-
la elinde tutmayı başaran taraf
kazanır.** Clausewitz

Hiç bir yanımda ağrıya değil. Gövdemin alt kısımlarını yokluyorum da düşünüyorum. Ne garip, bunlar benim bacaklarım mı? Acaba bir süre sonra yeniden bacak niteliğini kazanabilecekler mi? Sırtım cansız bir cisim gibi yumuşak, gevşek, pürüzsüz. Bende ipek yüzlü kuştüyü bir yastık izlenimi uyandırıyor.

Bir kediye ya da bir köpeğe okşadığınız zaman elinizin altında hafif bir titreme duyar-sınız. Bu, canlılığın canlıya dokunmasından ortaya çıkan bir tepkidir. Ama kalçalarımı elle-diğimde hiç bir şey hissetmiyorum. Sanki belimden aşağı takma bacaklar var. Bazı kişiler takma bacakların bile zaman zaman acıdığını ya da gövdede kasılmalar meydana getirdiğini söyledikleri halde ben bir şey duymuyorum. Fakat kalça ve bacaklarımın gövdemin parçaları olduğu gerçek. Buna rağmen sanki bir kısmı benim, bir kısmı da benim değil. Hem yaşıyor, hem yaşamıyorum. İnsan bacaklarıyla düşünemez. Düşünceler başta gelişir. Oysa ben bacaklarımın hareket etmesini ve zihnimin durması-

nı istiyorum. Hiç bir şey hatırlamak, duymak ve anlamak istemiyorum.

Midemin üstünde yatıyor, hareket edemiyorum. Altı gündür yatağın içinde bu şekilde yatıyorum. Bir çok kişi, bacaklar hareket etmese de kolları kaldırıp indirerek, bacakları bir-biri üstüne atarak ya da bir yandan öbür yana dönerek insanın kendi kendini avutabileceğini düşünebilir. İnadına, bana hiç hareket etmeden yatmam gerektiğini söyleyen doktorun sözlerini dinlememek için kendimi bu şekilde eğlendirmeyi düşünmedim değil. Uzun süre dönmeye çalıştımsa da olmadı. Kabul edilen gerçek, insan gövdesinin bir kas sisteminden yapılmış olduğudur. Doğru ama, bu kaslardan biri arızalandı mı bütün mekanizma bozuluyor. Hareket edemiyorum. Bir bebek gibi dayanıksızım. Bebek hiç olmazsa beşiğinde ellerini kollarını sallar, bir yandan ötekine döner. Bense, en doğal ihtiyacımı görmek için bile iki hasta-bakıcının yardımına muhtacım. Bana yemek yediriyorlar, yıkıyorlar, traş ediyorlar, normal bir erkeğin yapması gereken her şeyi onların yardımıyla yapıyorum.

Çenemi avucuma dayamış hastahane odasının pencerelerini kaplayan o çirkin, kül rengi kâğıdı seyrediyorum.

— Şu kâğıdı pencereden çıkarır mısınız hemşireanım?

Hemşire Eliska arkamda bir yerde oturuyor ama ben nerede olduğunu göremiyorum. Ne biçim bir kadın olduğundan haberim yok, ancak şu sıra başını salladığını biliyorum. Saatlerce yerinden kıpırdamadan oturur, başımda bekler. Karartma kâğıdını pencereden çıkarmak? Olur iş değil. Kadıncağızın, «Bu adam de-

li mi ne?» diye düşündüğünden eminim. Doğru, ancak bugün öğleden sonra, telsiz altı yıl süren savaşın sona erdiğini ve Alman ordularının Güney Bohemya'da Rus ordularına teslim olduğunu bildirdi. Ama uzun yıllar boyunca sürüp giden bir savaşın bu kadar kısa zamanda sona erebileceğini aklım almıyor. Radyoda kısacık bir haber hepsi bu kadar. Yaklaşık olarak altı yıldır Avrupalılar her günün akşamı pencerelelerine karartma kâğıdı yapıştırdılar. Uzun zamandır bu işi makine gibi yaptıkları için alışkanlık haline geldi. Akşam karartma yapıp ertesi sabah çıkarmak günlük hayatın bir parçası oldu. Bütün bunların böyle bitivereceğine kim inanırdı? Sakın telsizde verilen haber asılsız olmasın. Artık telsize inanan kişi kaldı mı şu dünyada? Bir Alman bombardıman uçağı ya da Amerikan uçak filolarından biri teslim olma haberini almadıysa ne olacak?

Hemşire Eliska arkamda bir yerlerde. Kendisini göremiyorum ama varlığını duyuyorum. Başını hayır anlamına bir yandan öbürüne salladığını çok iyi biliyorum. Hayır, olamaz, başhekim bana bu konuda talimat vermeden hiç bir şey yapmaya yetkili değilim. Artık diretmiyorum, bu defa da kalçalarımı yokluyorum. Yapabildiğim tek hareket. Bacaklarımın hareketsiz, duyarsız, ölü olduğunu bana açıkca anlatacak tek eğlencem bu. En ufak bir rahatsızlık hissettiğimi sanmayın. Hiç bir şeyim eksik değil. Hastalar sağlam kişilere oranla daha sabırlı oluyorlar. Aynı durum ve biçimde bitmek tükenmek bilmez günler geçirdikleri olur da yine yakınmazlar. Hiç bir şey canımı acıtmıyor. Kollarımda da en ufak bir uyuşma

duymuyorum. Yalnız midemin üstüne yatmaktan bıktım usandım.

Başhekim bu sabah beni ınuayene etmeye geldiğinde sırtımdaki yaranın iyileşmeye yüz tuttuğunu ve ertesi sabah beni arka üstü çevireceklerini söyledi. Yarın... İnsan, ertesi gün sırt üstü yatabileceğini öğrenince sabırsızlıkla beklenen an bir türlü gelmek bilmiyor. Hastanedekilerin benimle bu şekilde konuşmalarına gerçekten şaşıyorum. Üzerime bu kadar düşüklerine ve özen gösterdiklerine göre, acaba hepsi beni bir sakat olarak mı görüyor?

Ne olursa olsun sırtüstü yatmak benim için bir değişiklik olacak. Böyle yatarken çevremde ne var ne yok daha iyi görebileceğim. Bundan sonra, kapkara ve çıplak bir ağaç dalıyla gök yüzünün görebildiğim kadarki bölümünü seyretmekten kurtuluyorum. Eliska çıplak dalın bir Japon ağacına ait olduğunu söylüyor. Yapıksız bir ağaç kadar çirkin görüntü olamaz hani. Kimbilir, belki de gördüğüm dal bacaklarım gibi kurumuştur. Artık akşamları, Alman baskınının ve Alman korkusunun simgesi bu kül rengi kâğıdı da görmeyeceğim. Yarın beni sırtüstü çevirecekler. İstersem yüzükoyun çevirmelerini de söylerim. Hastahannede geçirmeye başladığım hayat daha aydınlık, dünyam daha geniş olacak. İnsanların yüzlerini göreceğim. Hemşire Eliska'nın ne biçim bir yaratık olduğunu keşfedeceğim. Gözleri hayâl ettiğim gibi, mavi mi acaba?

Düşündükçe ürpertiler geçirdiğim o an yaralandığım o an sık sık gözümün önünde canlanıyor. Olacağı buydu, başka türlü olamazdı zaten. Fred'e: «Sen ateş edip dikkati üzerine çekerken ben sokağı geçerim, sonra ben aynı

şeyi yaparım ve sen peşimden gelirsin,» demiştir. Fred elindeki otomatığı ateşleyince cadde-
nin karşı tarafına doğru koşmaya başladım.
Fred'in silâhının sesinden başka hiç bir şey
beni ilgilendirmiyordu. Kilometreler boyunca
bu sestten başka canlı bir varlığın çıkardığı ses
yok gibiydi. Gerçekte mantığa aykırı geliyorsa
da otomatığın sesi bile bir hayat belirtisidir.
Tam o sıra sırtıma bir şey çarptı ve beni yere
düşürdü. O an aklıma gelen, bana çarpanın bir
lokomotif ya da bir kazı makinesinin tırmığı
olduğuydu. Evet, evet bir kazı makinesi olabi-
lirdi bu. Yere yapışmış, kendimi ağzına kadar
yağ dolu bir havuzun içine düşmüş hissederken
derimin patlayıp asfalt yolda gövdem bin
parça olacağını sanıyordum. Beni yere çarpan
şey sadece bir mermiydi. Ucu sivri, nikel kaplı
bir mermi. Hastahanede çıkardılar, şimdi baş-
ucumdaki çekmecede duruyor. Üstündeki kah-
verengimsi kurumuş kan benim kanım.

Ama o sıra, insan algısının normalden bin
kat fazla işlediği bir anda bunun mermi oldu-
ğunu anlayamadım. Sırtımda müthiş bir san-
cıyla yere kapaklandım. Gövdem ikiye bölün-
müştü sanki. Böylesine bir yara alan kişinin
uzun süre yaşayamayacağını, benim de saatle-
rimin sayılı olduğunu düşünüyorum, gücümün
akıp gittiğini hissediyordum. Fred yolun
öbür yanında, bir çöp yığınının arkasında ya-
tıyordu. O sabah çöpçülerin yolları temizledik-
lerini hatırlayınca gülmem tuttu. Yattığım yer-
de binlerce şey düşünüyordum. Bunların için-
de, hayatla aramdaki ilişkiyi insanoğluna yara-
şır bir ağırbaşlılıkla kesmem gerektiği de var-
dı. Fred bana sesleniyordu ama gücümün git-
gide kesildiğini duyduğumdan cevap veremi-

yordum. O sıra benim durumumda olan birinin vasiyetnamesini hazırlaması gerektiğini düşünüyor, umutsuzca bir şeyler söylemeye çalışıyordum. Sonunda, bir dirseğimin üstünde güçlkle doğrulup olanca gücümle, «Fred, çocuklara başıma geleni söyle,» diye bağırdım. Arkadaşıımın «Ulan eşek, sadece bacağından vurulduğunu görmedim mi sanıyorsun?» dediğini duydum. Hey aslanım benim, sanki uçan kurşunu görmüşcesine konuşuyordu. Yine de emin olmak istedim, doğrulmaya çalıştım, sol kalçamı tuttum, olmadı. Hiç bir şey hissetmiyordum. En son düşünebildiğim şey ölüm oldu. Beni ikiye böldüler, ölüyorum, sonum geldi, bir kaç dakikaya kadar gidiyorum. Ama gerçekte bütün bunlar korkunç değildi, hiç değildi.

Yavaş yavaş kendime geliyordum. Duygularım da yavaş yavaş uyanıyordu. Önce gördüm, sonra duydum, daha sonra da hissettim. Bir kömür yığını üstünde yüzükoyun yatıyordum. Niye kömür üstünde olduğumu bilmiyordum. Hiç bir şey bilmiyordum.

Bir bodrumda yatıyordum. Oraya nasıl geldiğimi de ancak Tanrı bilir. Küçük, pis bir pencereden isli bir ışık sızıyordu. Bodrumun bir köşesinden, bir kaç çift göz birden bana bakıyordu. Az sonra bunların sadece göz değil, birbirine sokulmuş bana bakan, ürkek, kadınlı çocuklu bir grup insan olduğunu anladım. Sessizce beni seyrediyorlardı. Biri kendime gelmekte olduğumu söyledi. Bir başkası da ağzımdan içeri içki boşaltıyordu: «Hadi, korkma bir yudum al.» «Ne oldu?» diye sordum. Genç bir kız sesi «Şimdi olmaz, yat bakalım», dedi. Bakıtım, ömrümde gördüğüm kızların belki en gü-

zeli üzerime eğilmiş bana bakıyordu. «Kendini nasıl hissediyorsun, bir tarafın ağrıyor mu?» Hiç bir şey duymuyordum. Yavaş yavaş burada olmamam gerektiğini anlamaya başlıyordum. Başka bir yerde olmalıydım. Ortada bir anlaşmazlık vardı. «Ne arıyorum burada?» Tabancalı üç genç seni buraya getirdi, yaralısın» Dünyanın en güzel kızı bunları söyledikten sonra geri çekildi. Deminden beri ağzıma içki akıtmakta olan adam: «Almanlar bunu burada bulurlarsa hepimizi kurşuna dizerler,» diye fısıldadı. Bunun üzerine dünyanın en güzel kızı: «Kendinizden utanmalısınız Bay Kroupa» diyerek adamı aşağıladı. Diğerleri bodrumun karanlığında birbirlerine biraz daha sokularak bana korku dolu bakışlarla bakmaya devam ettiler. «Nerede, ne oldu bana» derken dünyanın en güzel kızı: «Sırtına bir mermi saplanmış, önemli bir şey olmasa gerek, göreceksin,» sözleriyle beni avutmaya çalışıyordu. Tam o sıra, köşede büzülmüş bana bakan kadınlardan biri: «Zavallı çocuğun bel kemiği kırılmış,» dedi. Kadının benden söz ettiğini anlamam için uzun bir sürenin geçmesi gerekti. Bodrumdaki tek erkek olan adam elindeki şişeyi yeniden ağzıma dayayarak, «İç bak iyi gelir,» diye beni bir kaç yudum daha almaya zorluyordu. İçtiğim içkiyi pek beğenmemiştim. İçkiye benze miyordu. Tadı da sabun gibiydi. Adam, markasını göreyim diye şişeyi neredeyse gözüm e sokacaktı. Bu, şimdiye kadar hiç tatmadığım bir konyak cinsi olan Hennessy şişesiydi. İçkinin gövde mi iyice ısıttığını, başıma çıktığını ve hayat belirtilerinin yavaş yavaş geri gelmeye başladığını hissediyordum .

Şaka etmeye çalışarak; «Bu kadar değerli

bir içkiye nasıl olur da kıyarsınız?» dedim.

Adamın: «Bu şişeyi, savaş boyu Almanlardan saklamaya çalıştım», dediğini duydum. Bunları öylesine kayıtsız bir sesle söyledi ki o an bana Kızıl Lojzik'i hatırlattı. O da her iş dönüşü, Nikolai'ye kısaca: «Cephane dolu bir treni havaya uçurduk,» derdi.

Bay Hennessy alçak gönüllülükle: «İçkimi yaralı bir kahramana sunmak benim için şereftir,» dedi.

Karşımdaki adama tekme atmak için, içimde dayanılmaz bir istek duyuyordum ama, değil tekme atmak hiç bir hareket yapacak halde değildim. Orada öylece, kendimi çevremdekilerin insafına terketmiş yatıyordum. Kadınlardan biri büzüldüğü köşeden sordu: «Sence Almanlar geri dönerler mi?» «Korkmayın artık dönmezler,» diyerek kadını avuttum. Ama her zaman, elde olmadan yapılan bir hareketin sözlerden daha anlamlı olduğu gerçektir. Ben de bilinç dışı, elimi belime, otomatiğimin durduğu yere attım. Tabanca yerinde yoktu. Kadınlar el hareketimden ne yapmak istediğini anladılar. İçlerinden biri: «Eyvah, Vasek'e ne oldu? Öldürecekler onu,» diye bağırdı.

Birden kızdım. Ne hakla tabancamı alıyorlardı. Kadını korkutmak için, Almanların Vasek'i öldürmüş olabileceklerini söylemeye yeltendim. Fakat Bay Hennessy benden önce davrandı: «Böyle bir oğlunuz olduğu için gurur duymalısınız madam,» dedi. Bay Hennessy konuşurken, tabancamı aldıkları için kendilerini bağışlatmak amacıyla bir yandan da omuzumu okşuyordu:

«Galiba bundan sonra otomatiğe ihtiyacın olmayacak, dostum.»

Oğlunu merak eden kadın: «Seni gidi su aygırı seni, burda çöreklenip korkudan titreyeceğine ölüme gönderdiğin çocukların yerine kendin gitseydin ya!» dedi. Dünyanın en güzel kızı: «Hepiniz susun,» diyerek araya girdi. Belki genç kızın sözünü dinlemek için, belki de yakınlarından gelen makineli tüfek sesi yüzünden herkes bir anda sustu. Bay Hennessy; «Birinin dışarı çıkıp ne olup bittiğini öğrenmesi gerek,» dedi.

«Korkuyor muyum sanıyorsun? Bu kez, adamın kendine olan güveni biraz sarsılmış gibiydi. «Kadınım, ben Piave'de bundan çok daha beter durumlarla karşı karşıya kaldım.»

Vasek'in annesi söyleniyordu: «Sen niye gitmiyorsun ödle? Kadınları ve çocukları ölüme sürüklemek tam sana göre iş zaten.»

Ayaklarını sürüye sürüye dolaşmasından ne denli korktuğunu anlamak kolaydı. Eminim, o sıra dışarıda koskoca bir Alman birliğinin kendisini beklediğini sanıyordu. Bir süre duvar dibinde gidip geldikten sonra olanca sesiyle: «Arkadaşlar, Almanlardan en ufak bir iz bile yok. Yollar bizimkilerle dolu. Yaşasın!» diye bağırdı.

Maymun! Niçin yaşasın diye bağıırıyordu? Ama hiç ummadığı şekilde, sözlerinin bodrumdakiler üzerindeki etkisi büyük oldu. Belimden otomatığı alan çocuğun annesi alaylı alaylı: «Yaşasın diyene bakın, susup kendinden utanman gerek,» dedi. Korkuları geçen diğer kadınlar da Kroupa'ya veriştirmeye koyuldular. Bu Kroupa hinoğluhının teki, diye düşündüm.

Ama kendini kurtarmanın yolunu da çok geçmeden buldu. «Bu çocuk bu şekilde burada yatamaz. Kan kaybından ölür. Emin bir yere

götürmem gerek.» Bu arada kadınlar da öfkeyle adamı alaya alıyorlardı.

«Savaşta Almanların çizmelerini yalıyordu...»

«Onu Almanlara bırakmalıydık ama...»

Kadınların bu ani değişikliğine şaşmaktan kendimi alamadım. Beş dakikadan daha kısa bir süre önce bodrumun karanlık bir köşesinde felâketin tepelerine çöktüğüne inanan, hayatlarını kurtarması için Tanrı'ya yakaran, «Ulu Tanrım, bize acı, nemiz varsa hepsini al, tek hayatımızı bağışla» diyenler aynı insanlardı. Şimdi neydi düşündükleri? Herhalde hayatlarını değil, Tanrı'ya adadıklarını kurtarmak istiyorlardı. Tabancamı alıp giden çocuğun anesi bir takım havalar takınmaya, üstünlük taslamaya başlamıştı. Kadın, bodrumdakilerin hepsini dışarı çıkmaya zorlayınca sözünü dinlediler. Oğlunun yürekli ve gözüpek davranışı bile yepyeni bir ışık altında görünmeye başlamıştı. Artık Almanların çocuğunu öldüreceklerinden korkmuyor muydu? Oysa çocuk halâ öldürülme tehlikesi içindeydi. Kadınlar merdivenlerden bağrışa çığrışa çıktılar. Beni unutmuşlardı. Bodrumda, dünyanın en güzel kızıyla başbaşa kalmıştım. Kıza: «Bizimkiler yakınlarda bir yerlerde olacaklar. Onlara söyle de gelip beni alsınlar,» dedim. Gitmek istemiyordu. Bana öyle geliyordu ki diğerleri adına bir utanç duygusu içindeydi. Ama sonunda gitti. Yurtsever Bay Kroupa'nın bıraktığı Hennessy şişesiyle başbaşa kalmıştım. Bir yudum aldım, beklemeğe başladım. Yapacak başka hiç bir şey yoktu ki. Sokaktan, gitgide artarak gelen sesleri dinleyerek bekliyordum. Kimsenin görüldüğü yoktu ama ben yine de aldırımyordum. Sonun-

da Kroupa iki yabancıyla içeri girince biraz rahatsız bile oldum.

Sinirli sinirli: «İşte, yaralı bir kahramanı ölüme terk ediyorlardı. Lütfen dikkatli olun fena yaralanmış,» diyordu. Adamlar beni kucaklayarak merdivenlerden yukarı çıkardılar. Kroupa çevrelerinde dolanıyor, ne yapmaları gerektiğini söylüyor, emirler veriyor ve dikkatli olmalarını öğütlüyordu. «Yol açın! Yaralı bir kahramana yol açın,» diye bağırırken nasıl mutluydu, bilemezsiniz. Sokakta açık bir araba duruyordu. Arabaya dev gibi iki at koşulmuştu. Önündeki teneke plâkanın üstünde Rene Kroupa yazılıydı. Adının altında da taşıma müteahhidi, dağıtım ve ulaştırma sözcükleri vardı. Kurtarıcımın el çabukluğuyla nasıl araba bulduğunu da böylece anlamış oluyordum.

Beni arabaya yatırdılar. Kroupa'nın katlandığı bütün zahmetler boşa gidecek gibi görünüyordu. Yerimizden bir adım bile kıpırdamıyorduk. Caddenin bir başından öbür başına kadar her taraf Kızılordu askerleriyle doluydu. Kızılordu askerleri altı yıldır millete baskı yapan Almanlardan çok farklıydı. Adım atışları hafif, üstleri başları toz içindeydi. Başlarında kızıl yıldızlı kasketleri vardı. Yüzleri tozdan görünmüyordu. Silâhları, duruşları ve gözleri bile almanlarınkinden çok başkaydı. Bir Moravya kasabasından ilk kez geçiyorlar ve burada neler olup bittiğini anlıyamıyorlardı. Hiç bir yerde, hatta kendi ülkelerinde bile halk onları ağlayıp bağırarak, gülerek ,bu şekilde karşılamamıştır. Hiç bir yerde çiçek yağmuru na tutulmamışlar, bu kadar çok güzel kız tarafından öpülmemişlerdir.

Halk, caddede yürüyen bölümü bir anda ku-

şattı. Askerlerin o an şunları düşündüklerinden eminim: «Bunlar kim? Bu karşılaş ve ilgi neye?» Askerler korku, ölüm, açlık, sefalet ve yı-kıntıdan başka şeye raslanmayan topraklardan geçmişlerdi. Şimdi savaş görmemiş benzeyen bir şehirde, süslü kentsoyluları andıran in-sanlarla karşılaşılıyorlar. Gerçekte bütün bura-dakilerin kentsoylu olmalarına imkân yok, hem bakalım kentsoylular onları böylesine candan karşılayabilirler mi?

Kızılordu askerleri kadınların, sevgilileri-miz... meleklerimiz... diye seslenen isterik çığ-lıklarını duyuyorlar, kahkahaları ve gözyaşları-nı gerçekte olduğu gibi yorumluyorlar. Halkın çoğunluğu onlara kendi dilleriyle hitap ediyor, ama lisanlarını anlamasalar bile hareketlerin-den anlam çıkarmak o kadar güç değil.

Arabada hareketsiz yatıyordum. Atların böğürleri caddede olup bitenin çoğunu görme-me engel oluyordu. Seçebildiğim kadarıyla gö-rüntü çok garipti. Çok güzel, iyi giyimli ve alım-lı bir genç kız tüm ağırlığıyla bir Kızılordu as-kerine yaslanmış, adamın kendini kurtarmak için çaba harcamasına rağmen ihtirasla öpü-yordu. Diğerleri de hiç olmazsa adama doku-nabilmek için kendilerine yol açmaya çalışıyor-lardı ama genç kız adamı bırakmıyordu, dünya-da hiç bir güç onu askerden ayıramazdı. Biraz ötede yaşlı bir kadın yakaladığı genç bir askeri okşuyor, bir yandan da mırıldanıyordu: «Ev-lât, sonunda geldin ya artık rahat ölebilirim» İçki şişeleri elden ele dolaşıyordu. Görüntü hem dokunaklı, hem gülünç, hem soylu, hem neşeli, hem de acıydı. Bir yönüyle şaşırtıcı, bir diğer yönüyle mükemmeldi. Kısaca, hayatı

ve özgürlüğü geri getiren bir orduya yapılan ağırbaşlı bir karşılama töreniydi.

Hemen hemen her evde bir bayrak sallanıyordu. Bir çoğu kırmızı beyaz, orak çekiçli, bazıları da kırmızı beyaz ve mavi bayraklardı. Aralarında Amerikan, İngiliz ve Fransız bayrakları da vardı. Çekoslovak bayrağını yapmak çok kolaydır. Dört köşe bir kumaş parçasının bir yanını kırmızıya, bir yanını da maviye boyadınız mı oldu demektir. Ama benim şaşıtım nokta bütün bu insanların yıldızlı, çizgili bayrakları nereden bulduklarıydı. İnsan, bir gecede, yapılması bu denli zor bayrakları elde dokuyamıyacağına göre nereden bulabilirdi? Ayrıca evde bayrak saklamanın cezası da ölümdü.

Kızılordu askerleri sonunda, birer birer, güçlkle, kendilerini çevreleyen bu insanlardan kurtulmayı başardılar. Derken birdenbire yok oluverdiler, gitmişlerdi. Kalabalık karınca gibi kaynaşıyordu. Civarda benden başka selâmlayıp öpebilecekleri kimse yoktu. Arabada yatıyordum. Bay Kroupa da vatanseverlik gösterisiyle sağa sola açıklamalar yapıyor, gözdağı veriyordu. Dikkat! Dokunmayın! Onun malı, kalkanı, ve adeta gösterisi olmuşum.

«Yol açın, yol açın. Ne biçim insanlarsınız? Yaralı bir kahraman taşıyoruz.» Kroupa elindeki malı satmak isteyen bir sokak satıcısı gibi bağıırıyordu. Sonunda arabayı çeken iki güçlü at yürümeye başladı. Kroupa arabanın önünde, arkasında, sağında ve solunda gidiyor, yaralı bir partizana sahip olmanın keyfi içinde yüksek sesle konuşuyor, çevresine sanki ışık saçıyordu. Her adım atışta, «Yolumuzun üstünden çekilin. Yaralı bir kahraman taşıyoruz,» di-

ye bağıırıyordu. Araba yavaş yavaş gidiyor, sık sık da kalabalık yüzünden durmaya mecbur kalıyorduk. Kroupa'nın bana dokunulmasına izin vermediğini gören halk sesimi duymak, beni görmek, içlerinde hissetmek, bir şeyler söylemek tek bir kelimeyle dahi olsa içimi ferahlatmak için çevremize üşüşmüştü. Biraz önce Rus askerini okşayan yaşlı kadın ağlıyordu: «Vah yavrum, pek de gençmiş.» Bir yerlerden bir demet leylâk attılar, derken ikincisi ve üçüncüsü de arabanın içine düştü. Arabanın arkasından biri: «Domuzoğlu domuzlar, geçtikleri yere sefalet getirdiler,» diye küfretti. Öte yandan Kroupa da benim kim olduğumu, nereden geldiğimi, başıma nelerin geldiğini tekrar tekrar anlatıyordu. Adam beni benden daha iyi tanıyordu.

Yalanlarını duyabileceğime aldırmadan, ölümü göze alarak beni nasıl makineli tüfeklerin etki alanından kaçırdığını anlatıyordu. Ne de olsa önemli olan ben değildim, oydu. Sesi, kendi kendini tatminden doğan coşkuyla arasıra kısılıyordu. İçimden kusmak geliyordu. Acaba adamı sustursa mıydım? Ama, ne diye kendimi de onunla birlikte kirletecektim? Derken başka biri bu işi benim yerime yaptı. Boğuk bir ses, alaylı alaylı bağırdı: «Senin ne biçim bir yurtsever olduğunu hepimiz biliriz, Bay Kroupa!» Halk kahkahalarla gülmeye koyuldu. Kroupa galiba şehirde çok iyi tanınıyordu. Hoşuna gitmeyen bu durumdan kurtulmak amacıyla, ağzıma yeniden Hennessy şişesini dayadı. Hepsi görsün, anlasın. Bodrumdaki kömür yığınının üstünde duran şişeyi hiç unutmuydu? Öyle ya, hem de Hennessy şişesiydi değil mi?

Allahtan ellerim hareket ediyordu. Şişeye

bir yumruk indirdim, kaldırım taşlarının üstüne düşerek kırıldı. İçindeki kıymetli içki de yollara aktı. «Senin içkini istemiyorum. Çabuk yanımdan uzaklaş.» Adamdan iyice sıkılmıştım. Yaşlıca, kemikli bir kadın: «Onu biz alalım,» dedi. Böyle durumlarda kadınlar erkeklerden daha kudretli oluyor. «Allahın belâsı işbirlikçi!»

Yepyeni bir sözcüktü bu. Nereden çıkmıştı? İlk kez bu kadından duymuştum. Ama sonraları ulusal sözlükte, aynı sözcük, unutulmaz ve silinmez bir biçimde, benzer durumlarda nakarat halinde tekrarlanan kesin bir deyim halini alacaktı.

Sözcük, gitgide gelişen ve büyüyen bir ateş gibi halkın ağzında yükseliyordu: «İşbirlikçi, işbirlikçi.» Halk sanki uluyordu. Kroupa, olayların akışının değişmesinden doğan şaşkınlıktan kurtuluncaya dek tehdit edici bir kalabalık çevresinde halka olmuştu.

Bir süredir gövdeme sahip çıkan adam ilk darbeyi yerken: «Ne... ne demek istiyorsunuz» diye itiraz ediyordu. Gördüklerim bu kadardı, gerisini ancak duyabildim... Kroupa'nın sesi önce yalvarıyordu; sonra iç çekişe, sonra yeniden yalvarmaya döndü. Kalabalık yepyeni bir duygu keşfetmişti, böylece araba da rahatça ilerleyebildi. Arabacı kırbacını şaklattı, yolumuza devam ettik.

Bir kaç yüz metre ötedeki hastahaneye gitmemiz bir saat sürdü. Geçtiğimiz yollarda pek çok şey oluyordu. Bazıları iyiydi, bazıları da kötü. Evlerin birinden bir almanı çıkaran bir insan topluluğu adamı oracıkta ezerek öldürdü. Lâmba direklerinden birinde de, göğsünde «işbirlikçi» yazılı bir sivilin sallanmakta oldu-

ğunu gördüm. Silâhlı siviller, iyice dayak yedikleri belli olan bir grup tutuklu almanı götürüyorlardı. Adamlar, halkın almanları linç etmemesi için çok büyük bir dikkat harcamak zorundaydılar. Kalabalık gördüğü yerde esirleri tokatlıyor, yumruklarını sallıyor, ara sıra kendilerini esirlerin üzerine atanlar oluyordu. Kıyımın yerini şimdi adalet almıştı. Hoş bir görüntü değildi. Savaş devam ettiği sürece şehir, harp sanayii yönünden büyük önem taşımış, bu nedenle halk Alman işgalini bir çok kentten daha çok duymuştu. Başkaldırma saati gelip çatınca da insanoğlu muhakeme gücünü yitirir, sağduyu yerini çılgınlığa bırakır, kişi içgüdüleriyle hareket etmeye başlar. Ne yazık ki bundan böyle kimse Almanlara, Avrupa'da yaptıkları kıyımın karşılığını hiç bir zaman ve hiç bir şekilde veremeyecektir.

Bir şey yapamadan bu garip görüntüyü seyrederiyordum. Kendi hesabıma, şimdiye kadar hiç bir almana vurmadım. Bu çılgına dönmüş, öfkeli insanların elinde, kin besledikleri kişilere ceza verme hakkı vardı. Elllerinde bu hak varken istedikleri gibi kullanmakta özgürdüler. Belki yarın hiç bir şey yapamayacaklardı. Gerçekten de, yapılan kötülükleri cezalandırmak gerekiyordu.

Sonunda araba hastanenin geniş kapısından içeri girdi. Binanın basamaklarında beyazlara bürünmüş doktorlar, hastabakıcılar ve hademeler bulunuyordu. Birini karşılamaya çıkmış gibiydiler. Kimi karşılayacaklardı, gelecek olan bu önemli konuk kimdi, çok merak ettim?

Sonunda anladım. Bunlar beni karşılamak için bekliyorlardı. Ne bağırdıkları, ne

de alkış tuttukları vardı. Sessiz, sakın, ağır başlı, öylece duruyorlardı. Şimdiye kadar hastaneye getirilen ilk yaralıydım. Araba kapıdan girer girmez beyazlı adam ve kadınlar dört yana dağılarak beni karşılamaya koştular. Yaşlı olmamasına rağmen saçları kırışmış, sevimli görünümlü bir doktor arabacıya bir şeyler sordu. Adam da buna karşılık omuz silkti. «Yaralı biri. Ağır mı, dediler.»

Doktor şimdi tepemden bakıyordu: «Nerenden yaralandın?»

«Sırtımdan, omurgam zedelenmiş.»

Sanki bir İbrani anası, sırtından yaralanmış oğlunu evine getirdiklerinde başından aşağı kül döküp üstüne utanç giysisini geçirmişti. Yoksa kadın Yunanlı mıydı? İyi bilmiyorum.

Aşırı bir dikkatle beni arabadan indirdiler, sonra da sedyenin üstüne yatırdılar. Hemen ameliyat masasına taşıdılar. Kır saçlı doktor bana durmadan: «Hiçbir şey duymuyor musun? Hiçbir şey mi? Şimdi» diye soruyordu. Her keresinde de başımı, hayır anlamına sallıyordum. Hiç, hiç, hiçbir şey. Evet, evet, şimdi bir şeyler duydum. Daha yaşlıca, başka bir doktor eliyle saçımı karıştırdı: «Harika bir yara» dedi gülümseyerek. «Eğer tam isabet kaydetmiş olsaydı seni şimdi, şuracıkta kutlardım.» Benim doktor: «Susun. İşi olmayan dışarı çıksın,» dedi.

Doktor, uzun süre sırtımla uğraştıktan sonra elindeki kısıkcı bana gösterdi. Ucunda, taze kana bulanmış bir çelik mermi parlıyordu. «İşte, görüyor musun küçük kulamparayı? Bir anı olarak saklamak istersin, sanırım.»

İstiyor muydum? Bilmem. Belki de. Ama niye olmasın? Şaka niyetine: «Bende bir tren falan sanmıştım,» dedim. Ne demek istediğimi anlamadılar, galiba çıldırıyorum sandılar.

Benim doktor: «Eliska, tetanoz,» dedi.

Hayatta, iğneden korktuğum kadar hiç bir şeyden korkmamışımdır. Şimdiye kadar üç kez iğne oldum, üçünden sonra da kustum. Gövde-me yavaş yavaş akıtılan hiç bir sıvıya dayanamam. İlk kez, iğneden sonra derimin nasıl şiştiğini görünce az daha bayılıyordum. Şimdi de korkuyordum iğneden. Niye bu kadar uzatırlar bilmem ki? Öfkeyle: «Lânet olsun! Niye halâ yapmıyorsunuz?» diye bağırdım. Doktor güldü. «Çabuk heyecanlanan bir şeytansın galiba.» Öbür yandan da hemşirenin tatlı sesi, «Oldu» diyordu. Doktor, daha sonra, önümüzdeki on iki ay içinde herhangi bir şekilde yaralanacak olursam beni bakım altına alacak olanlara tetanoz aşısı olduğumu söylememi sık sıkı öğütledi. Bunu kimlik kartıma yazsalar daha iyi ederler. Ya bir yerde baygın yatarken beni alır da götürürlerse? Düşüncelerim birden bana gülünç geldi. Önümüzdeki on iki ay içinde, baygın halde bulunabileceğim tek yer hastane olabilirdi.

«Nasıl doktor?» diye sordum. «Sağlam bir omurgan var. Kırılmamış. Mermi kemiği yalayarak geçmiş. Gövdene girmemiş. Ömrümde böyle şey görmedim. Emin ol, milyonda bir raslanan türden bir yara bu.» dedi. «O kadar mı doktor?»

«O kadar mıdan maksadın ne?»

«Bana söyleyecek başka bir şeyiniz yok mu?»

«Röntgenin alınmadan hemen karar vermek istemiyorum.»

Beni bu kez de röntgen odasına götürdüler. Bu iş de bittikten sonra sordum: «Ne olacak?»

«Bak, gereksiz yere sana umut vermek istemem. Omurgan fena halde zedelenmiş»

Boşuna umut vermek istemiyormuş, omurgam fena halde zedelenmiş. Niçin dolaylı yoldan gidiyordu? Felçli olduğumu söylemek için daha ince bir yöntem miydi yoksa?

«Tedavi edilebilir mi?»

«Belki. Eğer iltihaplanma gibi bir durum olmazsa tabii.»

«Röntgen mi size bunları gösterdi?»

«Eh, evet diyebilirim. Filme nasıl baktığına bağlıdır. Yaranın çevresindeki bütün sinirler tahrip olmamış. Tabii bu da bir şeyler vaad ediyor. Fakat iyileşme süresi çok uzun olabilir.»

«Ne kadar? Bir yıl, iki yıl, üç yıl, ya da bütün bir ömür boyu mu?»

«Bilmiyorum. Çok uzun olabilir demiştim.»

«Tesellinize çok teşekkürler,» dedim acı acı.

«Deli, bu durumda bir saat önce ölmüş olman gerekirdi. Daha ne istiyorsun?» diye bağırdı.

Ne istiyordum? Hiç bir şey. Hiç bir şey istemiyordum. Bir saat önce ölebilmişim. Ne olacak? Keşke o bodruma gitmeseydim, yazık.

«Hiç bir şey istemiyorum. İstedğim tek şey ölüm»

«Aptal, böyle saçmalıkları kafandan çıkar at, yoksa fena olur,» diye beni azarladı.

Niye bu kadar heyecanlanıyordu? A, tabii. Durumum çok ilginçti. Şimdiye kadar hiç böyle bir olayla karşılaşmamıştı. Şimdi de hasta isyan ediyordu. Hayata bağlılığı kalmamıştı. Adamı gayet iyi anlıyorum. Benim durumumda olan bir hastaya herhangi bir tıbbi müdahale imkânsızdı. Benim için yapacağı hemen hemen hiç bir şey yok gibiydi. Ama bir de beni iyileştirdiğini düşünün. Adam üne erişirdi. Sonra da tanınmış bir gazete ya da dergiye bütün unvanlarını sıralayarak imzalı bir yazı yazar, ilginç hastasından söz ederdi. Yazısı bir çok dile çevrilirdi.

«Cehenneme kadar yolun var. Biliyorsun, insan yalnız bir gövde değildir. Ama konuşmak neye yarar? Gerisini bilmiyorsun ki.»

Doktor kıpkırmızı oldu ve pencereye doğru döndü. İçin için kızdığını anlıyordum. Adamı acaba yanlış mı anlamıştım? Her neyse.

«Hastayı nereye yatıracağız doktor?» Hemşirenin tatlı sesi bu güç durumu düzeltmeye çalışıyordu sanki.

«Birinci katta bir numaraya. Yoksa tek başınıza yatmayı mı istersiniz?»

Tabii, yalnız kalmayı yeğledim. Daha doğrusu yalnız olmuşum olmamışım. hiç bir şey değişmez.

«Hastayı birinci sınıf odaya al Eliska. Yara iyileşene kadar yüzükoyun yatacak.»

Beni ameliyat masasından odaya götürürlerken doktor da yanımda yürüyordu. Adamın çok tedirgin bir hali olmasına rağmen, konuştuğu zaman sesi sakindi:

«Bana inanmanı isterdim. Her iki taraf da birbirine güvenmediği sürece hiç bir şey yapılamaz.» Bu sözlerine hiç bir karşılık verme-

dim. İşte, bu odada bulunuşumun hikâyesi. Doktor günde iki kere beni görmeye geliyor. Hatta bir keresinde de telsizi getirdi, şimdi onu dinleyerek vakit geçiriyorum. Doktor bana gerçekten iyi bakıyor. Her gün sırtımı, midemi, kalçamı ve bacaklarımı yokluyor, gitmeden önce de soruyor:

«Burada rahat mısın? Yalnızlık hissetmiyor musun? Yanında birilerinin bulunmasını istemez misin? Koğuşta olsaydın kendini daha mı iyi hissederdin?»

Ama ben, her keresinde yaptığı teklifleri reddediyorum. Zaten bu durumda tersini de teklif etse yine ters bir cevap verirdim. Başkalarıyla birlikte olmak beni rahatsız etmiyor ama, yalnız kalmamı gerektiren önemli bir neden var.

«Hemşire, geceleri uykumda bağırığımı söylüyor.»

İşte onu da düşündüren bu. Geceleri bağırığımı benden iyi biliyor, hatta neler söylediğimden de haberi var. Görevli olduğu sürece, Hemşire Eliska, hep başımın ucunda beni bekliyor. Doktora her şeyi söylediğinden eminim.

Bugün doktor beni görmeye geldiğinde, sırtımdaki yaranın üstünü kapatan plasteri çekip çıkardı, sonra da: «Yarın seni sırtüstü çevireceğiz,» dedi. Sevinçle karışık duyduğum şaşkınlığı ve hevecanı gizlemeye çalıştım. Ne gülünç değil mi? O andan beri de sabırsızlıkla yarını, sırtüstü döneceğim dakikayı bekliyorum. Yalnız midesinin üstüne değil de arka üstü yatmak bile insanda ne kadar büyük bir değişiklik yapıyor. Yalnız sırtüstü. Böylece hastanede geçen sefil hayatım biraz daha ilginç olacak.

Telsizden en ufak bir ses gelmiyor. Dört günden beri etkili çağrılarda bulunarak arada kısa haberler veriyor, genellikle marşlar çalıyordu Arada bir de sesi kesiliyordu.

«Batı Bohemya'daki Amerikan ordusunu çağırıyoruz. Amerikan ordusunu çağırıyoruz. Prag savaşıyor. Prag halkı silâhlarını kuşandı, Schörner'in kuvvetleriyle çarpışıyor. Prag'ı mahvolmaktan kurtarın. Yardım gönderin. Silâh gönderin. Yardım gönderin.» Derken yine marşlar ve arkasından da ağır, yaşlı bir sessizlik. Acaba yine bir çağrı yapacaklar mı? Yoksa Almanlar onları öldürdü mü? Radyo binası tekrar işgal mi edildi yoksa? Vericiyi tahrip mi ettiler?

Hayır, hiç biri değil. Telsiz yine çalışmaya başladı. İngilizce, rusça, çekçe çağrılar yapıyor.

«Kızılorduyu çağırıyoruz.»

«Çekoslovakya halkını çağırıyoruz.»

«Bütün asker ve partizanları, savaşabilecek herkesi çağırıyoruz. Bir Alman tank birliği Prag'a girdi.»

«Almanlar Prag'ı bombalıyor.»

«Herkesi çağırıyoruz. Prag savaşıyor. Prag'ın kurtuluşu için siz de savaşa katılın.»

Prag radyosu tarihinde yapılan en doku-naklı yayındı bu. Dört gün sürdü. Telsiz, başucumda durmadan çalışıyordu. Ben de duyduğum haberleri bir araya toplayarak Prag'da nelerin olup bittiğini gözümün önünde canlandırmaya çalışıyordum.

Her yerde, her zaman başladığı gibi her şey burada da başladı. Paris'te ve isyan halindeki herhangi bir şehirde de durumun aynı olması gerekiyordu. Önce Almanların astıkları ilân kâğıtları yırtılır, derken yalnız başına yü-

rüyen Alman askerleri pusuya düşürülür, bayraklar en az dikkati çekecek olan yerlere asılır. Herkes o anda bir şeyler yapmak gereğini duyar ve gerçekten de yapar. Kaldırım taşları, ev eşyaları ve tramvaylar ters çevrilerek sokak savaşlarında barikat olarak kullanılır. Bir milyondan fazla nüfusu olan şehir halkı elinde silâh olmadan tam techizatlı Alman birliğine karşı durur. Bu şehir, Alman ordusu ve onun hedefi olan Amerikan esirliği arasında kalmıştır.

Başta Almanlar şaşkınlıktan durumu nasıl idâre edeceklerini bilememişlerdi. Daha sonra da şu koskoca milyonluk şehir halkının kendilerine karşı durmalarını cinayet, tahribat, bombardıman ve tanklarla kırmaya çalıştılar. Bir kez daha ne kadar iyi insan olduklarını, neler yapabilecek güçte bulunduklarını gösterme fırsatı ellerine geçmişti. Bir kez daha, bin yıllık bir kin bütün şiddetiyle alevlenmişti.

Savaş bu şehirde başlamamış mıydı? O halde burada sona ermesi de doğaldı. Almanlar, bir kaç güne kadar Prag'ı da ellerinden çıkaracaklar, sonra yitirecek hiç bir şeyleri kalmayacaktı.

Radio defalarca çağrıda bulundu. Yardım istedi ve şehirde meydana gelen heyecanlı olaylar hakkında bilgi verdi.

Almanların silâh tehdidinden uzakta, bodrumlara gizlenmiş insanların dehşet içindeki şehirde homurdandıklarını görüyorum sanki. Almanların geçip gitmelerine izin vermek daha iyi olmayacak mıydı? Niye karşı durarak onları kışkırtmalı? Niye hiç zamanı değilken savaşta kayıp vermeli? Savaşın bitmesi bu kadar yakınken Prag'ın ne önemi olabilir ki?

İşte Prag'ın yapamayacağı tek şey buydu.

Prag, bundan sonra yine özgür bir şehir olmak istiyorsa, Almanların sokaklarından geçmelerine izin veremezdi. Hem Prag, son Alman askerî birliğinin Amerikan savaş esirleri kampına ulaşmasını önlemek için değil, kendine duyduğu saygı, intikam ve güven adına başkaldırmıştı. Prag tanka karşı tüfek ve tüfeğe karşı yumrukla harekete geçmişti. Beşinci günün sabahı, Prag radyosunun yayınları değişti. Kızılordu tankları şehre girmiş ve Almanları bozguna uğratmıştı. Stalin, Prag'ın kurtuluşu şerefine üç yüz yirmi dört topun yirmi dört defa patlatılmasını istemişti. 9 Mayıs günü zafer günü ilân edilmişti.

Aynı gün öğleden sonra verilen bir haberde, Schörner'in ordusundan kalan son bölüğün de Güney Bohemya'da Kızılordu'ya teslim olduğu bildiriliyordu. Böylece birden, hemen hemen tek bir darbeyle, altı yıldır süren savaşların en fecisi sona erdi. Prag radyosu artık çağrıda bulunmuyordu. Umutsuzluğun yerini umut, elemin yerini de çılgınlık almıştı. Akşam neşeli bir şarkı çaldı, bu kez hiç kimse radyoda çağrıda bulunan yürekli yurtseverin hayatından endişeli değildi.

«Bu gece dışarı çıkmalısınız hemşire. Dışarı çıkıp dansetmeli, eğlenmeli, ve hayatınızda hiç yapmadığınız bir şeyi yapmalısınız. İsterseniz sarhoş olun, ya da kendinizi bir yabancıya kollarına atın. Yeter ki delice bir şey olsun.»

Hemşire Eliska başını salladı:

«Yapamam, görevdeyim.»

«Görevin canı cehenneme. Böyle günde görev olur mu?»

Benimle aynı görüşte olmadığını anlıyor-

dum. İmkânsız, herkes de eğlenemezdi ki. Hem burası bir hastane. Görevi boşlarsa biri ölebilir, sonra ne olacak? Ayrıca herkes de bu gece dansedecek bir ruh hali içinde değildir.

«Sizden bir şey isteyebilir miyim, hemşire?»

Ne istediğimi anladı ve nasıl cevap vermek gerektiğini şaşırdı.

«Hiç kimse anlamaz. Hem sonra bugün artık kimse gelmez.»

«Doktor yarın dedi.»

«Yarın, yarın. Ne olur? Doktor bugün plasteri çıkardı değilmi? Çok da memnun görünüyordu.

«Fakat bana öyle bir şey söylüyorsunuz ki...»

«Hemşire...»

«Hayır, yapamam.»

«Hemşire Eliska...»

İç geçirdi. Ne yapması gerekiyordu? Tereddüt ettiğini, iskemlesinden kalkmak üzere olduğunu gördüm. Şimdi istediğimi yapacağından emindim.

«Kimseye bir şey söylemeyecek misin?»

«Ben mi? Eliska, bir ölü kadar sessiz duracağım.»

«Sadece gece için seni arka üstü çevireceğim.»

Dikkatten de öte, son derece nazik bir şekilde beni çevirdi. Yüzükoyun yatmadığınız zaman hastane ne kadar başka görünüyor. Tepemde beyaz badanalı tavanı, karşıda kapıyı, masayı, hepsinden önemlisi Eliska'yı görebiliyordum. Sinirli ve umutsuz bir durumdaki hastanın başında kuşku dolu saatler geçiren Eliska'yı görüyordum. Bu hasta bendim. Sevimli

miydi? Şu ana kadar bir yargıya varamamıştım. Eliska genç, mavi gözlü, ufak tefek ve ince. Sevimliden de öte, tam anlamıyla güzel. Şaşkınlıkla:

«Niye bana öyle bakıyorsunuz?» dedi.

«Galiba bakıyorum Eliska ama farkında değildim. Seni, ilk kez iyice görüyorum!»

«Bakılmaya değer bir insan değilim.»

Söylediği sözü yalanlamıyorum. Niçin tersine inandırmaya çalışmalı? Ama galiba beklediği de benim itiraz etmem .

«Söyle Eliska, niye her zaman yanımda oturuyorsun? Bir numarada muhakkak başka hasta da var.»

Hayal mi gördüm, yoksa gerçekten kızardı mı?

«Doktor size elimden geldiğince iyi bakmamı söyledi. Sonra o kadar genç ve çaresizsiniz ki. Zdenek'im de sizin yaşınızda. Ya sizin yerinizde olsaydı? Bu söylediğim şeyin her an olması mümkün, değil mi?»

Niye bilmiyorum ama buna canım sıkıldı. Demek bir sevgilisi varmış. Ama niye olmasın?

«Tamam, dedim. Zdenek'le beraber olmalı, eğer şimdiye kadar hiç yapmadıysan ilk kez bu geceyi onunla birlikte geçirmelisin. Senin görevde olmana ne diyor?»

«Zdenek Almanya'da. Biliyorsun, «TOTAL EİNGESETZT!» (*)

«Anlıyorum.»

Pek garip ama Zdenek'in burada olmamasından, çok çok uzaklarda bulunmasından memnunum. Bugün yolculuk etmek hem güç, hem de uzun zaman isteyen bir iş. Zdenek dö-

(*) Eli kolu bağlı

nünceye kadar daha pek çok gün var. Bu arada da Eliska hep yanımda oturacak.

«Doktorlar ne diyor Eliska? Benim hakkımda ne söylediklerini bildiğinden eminim. Vartayı atlatacak mıyım?»

«Doktor Brazda atlatacağını söylüyor.»

«Peki sen ne diyorsun?»

«Doktor Brazda hiç yanılmaz. Gayet iyi bir doktordur.»

«Her şey ve herkes için ilk kez olan bir şey vardır. Belki de ben Doktor Brazda için o ilk kezlerden biriyim.»

«Hadi canım sen de, arpacı kumrusu gibi düşünmen gereksiz.»

«Doğru, fakat gerçekten ben arpacı kumrusu gibi düşünüyor muyum?»

«Uykunda bağıırıyorsun. Dün gece de ağladın.»

«Yaram yüzünden değil ağlamam.»

Gerçekten de yaramı düşünmüyorum. Düşündüğüm zaman da çok kızıyorum. Bir yaranın can acıtması gerekir. Halbuki ben hiç bir sızı duymuyorum. Bana gerekli olan, bir şeyin canımı fena halde acıtması. Örneğin bir kasılma ya da bir yanma olsa da düşüncelerim ona kaysa. Fakat beynimin içindeki kötü şeyleri unutmama yardım edecek hiç bir şey yok. Eğer ayakta olsaydım ne yapardım? Ortalıkı cehen-neme çevirirdim muhakkak. Fakat yaram bunları yapmama engel oluyor.

Beni hareketsiz kalmaya mahkûm eden bu yaradan nefret ediyorum. Mermi başıma saplanmalıydı, o zaman hiç bir şey için üzülmezdim. Belleğimi yitirmek tam bana göre bir hastalık olabilirdi. Hiç bir şeyi bilmemek, hatırlamamak, düşünmemek. Zihnim, elinden geldi-

ğince anılarla savaşıyor ama bir türlü dışarı atamıyor. Devamlı burada ve bana saldırmakla meşguller, devamlı olarak da bana sorular soruyorlar. Beni uykumda bile rahatsız ediyorlar onlardan saklanmak için elimde hiç bir şey yok, anılarımdan korkuyorum. Daha çok kısa zaman önce bir av hayvanının yaşantısını sürdürüyordum. Öyle bir hayat ki tek bir amaca dayanır; yaşamak azmi, her şeye rağmen yaşamak, üstesinden gelmek, teslim olmamak, kendini bırakmamak ve hataya düşmemek. O sıra anılara ve vicdan rahatsızlığına ayıracak zaman yoktu. Şimdi de, birdenbire dünya kadar zamanım var. Boş ve işe yaramaz bir hayat sürüyorum. Yapabildiğim tek şey düşünmek. Düşüncelerim de kötü, hep içimde kederle karışık bir suçluluk duygusu uyandırıyor. Yaşamaktan, kendi varlığımdan utanıyorum.

Sabah olunca binbir çıkar yol düşünüyorum ama her keresinde de vicdanım bana çelme takıyor, düşürüyor. Yükseklerde bir düşte, bana ait bir dünyada uçarken göğe kadar uzanan bir duvarla karşılaşıyorum. Dur, dön, çıkış yolu yok.

Geceleri daha da beter. Gece, acı çekmekten başka işe yaramıyor. Kısa bir süre için uyuyorum, ondan sonra üzerime bir ağırlık çöküyor, damarlarımdaki kan donuyor, kalbim sıkışıyor, ter içinde uyanıyorum. Beni sinirli bir baş belâsı olarak gördüklerinden hiç kuşum yok, ama neler çektiğimi bir bilseler?

Doktor Brazda da, Eliska da bana çok iyi davranıyorlar. Bazen Eliska'nın saatlerce başımda oturduğu oluyor. Hiç te meraklı biri değil. Soru sormuyor, sessizce oturuyor ve benim deli gibi bağırmaya başlamamı bekliyor.

«Hemşire, şehirde hiç ışık yok mu?»

Ayağa kalktı. Benim gibi o da şehirde ışıkların yanmadığını bildiği halde kül rengi kararartma perdesini kaldırarak dışarı baktı. Hiç bir yerde tek ışık yok. Şehir tümüyle karanlık içinde. Karanlık, ne ıslıl ıslıl yanan bir pencere ne de bir lâmbayla bozulmuş. Yalnız sessiz ve hareketsiz şehri ay ışığı aydınlatıyor.

«Akımı kestiler,» dedi. Prag'da bile kesiyorlar onun için radyo çalmıyor. Bizim hastanenin kendi elektrik üretici var, yoksa başa çıkamazdık. Bir ameliyat sırasında akımın kesildiğini düşünün.»

«Eliska doğru söyle, geceleri sadece hastanelerin elektriklerini yakmasını gülünç bulmuyor musun?»

«Bunda gülünç olacak ne var. Allahtan yakıyorlar.»

«Savaş boyu hep savaş bitince ne olacağını düşündüm. Delice, saçma bir fikrim vardı. O gün Avrupa'daki bütün sokak lâmbalarının, pencerelerin, dükkân vitrinlerinin pırıl pırıl parlayacağını, bütün saatlerin birlikte işleyeceklerini ve çanların hep beraber çalacaklarını düşünürdüm. Çanlar çalmıyor, değil mi Eliska?»

Başını salladı. Hayır, çanlar çalmıyor. Çalarsa delilik olur.

«Eliska meydanda ateş yakmışlar mı?»

Yine başını sallıyor. Meydanda ne küçük ne büyük, hiç bir ateş yakılmamış. Zaten yakılması gereksiz.

«Bilmiyorum ama, bu gece bütün dünyadaki meydanlarda büyük ateşlerin yakılacağını düşündüm.»

«Bunu mu düşledin?»

Öfkesi gerçeğe benziyordu. Kızgın olduğu zaman çok güzelleşiyordu.

«Çok güzelsin Eliska. Ne kadar güzel olduğunu biliyor musun?»

«Susmazsanız giderim.»

«Güzel olduğunu söylememde ne var?»

«Hastahanelerde bu gibi konuşmaları çok iyi biliriz.»

O anda iç dünyasının, dış görünüşü gibi genç olmadığını anladım. Hayatı iyi tanıyor-
du. Sert erkeklerin pelteye döndüklerini, ameliyat masalarında güzel kadın gövdelerinin ke-
silip biçildiğini, kahramanların bağırdıklarını, ölüm döşegindeki erkeklerin gözleriyle kendi-
sini soyduklarını, zenginlerin bir bardak su için yalvardıklarını görmüştü. Bu acı, iç bur-
kan inilti ve umut dünyasında yaşamak için insanda mide olmak gerekirdi. Eliska da o ka-
dar genç ve sevimliydi ki.

«Eliska ne olur bana bir şeyler söyle.»

Başını arkaya attı. Bana ne söyleyebilir-
di?

«Zdenek hakkında, kendin hakkında bir şeyler anlat. Nasıl tanıştınız? Söyle bir şeyler.»

Aslında konuşmasını istemiyordum. Ses-
sizlik kendimi daha iyi duymama yardım edi-
yordu. O zaman bilinç örsüne vurulan çekiçler
duruyordu. Hem yalnızdım, hem yalnız değil-
dim. O sıra burada böyle oturduğundan içim-
de Eliska'ya bir çeşit sevgi duydum. Bu garip
gecede benimle birlikte olduğu için ona min-
nettardım. Hiç olmazsa biri benimle birlikte-
di. Sessizlik beni bir sükûn dalgası gibi kapla-
dı. Okşayıcı bir rüzgâr gibi beni yelpazeliyor-
du. Uzun bir süre sonra:

«Evet, bu gece insanların altı yıldır pence-
relerine yapıştırdıkları kül rengi kâğıtları çı-
karacaklarını, büyük bir ateş yakılacağını, er-
keklerin içki fıçıları yuvarlayacaklarını, kadın-
ların blûzlarını çıkarıp kan-kan yapacaklarını,
gecenin başıboş bir bağımsızlık içinde geçece-
ğini hayal etmişim. Çılgın borazanlar halkı bu-
gün her şeyin yapılabileceği gerekçesi ve ölüm
tehdidi altında yataklarından kaldıracaklardı.
Tutuculuk ve utanç duygusu içine düşmeden
yaşayın. Bu gece, gecelerin gecesidir. Savaş yok
artık, ama barış da yok. Bu nedenle yasalar da
henüz mevcut değil. Aynasızları öldürün, yok-
sa ertesi gün tepenize çıkarlar, sizi yargılayan
yargıçları da siz yargılayın, ev sahibi evinde iç-
ki dağıt, dükkân sahibi mağazadaki malları
çıkart ve kumaşları ağaçlar arasına as, bu gece-
lerin gecesidir. İyi ve kötünün dışında bir ge-
ce. Söyle Eliska harika olmaz mıydı?»

«Size bugün herkesin dansetmek istemeye-
ceğini söylemişim.»

«Sen de mi?»

«Evet, ben de.»

Belki de evet, haklı olabilir. Genç olduğu
gerçek ama bu bir savaş zamanı gençliği. Ben,
ne biliyorum? Belki de Almanlar Eliska'nın
babasını ya da erkek kardeşini öldürmüşler-
dir.

«Seni kırmak istemedim Eliska.»

«Bir şey değil. Haklısın sanıyorum. Öylesi
daha iyi olurdu,» diyerek göz yaşları arasın-
dan bana gülümsedi.

«Şimdi buradayız ve yaşıyoruz ya...»

«Yarı canlı bir şekilde...»

«Hep bu şekilde konuşuyorsun. Yeter ar-
tık.»

«Uyumaya çalışmalısın» dedi.

Başımı salladım ve gülümsedim. Gülüşümün onu memnun ettiğini gördüm.

Yıllar sonra insanlar bugünü hatırlayacaklar, her yerde kutlama törenleri yapılacak, demeçler verilecek, gazeteler bu nedenle ek sayfalar yayınlayacaklar. Fakat ben böylesine heyecanlı bir günden sonra gelen sakin geceyi hep hatırlayacağım. O gece yaşamaya devam edebilecek, yaşamaya hak kazanacakmışım, uyuz bir insan değilmişim gibi geldi bana. Yaşamak istiyor muydum? Bilmiyordum. Fakat o gece, belki yaşamak istediğimi sanıyordum.

«Şimdi insanlar ne yapıyorlar dersin Eliska? Çok geç olmalı.»

«Bilmem. Bir çok kişi şimdiye kadar uyumuştur sanırım.»

Belki, evet, kuşkusuz. Günün heyecanından soluk soluğa kalmışlardır. Bir çoğu da belki telsizlerinin başında, Londra, Moskova radyolarındaki haberleri tekrar tekrar dinliyor ve boşuna, o gece susan tek istasyon olan Berlin'i bulmaya çalışıyorlardır. Eliska, iskemlesinden kalktı:

«Gitmem gerek.»

«Daha gitme Eliska, benimle kal.»

«Gene gelirim, ama şimdi gidip diğer hastalara da bakmam gerek.»

«Uyumuşlardır. Sana ihtiyaçları yoktur.»

Olmaz anlamına başını salladıktan sonra:

«Biraz sonra gelirim» dedi.

Gelip gelmediğini bilmiyorum. Hemen uyumuşum. Hem de o berbat, uykusuz geçen gecelerden sonra ilk kez hafif bir uyku uyudum. Geçtiğimiz günler içinde kaç kere «Gece acı bana» diye yalvarmıştım. Bu gece öyle

olmadı. Bu gece bilinci dipdiri bir adam gibi uyudum. Sabah Eliska beni uyandırdı.

«Seni yüzükoyun çevirmem gerekiyor. O kadar iyi uyuyordun ki, rahatsız etmek istemedim. Bu kez uykunda bağırmanın bile.»

Biliyordum, bu kez uykumda bağırmaııştım. Soğuk terler dökmemiş, kanım damarlarımda donmamış, tahta direkleri yalayan alevleri görmemiştim, Plostina'nın hortlakları beni uyandırmamıştı.

MARTHA'YLA GENERAL.....

**«Alle meine generale sind schufte.»
(Benim generallerimin hepsi alçaktır.)**

HİTLER

Yavaş yavaş kendimi sakatlık düşüncesine alıştırdım. Sokaklarda beni tekerlekli bir iskemlede dolaştırdıkları gözümün önüne geldiğinde acı bir zevk duyuyordum. Başta iskemleyi kimin iteceği konusu beni ilgilendirmiyordu, yalnız bunun bir kadın ya da kız olması doğal geliyordu. Günler geçtikçe bu genç kadının gözümün önünde şekillenmeye başladı, gözleri ve saçları belirli bir renk aldı, ayakka-bılarının numarası ortaya çıktı... Ve birdenbi-re, yalnız genç bir kadın olmakla kalmadı, Eliska'nın kişiliğine büründü. Sokaklarda tekerlekli iskemleyi iterken başlar bana doğru çevriliyor. Acımalı sözler söyleniyor, hamile bir kadın bakışlarını kaçırıyor, küçük bir kız bana bir demet çiçek veriyordu. Bu arada ben de sevgili hemşireme, önce başkalarının, sonra da kendi şiirlerimi okumaya başladım.

Devamlı sakat kalacağımı düşünüyordum. Hiç olmazsa bu, beni geçmişle eşit duruma getiriyordu. Şimdi artık hiç kimse benim için, «Bakın Plostina'dakilerden biri. Olup bitenin

sorumlularından. Nasıl yüksek bir yere ve güçlü bir duruma gelmiş» diyemeyecekti.

Bu kadardı işte. Bana acımaya kalkan herkese artık: Acıma duygularınızı bana harcamayın. Ben de o Plostina'dakilerden biriyim, diyebilecektim.

Doktor Brazda sabahları, kalçalarımı yoklamak ve her yanıma masaj yapmak için geliyor. Bir keresinde elinde bir kutu iğneyle geldi. Vücudumun her köşesine iğne batırdı. Ben sadece acı acı gülüyordum. İğneyi her batırışında bana: «Hiç bir şey duymuyor musun? Burada da mı? Hiç bir şey mi?» diye soruyordu.

Saçma sorularına cevap vermekten bıkmıştım. Tabii hiç bir şey duymuyordum. İstedigi kadar iğne batırsın, hiç bir şey hissetmiyorum, hiç bir şey canımı acıtmıyor.

«Kendini bu şekilde bırakmamalısın. Senin durumunda sadece sinirler söz konusu.»

Kaçmaya hazırlanıyor, diye düşündüm. Bu işten, meslekî şerefine zarar gelmeden yakasını kurtarmak istiyor. Sakat kalmayı umursamıyorum da benimle olan işini bitirmeden önce doktoru biraz kızdırmak istiyorum. «Kimin sinirleri, benim mi, sizin mi acaba?» dedim. Cevap vermedi ama onun sinirlerinin de bozuk olduğu anlaşıyordu. Her gün benim hesabıma biraz daha fazla canı sıkılıyor, biraz daha fazla sabırsızlanıyordu. Bilgilerinde kendisine köstek olan bir şey olduğunu biliyordu ama neydi? Ben biliyordum. Yaşamak için hiç bir isteğim kalmamıştı. Kendimi acınmaya bile değmez bir sakat olarak görüyordum.

Kendimi mahkûm etmiş ve çok ağır bir ceza vermişim. Şimdi kendime has bir tatmin

duygusu içinde cezamı çekeceğim günü, doktorun benim hakkımda tüm umudunu yitirip hastaneden çıkaracağı günü beklemekteydim. Benimle hâlâ niye uğraşıyordu? Onun için ben neydim? Bazı günler ondan nefret ettiğim oluyordu. Kuşkusuz, işini kolaylaştırmak için de hiç bir çaba harcamıyordum ama hayattan elimi, eteğimi çekmeye kendimi alıştırmıştım. Ara sıra gelen konuklarımı bile savaş anılarını yeniden yaşantıma soktukları için hoşnutsuzlukla karşılıyordum. Çocuklardan bir çoğu geldiklerinde bana sigara, çikolata, konyak ve kahve getiriyorlardı. Birliğimiz dağıtılmayıp polis emrine verildiğinden bunlar da benim hakkımdı. Ordu kumanyasından faydalananırlarken ben de payıma düşeni alıyordum.

«Çocuklar, Fred'e ne oldu?»

Ha Fred! Çok güzel bir olay, hatırlamak daha iyi. Delirmesi muhakkakmış, aklını yarı yarıya yitirmiş, tehlikeli bir iş yapmaması için devamlı göz altında tutuyorlarmış.

Sinirlerimin çok bozuk olduğu bir gün çocuklarla kavga ettim, bir daha bana bir şey getirmemelerini ve beni ziyaret etmemelerini istedim. Gidişlerinden biraz sonra yaptığıma pişman oldum. Fakat çok geçti, çocuklar hiç bir şeye aldırmıyorlar, diye küfrettim. Tasasız, neşeli halleri, yaşamaktan zevk aldıkları ve gelecek için plânlar yaptıkları için onları suçluyordum. Birdenbire dağlardaki eski yoldaşlarım değil, benim için birer yabancından farksız oldular. En kötüsü de annemin ziyaretiydi. Kendimi şaka etmeye zorladım ve hızla iyileşmekte olduğumu söyledim. Bana inandı, tabii inanacaktı, anneler hep inanır. Zavallı kadın, beni görmek için altmış kilometrelik yolu yürü-

yerek gelmişti. Yolda kimse annemi arabasına almamıştı, trene binme olanağı yoktu çünkü henüz trenler çalışmaya başlamamıştı.

Annesinin dünyadaki annelerin en iyisi olduğunu düşünmeyen insan yok gibidir sanırım. Ama benim annem gerçekten de öyledir. Onun gibi kadınlar artık dünyaya gelmiyorlar. Evi terkettiğim zaman bana bakışını hiç unutmuyorum. Sırt çantama traş makinemi ve temiz gömleğimi koyarken niçin bu hazırlıkları yaptığımı çok iyi biliyor, gözlerini üstümden ayırmıyordu.

Gözlerime bakmamaya çalışarak; «Dağa, biraz temiz hava almaya gidiyorum» dedim. Umursamazlıkla: «Öğlene gözleme var» dedi. Çok kötü bir andı. Birden anneme sarılıp her şeyi söylemek geçti içimden. Ama koşa koşa dışarı çıkarken sadece bir «Allahısmarladık» dedim. Kapıya vardığımda sesini duyarak durdum. Ne söyleyeceğini iştmeden gitmeyi çok isterdim ama imkânsızdı bu. Söylediği tek şey, «Hayır oğlum, böyle bırakıp gidemezsin» oldu. Kendimi ondan kurtaramadan, ellerini ve yüzünü öpüyordum. Sonunda tek kelime söylemeden beni iten o oldu. Yunanlı bir ana...

Sırtından yaralanan oğlunu eve getirdikleri zaman utanç elbisesini giyen ana nereliydi? Annemin de aynı şeyi yapması gerekmez miydi? Sırtımdan yaralandığım için değil, hiç değil. Sorun büsbütün başka. «Gör bak, iki yıla kadar Everest Tepesine tırmanacağım, ana. Ama çok sevdiğim o ezmeden de yapacaksın» dedim.

Annem hardal ve soğanla nefis bir ezme yapardı. Bunu savaş sırasında çıkan o kötü ek-meklerin üstüne sürer yerdik. Hardal henüz

satılıyordu ama soğan bulmak çok güçtü, üstelik her gün öyle nefis şeyler yiyecek paramız yoktu.

Yatağımın yanındaki masanın gözünü açarak içinden sigara, kahve, çikolata ve bir şişe konyak çıkardım. Annem bunları almak istemiyordu. Ben de yardım etmesi için Eliska'yı çağırdım. Anneme trenler işlemeye başlamadan bir daha gelmemesini söyledim. Beni bırakmak istemiyordu. Giderken hep; «Yaşıyorsun ya önemli olan bu oğlum. Zaman yaraları kapatır» diyordu. Ne demek istemişti? Zaman hangi yarayı kapatacaktı? Neyi iyileştirebilirdi ki? Sonra da gitti. Kapı arkasından kapanınca birden bana da ateş bastı. Müthiş bir üzüntünün pençesindeydim, ağlamamak için kendi kendimle uzun süre mücadele ettim.

Ah, anacığım. Hiç gelmeseydin daha iyi olacaktı.

Yatalak, ya da felçli olmaya dayanabilirdim. Niye olmasın? Ama sadece ölümler değil yaşayanlar da önemliydi, onları da dikkate almak gerekiyordu. Eliska değil de annem yolda tekerlekli iskemlemi iterken, gelen geçen fısıldaşacaktı: «İşte Plostinalılardan birinin annesi.»

Dış dünya da beni rahat bırakmayacaktı. Gün geçmiyordu ki biri gelmesin, vaktimi hoşça geçirmeme çaba harcamasın. Bu tür ziyaretlerden sonra kendimi daha da kötü hissediyor, hastanedeki yalnızlığımdan kopuyordum.

Beni, şehirlerinin kurtulmasına yardım eden bir yaralı kahraman olarak gören okul çocukları çiçek demetleri getiriyorlardı. Bunlar beni çok sarsıyordu, konuşmamak için acılar içinde kıvranır gibi yapıyordum. Eliska sı-

kmtıdan oflaya poflaya çocukları dışarı çıkarırdı. Daha sonra da: «Nasıl böyle davranabiliyorsun? Ne de olsa onlar daha çocuk» diyerek beni azarlardı.

Geceler berbattı. Bir yandan ötekine dönmek olanağım yoktu. Kafamda düşünceler çelişki halindeydi. Bir yandan da başucumdaki sırt çantamın içinde tabancam olduğunu, onu elime almamın yeteceğini düşünüyordum. Böylesi daha iyi olmaz mıydı?

Sonunda sabaha karşı uyuyabildiğim sıralar hamam böceklerinin odamı kapladıklarını görüyordum. Duvarlardaki deliklerden giren hamam böcekleri odayı dolduruyorlar, birbirlerinin üstüne çıkarak sıralar meydana getiriyorlardı. Birden hepsi durarak bana bakmaya başladılar. Gözleri de pırıl pırıl parlıyordu. Hele büyük bir hamam böceği karyolaya çıkıp «Daha değil» deyince çığlığı bastım. Bağırمامı kendim de duymuştum; bu yüzden yataktan fırlayıp kaçmak istiyor, ama hareket edemiyordum. Eliska koşarak geldi, fena halde korkmuştu.

«Yok bir şey, beni rahat bırak, yok bir şey» dedim.

Yatağımın yanında durarak başını salladı. Bu böyle yürümez, hiç yürümez.

Sabah Doktor Brazda elinde her zamanki iğneleriyle odama geldi. Yüzünde beni suçlayan bir anlam vardı. «Hadi, batırın iğneleri, diye alay ettim. Kıcıma iğne batırılmasından daha fazla hoşlandığım hiç bir şey yok.»

Baş hekim ağzının içinde bir şeyler geveleyerek işine devam etti. Öte yandan da Eliska kaşlarını çatmış, bana kızgın kızgın bakıyordu. Genç kız battaniyeyi bir yana iterek pijama-

mın pantolonunu çıkardı. Doktor iğneyi kalçama batırdı. Bu kez bana sorgu dolu bakışlarla bakmıyordu, ben de adamla alay etmekten vazgeçmiştim. Ciddi, ciddi:

«Boşuna doktor» dedim.

Başını biraz daha eğdi. O da işin faydasız olduğunu anlamıştı galiba. Ama hâlâ uğraşıyordu, birden gözümde şimşekler çaktı. Binlerce iğne sanki beynimi deliyordu. İstirapla «Ah» diye bağırdım. Doktor inanmazcasına bana baktı. Çok kızdığını ve bana bağırmamak için kendini zor tuttuğunu anladım.

«Komik olmaya mı çalışıyorsun?» dedi.

«Doğru söylüyorum, doktor. Gerçekten acıdı. Binlerce iğne beynime saplanır gibi oldu.»

Delirdiğimi sandıklarını anladım. Ne de olsa böyle bir sonuç bekliyorlardı.

Ne olurdu bacaklarımı havada sallayabilseydim. Ne olurdu yataktan aşağı atlayabilseydim. Bir anda olanaksız görünen bir kaç şeyin birden gerçekleşmesini istedim. Gülmeye başladım:

«Acıyor doktor. Acıyor.»

Doktor Brazda'nın yüzünün bembeyaz kesildiğini, alnında ter tanelerinin belirdiğini farkettim.

Eliska da, dua edercesine ellerini birbirine kavuşturmuştu.

«Hadi doktor. Yine batırsanıza.»

«Buraya bak. Beni kandırmaya mı çalışıyorsun?»

«Bana inanmıyor musunuz? Bu kez gerçekten acı duydum. Ulu Tanrım, dans etmek istiyorum doktor. Gerçekten canım acıdı.»

Doktor Brazda her noktayı ayrı ayrı yok-

layarak iğneyi batırmaya devam etti. İğneyi her batırışında bana dikkatle bakıyordu. Bu kez yüzünde daha değişik, heyecanla karışık bir şüphe ifadesi vardı. Alnı terden parlıyordu.

«Daha derine batırın doktor.»

Sonra acıyı yeniden duydum. Yeniden gözlerimin önünde acıdan bir yıldız kümesi gör-düm. Buz gibi bir dalga gövdemi yalayıp geçti, zafer dolu bir çığlık attım:

«İşte doktor tam burasıydı.»

İğneyi bir kere daha batırdı. Artık benden şüphe etmiyordu. Sağ kalçam canlanıyordu. Eliska odanın içinde, heyecanla koşuşuyordu. Doktor beyaz gömleğinin koluyla alnını sildi. Konuşamıyordu. Sadece «Seni paslı herif seni» diye kekeleyebildi. Bana gelince... Elimden çektiklerini unutturmak için çok resmî ve ciddî olmak istiyordum:

«Gelecekte hareketlerime daha dikkat edeceğim» dedim. Sesim duygululukla kısılıyordu. «Göreceksiniz doktor çok iyi olacağım» dedim.

Uzun bir süre eğlendik. Doktor Brazda sevincinden bana yumruk atıyordu, deliler gibi güldük üçümüz de. Tımarhane kaçkınları gibiydik.

Birden Doktor Brazda «Eliska bize içki getir» dedi. Eliska dışarı çıktı, biraz sonra da elinde «Spiritus vini conc» yazılı bir şişeyle geldi. Benim şaşkın bakışlarım arasında Doktor Brazda bir bardağa bundan koyarak üzerine biraz su ekledi. «Kurallara aykırı ama boş ver» dedi. Yüksek dereceli alkol olmasına rağmen bardağı bir dikişte boşalttım. Sonra da Doktor Brazda kendi bardağındaki içkiyi bitirdi.

«Eliska içmiyor mu?»

Eliska kızardı. Olmazdı, görevdeydi. Ben gülerek:

«Doktor Brazda da görev başında» dedim.

«Evet ama o başka» dedi.

Doktor Brazda «Hayır değil» dedi. «Senin âmirin olarak emir veriyorum hemşire, içecek-sin. Yoksa...»

Eliska elindeki bardaktan biraz votka içtikten sonra öksürmeye başladı. Doktor genç kızın sırtına vurdu. Sonra da benim sırtımı muştalayarak, «Beni ne sandın serseri?» dedi. Eliska da sevincinden bir kedi yavrusu gibi oradan oraya sıçırıyordu. O sıra belki hayatımın en mutlu ânını yaşıyordum . Daha önce mutluluğun ne demek olduğunu bilirdim. Ama bu çok gerilerde kalmıştı.

Doktorun bağırmaktan başka işi yok sanırdınız. Bana da ilginç adlar buluyordu, «Seni Allahın belâsı hergele, çürük herif.» Üçümüz için de çok mutlu bir andı bu, neşemize gem vuramıyorduk. Brazda'nın söylediği, «Seni çürük herif» sözü her şeyi anlatıyordu. «Serseri çürük herif, kendi şüpheni bana da aşılyordun nerdeyse. İyice bir doktor olduğumu bildiğim halde kendimden bile şüphe ettirdin bana. Beni ne sandın acemi herif, kuyruksuz maymun...»

Sonunda odadan çıktığı sıra yüzündeki anlamdan, hayatından umut kesilen ben değil de o sanırdınız.

«Bir hastaya baktıktan sonra tekrar geleceğim,» diye fısıldadı Eliska.

Onlar gider gitmez alkolün, neşenin ve heyecanın verdiği bir uykuya daldığım için geri döndüğünü göremedim.

Uzun bir süre uyumuş olacağım. Birisi yavaş yavaş alnımı okşuyordu, öyle ki gözlerimi açmayı canım istemiyordu. Birisi yatağımın kenarında oturuyordu. Eliska'dan başka kim olabilir? Onun için uyur gibi yaparak hoş ve onunla ilgili bir şeyler düşünmeye çalıştım. Gözlerim kapalı, «Eliska» diye fısıldadım. Sonra kollarımı uzattım ve gözlerimi açtım.

Gelen Martha'ydı. Şaşkınlıkla yataktan fırlayarak gereksiz yere eteğini düzeltmeye başladı. Tanrım Martha...

«Martha! Tanrım Martha!»

Gözleri gözlerimle karşılaşmamak için çevrede dolaştı. «Ben, ben seni uyuyorsun sanmıştım.»

Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Martha gelmişti. Fakat değişik bir Martha'ydı bu.

«Ne oldu Martha?»

«Hiç bir şey olmadı. Ne olsun isterdin?»

«Niye oturmuyorsun? Böyle ayakta duramazsın ki.»

Yatağımın yanındaki iskemleye ilişti.

«Öyle değil Martha. Daha yakınım gel.»

Tekrar yatağa oturarak yere bakmaya başladı. Elini tuttum, fakat sinirli sinirli çekti.

«Ne oldu Martha?»

«Sana Allahaismarladık demeye geldim.»

Bana Allahaismarladık demeye gelmişti demek.

«Evet, gidiyorum.»

Gidiyor? Martha gidiyor.

«Evet uzaklara gidiyorum.»

Uzaklara sözcüğüyle ne demek istemişti? Savaşın bittiğini, bütün ulusların yer değiştirdiklerini unutmuştum. Binlerce, yüzbinlerce insanın hayatı bir deste oyun kâğıdı gibi karış-

tırılmıştı. Bazıları altta, bazıları da üstte kalmışlardı. Kâğıt destesindeki durumları, sakar bir hokkabazın elinden saçılan ve oraya buraya dağılan kartlar gibi değişmişti. Savaş sona ermişti. Bir şey bitmişti, şimdi yeni bir şey başlayacaktı.

«Nereye gidiyorsun Martha?»

Her nedense bu konu üzerinde konuşmak istemiyordu.

«Söylemek istemiyor musun?»

«Kanada'ya gidiyorum.»

Niye Kanada'ya?...

«Kanada'da ne yapacaksın?»

«Orada bir ağabeyim var. Şimdi Almanya'daki Amerikan ordusunda görevli. Bana mektup yazarak Kanada'ya götürmek istediğinden bahsetti.»

«Peki, sen gitmek istiyor musun?»

«Fark etmez. Bütün istediğim buradan uzaklaşmak.»

Ne kadar garip konuşuyordu.

«Niye daha önce gelmedin Martha? Burada olduğumu bilmiyor muydun?»

«Hastaydım, çok hastaydım Volodia. Sonra, şimdi bile buraya gelmemin doğru olup olmadığından emin değilim.»

«Sen nelerden bahsediyorsun? Kanada'ya gidemezsin. Gitmemelisin.»

«Burada ne yapayım, Volodia? Hiç kimseyi tanımıyorum. Sonra artık her şey bana bezginlik veriyor.»

«Peki ben ne yapayım, Martha?»

Yatakta bacaklarımın meydana getirdiği hafif kabartıya baktı, sonra da battaniyenin üstünden bacaklarımı okşadı.

«Bugün ilk kez bacaklarımda acı duydum,

Martha. Göreceksin iyileşeceğim. Kanada'ya gidemezsin. Burada kimsenin olmadığını söylerken gerçeği söylemiyorsun.»

«İşte bunun için seni gelip görmemeliydim, Volodia. Bundan korkuyordum. Sen uyurken ben de uzun zaman burada oturarak seni seyrettim. Daha fazla uyumanı istiyordum, ben de hep sana bakardım. Fakat galiba hepimizin er veya geç uyanmamız gerekiyor.»

«Uyanmaya ihtiyacım yok Martha. Sana karşı her zaman dürüst davrandım.»

«Volodia benim hakkımda en önemli olan şeyi bilmiyorsun.»

«Yeteri kadar şey biliyorum. Almanlarla yattın.»

«Hayır Volodia, hepsi bu kadar değil.»

«Başka bir şey daha mı var? Yahudi olmak sana o kadar korkunç bir şey gibi mi görünüyor?»

Bana korkuyla baktı.

«Nereden biliyorsun?»

«Bilmiyordum. Kimse de bir şey söylemedi. Başkalarının tahmin ettiklerini bile sanmıyorum. Fakat bilirsin bazen insan sezer.»

«Söyle Volodia, kimseye bundan söz ettin mi?»

Neden korkuyordu? Utanıyor muydu yoksa? Evet, tabii utanıyordu. Yahudi olduğu halde Almanlarla yatmak onun için cehennemden farksız olmalıydı.

«Hayır, söz etmedim. Şey, yani bir kere Nikolai'yle bu konuyu konuştuk. Ama bana inanmadı. İnansaydı belki bütün bunlar olmayacaktı.»

Tam o sıra başka bir şey daha aklıma geldi. Bu düşünce kafamın içini, kulaklarımın di-

binde vızıldayan bir sinek gibi kurcalayıp duruyordu. Acaba Wilczik biliyor muydu? Martha'ya sorsam mı? Belki de sormam gerekir. Ama hayır, durum bu haliyle bile korkunçtu.

«Bütün Yahudilerin gittiği yere, Oswieczim'e gitmem gerekirdi.»

Karşımdaki kadın bir zamanların akıllı başında, kuvvetli Martha'sı değildi artık. Hayır, bu bütünüyle değişik bir kadındı. Savaş onun sadece posasını bırakmıştı, şimdi de kendini aşağılanmış ve pis hissediyordu. Kendi kendinden nefret ediyordu. Bu da, hayatı boyunca kurtulamayacağı bir şeydi. Keşke ben bu denli çaresiz olmasaydım. «Oswieczim'e gidip oradaki milyonlarca zavallıya: 'Bana iyi bakın. Yahudi olduğum halde bir sürü Almanla yat-tım, ama aranızda ancak bir kaç kişi benim çektiğim acıları çekmiştir' de» dedim. Kendi kendime ne kadar saçma şeylerden bahsediyordum. Hiç bu kadar ucuz bir cümle ömür boyu kalır mı, diye düşündüm.

Bir zamanlar, Alman generali olayında olduğu gibi tekrar tekrar Martha'ya sorular sordum. Böyle olması gerekiyor muydu? Böyle bir bedel ödemek şart mıydı? Evet, şarttı. Ama o durumda savaşın hep devam etmesi ve Martha'yla benim gibi kalıntıları temizlemesi gerekirdi. Acaba ölseydi daha mı iyi olurdu? Ben ölseydim?

Bütün mutluluğum bir anda yok oldu. Kim demiş sakat kalmayacağım diye? Belki yürüyeceğim, spor yapabileceğim, belki de Everest tepesine bile tırmanabileceğim ama ömür boyu bir çeşit sakat kalacağım. Ya Martha? O da. Martha haklıydı, Oswieczim'dekilerin durumu daha iyiydi.

«Kanada'nın bir çözüm yolu olduğuna inanıyor musun, Martha? Her şeyden kaçabileceğine emin misin?»

«Orada hiç olmazsa kimse beni tanımıyor, Volodia. Kanada'da kendimle baş başa kalabileceğim.»

«Kendinle baş başa kalmak o kadar iyi bir şey mi? Kimi kandırıyorsun Martha? Seni çok iyi tanırım. Bak sana bir teklifim var: Ben de kendimi senin gibi çürümüş hissediyorum.»

«Biliyorum, fakat kendini o kadar çürümüş hissetmediğin bir gün bana orospu diyebilirsin. Lütfen Volodia, artık bundan söz etmeyelim. Biliyorsun, söylediğim şey kolaylıkla gerçekleşebilir. Sonra? Her şey yine geri gelecek.»

Ona ne söylemem gerekirdi? Sustum. Her şeye rağmen haklıydı. Olabilir demişti.

«Hayatımda senden başka hiç bir şeyim olmadı Volodia. Senin de kendi kendini benden uzaklaştırmaya dayanamam.»

«Bunların hepsi saçmalık» diye bağırdım. «Bir insan ya âşıktır, ya da değildir. Aşkı verip sonra da geri alamazsın ki.»

«Bütün bu olup bitenlerden sonra beni sevmeye devam edemezsin Volodia.»

«Evet seni sevemem, çünkü benim gibi yarım bir insan nasıl âşık olur? Ama bu demek değildir ki, geçmişteki hortlaklar bizi rahatsız edecek. Bu dünyada bana kalmış tek şey sensin. Sen de aynı durumdasın ve bunu biliyorsun.»

«Hayır, ben çok daha berbat bir haldeyim. Ağlamayı bile unuttum. Bacakların gibi buz kestim, hissizim. Tek farkla; senin bacakların iyileşecek, bense bir daha düzelemeyeceğim.

Plostina'da ne olduğunu bilmiyorum. O sıra orada yoktum. Sana söylüyorum, her şeyi gördüm. Gidip teslim olmaya korktum. İşte buradayım, onlar arasındaydın demeye dilim varmadı. Karol'un yaptığını yapmaya korktum. Şimdi ne olacak Volodia?»

Ayağa kalktı:

«Gitmem gerek.»

«Beni şimdi terk etmek niyetindeysen hiç gelmemeliydin.»

«Gelmem gerekiyordu Volodia. Plostina'nın senin için neler ifade ettiğini bildiğimden sana bir şeyler anlatmam gerekliydi. Çocukların akıllarında şimdi başka şeyler var. Güç, başlarına vurdu. Sana söylemeyip de kime söyleyeceğim? O Almanın adı Engelchen'di.» (*)

«Hayır.»

Olanaksızdı bu. Adamın bu adı taşıması gerçekten olanaksızdı.

«Eminim. Adı Engelchen. Arşivlere baktım, tutukluları sorguya çektim, kuşkusuz adı Engelchen. Senin için bir şey ifade ederse söyleyeyim. Klingenthal'li bir keman yapımcısı. Klingenthal müzik âletleri yapılan bir şehirdir.»

«Skorzeny hakkında bir şeyler biliyor musun Martha?»

«Boş ver ona. Dört Büyüklerin soruşturma birlikleri tarafından her yerde aranıyor. Nasıl olsa yakalanacak.»

«Eğer bunun için geldiysen hemen söyleyeyim. Englechen de kurtulamayacaktır.»

«Seni tanıdığım için sana geldim Volodia.»

Kapıya doğru bir iki adım attı.

(*) Engelchen: Melekçik [Almanca]

«Martha beni öpmeyecek misin?»

Yüzündeki o ifade. Eğer ısrar ediyorsan peki. Geri döndü, üzerime eğildi... Şimdi yakalayıp gitmeyeceğine söz verene dek bırakmamalıyım. Ama yapamadım. Dudakları soğuk ve cansızdı. İçi bomboştu, hiç bir şey yoktu, belki de bana karşı içinde hiç bir şey kalmamıştı. Neler düşündüğümü anladı:

«Görüyor musun Volodia?» diye hıçkırdı.

Önce sendeledi, sonra kendine çeki düzen vererek güçlü adımlarla kapıya doğru yürüdü.

«Allahısmarladık Volodia.»

«Güle güle Martha.»

Kanada'ya doğru yolculuğuna başlamıştı. O kadar üzgündüm ki, ağladım. O sıra Eliska, çok rahatsız bir ifadeyle odaya girdi:

«Bir şeye ihtiyacın var mı?»

Hayır bir şeye ihtiyacım yoktu.

«Bir konuğunuz mu vardı?»

«Evet.»

«Kızıl saçlı kadınların çok şehvetli olduklarını söylerler.»

«Eliska.»

«Çok şık bir kadındı.»

«Eliska lütfen git. Lütfen.»

Hakarete uğramış gibi öfkeyle kapıya doğru gitti. Her şey karmakarışık. Benim bile ayaklarımın ucuna basarak girdiğim özel hayatımın bir parçasına başkası nasıl basabilirdi?

Eliska da niye gelmişti sanki? Niye beni rahat bırakmıyor? Neden kapının önünde kararsızlıkla bana bakıyor? Benden ne istiyor? Niye cehennemin dibine gitmiyor?

«Niye dışarı çıkmıyorsun?»

Kapıyı çarparak dışarı çıktı. Yalnız kalmıştım. Ne garip bir insandım. Sonra, bunda

Eliska'nın hiç bir suçu yoktu ki. Çağırıp özür dilemeliyim. Yok hayır, şimdi yapamam. Zaten gelmez. Daha sonra kendimi affettirmeye çalışırım. Sakinleştım. Öfkem ve üzüntüm bir anda yok oldu. Vakit geçirmek için tavana bakmaya başladım. Birdenbire bana tavandan gölgeler geçiyormuş gibi geldi. Gölgeler yavaş yavaş çok iyi bildiğim, tanıdığım kişilerin, şeylerin, yerlerin biçimini almaya başladı. Sanki bir sinema operatörü bana hayatımın filmini gösteriyordu. Derken Martha'nın yüzü de perdede belirdi. Sonra, bir zamanlar ilk kez Plostina'da gördüğüm ve sevdiğim Martha'nın tümü gözlerimin önünde canlandı.

Bir hafta önce birliğe katılmış, eğitilmiş, acemi bir partizandım. Anlamı benim için meçhul olan bir harekâttan yeni dönmüştük. İşimiz elektrik üreteçlerini, telgraf direklerini uçurmak, telleri kesmek, porselen izolatörleri kırmaktı. O sıra birliğimiz sadece otuz kişiden meydana geldiği için önemli bir harekâta girmekten çekiniyorduk. Daha işe henüz başlamıştık. Partizan yöntemlerini, harekât kurallarını pek az biliyorduk. Ateş etmeyi bile öğrenmemiştim. Bir tüfek sesi duyduğumda korkuyordum.

Ateş etme konusunu abartmamalıyım, o

zamana kadar sadece iki pusuya katılmışım. Birincisinde, ormanda bir Macar bölüğünü esir etmiştik. Ortalık cehennem gibiydi. Ben bir çam ağacının arkasına gizlenmiş, başımı çıkaracak olursam vurulacağım korkusuyla duruyordum. Çopur Grisha beni bu halde buldu. Gizlendiğim yerden çıkıp ileri atılmamı söyledi. Artık neler olup bittiğini görebiliyordum. İki yüz kadar Macar elleri havada duruyor, bizim çocuklar da el çobukluğuyla silâhlarını alıyorlardı. Macarlar bir kere bile ateş etmemişlerdi. Daha sonra öğrendiğime göre, partizanlarla Macarlar arasında garip bir anlaşma vardı. Partizanlar ateş açarken Macarların bir kez bile karşı saldırıya geçmeye hakları yoktu.

Kendi kendimden utanıyor, ne biçim bir ödleğ olduğumu herkese yayacağını sandığım için Grisha'dan da korkuyordum. Fakat çopur harekât bitince yanıma geldi, hiç ummadığım bir şekilde endişelenmememi, herkesin başına her zaman böyle bir şeyin gelebileceğini, yavaş yavaş alışacağımı söyledi.

Cumartesi akşamıydı. Harekâtımız bitmişti. Bir kaç telgraf direğini uçurmuştuk, yorgunduk, üşüyorduk. Tam Zicha'nın kulübesinde rahat rahat uyumaya hazırlanırken emirber gelerek, «Volodia burda mı?» diye sordu. Birlikte benden başka Volodia yoktu. Gerçekte benim ismim Volodia değildi. Bir kez Nikolai beni Volodia diye çağırmıştı, ondan sonra da adım herkesin aklında Volodia olarak kalmıştı.

«Ne oldu?»

«Nikolai seni istiyor. Raska'nın kulübesinde.»

Önce hiç bir şey duymadım. Emir emirdi.

Nikolai benden ne isteyebilirdi? Nikolai bir masanın başında oturmuş, dikkatli dikkatli önündeki kâğıtları inceliyordu. Yanında, ilk bakışta insanı heyecanlandıran bir kadın oturuyordu. Kızıl saçlıydı, teni her kızıl saçlının-ki gibi bembeyazdı. Kadın daracık kayak pantolonu, kazak, kayak pabuçları giymişti. Hepsi en iyi türdendi. Böyle bir kızın bizimle ne gibi bir ilişkisi olabilir, diye düşündüm. Aynı anda da Nikolai'nin onunla ilgili bir konuda benimle görüşmek isteyebileceği aklıma geldi.

«Vranak'ı bilir misin Volodia?»

Olumlu anlamda başımı salladım.

«Nerede oturduğunu da bilir misin?»

«Evet, tabii.»

«Yolculuğa çıkmak için hazırlan.»

Sanırım o sıra pek memnun görünmedim. Bütün gün tipi altında iş görmek beni öyle yormuştu ki, yolculuk hiç çekici gelmedi. Bir de üstelik orman içinde otuz kilometre daha yürümek vardı. Lidec'e başka yoldan gidilemezdi.

«Bir mesaj götürmeni istiyorum, Volodia.»

«Hazırlayacak hiç bir şeyim yok Nikolai. Hemen yola çıkabilirim.»

«Ne pahasına olursa olsun Almanlar seni yakalamamalı. İşi başarabileceğini sanıyor musun Volodia?»

Birden bütün şüphelerim yok oldu. Böyle bir emir Nikolai'nin bana inandığını açıklıyordu. Birliğe katılalı da o kadar az olmuştu ki. Bana verilen çok önemli bir göreve benziyordu. Gerçekten, düşündüğümde de önemliydi.

«Vranak'a, mesajın sabaha kadar sınıra ulaşmasının gerekli olduğunu söylersin. Şimdi git tüfeğini bırak da sana bir tabancayla birkaç el bombası versinler. Fakat şunu aklında

iyice tut: Ne pahasına olursa olsun Almanların seni ele geçirmemeleri gerek. Tuzağa düşersen kâğıtları hemen yok et. Hiç bir şekilde kâğıtları ele geçirmemeliler.»

Kız çok emin konuşuyordu:

«Hayır Martha, Volodia Almanların eline geçmeyeceği gibi hiç bir şeyi de yok etmeyecek. Ne olursa olsun kâğıdı kimseye verme, kaybetme ve yok etme. Mesaj sabaha kadar dağın öte yanına ulaştırılmalı. Anladın mı Volodia?»

İsmi bilmediğim kız :

«Birinin onunla birlikte gitmesi daha doğru olmaz mı Nikolai?» diye sordu.

«Hayır, Volodia mantıklıdır. Bu durumda bir kişi iki kişiden daha iyi iş görür.»

Benim mantıklı ve daha bilmem ne olduğumu nereden biliyordu? Şimdiye kadar bana dikkat bile etmemiştii.

«Peki ben gidiyorum.»

Tanımadığım kız ayağa kalkmıştı. Nikolai, «Selâm Martha» dedi. Kapı arkasından kapanınca Nikolai, düşünceleri arasında kaybolmuş öylece kapıya bakmaya devam etti. Kızın kim olduğunu sormak için içimde dayanılmaz bir istek vardı ama, birlikte bu tür soruların sorulamayacağını çok iyi biliyordum. Kimdi, nereden gelmişti, gece vakti tek başına nereye gidiyordu? Bizden daha değişik bir insandı, nasıl kendi dünyasını bizimkiyle bağdaştırmıştı?

Nikolai, «Kim olduğunu mu merak ediyorsun?» dedi. «Bu konuda hiç bir şey düşünmemi salık veririm ama emin ol, bu kadın bizim birliğin tümünden çok daha değerlidir.»

Kadının birden aramıza karışması rahatımı kaçırmıştı. Bütün yol boyunca onu düşün-

düm. Kim olabilirdi? Nereliydi ve burada ne işi vardı? Casus muydu? Saçma. Mata Hari çağ ı tarihe karışmıştı. Bugün hiç bir istihbarat kuruluşu böyle güzel kadınları casus olarak kullanmazdı. Yoksa kullanıyorlar mıydı?

Sınıra haber ulaştırmak için Vranak'tan başka yol yok muydu? Sonra benim gibi birine böylesine önemli kâğıtları emanet etmek doğru muydu? Belki iş ertelenmeyecek kadar önemliydi. Bu nedenle benim gibi acemi birini görevlendirmek zorunda kalmışlardı.

Aceleyle ormanın içinden yol alıyordum. Sabaha karşı Vranak'ın bahçe kapısından içeri girdim. Beni bekliyordu. Geleceğimi nereden duymuştu?

«Eh, vakit geldi galiba? Ver onları buraya,» dedi.

Paltomun içinden kalın bir zarf çıkardım.

«Sen dönünceye kadar bekleyeceğim. Nikolai mesajın iletildiğinden emin olmak istiyor.»

Vranak beni tavan arasına sakladı. Bir kaç dakika sonra da elinde bir parça ekmek ve salamla döndü.

«Talihin açık olsun» dedim.

Tavan arasının ufak penceresinden ormana doğru gidişini ve ağaçlar arasında kayboluşunu gözledim. Demek Vranak da bizden yanaydı. Onun gibi daha bir çok kişi bize yardım ediyordu herhalde.

Birden bizim bölüğün Almanlara ve Macarlara tuzak kurmak, telgraf direklerini uçurmaktan daha önemli işleri olacağı aklıma geldi. Burada, tepelerde, bizim çocukları ilgilendirmeyen, önemli bir şey oluyordu. Ama bu beni gerçekten ilgilendirmezdi. Samanların içine kıvrılarak uyudum. Öyle vaktini epey ge-

çe birinin omuzumu sarsmasıyla uyandım. Vranek'ti.

«Tamam, dedi. İş oldu, haydi gel aşağıya.»

Güneşin batışını bekledikten sonra dönüş yolculuğuna başladım. Nikolai her şeyin iyi gittiğini biliyordu. Nasıl biliyordu? Bir yerlerde gizli alıcı vericiler vardı herhalde.

Nereye gitsem Nikolai'nin Martha dediği kızı aklımdan çıkaramıyordum. Kendi kendime sersem, deli diyordum. Belki de kadını hayatım boyunca bir daha görmeyecektim. Fakat geri döndü. Bir hafta sonra yine geldi, benimle karşılaşınca da eski bir arkadaşına selâm verir gibi gülümsedi. Geceyi Raska'nın kulübesinde geçirdikten sonra pazar sabahı gitti. Buna rağmen kadınla bir tek kelime konuşmadım.

Kendi kendime: «eşşoğlu eşek, kadınları düşünmekten başka yapacak daha önemli işlerin var. Hem sonra ne biçim şey biliyor musun?» diye küfrediyordum.

Fakat elimden gelen hiç bir şey yoktu. Kadının görünüşü hoşuma gidiyordu, beni heyecanlandırıyor, türlü şeyler düşünmeme yol açıyordu. Çok güzel bir kızıl saçlıydı, akli başında, ağır bir havası vardı. Üstelik de bu pis çağda bile kendine iyi bakmayı biliyor, kadın olduğunu duyuruyordu. Öteki kadınlar gibi, kendini kötü durumlara düşürmemişti.

Aşağlatıcı durumları o tepelerde bile görüyordum. Çalınmış, dakikalık, dilencilikten farksız aşk maceralarına en ufak bir ilgi göstermiyordum. Bu dağ insanlarını ölümle yüz yüze getirdiğimiz yetmedi mi? Bu iğrenç savaşın adsız kahramanı olan dağ adamı elinde ne

varsa verdi. Oğlunu, ineğini, son kalan un çuvallarını ortaya çıkardı, tütününü bizlerle paylaştı. Gelinlik çağa gelmiş kızının kendi yatağında, kafası bit dolu, ayağı çizmeli bir serse-riyle yuvarlanıp seviştiğini gördüğünde ne düşünüyor? Hayat akıyor, bu arada eski tutuculuklar da ortadan kayboluyor. Dağ adamı itiraz etmeden, fakat acı acı, yirmi yaşlarındaki toy bir delikanlının elini karısının eteğinin altına sokmasını seyrediyor. Kahpe karı da yalnız gülüyor. Eskiden, bu gibi hallerde suçluyu bir balta vuruşuyla öldürürlerdi. Ama şimdi çağ değişti. Savaş, gelişle birlikte yeni gelenekler ve yollar getirdi. Bu herifler hayatta ne gördüler ki? Doğru dürüst yaşamadılar bile. Her gün, her an ölmeleri mümkün.

Hepimiz bir değiliz. Pek çoğumuz kadınlara bu denli ölçüsüz davranmıyor. Kendi hesabıma ben, herkesin gözü önünde böyle hayvanca sevişmem. Buna rağmen kimsenin bu türlü sevişmesine karşı değilim. Niye karşı olayım? Kendim yapmak istemiyorum, o kadar. Bu konularda her zaman değişmez ve ciddi bir takım görüşlerim vardır. Bana göre, uzun bir süre insan arzularına gem vurduğu zaman istekleri hem tertemiz, hem de fazla olur. Eskiden beri ve bugün de aşkın, hayatın tatil günü olduğunu düşünmüşümdür. Haftanın her gününü tatile çevirirseniz gerçek olan şeyi nasıl anlarsınız? Bu kişilerin hayatı benimkinden de zavalıca.

Köy kızları önceleri benim çekingenliğimi anlayamadılar, peşimden bir sürü koştuktan sonra gururum yüzünden benden nefret etmeye başladılar. Eminim, bana «bakire» adını takan Josa'ydı. Bu yalnız bir takma ad mıydı?

O sıralar yirmi dördündeydim ama sırasında genç bir kız gibi kızarırdım. Kızların yanında olduğum sıralar cesaretimi yitiriyordum. Sık sık kaba ve adice şakalar yapmaları ağırbaşlılık kavramımı incitiyordu.

Diğerlerinin aşağılık hallerine kendimi uydurmaktan zorluk çekiyordum. Üstelik Fred'in yaptığı gibi, arkadaşlarımı, kahramanlık öykülerimle de oyalayamıyordum.

Ben de aşkı arıyordum. Fakat çevremde ancak sevgi taklidi serüvenler, ya da kısa süren aşklar görüyordum. İlk ateş geçtikten sonra sevginin yerini umursamazlık ve duygu değişikliği alıyordu. Aşk bir şehvet mahmurluğu, bayağılık ve küfürle son buluyordu. Çocukların kadınlardan bahsederken kullandıkları kaba sözcükler hoş değildi. Kızlar, içten kötü olmamakla birlikte aşkları neşe ve mutluluk yerine fesat getiriyordu.

Ben her zaman köy kızlarının yanını tutardım. Onları anlıyordum, onlara diğerlerinin gözüyle bakmamıştım hiç. Kızları birer orospu olarak düşünmemiştim. Onlarla hiç içli dışlı olmadığım halde hepsine sevgililerinden daha çok yakınlık duyardım.

Belki de onların düşündüğü gibi garip bir yaratık, kadın nedir bilmeyen bir delikanlıydım. Diğer erkeklerden değişik olmamak elimde değildi.

Sonra birden kızıl saçları, esrarlı hali, istek uyandıran görünüşü ve güzelliğiyle Martha ortaya çıktı. Ara sıra köye gelir, bir saat ya da bir gün kalıp bilinmeyen bir yere doğru kayıplara karışırdı. Zihnimi karıştırıyordu. Kendi kendine, deli olma, öyle bir kız sana bakmaz bile, ayrı dünyalardansınız, diyordum.

Öte yandan, karmakarışık düşüncelerimin içinde, Martha'nın ne de olsa benimle ortak bir yanı olduğunu, bizim birliğe bağlı bulunduğunu düşünüyordum. Evet, her şey iyiydi, güzeldi ya, Martha bir şehir kızıydı ve şehirde benim gibi düzünelerle erkek bulabilirdi.

Kendi kendime, bir daha Martha'yla karşılaştığımda onunla konuşacağıma söz veriyordum. Söyleyeceklerimin tümünü de önceden tasarlıyordum. Onu şu şekilde durduracağım, şunları şunları söyleyeceğim, o da bana şu şekilde karşılık verecek. Ama karşımda görünce bütün düşüncelerim uçup gidiyordu. Üzüntü içinde, kendime ödle, işe yaramaz, aptal diyordum. Hiç bir zaman Martha'yla yakınlık kurmak için çaba harcamadım. Genç kadını selâmladıktan sonra, hemen gözlerimi üstünden kaçırarak ortadan kayboluyordum. Partizanlık hayatımı allak bullak ettiği için Martha'ya yüz kere sövüyor, daha sonra da günlerimi hayaller ve düşlerle doldurmasına küfrediyordum.

Vranak'a yaptığım o gece yolculuğumdan sonra, Nikolai bana buna benzer işler vermeye başlamıştı. Bir gün Almanlar, köyde, bizim çocuklardan beşine saldırdılar. Önce kurşuna dizip, gözdağı vermek için ölülerini köy meydanına astılar. Köyde ne Alman askerleri, ne de bir jandarma birliği olmadığına göre bizim çocukları bir köylü ele vermiş olacaktı. Ertesi gün bize haberi getiren adam, Brod'daki jandarmaların olayı ayrıntılarıyla bildiklerini söyledi. Tepelerde yaşadığımız sürece karamsarlığa çok kolay kapılır, yine de olup bitenleri çok çabuk unuturduk. Yoldaşlarımızın kurşuna di-

zilmeleri de tam aklımızdan çıkmışken Nikolai beni çağırırdı.

«Yola çıkmaya hazırlan. Jandarma komutanının adı Pospichal. Hainin kim olduğunu ondan öğrenmelisin. Adamı konuşturman gerek. O, haini çok iyi tanıyor. Konuşmak istemezse ne yapacağını biliyorsun. Bu işi tek başına başarabilecek misin?»

Bütün işi yüklenemiyeceğim gerekçesiyle reddetmeye kalktım. Martha o sıra Plostina'daydı. Brod'a gidersem onun yakınlığından yoksun mu kalacaktım? Fakat bu saçma düşünceyi hemen kafamdan kovdum. Tanrım, bu denli mi kötölemiştim?

«Tabii yaparım. Bazi hallerde bir kişi ikiden daha iyidir diyen sen değil misin?»

Birden arkamda, çok iyi tanıdığım bir kadının sesi duydum.

«Hayır tek başına gitmeyecek. Birlikte gideceğiz. Brod'da işim var. Hiç olmazsa yanımda biri olur.»

Hareket etmeye korkuyordum, boş ver, arkanı dön. Başım bir duygu kargaşalığı içindeydi. Mutluluk ve korku, umut ve şüphe, biraz da rahatsızlık birbirine karışmıştı. Hem ne yapacaktım onunla? Uzun bir yolculuk süresince Martha'yla başbaşa kalacaktım, bu yetmez miydi?

Nikolai, Martha'nın teklifini düşünürken ben de duygularımı anlamasın diye başımı önüme eğmiştim. Yine de kalbimin atışını duymasından korktum. Küçük okullulara dönmüşüm, kadın nedir bilmeyen öğrencilere, kendimle alay ediyordum.

Nikolai susuyordu. Birden teklifi olumsuz

karşılayacağını sanıp korktum. Fakat sorduğu şu oldu:

«Ne zaman dönersiniz?»

Omuz silktim, nereden bilebilirdim? Jandarmadan öğreneceğimi öğrendikten, gerekli bilgiyi aldıktan sonra herhalde. Her şey yolunda giderse en erken öbür günün sabahı burada olurduk. Brod, Plostina'dan kırk kilometre çekti.

«HARAŞO! (*) Martha'yı beklersin. Dikkat et ona, iyi bak.» Hayal mi görmüştüm yoksa, göz mü kırpmıştı bana? Evet evet göz kırpmıştı, soytarı.

Hava karardıktan sonra Brod'a vardık. Şehri son gördüğümünden bu yana epey bir zaman geçmişti. Karanlık sokakların hiç birinde en ufak bir hayat izine raslanmıyordu. Şehir boşaltılmış gibiydi. Yolculuk, havadan sudan ve günlük basit olaylardan söz etmemize rağmen çok çabuk geçti. Brod'a girmeden geceyi nerede geçirmemiz konusunda ufak bir de münakaşa ettik. Ben arkadaşlarımda kalmak istiyordum ama Martha, bunun sözünü bile ettirmek istemiyordu. Geceyi geçirecek çok iyi bir yer bildiğini söyledi.

«Ama Nikolai bana emir verdi,» diye itiraz edecek oldum. «Nikolai, aynı zamanda, bana iyi bakman için de emir verdi. İstersen köye gidebilirsin ama bana öyle bir şey söylemedi.»

Benimle alay mı ediyordu yoksa? Tek kelime söylemeden onu izledim. Martha hakkında hiç bir şey bilmiyordum ama bildiğim tek şey, kadınlarda mantık denen şeyin olmadığıydı.

(*) Haraşo - Çok güzel [Rusca]

Şehrin caddelerinde yürüyorduk.

«Burada Alman devriyeleri var,» dedim.

«Boş ver. Cebindeki tabancanın emniyetini aç. Kolunu da belime dola. Bu şekilde şüpheleri üzerimize çekmeyiz. Kâğıtların tamam mı?»

Sözünü dinleyerek kolumu beline attım. Ama bu hareketi o kadar acemice yapmıştım ki beceriksizliğime kendim de kızdım. Durumdan rahatsız olduğumu anlayınca kahkahalarla güldü.

«Ne ayısın! Aşıklar böyle davranmazlar.»

Şehri neredeyse boydan boya geçtiğimiz halde yolda iki yayaya raslamıştık. Şehrin dışına yakın bir yerde, yeni yapılmış bir apartmanın önünde durduk. Martha cebinden bir deste anahtar çıkardı.

«Geldik işte, dedi. Dikkat et, koridorda fil gibi yürüme.»

Elimden tutarak beni karartılmış bir aralıktan içeri soktu. Sonra düğmeye basıp asansörü çağırdı, dördüncü kata çıktık. İyi bir tuzak, diye düşündüm. Her hangi bir şey olsa buradan kurtulmamızın imkânı yoktu. Birden Martha'ya kızdım. Aklını mı kaçırmıştı ne? Bir dakika kadar karanlıkta kaldık. Martha'nın anahtarları şakırdıyordu. Derken kapı açıldı, girip beni de içeri çekti, sonra ortadan kayboldu. Karartma perdesini indirdiğini duydum. Ardından ışığı yaktı. Yabancı bir kattaydım. Geri dönüp kaçmamın daha doğru olup olmayacağını düşünüyordum.

«Korkacak bir şey yok. Kat tanıdığım birinin. Kimin olduğunu söylersem bana inanmazsın. Fakat emin ol, başka bir yerde bu kadar emniyette olamazdık.»

Öylesine inandırıcı konuşuyordu ki inan-

dım. Sedirin ortasından bir elektrik sobası çıkardı.

«İstersen bir banyo yap Volodia. Banyo şurada. Sen yıkanırken ben de yemek hazırlarım.»

Yine şüphe içinde bocalamaya başladım. Ne biçim bir kadındı? Ne yapıyordu? Sevgilisinin mi, kocasının mı, yoksa erkek kardeşinin mi dairesiydi burası?

Katın döşenişi soluğumu kesti. Duvarlarda halılar vardı. Ben böyle şeylerden pek anlamam ama bu halıların pahalı şeyler olması gerekiyordu. Gözüm Renoir'ın «Sabah tuvaleti»ne ilişti. Ulu Tanrım, halâ bu tür bir dünyada yaşayanlar var mıydı? Peki, benim gibi Plostinalı bir kanun kaçağının burada işi neydi?

«Dinle, kimse burada bizi apansız yakalayamaz mı? Kendimi tuzakta hissediyorum. Dairenin sahibi birden gelirse ne olacak?»

«Çok uzaklarda. Burada bile olsa şehirde kalmaz. Hem gelse de farketmez.»

Şimdi söylediklerini anlayamıyordum.

«Beni niye buraya getirdin? Kendimi sudan çıkmış balığa benzetiyorum.»

«Saçmalama. Yıkanacak mısın, yıkanmıyacak mısın?»

Şu anda en çok istediğim yıkanmaktı. Sıcak suyun içine gömülmekten daha güzel şey düşünemiyordum. Fakat nasıl yıkanacaktım? Tabancamı da yanıma almam gerekir miydi? Gülünç olurdu bu. Ama Nikolai, tabancanı bir an bile yanından ayırma, dememiş miydi? Silâhımı pantolonumun paçasına mı gizleseydim? Martha istediği kadar alay etsin, düşündüğümü yapacaktım. Gerçekten de alay etti:

«Gülünç olmuyor musun Volodia?»

Bana nefis bir ipekli pijama verdi. Tam o sıra, Martha'yla yatacağım kafama dank etti.

Pijama bende tiksinti uyandırıyor. Evet, pistim. İki haftadır ne gömleğimi, ne de pantolonumla çizmelerimi çıkarmıştım. Ama, bu pijamaların kime ait olduğunu da Tanrı bilirdi. Hayır, bu benim yapacağım bir iş değildi. Pijamayı iskemleye attım.

«Hayır istemiyorum.» Hayretle bana baktı, hiç bir şey anlamıyordu.

«Burada çizmelerinle yatmanın gereği yok Volodia.»

«Başkalarının pijamalarını ve kadınlarını kullanmak adetim değildir. Başkalarının yataklarında da sevişemem.»

Benden böyle bir cevap beklemiyordu ama çabuk toparlandı.

«Hiç bir aşığım bu pijamayı giymedi. Ama dur, eğer istemiyorsan...» Bir çekmece açarak içinden bir gömlek çıkardı.

«Yenidir. Daha kimse giymemiş. Bak üstünde iğneleri duruyor daha.»

Gerçekten yepyeni bir flânel gömlekti. Uzanıp alırken Martha sevinmiş göründü. Yıkanmam kısa sürecektim sanmıştım, oysa bir saate yakın sıcak sudan çıkamadım. Banyo gibi şeylerin varlığını bile unutmuştum. Savaş bittikten sonra yeni yeni neler keşfedeceğiz kimbilir, diye düşündüm. Martha banyonun kapısına vuruyordu: «Volodia yemek soğuyor.»

İsteksizce sudan çıkıp temiz gömleği giydim.

«Çıktın mı Volodia?»

«Evet.»

«Delliği aç da su aksın. Şimdi sana bir don-

la bir çift de çorap vereceğim, merak etme daha kimse giymemiştir.»

Yıkanmak içimde, bir erkeğin duyabileceği her türlü isteği uyandırmıştı. Sanki biri benim kulağıma fısıldıyordu: «Martha'yı içeri çek, üstündekileri çıkardıktan sonra suya sok iyice ovala.» Birden burada olmaktan, geceyi Martha'yla geçireceğimi ve onunla yatacağımı bilmekten büyük mutluluk duydum. Giyindikten sonra eski elbiselerimi bir çıkın yaptım. Dönüş yolculuğunda bunları bir yere atardım.

Sofrada beni nefis bir şölen bekliyordu. Bu kadar kısa sürede Martha mükemmel bir yemek hazırlamıştı. Masada jambon, sardalye, adını bilmediğim başka bir balık, ufak hıyar turşusu ve havyar vardı.

«Hiç şampanya içtin mi?»

Hayır anlamına kafamı salladım. «Bu akşam içeceksin. Niye bana öyle bakıyorsun? Bir çok kişi savaş olduğundan, gıda maddelerinin vesikayla verildiğinden habersiz.»

«Gördüm. Sen de onlardansın sanırım.»

Hemen ciddileşti. Söylediğim söz yarasına parmak basmıştı.

«Özür dilerim Martha. Seni kırmak istemedim. Sadece ağzımdan kaçtı. Fakat normal tayını düşün, bir ayda yarım kilo et, suni bal ve kepek unundan ekmek veriyorlar.»

«Boş ver, savaşın gecemizi rezil etmesine fırsat vermeyelim. Ne dersin Volodia?»

Yapabilir miydim? Olabilir miydi? Doğru olur muydu? Bu nefis sofranın karşısında ister istemez sabah, öğlen ve akşam haşlanmış sığır eti yiyen arkadaşlarımı düşünüyordum. Hiç bıkmadan boyuna haşlanmış sığır eti yiyebileceğinizi söyleyenler vardır. Bunu ortaya atan

akıllı bizlerle birlikte bir ay tepelerde otursa o zaman bıkıp bıkılmadığını anlar. Bu gece Mitia'nın talihi iyi gitseydi Plostina'da, evde yapılmış içki içerlerdi. İnsanın boğazını yakar, başını ağrıttırdı ama önümde duran yuvarlak karınlı kadehin içindeki konyaktan daha lezzetliydi.

«Konyak içmesini öğrenmelisin Volodia. Kadeh, konyağın kokusu duyulabilsin diye özel olarak böyle yapılmıştır. Bu içkiyi içtiğin zaman iki duyun birden harekete geçer. Hem koklarsın, hem tadarsın. İkisini birden yaparsın.»

«Korkarım ben bu tür şeyleri bilmiyorum. Sabunlu su içiyormuşum gibi geliyor.»

«Çok şeyden haberin yok Volodia.»

«Sen de her şeyi pek iyi biliyorsun.»

«Evet, biliyorum ama tepede hepinizle birlikte olsam kendimi daha iyi hissederim.»

Masadan kalkarak tabakları toplamaya başladı. Sonra kadehlere biraz daha konyak koydu.

«Bir şeyin şerefine içmeliyiz Volodia.»

«Nasıl istersen.»

«Sen istemiyor musun?»

«Hayır, bu da aptalca kentsoylu alışkanlıklarından biridir.»

Uzun uzun bana baktı.

«Biliyor musun Volodia, seninle nasıl başa çıkabileceğimi kestiremiyordum. Ara sıra bana aciz bir bebek gibi görünüyorsun, ara sıra da dünyayı çok tanıyormuşun gibi geliyor.»

İskemlenin arkasında duruyordu. Orada olduğunu, eğilip başımı elleri arasına alarak öperken titrediğini hissettim. Kollarımı kaldırarak Martha'yı kendime çektim. Gözleri yeşil

yeşil parlıyor, ıslak ağzı da sanki beni çağırıyordu. Kalçalarını okşarken titredi. Birden kollarımın arasında katılaşıarak ayağa fırladı.

«Pislik içindeyim, yıkanmam gerek.» diye rek banyoya koştu.

Kapının arkasından:

«Kendine biraz daha içki koy Volodia!» diye bağıırıyordu.

Şimdi bir şeyler düşünmeliydim. Kimdi? Bir yabancıнын evinde benim ne işim vardı? Odaların döşenmesinden nasıl bir insan olduğunu anlamaya çalıştım. Elbise dolabının ve çekmecelerin içine bakabilirdim. Böyle bir çevrede yaşamaya alışık bir kadın, nasıl bizimle Plostina'da beraber oluyordu? Anlayamadığım, daha önemli bir oyun mu oynanıyordu yoksa? Nikolai neler olup bittiğini biliyor muydu? Bu kattan haberi var mıydı? Delice bir esinle, bunların tümünün bir Alman dalaveresi olabileceğini düşündüm. Kendi kendime, deli olma dediğim halde rahatsızlık duygusundan bir türlü kurtulamıyordum. Görevim beni bu dairede kalmaya zorlayacak kadar önemli miydi? Kuşkusuz hayır. Her şey bana mantıksız geliyordu.

Yapılacak en doğru şey kaçmak gibi görünüyordu. Martha banyoda olduğuna göre bir şeyden haberi olmayacaktı.

Kapının arkasından, alay edercesine:

«Kaçma Volodia» dedi.

Kendimi zorlayarak:

«Ne saçma düşünce» dedim.

Yapacağım şeyi nerden biliyordu? Benim hakkımda ne biliyordu ki zaten!

Kışkırtıcı yakınlığıyla yine sinirlerim yatıştı. Banyodan gelen su sesi bana Martha'yı

hatırlatıyordu. Önceki günlerde hayal ettiğim gibi, başdöndürücü, şehvetli bir görünüşle gözümün önüne geldi. Banyonun kapısını açsam bağırrır mıydı? Bütün yapacağım iş bir kaç adım atıp kapıyı itmek...

«Bir dakika sonra yanında olacağım Volodia. Kurulanıyorum.»

«Sana yardım edeyim mi?»

«Hayır, istemem.»

Üzerinde koyu mavi bir gecelikle dışarı çıktı.

«Biraz müzik dinleyelim. Müzik sever misin Volodia?»

Gramofonun yanına gitti, bir plak alarak koydu. Tanrım, Dumky'yi seçmişti.

«Biliyor musun bunu Volodia?»

Evet anlamına başımı salladım.

«Işığı söndür. Karanlıkta oturarak savaşı ve diğer şeyleri unutalım.»

Ayağa kalkarak elektriği kapadım. Döndüğüm zaman yerde, halının üstüne boylu boyunca uzanmış yatıyordu. Elektrik sobasından gelen ışık yüzüne vurmuş, garip bir kırmızılık veriyordu.

«Plâğı bir kere daha çal»

Gramofonun yanına gittim. Birden bana her şey bildik, gülünç geldi. Bütün incelikleriyle aşk tekniği, elektrik sobasının kırmızı ışığı, Dvorak'ın müziği, nefis yemek, konyak, insanı deli edecek kadar güzel bir kadın, yumuşak bir halı, yumuşak bir ruh hali, yumuşak bir yürek, alışılmış bir durum ve insana önceden tasarlanmış hissini veren bir çevre. Bir şey eksik mi? diye düşündüm. Hayır, her şey tamamdı. Olayın bitim noktasında da kalçalarının çıplak olduğundan habersizmiş gibi bacağını kaldırarak,

«Ne düşünüyorsun Volodia?» diye soracak. Ben de, «Seni Martha, senden başka hiç bir şey düşünemiyorum,» diyeceğim.

Ama bütün bunlar niye? Niçin? Bunun için mi Plostina'ya geliyordu. Hem bir sürü erkek arasından beni niye seçmişti? Heyecan mı istiyordu? Ucuz duygululuğa mı kaçıyordu. Yoksa ikili bir hayat mı sürüyordu?

Bu kadın çok tecrübeliydi. Hayatı görmüştü. Neyin peşinden koşuyordu? Eh, bu oyunun da bir takım kuralları vardı, herhalde cevabını yakında bulurdum.

«Ne düşünüyorsun Volodia?»

«Seni Martha. Senden başka hiç bir şey düşünemiyorum. Şimdi de seninle yalnızım.»

Güldü. Niye gülüyordu. Bugün çok fazla gülmüştü.

«Niçin gülüyorsun. Söylediğim şeyin gülünç yanı nedir?»

«Birden kendi kendimi frenleyemedim Volodia. Bir ara, Plostina'daki kızların senin hakkında söylediklerinin doğru olduğunu düşünür gibi olmuşum.»

Yine güldü.

«Hoşuma gitti.»

«Ne, el değmemişliğim mi?»

«Aptallık etme. Durumu idare edişin hoşuma gitti. Böyle durumlarda erkekler hemen hayvanlaşır. Plostina'ya ilk gelişimde bana nasıl baktığını gördüm. Kadınlar bu tür şeyleri sezerler.»

«Peki benden ne istiyorsun Martha? Beni niye buraya getirdin?

«Sersem çocuk. Senden hoşlanıyorum.»

«Anlıyorum. Ben senin için sadece bir oyuncak, ya da eğlenmek için kullanılan bir er-

keğim. Hoşlanıyorum diyorsun. İsteddiğin zaman da beni elde edebileceğini düşünüyorsun. Hadi öyleyse. Jozka'nın yalan söyleyip söylemediğini anlamak için dene beni bakalım.»

Gözlerindeki ateş kayboldu, ciddileşti. Bir şey kovmak istercesine elini salladı. Sesini çıkarmadı. Bir saniye sonra da ağlamaya başlayacaktı. Ne güldürücü oyundu bu.

«Ben de senden hoşlanıyorum, Martha. Bazı seni tepede, aramızda görmek benim için cehennem azabından beter. Seni gördüğümünden beri rahatım kalmadı, hep seni düşündüm. Tepelerde bu duygu, bir erkeği öldürmeye yeter. Ama niye beni buraya getirdin? Bunun için sana minnet borcu mu duymam gerek? Konyağın, evde yapılan ucuz içkilerden daha mı değerli olduğunu sanıyorsun? Kimsin, nesin? Beni kırmızı bir ışıktaki çalan gramofon, geceliğin altından görünen bir bacak, havyar, bir şişe şampanyayla satın alacağını mı sandın? Seni isteyip istemediğimi mi merak ediyorsun? Tabii istiyorum. Sen güzelsin, burada ikimiz yalnızız, çok da ileri gittik. Yalnız senden istediğim bu değildi Martha, seni bunun için düşünmemiştim.»

Biri tarafından kırbaçlanıyormuşçasına kıvranıyordu. Gözleri korkuyla irileşti. Hemen bacaklarını kapadı. Ağlamaya başlarsa giderim, diye düşünüyordum. Fakat ağlamadı. Işığı yaktıktan sonra geldi, karşıma oturdu.

«Neyim varsa sana vermek istemiştım,» dedi. Çok bir şey değil. Başka türlü sunmayı da bilmiyorum galiba. Beni böyle eğittiler Volodia. Bir orospu gibi yaşıyorum. Arkadaşlarım beni orospudan değerli görüyorlar ama çok daha aşağılık olduğumu biliyorum.»

«Peki Plostina'da ne yapıyorsun. Onlarla ne ilgin var?»

«Sana açıklayamayacağım bir şey bu.»

«İlgilenmiyorum.»

«Yazık.»

«Neye yazık?»

«Seninle olan ilişkimi allak bullak ettim. Şey, düşünmüştüm ki...»

Kötü kötü gülmekten kendimi alamadım.

«Eşeğin, delinin tekiydin. Kendi kendime neler söylediğimi biliyor musun? Sana gelip (Senden hoşlanıyorum. Savaş var onun için vakit geçirmeye gelmez. Seni istiyorum) diyecektim.»

«Ya ben Volodia? Ben sana bağlandım. Hiç, bir şeyim yok. Benim gibi bir kadının böyle konuşması garip gelebilir ama gerçek olan bu. Gözlerinde, hayatım boyunca arayıp da bulamadığım son derece iyi, güvenilir bir anlam var.»

Yere, ayaklarımın dibine oturdu. Başını dizime dayayarak kırmızı ışığı seyretmeye koyuldu. Gövdesi titriyordu. Derken ağlamaya başladı. Fakat bunlar, daha önce akacağını sandığım türden göz yaşları değildi.

Uzun bir süre öyle oturarak saçlarını okşadım. İkimiz de konuşmuyorduk. Başını kaldırdığı zaman gözleriyle sanki bana yalvardığını gördüm. Işığı söndürerek yanına uzandım.

«İstersen gidebilirsin Volodia; ama yalvarırım, ne olur benimle kal.»

«Hayır Martha, artık ben de gidemem.»

Yine, bir zamanlar düşlerimde yaşattığım kadın olmuştu. Bir sürü pis ve kötü işe karışmıştı ama yine kendisiydi. Kaç kez, onunla bir

daha karşılaşmayacağımı tekrarlamıştım ama işte, yanımda yatıyordu.

Seni kirletmez, bunun için kendinden nefret etmen yersiz. Sabah ağzında ekşi bir tatla uyanmıyacaksın. Seni bir köpek gibi tekmelemeyecek. Martha ne bir Dalila, ne de Lady Hamilton. Orospu olduğunu söylemişti. Ama sana gelirken hiç bir şey onu kirletemez.

Yanıbaşımda kızıl saçları, şehvetli duruşu ve çıplaklığıyla yatıyordu, ışığın altında kıpkırmızı. Burun delikleri titriyor, gözleri dumanlı, ağzı dayanılmaz bir biçim almış. Yanımda sanki gerçek ve güzellik birleşmiş, bir uyum içinde yatıyor. Bundan başka hiç bir şeyin anlamı yok.

«Ne düşünüyorsun Volodia?»

«Hiç, sadece çok iyiyim.»

Sözlerim onda garip bir okşayış etkisi yapmışcasına, kedi yavrusu gibi mırıldandı.

«Seni seviyorum Volodia.»

«Konuşma.»

Sustu. Böylece iki sevgili olduk. Hilesiz, yalansız, hatta sözsüz kazanmıştım bu kadını. Hem de hayata karşı.

Sıcak bir soba, ateşte kaynayan çay, çocukluk çağlarından hatırlanan bir şarkı, evde yapılmış içki, soğuk gecelerde bir saman yığını partizanının mutluluğudur. Bunun yanı sıra, raydan çıkmış bir tren, ölü bir kaç Alman da bizi mutlu kılmaya yeter. Ara sıra da bizi sevgiyle birbirimize bağlayan bir dostluk bağı bulunduğunu hissederdik. Bunu ne denli az söylersek o kadar güçlü duyardık. Birimizden biri öldüğünde kavgalar, anlaşmazlıklar, isterik haykırışlar,

kendi kendine yakınmalar, acı suçlamalar olurdu. Olmamalıydı, olması doğru değildi. Olaydan sonraki iki, üç gün hep aynı şeyler söylenirdi. Kimse kızların peşinden koşmaz, şarkı söylemez, kabalık etmez, çılgınlık yapmazdı. Görünürde, kabadayılık taslayan, adilik eden bu heriflerin gerçek yüzleri o zaman ortaya çıkardı.

Peki aşk? Sevgi nasıl olurdu. Sevgi nazlı bir çiçek gibi, dağlarda pek seyrek yetişir, zevk sahibi olanlar tarafından toplanırdı. Aşk, karşılığını vermeyi bilenlerin, ondan her şeyi isteyebilenlerin malıydı. Tepelerde aşk mutlak, saf, engel tanımayan bir şeydi. Yalnız alçak gönüllü olmayı bilenlere gelirdi.

Şimdi aşk benim de yanımda durduğu halde, gerektiğinde yararlanamıyordum. Sevgiyi ellerimle ve gözlerimle okşuyor, içime çekiyor, yutuyordum. Beklemek, aşksız yaşamak, duyguyu pislik ve sıgılıktan kurtarmaya değerdi. Belki yarın öldürülürdüm. Ne olurdu? Belki Martha yarın öldürülürdü. Boşver.

Bu gece o benim. Bana ait olmayan hiç bir şeyi, benimle paylaşmadığı tek düşüncesi yok. Bana gelince, ben de tüm onunum. Kendime ayırdığım hiç bir şeyim yok. Yeryüzündeki sevginin bütünü bizim. Biz birbirimizin ve eşitiz. Birbirimize her şeyi veriyoruz, buna karşılık da artık hiç bir şey istemiyoruz.

Ne düşünüyorsun Volodia? — Seni Martha.

Başka? — Başka mı? Başka hiç bir şey.

Seni seviyorum Volodia. — Seni seviyorum Martha.

Sana çok bağlıyım Volodia. — Sana çok bağlıyım Martha.

Sen benimsin Volodia. — Ben seninim seninim Martha.

Ben seninim Volodia. — Sen benimsin Martha.

Bir şey içelim Volodia. — Bir şey içelim Martha.

Bu gecenin şerefine Volodia. — Bu gecenin şerefine Martha.

Ne düşünüyorsun Volodia? — Seni Martha.

Başka? — Yine seni.

Başka? — Başka hiç bir şeyi.

Dünü? — Hayır.

Yarını? — Hayır.

Bu geceyi? — Gerekli mi Martha?

Değil. — Hiç değil Martha.

Sabaha kadar mı? — Sabaha kadar, Martha.

Bütün bunlar ne kadar eski sözler. Ama yine de her keresinde ne kadar yeni.

Öğlende döneceğini söyleyerek sabah çıktı. Gerçekten de dediği saatte geldi.

«Pospichal beşte seni köşedeki kahvede bekleyecek.»

Alındım. Her şeyi kendisi düzenleyecekse ben ne diye gelmiştim? Martha neler düşündüğümü anladı.

«Nikolai, Pospichal'le orada buluşmanı söyledi. Bu senin görevin. Benim başka işim vardı. Buluşmayı ben hazırlamadım.»

Söylediklerinin beni tatmin etmediğini anladı.

«Saçmalama Volodia. Sadece sana yardım

etmek istedim. Her nasılsa da yoluna koyabilirdim. Bunda ne var?»

Doğru söylüyor, diye düşündüm. Ben sersemlik ediyorum.

«Bir şey yok. Delice hareket ediyorum, sanırım.»

Her şey yine eskisi gibiydi. Gitmeden önce Martha bana dairenin anahtarını verdi. Geç kalacağını, gece yarısından önce dönmeyeceğini söyledi. Saat beşe kadar, önümde bol bol zaman vardı. Şehre inmek istemiyordum, ne diye boş yere tehlikeye atılmalı? Yatağa yattım ama uyumam olanaksızdı. Martha'yı, onun garip hayatını, yeraltı çalışmalarındaki tecrübesini, açık seçik belli olan yeteneklerini, kendine güvenini, gizli yaşantısı hakkında bana bir çok şeyler anlatan üzüntüsünü düşünüyordum. Üzüntüsünü benden saklamaya çalışmasına rağmen başaramıyordu. Benimle konuştuğu zamanlar bile tetikteydi. Her soruyu ölçüp biçiyor, gerisinde nelerin gizli olabileceğini düşünüyordu. İnanmazlık içindeydi. Kimseye, bana bile tam güvenemiyordu. Savaş bittikten sonra normal bir yaşantıya ayak uydurmakta güçlük çekecekti.

Düşüncelerimin dizisi burada sona erdi. Savaşın artık daha fazla uzayamayacağı, bir gün bu belâdan sağ çıkacağımız gitgide içimde yerleşen bir saplantı halindeydi. Peki sonra ne olacaktı? Biz ne olacaktık? Her şeyin canı cehennem, savaş sonrası şimdilik o kadar uzaklardaydı ki.

Beşten biraz önce jandarmayla buluşmak için yola çıktım. Kahveyi kolaylıkla buldum. İçerde bir kaç yaşlı adam kâğıt oynuyordu, dükkânın sahibi barın arkasına yayılmıştı. Kö-

şede de bir çift birbirine sokulmuş, oturuyordu. Kahvenin öbür ucunda bir jandarma çavuşu pencerenin yanına çökmüş, parmaklarıyla sinirli sinirli masaya vurmaktaydı. Beni görünce dikildi. Yanına gittim.

«Eh, Bay Pospichal burada ne yapıyorsunuz?» diye sordum. «Dünya pek küçük değil mi? Gelin de bunun şerefine içelim. İki bira lütfen. Ah, savaş savaş, bira bulaşık suyu gibi değil mi Bay Pospichal?»

Bu işler böyle olur işte. Elinizden biri cebinizdeki tabancayı sıkı sıkı kavramalıdır. Bunları söylediğimde jandarma bembeyaz kesildi.

«Bir yanlışlık olmuş. Beni kızdırıyorsunuz. Sizi tanımıyorum. Buraya başka biriyle buluşmaya geldim.»

«O başka biri benim. Ha, unutmayın, tam karnınıza nişan aldım.»

Adam önce yaygaraya başladı, sonra gözdağı vermeye kalktı. Başa çıkamayacağını anlayınca yalvardı, beni kandırmaya çalıştı. Adamı kendi haline bıraktım ama, böyle davrandığı sürece şüphe altında olacağımızı da ihtar ettim. Sonra işin sonu onun için kötü olurdu. Almanlar, partizanlarla ilişki kuranlara çok sert davranıyorlardı.

«Bir isim istiyorum. Bir tek isim. Lipin'de bizim çocukları ele veren domuz kimdi?»

«Bilmiyorum. Bu konuda hiç bir şey bilmiyorum. Gestapo'ya gidin. Bu bizim değil, onların işidir.»

«Keşke söylediğiniz gerçek olsaydı. Bu işi tek başına Gestapo yapsa yine o kadar kötü olmayacak. Ama bu işe karıştığınızı, hatta Gestapo'yu olay yerine getirdiğinizi çok iyi biliyoruz.»

«Hayır, yalan. Olayı haber vermem gerekiyordu, yoksa partizanları saklıyorum diye beni ihbar ederlerdi. Beni tehdit ettiler.»

«Peki, siz de bu piçleri korumak istemezsiniz değil mi?»

Şu insan avcısına gereken cezayı vermek isterdim ama onunla oynamak daha hoştu. Yoksa, bir iki cümleyle adamın ağzından kolayca lâf alabileceğim yöntemler vardı.

«Bu olay hakkında gerçekten hiç bir şey bilmiyorum. Size söyledim» diye kekeledi.

«Hadi hadi Bay Pospichal. Yasalar konusunda tecrübeniz olduğu halde adi bir yankesici gibi konuşuyorsunuz. Doğrusu, hakkınızda daha iyi şeyler düşünüyordum.»

«Boşuna, resmî bir sırrı açıklayamam.»

«Sevgili Bay Pospichal...»

«O beş kişinin ölümünden kimin sorumlu olduğunu bilmiyorum. Beni rahat bırakın yoksa...»

«Sevgili Bay Pospichal...»

«Size hiç bir şey söylemeyeceğim.»

«Demek o beş kişinin ölümünden kimin sorumlu olduğunu bilmiyorsunuz? Bu konuyu yeterince düşündünüz mü? Arkadaşlarımla yanna dönüp (Kimse bizimkileri ele vermemiş. Olay sadece Çavuş Pospichal'ın gayretkeşliğinden ileri gelmiş) diyeyim mi?»

«Ben böyle bir şey demedim. Hem size söyleyecek hiç bir şeyim yok.»

«Peki .Siz böyle istediniz. Bay Pospichal bu konuda hiç bir şey bilmiyor, konuşmak da istemiyor. Bakar mısınız? İki biranın parasını ödüyorum.»

Dükkân sahibi neler olup bittiğini anlamışcasına, meraklı ve şüpheli bir halle yanımıza

sokulup beni tepeden tırnağa süzdü. Biraların parasını ödeyip kalktım.

«Yazık, anlaşıcağımızı sanıyordum Bay Pospichal.»

«Bekle.»

Jandarma çavuşu kolumu tutmak için elini uzatırken yüzünün bembeyaz olduğunu gördüm.

«Be adam, benim de ailem var.»

«O beş kişiden birinin de dört çocuğu vardı.»

«Almanlar size kimin bilgi verdiğini anlarlar. Aptal değiller ya?»

«Gördüğüm kadarıyla iki tehlikeden birini göze alacaksınız. Ya Almanlarla ya da bizimle başınızın derde girmesini kabul edeceksiniz. Fakat büyük tehlike biziz, biliyorsunuz. Almanlar belki bir kaç hafta daha burada kalırlar. O zamana kadar onlardan saklanırsınız. Ama bizden hiç bir zaman gizlenemezsiniz.»

«Ne yapabilirdim? Ben sadece görevimi yerine getirdim. Beni ihbar etmekle tehdit etmişti. Hem niçin benimle görüşmek istediniz? Lipin Belediye Başkanı her şeyi biliyor.»

«Sizden hoşlandık. Bunu Lipin Belediye Başkanından değil de sizden öğrenmek istedik. O kadar.»

«İnanın bana hayatımın en kötü anıydı. Her şeye rağmen ben de bir yurtseverim. Duydunuz mu, bir yurtseverim ben de.»

«Saçma, siz Almanlara partizanları nerede bulabileceklerini söylediniz. Siz Almanlara, onların bulundukları yeri gösterdiniz. Bu çocukları kimin haber verdiğini söyleyeceksiniz. Bu sizin son şansınız.»

«Beni mahvedeceksiniz.»

«Yeter artık Pospichal. Adamın adını istiyorum. İki yoldan birini seç. Ya o hain köpeğin adını verirsin, ya da asılırsın. Yasalarımız çok katıdır, adam asmakta da Almanlardan aşağı kalmayız.»

«Belediye Başkanına sorun.»

«Ne domuz oğlu domuzsun Pospichal. Kendini temize çıkarmak için suçu başkasına yüklemeye çalışıyorsun. Hadi bakalım, son defa soruyorum. Ya adamın adını söylersin, ya da masanın başından sağ kalkamazsın.»

«Beni aldattın. Ama dur, sen de yakanı kurtaramayacaksın. Beni buraya getirmek için tuzak kurdun.»

«Bana bak, karnına nişan aldım. Karnında altı delik açılmasına ne dersin? Barsakların deşilecek, karaciğerin delik deşik olacak. Kan kaybından yavaş yavaş öleceksin. Bilmiyorsan ben söyleyeyim, çok ıstırap verici bir ölümdür. Sana bunları söylemem boşuna. Bu işleri bir jandarma benden daha iyi bilir.»

Adamın yüzü yemyeşil olmuş, alnında da ter tanecikleri belirmişti. Bir şeyler söyledi ama anlamadım. Sonra, abuk sabuk sözler arasında bir tek ad yakalamayı başardım.

«Konechy mi dedin? Konechy... Küçük adı nedir? Nerede oturur ne iş yapar?»

«Pis katil, bilmiyorum. Söylemeyeceğim.»

«Söyliyeceksin, Pospichal. İlk adı nedir, ne iş yapar, nerede oturur?»

«Joseph, bir çiftlik yanaşmasıdır. Evinin numarasını bilmiyorum.»

Bu kadarı yeterdi.

«Ha bir şey daha var Pospichal, bana ya da başkasına bir şey olursa başına neler geleceğini biliyorsun.»

Ama ondan korkmamın bir nedeni olmadığını görüyordum. Hiç bir şey yapamazdı. Belki savaştan sonra yargılanırken çok tehlikeli bir adamı ele verdiğini söyler, yurtseverliğini ispatlamaya çalışırdı.

«Yine görüşürüz çavuş. Tatlı tatlı konuştuk.»

Karanlık şehirde yürümeye başladım. Düşman işgalindeki ülkenin ağır havası beni boğuyor sandım. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Herkes sığınaklara girmişti, kimse kimseye güvenemiyordu. Yasalarımızı çiğneyen, bizim çocuklardan biri de, karısı tarafından bu şehirde ihbar edilmişti. Çocuk kısa bir ziyaret için evine uğramış, karısı da Gestapo'ya giderek kocasını ele vermişti. Kadın, olaydan hemen sonra kendini evinin tavan arasına asarak intihar etmişti.

Ortalık sessiz ve karanlıktı. Yine de ben bunun yüzeyde kalan bir görüntü olduğunu bir takım gizli deliklerden pek çok gözün dışarıyı gözetlediğini sanıyordum. Şimdi beni sokakta görünce kim olduğumu merak etmişlerdir. Kimdim, burada işim neydi? Gestapo'nun adamı mıydım? Yoksa yeraltı örgütlerinden birinde mi görevliydim? Bu şehirde şüphe ve geriliğin mantıksızca arttığı anlaşılıyordu .Herkes herkesin düşmanıydı.

Biz tepelerde sık sık karın altında uyur, sırasında haşlanmış sığır etimizi bile tuzsuz yerken yine de buradakilerden daha soylu bir hayat sürüyorduk. Bağımsızdık, inanılmaz gibi gelmesine rağmen, işgalin son haftalarında, şehirlilerden çok daha umutluyduk.

Meydanda bir Alman devriyesiyle karşılaştım. Yolun solunda iki, sağında üç kişi yürü-

yordu. Elllerinde tüfekler vardı. Korkumun yersiz olmasına rağmen kalbim daha hızlı çarpmaya başladı. Elimden geldiğince umursamaz görünerek yanlarından geçmeye çalıştım. Bana aldırış bile etmediler. Yolda tek başına yürüyemeyen yayaları durdurmakla görevli olmadıkları belliydi. Şehirdekilerin bu devriyelere katlanmaları çok güç olsa gerekti. Belki de bu nedenle, güneş battıktan sonra evlerinden dışarı çıkmıyorlardı.

Martha o gece çok geç geldi. Çok yorgundu ve garip bir kayıtsızlık içindeydi. Kollarımın arasına alarak avutmak istedim, hemen geri çekildi.

«Hayır, önce yıkanacağım.» Tüm benliğini sarsan kötü şeyi benden saklıyordu. Acaba yeraltı çalışmalarına karşı gösterdiği bir tepki miydi bu? Birden yaşını merak ettim; kaçında vardı acaba?

Bazı anlar, ışığı titreyen bir mum gibi ölmek üzere olduğunu sanırdım. Böyle anlarda yüzü anlamsız olurdu. Sadece yorgun değildi, bu anların ardında yorgunluktan da beter şeyler gizliydi. Çok zor dakikalar geçirdiğine eminim.

«Kaç yaşındasın Martha?»

Onunla birlikte olduğum zamanlar attığım her adıma dikkat etmem gerekliydi. Nereye varmak istediğimi hemen anladı.

«Şu sıra insanlar erken ihtiyarlıyorlar Volodia. Gerçekten, yaşım hakkında en ufak bir fikrim yok. Kimliğime göre yirmi dört yaşımdayım. Gerçekte bir değeri yok bunun. Ara-

sıra kendimi nasıl bomboş hissediyorum bilsen Volodia.»

Birden sustu. Zorlamadım, nasılsa bir gün anlatacaktı. Sonra hemen kendine geldi, gözleri yeniden parlamaya başladı. Birbirimizin gözlerine bakıp elele tutuştuk.

«Öylesine mutluyum ki Volodia. Hiç kim-
senin bu denli mutlu olabileceğini düşünemez-
dim.»

Bunları söyledikten sonra banyoya koştu. Yanıma dönmesini sabırsızlıkla bekliyordum. Banyoda akan su bile beni heyecanlandırmaya yeterdi.

Uyumadık. Bütün gece birbirimizden ayrılamıyarak yerde oturduk. Yavaş yavaş, neredeyse santim santim ruhuna girmeyi başarıyordum. Kendimden, toplama kampından söz açarak işe başladım. Bir çok kez kendini unutup bana açılacak gibi oldu. Derken hatırlayıp yeniden benden uzaklaşıyordu. Bilmemi istemediği ne gibi bir şey vardı acaba? Bunu öğrenmeye karar verdim.

Çok güzel bir geceydi. Ne kadar güzel şeylerle karşılaşsanız, ne denli güzel geceler yaşasanız hiç bir zaman birbirinin eşi olmuyor. Bundan önce böyle bir şey denememiştim, gelecekte deneyeceğim de şüpheliydi. Bana, benimle aynı şekilde düşünüyor ve gecenin bitmesini istemiyor gibi geldi.

«Savaştan sonra ne yapacaksın, Martha?»
Elini salladı.

«Savaştan sonra mı? Şimdiden bunu mu düşüneceğim?»

«Niye olmasın? Sonu görünüyor. Sana bir şey söyleyeceğim. Belki gülünç bulacaksın. Ama bütün gece bunu düşündüm. Savaş bittikten

sonra sana verebileceğim şeylerle yetinebileceksen, beni de yeteri kadar iyi buluyorsan...»

«Ama Volodia, benim hakkımda en önemli şeyi bilmiyorsun.»

Onu taklit ettim .

«Benim hakkımda hiç bir şey, ama hiç bir şey bilmiyorsun, dedim. Saçma beni bırakmandan korkacak kadar seni tanıyorum.»

«Sana daha önce de orospu olduğumu söyledim. Düşünebileceğin en berbat orospu kadar adiyim.»

«İşi büyütüyorsun Martha. Gerçeklerden söz etmiş olsan bile, beni ilgilendirmez. Seni olduğun gibi istiyorum.»

«Geleceği rahat bırakalım Volodia. Sabah oluyor, ikimiz burada yalnızız. Kimbilir, bir daha ne zaman beraber oluruz.»

Haklıydı, sabah oluyordu.

«Gitmem gerek Martha.»

Ayağa kalkarak Martha'nın da kalkmasına yardım ettim. Gitme biraz daha kal, demedi. Yalnız birbirimizin değildik. Yaşantımızda gecedен ve aşktan başka şeyler de vardı. Yaptığı tek şey kısa bir an kollarını boynuma dolamak, beni göğsüne bastırmak oldu. Ayrılırken:

«Bu gecedен başka şey olmasaydı bile hayat yaşamaya değerdi,» dedi.

Kendimi Martha'dan kurtararak apartmandan çıktım.

Şehrin içinden geçmeyi göze alamadım. Çevre halâ karanlıktı ve bu saat, bir insanın en süpheli görüldüğü saattı. Bu nedenle şehrin çevresini dolanarak orman yoluna saptım. Plostina'ya vardığımda akşam olmuştu. Yerine

getirdiğim görevimle ilgili bilgileri vermek üzere Nikolai'i görmeye gittim. Omuzuma vurdu.

«Haraşo Volodia, Haraşo» diyerek güldü. dü.

Niye gülüyordu? Bir hainin adı insanı bu kadar güldürebilir miydi? Edepsiz herif, başka bir şey düşünüyordu. Geçen olaylar yüzümde yazılı, diye düşündüm. Öyle bir suratım vardı ki, içimden neler geçse ortaya vururdu.

Sabah Jozka'ya rastladım. Yılışık yılışık sırıtarak:

«Yeni bir gömlek almışsın Volodia. Bu ne güzellik böyle.» dedi.

Jozka sinirime dokunuyordu. Ne demeye benimle bu kadar uğraşıyordu? Ben ona karışıyordum? Her gece başka bir erkekle, bazı geceler iki kişiyle birden yatmasına bile aldırmıyordum. O da beni rahat bıraksaydı ya. Hiç bir şekilde onunla yatmazdım. «Bana karşı niye böylesin Jozka? Bir şey mi var?»

«Ne olacak. Hiç bir şey yok. Yalnız aptalın tekisin.»

«Sen de şapşalsın,» dedim.

«Tabii, basit bir köylü kızını ne yapacaksın?»

Arkamı dönüp uzaklaşırken arkamdan alaylı alaylı güldüğünü duyuyordum. «Sen el değmemiş bir erkeksin. Şehirli kadınlar da galiba bunun peşinden koşuyorlar.»

İstemiyerek güldüm. İki ay önce (o da) bakireydi, üstelik kendisini dünyaya bir leyleğin getirip bıraktığını sanırdı. Martha gerektiğinden de çok haklıydı. Bu günlerde pek hızlı yaşıyorduk.

Martha, Plostina'ya bir çok kereler daha geldi. İlişkimizi gizlemiyorduk. Plostina'dakilerin Martha'ya karşı tutumlarında bir değişiklik olduğunu görüyor, ancak bunun nedenini anlayamıyordum. Derken, zayıf olması gereken bir anında bana açıklama yaptı. «Ben Plostina'da iki yıl kaldım, Volodia.»

«Nasıl oldu da buraya geldin?»

«Beni sakladılar.»

Bu benim bilmediğim bir şeydi.

«Bu insanları çok seviyorum. Onlara en ufak bir kötülük gelmesine izin vermemelisiniz.»

Çok güzel haftalardı bunlar. Her dakikayı yaşadığımı anlıyordum. Bir harekâta katıldığımızda bile ayak seslerimizin bana, «yaşıyorsun, varsın, hayat çok güzel,» dediğini duyar gibiydim. Martha bana iyice hâkim olmuştu. Her an onu yanı başımda hissediyor, her an içimde olduğunu sanıyordum. Düşlerimi dolduruyor, düşmana ateş ederken sanki yanı başımda duruyordu. Martha benim anavatanım mutluluğum, aşkım hayatımdı.

«Ona iyi davranmalıyım. Çok zor bir hayat geçirmiş» deyip duruyordum.

Beklenmedik bir sırada, hep Plostina'da olduğunuzu bildiği zamanlar geliyordu. Yaptıklarımızla ilgili her şeyi bildiği kuşkusuzdu, ama bunları nereden öğreniyordu? Çocuklar verici radyolardan bir başkanın yönettiği ve bizim de dahil olduğumuz özel bir örgütten, daha başka özel bir topluluktan söz ediyorlardı. Bölgenin bir sürü yeraltı örgütüyle dolu olduğunu, Almanların her hareketinin öğrenildiği dolaşan söylentiler arasındaydı. Bunların arasında abartma vardı ama bir bölümünün

de doğru olduğuna inanmıştım. Bu düşüncemi doğrulayan bir çok kanıtlar da görmüştüm. Örneğin Nikolai'nin Martha'ya olan saygısı, onun da örgütler içinde çalıştığını doğruluyordu. Bazı bazı da, eylemlerimize karışmadığı halde Martha'nın sözlerinin Nikolai'ninkilerden daha fazla önemsendiği kanısı uyanıyordu içimde. Buna rağmen Martha'nın Plostina ve Zlin arasındaki bağlantı görevlisi olmadığını biliyor, çünkü bu işle görevli adamı tanıyordum. Bir şey daha vardı. Martha ne zaman Plostina'ya gelse, bir şeylerin harekete geçtiğini seziyordum. Tam olarak ne olduğunu söyleyemeyeceğim ama, sanki havada hissediyordum bunu.

Martha'ya göre ise işler daha da kötüye gidiyordu.

«Volodia, ah Volodia, artık dayanamıyacağım,» diye inledi.

İçimden bir ses, «şimdi sor ona, muhakkak söyler» diyordu. Ama hayır, zayıf düştüğü bir andan yararlanmak istemiyordum. Yeraltı örgütünde oldun mu ne denli az bilersen o kadar iyidir. Çok şey bilmek felâket getirir.

«Artık fazla sürmeyecek Martha.»

«Gerçekten öyle mi dersin Volodia?»

«Eminim, ondan sonra...»

«Seninle ne kadar mutlu oluyorum Volodia. Beni dövmeyeceğine ya da bir kelime ya da düşünceyle incitmeyeceğine eminim. Beni hiç kırmayacaksın değil mi Volodia?»

Çok şaşırmıştım. Öteki, gizli hayatı nasıl şeydi?

«Kim, söyle bana da gidip öldüreyim.»

Gereğinden fazla konuştuğunu anlamış, yine içine çekilmişti.

Birbirimize delice âşıktık. Buna rağmen aramızda derin bir uçurum vardı. Savaştı bu uçurum. İnsafsız, katılanlar üzerinde silinmez, acı izler bırakan Alman savaşıydı. Ah, Martha neler olup bittiğini ve içinden geçenleri anlıyorum galiba. Katlandığın şeyler ben ve aşkımız için olduğu kadar senin için de müthiş şeyler.

Bundan kısa bir süre sonra Alman generali, olayı ortaya çıktı. Ve ben her şeyi anladım. Bir şeyi sezip anlamakla, en ufak şüphe kırıntısına yer vermiyecek açıklıkla bilmek arasında çok fark vardır.

Bütün gece yürüyerek Plostina'dan uzakta, başka bir köye gelmiştik. Giriştiğimiz harekât, titizlik isteyen bir işti. Bu nedenle son derece yorgun düşmüş, ayazda üşüyerek uyuyorduk. Ben Nikolai'nin yanında yatıyordum.

Birden hafif bir fısıltı beni uyandırdı. Partizanların uykusu çok gariptir. Hep tetikte uydüğumuzdan birden uyanırsınız ama, çoğunluk, derin bir sessizlikle karşılaşırsınız.

Nikolai'nin doğrulduğunu, Martha'nın da üzerine eğildiğini gördüm. Martha'nın büyük bir acıyla ona yalvardığını, Nikolai'nin de başını salladığını görüyordum. Tanrım, diye düşündüm. Martha'ya ne olmuştu. Saçları karmakarışık, bitkin görünüyordu. Neler yapmışlardı ona?

Sonunda Nikolai, olumlu anlamda başını salladı. Bu arada Martha ona durmadan, heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyordu. Sonra geldi, yanıma uzandı.

«Ne oluyor? Ne var?»

«Ne olur hiç bir şey sorma, Volodia.»

Hıçkırıklar gövdesini sarsıyor, çaresizlik içinde ağlıyordu.

«Ah, Volodia, Volodia.»

Karanlıktan korkan bir çocuk gibi bana sarıldı. Omuzuma yaslanmış ağlarken ben de saçlarını okşayarak onu avutmaya çalışıyordum.

«Haydi, haydi aldırma sus artık.»

Acıdan ve çaresizlikten soluğu kesilmiş, başı omuzumda uyuyakaldı. Birden nedenini anıyamadığım bir korku duydum. Martha'na ne olmuştu? Ona bir şey olursa bu dünyada neyim kalırdı?

Korkumun yanı sıra içimde, sıkıntılı bir de önsezi vardı. Ondaki, ancak tecavüze uğramış bir kadının gösterdiği tepkiydi. Martha da her şeyiyle kadındı. Acaba biri ırzına mı geçmişti? Nikolai üstüme eğildi.

«Uyuyor musun?»

«Hayır, ne oldu?»

«Çocukları uyandır. Yarım saat içinde hazır olmalarını söyle.»

Martha'nın başını özenle omuzumdan kaldırarak yastığın üstüne koydum, sonra bir kuleden diğerine giderek çocukları uyandırmaya başladım.

«Uyanın arkadaşlar. Hazır olun.»

Hallerine çok üzülüyordum. Hepsi o kadar derin uyuyorlardı ki. Çizmeleri ayaklarında idi. Birinin eli tüfeğinde, diğeri otomatığını bacakları arasına almış, bir üçüncüsü de metresini kucaklarcasına tabancasını göğsüne bastırmıştı.

Yarım saat içinde hepimiz hazırдық.

Nikolai:

«Grisha, baltalarla, testereyi hazırla,» diye emir verdi.

Şimdi ne yapacağımızı öğrenmiştik. Pusuya yatacaktık.

Ormanın içinde hızlı hızlı yürürken, Nikolai, daha çabuk olmamız için bizi zorluyordu. Tepelerden yola indikten sonra önümüze ve ardımıza birer gözcü koyup, tek sıra yürümeye başladık. Sonunda Nikolai bize durmamızı söyledi.

Burayı çok iyi biliyordum. Yol keskin bir dönemeç halini alıyor, belki yüz seksen derecelik bir açı yapıyordu. Pusu kurmak için eşsiz bir yerdi.

Nikolai, Çapur Grisha'ya bir sürü emir verdi. Sonra testerenin gıcırtısını duydum. Güneş doğuyordu, olup biteni görüyordum. Nikolai çocuklara, nereye uzanmaları gerektiğini gösterirken, Grisha da koca bir köknarın kesilmesine yardım ediyordu. İş bittikten sonra Nikolai hepsinin iyice gizlenip gizlenmediğine bakarak aralarından en tecrübeli on kişiyi seçti, biraz öteye götürdü. İyi hazırlanmış bir harekâta görüldüğü gibi, her şey çok çabuk ve düzenli yapılıyordu.

Birden Martha'yı görmek beni çok şaşırttı. Kendi kendime, acaba niye köyde kalmadı, diye sordum. Burada ne yapıyor? Bu işten ona ne?

Canımın neye bu denli sıkkın olduğunu biraz anlıyor gibiydim. Düzeltilmesi imkânsız bir şeyler olmuştu. Martha, benden uzak duruyordu.

«Neler oluyor Martha?»

«Sorma, hiç bir şey sorma.» Gözlerinde

vahşî bir anlamla bakıyordu bana, elimde olmaksızın geriledim. Martha'nın yanından ayrılır ayrılmaz Nikolai beni çağırdı, o da çok kızgındı.

«Sen benimle kalacaksın, Volodia. Sana ihtiyacım olabilir.» Bir saniye sonra da benim varlığımı unutmuş gibi başını sallayarak kendi kendine konuşmaya başladı :

«Bu yapılacak şey değildi. Hayır, yapılacak şey değildi.»

Onu hiç böyle görmemiştim.

Uzaktan bir motör sesi duyuldu. Grisha, Nikolai'ye sorgu dolu bakışlarla baktı ama Nikolai, elini iki yana sallayarak ağacı devirmenin zamanı gelmediğini belirtti. Otobüs geliyordu.

«Hiç biriniz kımıldamayın,» diye tısladı.

Yokuşun dikliği yüzünden otobüs homurdanarak yavaş yavaş ilerliyordu. Tam arkamızdaki dönemeci alarak ortaya çıktı. Otobüsün içinde, çevrede olup bitenden habersiz uyuklayan işçiler vardı. Araç geçti gitti.

Ortalığa bunaltıcı bir sessizlik çöktü. Beklemek en kötü şeydi. Sinirler kopacak gibi gerilmiş, gözler yanmaya, burunlar da kaşınmaya başlamıştı. Savaş önsezisi, belki de ölüm ihtarı böyle zamanlarda bizi korkunun ıslak ve yapışkan pençesine itiyordu. Oysa, aynı duyguyu geçmişte kaç kez yenmiştik. Gizlenerek yatmanız, hiç kıpırdamadan durmanız gerekir. Düşüncelerinize ara vererek dikkatinizi tek şey, tek istek üstünde toplarsınız: Gelsinler artık, gelsinler de şu iş bitsin.

Nikolai abartılmış bir ihtiyatlılıkla :

«Her an burada olabilirler,» dedi.

Şimdiye kadar tanıdığım kadarıyla Niko-

lai'nin heyecanının benimkinden değişik olduğunu anlıyordum. Nikolai, ölçüyü pek seyrek kaçıran, tecrübeli, harp görmüş bir savaşçıydı.

Nikolai'nin işareti üzerine Grisha'nın grubu, baltaları bir kaç kere daha köknar ağacının gövdesine indirerek yolun ortasına yıktı. Yol tıkanmıştı. Bu, gerçek bir savaş olacaktı, tanıyabildiğimiz kadarıyla Almanların bize karşı savaşacakları muhakkaktı.

Bir çok aracın motör sesini duyuncaya kadar geçen süre sonsuzluk kadar uzun geldi. Hepimiz gizlendiğimiz yere iyice sindik.

Şaşırmıştım. Bir sürü motör sesi geliyordu. Beklediğimiz herhalde kodamanlardan biriydi. Otomobiller dik ve döne döne yükselen yolu tırmanmaya başladılar. Dağın tepesine varmışlardı. Birazdan burada olurlardı. Çalışların arkasından, tam üstümüzdeki dönemeçte beliren otomobilleri görüyordum. Bir kaç saniye daha...

Nikolai son emrini verdi. Yalnız en öndeki arabaya ateş açacaktık. İçinde bir sürü SS subayı olan bir savaş arabasıydı bu. Arkadan da üstü kapalı üç siyah otomobil geliyordu. Yolun kapalı olduğunu görür görmez, rahatları birden yumruk yiyenlerin telâşına dönüştü. Şoför hemen frene bastı, SS'lerden biri aşağı atlayarak gerideki arabaya kollarını sallamaya başladı. «ZURÜCK, ZURÜCK, VERRAT» (*) diye bağıırıyordu. Derken bir el bombası tam önüne, bir diğeri de arabaya atıldı. Ardından tüfeklerimizi ateşledik. Almanlar, bir el bile ateş etme fırsatı bulamamışlardı.

(*) Geri, geri dönün ihanete uğradık.

Hemen sonra da üç lüks otomobili kuşatmıştık. Geri dönmelerine imkân yoktu. Arkalarında Taras, on adamıyla birlikte duruyordu. Almanlar çok şaşırmış ve ürkmüşlerdi, karşı koymayı bile düşünmediler. Hepsini arabalarından dışarı sürükledik. Onları ormanın kıyısına götürecek, başlarında dikkatle nöbet tutacaktık. Şaşkınlığım artıyordu, bir albay, bir binbaşı, bir başka albay, üç tane binbaşı, bir yüzbaşı, iki de Ritter nişanlı aşağı indi. Taras en kodamanlarını ortadaki arabadan çıkarıyordu. Adamın pantolon paçalarının iki yanında kırmızı çizgiler uzanıyordu. Bir general! Hayretten dona kalmıştım. Sonunda Nikolai'nin heyecanının, duraklamasının nedenini anlıyordum.

General, şişman ve ufak tefekti. Boğalarinki gibi bir boynu vardı. «ABER MEİNE HERRN. MEİNE HERRN.» (*) diye saçma sapan söyleniyor, Grisha'nın önümüzden doğru sürüklediği bir albay, korku içinde: «DİE PARTİSANEN... DİE PARTİSANEN.» (**) diye mırıldanıyordu.

Grisha: «NİX PARTİSANEN, BANDİTEN, FRŞHTANDEN?» (***) diyerek adamın sözlerini düzelttikten sonra ağzının ortasına vurarak dudağını kanattı.

Almanların arabaları çevresinde eşek arısı sürüleri gibi dolaşıp duruyorduk.

Mitia'nın başında nöbet tuttuğu gülünç subay «ICH BİN EİN DEUTSCHER GENERAL» (****) diye itiraz etti. İçimden gülmek geldi.

(*) Efendiler, aman efendiler.

(**) Eyvah Partizanlar, Partizanlar.

(***) Ne Partizanı be, haydut bunlar haydut!

(****) Ben bir generalim, bir Alman generali.

General sözü kulağa hoş geliyordu. Ama şimdi gördüğünüzde, göğsünde kaç Ritter nişanı olursa olsun zavallı bir insandı.

General, karşısında Martha'yı görünce birden durdu. Genç kadın tek kelime söylemeden, dudakları kısılmış, yavaş yavaş geliyordu. Elinde bir tabanca vardı. Generalin yüzünün bembeyaz kesildiğini, dudaklarının titremeye başladığını gördüm. Bir şey adamı çok korkutmuştu. Martha da o sıra yaralı bir kaplana benziyordu.

«Nikolai» diye bağırdı. «General benim payım.» Generalin üstüne saldırdı.

«KENNST DU MICH, DU SCHWEİN? Tanıdın mı beni? Tanıdın mı beni? Seni domuz seni.»

Hepimiz kıpırdamadan duruyorduk. Gözlerimizin önünde olup bitenleri galiba bir tek ben anlıyordum. Mitia'nın engel olmasına fırsat kalmadan, iki el ateş etmişti bile. General karnını tutarak yere yuvarlandı. Yüzü acıdan çok korkuyla büzülmüş, yerde kıvranıyordu. Martha, adamın üstüne saldırarak bu kez başını ve karnını tekmelemeye, üstünde tepinmeye başladı.

«Seni hayvan seni, pis hayvan.» diye bağıırıyordu.

Martha, adamın üstünde öfkeden delirmiş gibi tepindi. Traşlı kafasını da tekmeliyordu. Generalin şapkası başından düşmüştü. Gözlerimizin önündeki bu müthiş görüntüyü durdurmak için değil bir şey yapmak, tek kelime bile söyleyemiyorduk. Sonunda Fred fısıldadı;

«Aklı başında değil. Engel olmalıyız.»

Fred'in sözleri beni kendime getirdi, hemen öne fırladım.

«Martha, ne yapıyorsun?»

Birinin kendisine seslendiğini, ancak adamı üç ya da dört kez daha tekmeledikten sonra anladı. Birden durdu, bana döndü. Önce beni tanımadı bile, Gözlerinde delice bir parıltı vardı. Boş boş bakıyordu. Derken büyük bir acı ile, «Volodia» diye bağırdı.

Ölmek üzere olan Almanın yanına düştü, yolun buzlu yüzüne tırnaklarını geçirdi, insandan çok ayrı bir yaratık gibi bağırmaya başladı. Zorlukla kaldırıp kenara çekebildim. O ana kadar da gözlerindeki o vahşî, o cani bakış kaybolmuştu.

Şimdi gözlerinde dokunaklı bir keder vardı.

«Bak Volodia, bana kamçıyla neler yaptı.»

Blûzunu sıyrarak sırtındaki çirkin, kırmızı izleri gösterdi. «Hayvan, vay hayvan vay...»

Biri kızgınlıkla «Hepsini, topunu birden öldürelim.» diye bağırdı. Partizanlarla çevrili subay topluluğuna bir kez daha bakmak fırsatını buldum. Otomobillerinden dışarı sürüklediğimiz sıra hâlâ kendilerinden emin ve kibirliydiler. Şimdi ürkek ürkek birbirlerine sokulmuşlar, özellikle gözlerinden, bembeyaz dudaklarından hayvanca bir korkunun pençesinde oldukları anlaşıyordu.

Önce Taras, otomatığını ateşledi, sonra diğerleri onu izledi. Almanlar yerde cansız yatarken çocuklar hâlâ üzerlerine ateş ediyorlardı. Sonunda Martha'yla general arasında meydana

na gelen müthiş mücadelenin anlamını kavramışlardı.

Ben hâlâ anlayamamıştım. Ortada bilinecek ne varsa bildiğim halde, bir türlü gerçeği kavrayamıyordum. Mantıksızdı. Kollarımın arasında, hıçkırıklarla bütün gövdesi sarsılan, titreyen bir kadın vardı. Gerçekten bir kadın mıydı? Bir insan mıydı? Gerçekten. Bir insanın böyle bir yaşantısı olabilir miydi? Bir insan böyle bir şey yapabilir miydi? Bunun olması gerekli miydi? Acaba bu da ödenmesi gereken başka bir şey miydi.?

Ölülerin başında şaşkın bekleyen gruba dönen Nikolai, bir şeyler söylemesi gerektiğini hissetti. En ufak bir kışkırtma bile, hepsini, cansız olmalarına rağmen yerde yatanların üstüne saldırtmaya yetecekti.

Nikolai :

«Yoldaşlar. Martha direnme örgütümüzün en zor bölümünde görevli,» dedi. «Almanlarla çalışıyor.»

Bu sözler hiç bağışlanamazdı. Martha'nın görevinin sır olarak kalması gerekirdi. Nikolai bunu açığa vurmamalıydı. Ölüm emrini kendi vermişti. Fakat açık konuşmak zorunluğunu duyduğu için ona minnettar kaldım.

Olaydan sonra acele etmemiz gerekiyordu. Arabaları boşalttık. Grisha generalin Mercedes'ini arayarak içinden bir sürü tabanca, otomatik, bomba, fişek ve bir de kilitli el çantası getirdi. Subayların hepsi tepeden tırnağa silâhlanmışlardı ama oyuncaklarını nasıl kullanacaklarını unutmuş olmalıydılar. Nikolai, bu kez Almanların çizmelerini almamıza izin vermedi. Hiç kimse, subayların üstüne başına dokuna-

mayacaktı. Üstlerinden aldığımız tek şey, Ritter nişanlarıyla demir nişanlar oldu. Peter'in, mermi izleriyle dolu savaş arabasını Nikolai'ye göstererek ikna etmeye çalıştığını gördüm. Nikolai, büyük bir öfkeyle :

«Kesinlikle hayır» dedi.

Araba tam Peter'e göre, tek kişilik saldırılarında kullanabileceği bir şeydi.

«Üzerine petrol döküp yakın» diye emir verdi Nikolai.

«Durun, general ne olacak?» dedi Grisha.

Nikolai, onun ne demek istediğini anlayarak kaşlarını çatı. Martha'nın pabuçları generalin gövdesinde iz bırakmıştı. Adamın yüzünde de tırnak izleri vardı. Almanlar yakında ne olup bittiğini, saldırının bir rastlantı olmadığını anlayacaklardı.

«Hepsini arabanın içine koyun, yakın. Her şeyi yakın.»

Almanlardan kalan her şey parlak alevler içinde yanıyordu. Çocukların bazıları generalin bulunduğu arabanın içinde el bombaları unutmuşlardı. Otomobili ateşe verince hepsi patladı, az daha bir kazaya yol açıyorlardı ama, Nikolai alışılmamış bir yumuşak başlılık gösterecek sesini çıkarmadı.

Martha'nın yanına döndüm. Dimdik durmuş alevlere bakıyordu. Büyülenmiş gibiydi, elini tuttuğumu, bir şeyler söylediğimi bile fark etmiyordu. Generalin ölüsünün yanmakta olduğu arabaya yiyecekmiş gibi bakıyordu. Öyle çirkin, kötü, acımasız, duygusuz ve ürkütücü bir hali vardı ki, ürperdim.

Hırçın hırçın :

«Martha kendine gel,» diye bağırdım.

Birden toparlandı. Bir anda gerçeğe döndü. Güçsüz ve çaresizdi.

«Artık her şeyi biliyorsun Volodia.»

«Yapma Martha. Bu konuyu savaş bitince konuşuruz.» Kollarımın arasından sıyrıldı.

«Yemek zamanına kadar Zlin'de olmalıyım.»

«Tanrı aşkına Martha, öğleye kadar Zlin'de olabileceğini aklın alıyor mu?»

«Mecburum, Vasil beni bekliyor. Allahaismarladık Volodia.»

Ormanın içinde kayboldu. Söylemek istediğim şeyleri söyleyemeden gitmişti.

Nikolai de acele ediyordu.

«Haydi bakalım, gidelim artık. Ormanın içinden geçeceğiz. Bu arada da iz bırakacağız.»

Yürümeye başladı, biz de onu izledik. Kuzeye, Beskydy ormanlarına doğru ilerliyordu. Plostina'dan ve buradan mümkün olduğu kadar uzağa gidiyorduk.

Nikolai omuzuma yapıştı:

«Martha, Wilczick'le birlikte gestapo ajanı olarak çalışıyor. Wilczick'in görevi Alman subayları arasında Nazi görüşlerinin saflığını korumak. Bugünkü olayı gördükten sonra bu işi nasıl yaptığını anlamışsındır sanırım. Öf, ne iğrenç bir iş.»

Wilczick'in, SİCHERHEİTSDIENST (*) güvenlik örgütüne bağlı özel bir ordu birliğinde çalıştığını biliyordum. Hitler'e karşı girişilen başarısız suikastten sonra Himmler'in SS birlikleri orduda denetim görevini üzerlerine almışlardı. Bugün denetimin nasıl yapıldığı hakkında bir fikir edinmiştim. Ama önceden

(*) S.S.

de gözümün önünde canlandırabiliyordum. Pazarlığın içinde, aşağılık ırktan fakat çekici, bilgili, eğitim görmüş, duygulu ve kızıl saçlı bir kadın... Almanların dünya üstündeki kudretlerini canlandıran tehlikesiz bir serüven savaştan sonra tutulacak sözler. Bunların çoğu zamanla havaya uçmuştu ama güvenilir bir kişinin fısıldadığı çok duygulu, hayat dolu, munis bir kadınla ilgili sözler aklından çıkmamıştı. Yüksek ırktan bir general, enine gelişmiş ama uzayamamış bir herifin bodur gövdesinde oturan kel kafası için ne bulunmaz fırsattı. Hayalden yoksun, duygusuz, en ufak bir cinsel çekicilikten yoksun karısı, yavan yaşantısı olan koca farenin arayıp da bulamayacağı şeydi bu. Bir Alman generali, en kızgın anlarında bile karısını kamçıyla dövebilir miydi?

Eyvallah ama bu oyunlara göz yumulabilir miydi? İzin verilebilir miydi bu kadarına? Artık fazla olmuyorlar mıydı? Biz de topyekûn savaşıyorduk. Bu, elimizdeki bütün araçları kullanabiliriz anlamına mı gelirdi?

«Çok yüksek bir bedel Nikolai.»

«Felsefeni sonra yaparsın. Şimdi senden başka bir şey istiyorum.»

Benden bir şey mi istemişti? Hayır... Ya da acaba?

«Bu seni ilgilendirmez Nikolai,» dedim öfkeyle. «Bir komutanın yetkisi bu kadar geniş değildir.»

«Tabii değildir. Bu senin bileceğin iş.»

«Nasıl ele alacağımı da çok iyi biliyorum. Kimsenin bu konuda akıl vermek için elimden tutmasını, bana yol göstermesini istemiyorum. Seni aptal seni, eğer Martha'yı bırakacağımı sanıyorsan yanılıyorsun. Böyle düşünüyorsan

beni aşığılık bir insan olarak görüyorsun demektir.»

Gülümseyerek, «HARAŞO, Volodia.» dedi. HARAŞO sözcüğünün bin tane anlamı vardı ama Nikolai, binbirincisini kullanırdı.

O an Nikolai'ye, şimdiye kadar duymadığım bir sevgi duydum.

Gece olduğunda biz olay yerinden ve Plostina'dan çok uzaklardaydık. Nikolai'yle ormanın derinliklerinde yaktığımız bir ateşin başında otururken sabahki olaylara döndük.

«Hatâ ettik Volodia. Alman generalleri bizim işimiz değildi. Bu yaptığımız onları kızdırabilir. Plostina'yı bırakmak zorunda kalacağız.»

Onunla aynı görüşteydim. Ne kadar erken çekilirsek o kadar iyi olacaktı.

«Yanlış bir hareketti ama yapmam gerekiyordu. Ben domuz değilim.»

Anladığımı belirtmek için başımı salladım. «Zaman zaman akıllıca olmayan bir halt ederiz ama, onu da yapmazsak insanlıkla ilgimiz kalmaz. Doğru olanı yaptın Nikolai.»

Bir kaç dakika sonra bunun hiç ummadığımız bir şekilde doğrulandığını gördük. Peter, ayaklarını sürüyerek ateşin yanına geldi ve gözlerini çantaya dikti. Buraya nasıl ve kimin tarafından getirildiğini de Tanrı bilirdi. Peter, generalin altın süslü, ilginç kilitli, yumuşak maroken derili çantasını pek beğenmişti. Çanta tümüyle küçük çapta bir sanat eseri idi. Peter sahte bir kayıtsızlıkla:

«Çantayı ne yapacaksın Nikolai?» diye sordu.

«İstiyor musun?»

Peter'in gözleri parladı.

«Al bakalım. Ama anahtarları yok.»

Peter hayatından memnun.

«Boş ver,» dedi.

Cebinden bir parça tel çıkardı, kilide sokarak hemen açtı ve içine baktı. Kâğıtları görünce yüzünde alaylı bir anlamla çantayı ters çevirip, içindekileri yere boşalttı. Sonra da kâğıtları bir tekmede ateşin içine savurdu.

«Dur bakalım. Deli olma,» diye bağırdı Nikolai. Ben de kâğıtlara doğru atıldım. Nikolai, şaşkın şaşkın, «Volodia, hepimiz bir sürü sersemden başka bir şey değiliz. Al da oku,» dedi.

Önce zarflar ve dosyaların üstündeki yazıları okudum. «GEHEİM — Gizli, STRENG GEHEİM — Çok gizli, NUR FÜR GENERALE DER WEHRMACHT — Yalnız or generallere, STRENG GEHEİM UND VERTRAVLICH — Çok gizli ve güvenilir, WEHRGEHEIMNIS — Askerî sır, AN DEN KOMANDIERENDE GENERAL DER KAMPFGRUPPE KARPATHEN — Karpatlar birliği komutanı generale... Nikolai, şaşkınlıkla bir ıslık çaldı.

Mühürleri kırmadık. Buna rağmen kâğıtların ne türden şeyler olduğunu anlamıştık, ayrıca bu kâğıtlar bize, ele geçirdiğimiz generalin de kimliğini açıklamaya yetmişti. Nikolai çok heyecanlıydı.

«Şimdi biraz eğlenceyle oyun yüzü göreceğiz.» dedi.

«Peter, Taras'ı çağır. Hazırlanın. Kimseye de bir şey söyleme.»

Nikolai ve Taras, biraz konuştuktan sonra Taras, yanında Grisha ve Mitia da olduğu halde ormanın içinde kayboldu. Nereye gittiklerini merak ettim.

Nikolai, «Ateşi söndürün. Gidiyoruz.» de-

di. Kâğıtları çantanın içine koymuş, kutsal bir eşya gibi tutuyordu.. «Üzülme Peter, çantayı sonra da alırsın,» dedi.

Tahminime göre ormanın içinden güney doğu yönünde gidiyorduk. Bütün gece yürüdük. Epey yol almıştık. Karşımızda Makyta dağı yükseliyordu. Sınıra yaklaşmıştık.

Nikolai, durmamızı ve çalıların arasına gizlenerek ses çıkarmamamızı söyledi. Sonra da nöbetçileri takviye etti. Hepimiz harekete geçmeye hazırдық ama bu arada da dinleniyorduk. Yanında yiyeceği olanlar bunu arkadaşlarıyla paylaşıyorlardı. Aşağı yukarı bir saat kadar sonra, bir nöbetçi soluk soluğa geldi. Sınır yönünden beş kişilik sivil bir grup ormanın kıyısından bize doğru geliyordu. Nikolai, elindeki dürbünle bir süre inceledikten sonra memnun olmuş gibi «HARAŞO» dedi ve gelenleri karşılamaya çıktı. Ellerini sıktı. Bu arada çantaya da durmadan vuruyordu. Adamlar Rus'tu. Bir dakika sonra Nikolai ile birlikte, yakındaki bir ateşin başına çöktüler. Nikolai, beni de çağırdı, ama, yabancılar bundan pek hoşlanmadılar.

«Volodia kâğıtları biliyor.»

«NİE NADA» Almancayı çok iyi biliyorlardı, üstelik kâğıtlara söyle bir bakmak onlara yetiyordu. Gözle görülebilen bir saygıyla kâğıtları tekrar çantanın içine koydular. Artık Peter çantayı alamayacaktı.

Ruslar gitmek üzere ayağa kalktılar. Hepsi de kendinden emin, yakışıklı ve iyi giyimliydi. Nikolai'nin yanlarına katmak istediği silâhlı kılavuzu da reddettiler.

«Burada en az altı saat kalın. Belki izinizi

bulup sizi izlemeye başlamışlardır. Böylece yollarını kesersiniz,» dediler.

Nikolai, onların yanında siliniyordu, oysa kişiliksiz bir insan da değildi. Paraşütle atlamış, bizim bölgedeki partizan harekâtını örgütlemiş, yetmiş kişilik bir topluluk kurmuş, olağanüstü görülmekle birlikte hepsini silâhlandırmıştı. Sınırdaki partizan örgütlerinin en güçlülerinden birini yönetiyordu.

Arada bir «Oyun seyredip eğleneceğiz, Volodia» derken sesi heyecanla titriyordu. Öte yandan da ben Martha'nın sırtındaki kızıl izleri, ardında acı ve utanç sezilen yalvaran sesini duyuyordum.

O bile generalin kim olduğunu bilmiyordu. Öyle sanıyorum ki, Wilczick, Martha'dan, adamın Hitler hakkındaki düşüncelerini öğrenmesini istemişti. Wilczick, ondan başka bir şey bekleyemezdi zaten. Belki Wilczick de general hakkında fazla bir şey bilmiyor, Martha'yı yem olarak kullanıyordu.

Bunun olmaması gerektiğini ve olanları da pahalı ödediğimizi düşünüyor muydum? Bilmiyorum. Martha'yı yine Wilczick'in yanında bırakmak, yine aynı şeyleri yapmasına izin vermek, Almanların plânlarıyla ilgili bilgiler toplama işine devam ettirmek doğru olur muydu? Bu durumun korkunçluğunun, Martha'nın benim kadının olmasıyla ilgisi yoktu. Martha'nın kadın, herhangi bir kadın olması durumu güçleştiriyordu. Neler ele geçirdiğimizi öğrense sevinir, diye düşündüm. Evet, acaba öğrenecek miydi? Ama kim söyleyecekti? Ne ben söyledim, ne de Nikolai. Sırları açığa vurmamak gerekti.

Nikolai'nin yüzü hoşnutlukla içinde pırıl pırıl parlıyordu.

«Eh, Volodia, yarın hepimizi öldürseler bile değdi doğrusu.»

Şimdi ötekiler de önemli şeylerin döndüğünü sezmişlerdi. Ama tehlikeli bir durum yaratacağından da kuşkuluyorlardı.

Altı saat kadar dinlendik. Sonra, Plostina'ya dönmek üzere yola çıktık. Bir gün bir gece sürecektir uzun bir yolculuktu bu. Ormanın içinde, her an çarpışmaya hazır, yürüyorduk. Dinlendiğimiz yerden uzaklaştıktan az sonra, Alman uçaklarının tepede dolaştığını gördük. Sınırın yakınlarında tekrar tekrar dönüyor, daireler çiziyorlardı.

Nikolai, kahkahalarla gülerek, «Bizi arıyorlar Volodia,» dedi. «Sana söylemedim mi eğlence ve oyun var diye?»

Taras, Grishka ve Martha'nın bize nerede katıldıklarını bilmiyordum ama birden, yanımızda yürüdüklerini fark ettim.

Bir hafta önce Kızıl Lojzik'in bir köprü uçurduğu Puchov - Vsetin yolu üzerindeydik. Yolun kıyısında yeni bir işaret tabelâsı vardı. ACHTUNG, BANDENGEFAHR NICHT OHNE BEGLEITUNG ZU FAHREN. (Dikkat! Yol kesen haydutlar. Yanınızda refakat birliği olmadan yola çıkmayın..)

«Bak Nikolai, Almanlar bizi gerçekten ciddiye alıyorlar.»

Nikolai tabelâyı inceledi :

«Bir ay sonra her kilometrede bunun gibi bir tabelâ bulunmalı.» dedi.

KİTAPLARDAN.....

**«Die Juden sind unser Unglu'ch»
[Yahudiler bizim talihsizliğimizdir.]**

Strecher'in kin kusan pa-
çavrası DER STURHER'in
boyuna tekrarlanan cümlesi

Doktor Brazda gülerek, «Göreceksin bak, dans da ettireceğiz sana.» diyor, her zamanki gibi beni muştalıyordu. «Sen beni ne sanıyordun?» Bana erkekçe serzeniş etmesini başıma gelenle yakından ilgilenmesine bağlıyor, tutumu hoşuma gidiyordu. İlginç bir olaya gösterilen profesyonel istekten daha da öte bir şeyler vardı bunda. Birinin üstünüzde titredeğini bilmek iyi geliyor.

Artık bacaklarıma iğneler batırmıyor, yalnız sağ kalçama masaj yapıyordu. Bacağıma canlılık yavaş yavaş, adım adım geliyordu ama geliyordu ya. Artık ekşi yüzlü değildim. Tam tersine, bu kadar çok kişinin benimle ilgilenmesinden, üzerime titremelerinden, benden hoşlanmalarından büyük bir zevk alıyordum.

Şimdiye değin hastane hayatının bozmadığı Eliska, benim için hastabakıcıdan da öte bir insan olmuştu. Yanımdan uzaklaştırmak iste-

miştim ama, yine geri gelmişti. Geri geldiğinde de çok ciddî, yalnız işiyle ilgiliydi. «Bir şey ister misiniz?» diye soruyordu. «Hayır, teşekkür ederim.» «Peki, öyleyse sabah yine burada olurum.»

Eminim kendi kendine, bu sersem deliyle kafasını fazla yormayı, ona ciddî davranmayı, işin gerektirdiği ölçüde güler yüz göstermeyi aşılamıştı.

«Bir dakika Eliska, bir şeye ihtiyacım var.»

Kapıdan döndü.

«Otur. İhtiyacım olan sensin.»

Durakladı. şimdi o zorluk çıkaracaktı. Ama öylesine tatlı gülümsüyordum ki, oturdu. elini okşadım.

«Sersem kız.»

Gözleri yaşla doldu. Yaşlar yanaklarına akmadan da gülmeye başladı.

«Çok sersemim. Değil mi?»

«Bir gün o kadından sana bahsedeceğim.»

«Niye? Niye bana anlatacaksın?»

«Bilmiyorum.»

Birden Eliska'sız canımın sıkıldığını fark ettim. Birinci sınıf koğuşta iki hastabakıcı çalışırdı. Bunlardan biri daha yaşlıca, ciddî ve haddinden fazla sofu Hemşire Helen. Ve öteki hemşire Eliska. Nöbetlerinin nasıl düzenlendiğini anlayamıyordum. On altı saatte bir nöbet değiştirirlerdi. Her zaman ilgisiz, ağzından tek lâf çıkmayan bu yaşlanmış ama evlenmemiş kızın gidip yerine Eliska'nın gelmesini dört gözle beklerdim. Beni her zaman çeşitli yollarla eğlendirmeye çalışır, yeni yeni haberler getirirdi. Yanında kendimi çok rahat hissediyordum..

Bir sabah bana bir demet menekşe getir-

di. Bu tutumunu yanlış anlayacağımdan korkarcasına, utangaç bir hali vardı. Bir yerlerden bir vazö bularak çiçekleri yatağımanın yanındaki masanın üstüne koydu. Sonra da yatalak ve çaresiz bir hastaya yapılması gereken kaçınılmaz, can sıkıcı görevini yerine getirmeye koyuldu.

Menekşeler içimde çok güçlü bir yaşama isteğı uyandırmıştı. Bir şehirlinin çiçeksiz ve kuş sesi dinlemeden geçen hayatını yaşamıştım. Doğa, bana bilinmeyen, anlaşılmaz, çekici olmayan bir varlık gibi gelirdi. Alman mevzilerinde başıboş dolaşarak geçirdiğim tutukluluğum süresince Saksonya'da küçük bir hapisnede kalmıştım. Hücrem güneye bakıyordu. Buradan tam karşımda, kuşların barındıkları koruyu görüyordum. Her yanını seçememekle birlikte sabahları kuşların dayanılmaz ötüşleriyle uyanırdım. Nereye isterlerse oraya doğru uçarlardı. Hiç bir yer görülmesin diye çok yüksek yapılmış demir parmaklıklı pencereden dışarı baktığımda, kuşları görebilirdim. Bu hayvanlar bizi alaya alıyor, kızdırmak ve dalga geçmek istiyor, Nazi adaletine zekice sadist buluşlarla katkıda bulunuyor gibi gelirdi bana.

Hücrenin kapısıyla karşıdaki duvarın arası dört adımdı. Orada geçirdiğim haftalar boyunca, herhalde birkaç bin kilometre yürümüştümdür. Dışarıda, masmavi göğün altında arıçılarla isketeler özgür uçuşuyor, bir köşede sarıasma kuşu dem çekiyor, hepsi cıvıldaşıp ötüşerek birbirlerini geçmeye çalışıyorlardı. Ben de hücremi dört adım aşağı, dört adım yukarı arşınlar dururdum. O sıralar kuşlardan nefret etmeye başlamıştım.

Bugün yine aylardan Mayıs. Yüzükoyun

yatıp dışarıda göğü ve bahçedeki yeşilliklerin bir bölümünü görmek istersem önce ellerimle kıcımlı kaldırmam, sonra dönmem gerekiyor. Fazlaca karışık bir iş, ama bir kaç gün önce-sinin çaresizliğine oranla büyük bir gelişme. Hemşireye, her zaman pencereyi açık bırakma-sını söylüyorum, sonra da saatler saati sırt üstü yatarak kuşların cıvıldaşmalarını, ötüşmele-rini dinleyerek neredeyse kendimden geçiyorum. Uzun süren hastalıktan sonra duygularım çok keskinleşti. Havada, ilkbaharın nemli kokularını bile alıyorum. Her sabah pencerenin önündeki dalda yeni bir filiz arıyorum. Çoğu kere yemyeşil, yeni bir yaprak keşfettiğim oluyor. Bütün isteğim de iri bir tomurcuğun uzun ve yeşil bir yaprak haline girişini değişik dönemleriyle izlemek.

Nasıl oldu da hastahaneye girdiğim ilk günler, dışardaki bütün bu güzelliklere ilgisiz kaldım? Nasıl oldu da kendi talihsizliğime dalarak başkalarını unuttum? Artık görünmeyen bir yükün altında ezilmeleri, duygularını, ihtiraslarını gizlemeleri, düşüncelerini saklamaları gerekmiyor.

Kendi kendime «Deli, yeryüzünde senden başkalarının olmadığını sanıyordun,» diye serzenişte bulunuyor, başkalarının da yaşadığını, onların da mutlulukları, üzüntüleri, zaferleri, sevgileri, nefretleri olduğunu düşünüyorum. Böyle bir dünyada ben de bir şeyler bulabilirim. Benim için de bir şeyler bulunabilir.

Günlerim seyretmek, zaman zaman da olumlu düşüncelere kendimi kaptırmakla geçiyordu. Masanın üstünde menekşeler, sağlığım-la yakından ilgilenen bir doktor ve tatlı, iyi Eliska. Daha başka ne isteyebilirdim?

Fakat geceleri o huzursuzluk ve sıkıntı verici film yine canlanıyor, tavanda gölgeler oynamaya başlıyor, müthiş Plostina, gözlerimin önüne yeniden geliyordu. Uykusuz geçen geceler bir yandan diğerine dönemediğim için çok uzun sürüyor. Ancak, sağlık durumu iyi olan kişiler bir yandan ötekine dönerek zamanı kısaltabilirler. Bu nedenle hareketsiz yatıp tek noktaya gözümü dikiyorum, dışarıda rüzgâr dalları hışırdatırken tavandaki gölgeler korkunç danslarına başlıyorlar.

Bu gölgelere bakıyordum, istemememe rağmen gözlerimin önünde yakın geçmişi canlandırmaya çalışıyor, bunu içimdeki istekle savaştığım halde yapıyordum .Dans eden gölgeler değil, geçen haftaların, son haftaların beynime üşüşmesiydi.

Bu müthiş gecelerde belleğime kimbilir kaç kere sövüp saymışımdır. Anılar üzerimdeki ağırlıklarını arttırdıkça arttırarak keder ve giderilmez bir suçluluk duygusu veriyordu. Uymaya çalışmak ise büsbütün beterdi.

Eliska serzenişte bulunuyordu: «Dün gece de uykunda bağırdığını söylüyorlar.» Sanki bağdırmamak elimdeymiş gibi.

Alay ettim: «Çok garip. Galiba hep Hemşire Helen görevdeyken bağıriyorum. Sen buradayken sesim çıkmıyor, değil mi?»

«Ama inliyorsun. Arada sırada da haykıırıyorsun.»

«Söyle bakayım Eliska, niçin bu kadar zaman benim yanımda kalıyorsun?»

Hiç cevap vermedi, gözlerini de kaçırıyordu. Ne garip, kısa yaşantısında bir kaç olayla karşılaşmış, çok şey duymuş ve görmüş bir hastabakıcı da kızarmasını biliyordu demek.

«Çok tatlısın Eliska.»

«Ben mi? Hadi canım, şaka ediyorsunuz.»

«Söyle bakalım, Zdenek'den ne haber? Almanya'dan sana mektup yolluyor mu?»

«En son üç hafta önce haber aldım. Yakında geleceğini yazıyordu.»

Mutlu olup olmadığını bilmiyordum ama, Zdenek konusunda konuşmaktan hoşlanmadığını sezdim. Belki bu nedenle Eliska'yı kızdırmaktan hoşlanıyor, belirginleşen sıkıntısını izliyordum.

«Eliska, kendinle ve Zdenek'le ilgili bir şeyler anlat bana.»

«Anlatacak hiç bir şey yok. Niye benim yerime sen bir şeyler anlatmıyorsun? Hem bu konuda sen benden çok daha ilerisin. Seni uzun uzun dinleyebilirim. Hadi bana Plostina'yı anlat.»

Evet, bunu anlatacak devreye gelmiştim. Eliska iyi bir dinleyiciydi. Arada bir ufak bir çılgılık, kısa bir soru ya da öfkeli bir söz söyleyerek her şeyi anlatmamı kolaylaştırıyordu. Bütün sorunları kendime saklamam artık gereksizdi. Hepsini söyleyebilir ve bir cevap alabilirdim. Bu durum hastane odasının beyaz tavanındaki gölge oyunundan çok daha iyiydi. Böylece, bütün dünyadan, hatta kendimden bile gizlemeye karar verdiğim şeyleri ve Plostina'yı anlattım.

Hep birlikte olduğumuz ender günlerden biriydi. Ama Plostina'da değil. Nikolai üslerimizi elden geldiğince değiştiriyor, çevredeki bütün köylerde güler yüzle karşılanıyorduk.

Köylüler, neleri varsa bize sunuyorlardı. O gün bir çok başarılı ve heyecanlı olaydan sonra sınırdı buluştuk. Bunun böyle olmasını Nikolai istiyor, biz de onun isteklerine uyuyor, Almanlara yaşadığımız, uyuduğumuz, dinlendiğimiz ve gitgide önem kazanan bir kampanya için gücümüzü topladığımız yerlerden daha uzakta kalan bölgelerde saldırıyorduk.

Kış mevsimi bile bizden yana gibiydi. Çok yumuşak geçen kışlardan biriydi. Dağ yollarını ılık bir rüzgâr kurutuyor, şurada burada kar kümelerine rastlanıyordu. Almanların bizi izlemeleri, izimizi bulmaları çok güçtü.

O gün güneş ışınları yüzümüzde oynaşıyor, hepimiz tasasız ve keyifli düşlerimize dalmış, gelecek için tasarılar kuruyorduk. Herkesten çok 'benim günüm'dü bugün. Nikolai, bana, büyük ustalık gerektiren bir iş vermişti. Bölüğümüzün moralini takviye edecektim. Bu savaşın, Almanların zaferiyle sonuçlanmayacağını onlara anlat, dedi. Şimdiki bölümü bitmek üzere gibi; henüz bütün silahların birer birer patlaması önemli sayılıyor, sonlarını gitgide daha fazla yaklaştırıyor, artık hezimete uğradılar gibi bir şey. Önemli olan zaferden sonra nelerin meydana geleceğidir. Sizin işlerinize karışacak değiliz ama, inanın bana, ne çeşit bir hükûmetin kurulacağı önemsiz, asıl savaştan sonra kimi tutacağınız önemlidir.

Ben bu konuda Nikolai'ye teminat vererek, ulusun eğiliminin şimdiden belli olduğunu söyledim.

Nikolai, bu sözlerime karşılık, «İnanma Volodia, dedi. Şimdi, hayatları tehlikedeyken hep böyledir. Barış ve güvenlik geri gelince kişilerin bu kez, düşünecek başka konuları olur.

Burada çeşitli insanlar var, biliyorsun. Burjuvalar Kızıl Ordu'yu selâmlayacak, bu arada da bizden ellerinden geldiği kadar çabuk kurtulmaya bakacaklardır. Fakat sen Volodia, bizdensin değil mi?» dedi.

«Evet Nikolai, sizdenim.» diye karşılık verdim.

«Peki, o zaman sana şunu söyleyeyim; partizanların savaştan sonra bile söz hakları olacaktı. Bu nedenle ne tür insanlar oldukları, nasıl yetiştirildikleri önemlidir. Çocuklar seni seviyor, üzerlerinde büyük bir etkin var. Hepsi iyi arkadaşlar, bu nedenle onları adam edebiliriz.»

Kolay işe benzemiyordu. Aramızdakilerin çoğu köylüydü ama, işçi sınıfından da bir sürü çocuk vardı. Fred'le birlikte bir iki de öğrenci vardı. Çoğu bölüğe serüven aramak amacıyla, ateşli silâhları kullanmaktan etkilendikleri için katılmıştı. Bazıları silâhlarıyla sanki oynuyor, okşayıp sökerek temizliyor, sonra yine kuşanıyorlardı silahlarını.

Ama aynı hareketleri hemen sonra yine tekrarlıyorlardı. Çocuk gibi oynuyorlardı. Bir tek gücün bizi birbirimize bağladığı bir gerçektir. Bu da Almanlara karşı duyduğumuz nefrettir. Aslında bu duygu, çeşitli köklerden geliyordu. Biri babasını öldürdükleri, diğeri amcasını kaybettiği, bir üçüncüsü okumak istediği halde Almanların okulları kapatmaları yüzünden açıkta kaldığı, bir dördüncüsü Gestapo'nun elinden kaçtığı için, beşincisi de özel olmaktan uzak nedenlerle Almanlardan nefret ediyordu. Sonuncu takımdakiler, kural olarak en iyileriydi. Hepsi Almanları mümkün olduğu kadar kısa sürede uzaklaştırmak istiyorlardı. Bu belki

özel belki de yurtseverlik duygusundan doğan bir istekti ama, hiç biri, gelecek bağımsızlığın nasıl olacağı konusunda en ufak bir fikir sahibi değildi. Bağımsızlık sözcüğünden ne anladıklarını, savaştan sonra işlerin nasıl düzene sokulmasını istediklerini bile tam olarak bilmiyorlardı. Ben bölükteki tek aydındım. Bir süre sonra diğerleri de bunu anlayınca sorunlarını ve kuşkularını bana açmaya başladılar. Bir çeşit evrensel amca olmuştum. Her şeyi bilmem gerekiyordu. On sekiz yaşındaki bir çocuğa ailesinin isteğine rağmen evlendiği için öğüt vermek, ya da Çekoslovakya'nın Ruslardan çok Amerika tarafından bağımsızlığına kavuşturulması gerektiği üzerinde fikir yürütmeliydim. Bilgim ve tecrübem kısıtlıydı. Bu nedenle de sert tartışmaların başlarında yeniliyordum. Sırasında bana bağırırlardı: «Böyle konuştuğuna göre sen bir komünistsin.»

Onları komünist olmadığımı inandırmaya çalışır, savaştan sonra partiye girmeyi tasarladığımı söylerdim. Bana inanmazlardı.

Yine de ara sıra yenilgiye uğramama rağmen, genellikle beni can kulağıyla dinler, kendilerine bütünüyle yabancı konular üzerinde düşünmeye başlarlardı. Kendi hesabıma, bana güvenmelerinden, benimle her konuyu konuşmalarından çok memnundum.

Sırasında benimle alay da ettikleri halde aldırımıyordum.

O gün her şey bize hoş geliyordu. Bizim çocuklar küçük topluluklar halinde yere uzanmış güneşleniyorlardı. Temkinli Nikolai bile o gün tasasızdı, neş'e kapılıp genel ortama uydu. Ben gruplar arasında dolaşarak eğlencelere katılıyordum. Şakalaşarak, şarkı söyledik. Çocuk-

ların bazıları silâhlarını temizliyor, bazıları eşyalarının başına çökmüş daha iyi bir kama ya da bir çift Alman çizmesi edinme olanağı düşünüyor, bazıları da iyi bir otomatiğe nasıl sahip olabileceklerini kuruyorlardı. Bir otomatiğe sahip olmak, hepimizin düşlediği şeydi. Otomatik, bir ödüle denk sayılırdı.

Fred'in kızdırdığı kıza dönerek, «Söylediklerinin bir tekine bile inanma Milka» dedim. «Herkes ayni şeyleri tekrarlar. Her köyde de iki sevgilisi vardır.»

Kız, kışkırtıcı kışkırtıcı güldü. «Niye olmasın? Ne de olsa genç.» Köy kızları Fred'den çok hoşlanırlardı. Şaka yapmama rağmen söylediğim sözler gerçeğe yakındı. İki olmasa bile konakladığımız her köyde bir sevgilisi vardı.

Ladik bağırdı: «Hey Volodia, komünizmde kadınların orta malı olacakları doğru mu?»

Üç gün önce ocakta çizmelerini kurutmak isterken tabanlarını yaktığı için ayakları paçavralara sarılıydı.

«Yok canım hepsi değil. Yalnız, kimsenin artık suratına bakmayacağı kadınlar. Hani şu altmışın üstünde, ya da topal, şaşı olanlar filân.»

«Çiçek bozukları da mı?»

«Evet onlar da.»

«Çok iyi öyleyse. Böyle bir kız tanıyorum. Ondan çok hoşlanıyordum ama evlendi. Peki yetmiş yaşında ateşli bir dilbere üç kişi birden gelirse ne olacak? Döğüşmeyecekler mi?»

Güldüm. «Yok canım. Tibet'te yapılanı yaparlar. Biri içeri girdi mi pabuçlarını kapının önüne bırakır.»

Ladik, kızgın kızgın söylendi: «Ben öyle şey yapmam. Sağlama pabuçlarımı çalarlar.»

Herkes gülmeye başladı. Ladik de sonunda neye gldğmz kavrayabildi. Mitia alay ediyordu :

«Bir Alman vurup çizmelerini alıncaya kadar kadın tanımadan öleceksin galiba.»

Tam o sıra tepemizdeki gürültü komünist rejimde kadınların devletleştirilmeleri konusuna bir son verdi. Nikolai bağıırıyordu :

«Hazırlıklı olun! Uçaklar!»

Kulbelere doğru kaçıştığımız sıra, Taras deli gibi zıplamaya başladı. «Bizimkiler, bizimkiler.» diye bağıırarak dışarı fırladı. Taras bir süre uçuğu için yanılma olanağı azdı. Çok alçaktan geçen uçaklara bakarak gövdelerinde açık seçik belli olan kızıl yıldızları gördük. Daha önce içeri kaçanlar da dışarı fırladılar. Tam o sıra Nikolai, Taras'ın üstüne yürüyerek bir çenesine bir de midesine yumruk attı. Bu hareket aklımızı başımıza getirdi. Bir hava gösterisi seyretmiyorduk. Yine de Sovyet uakları bizi pek keyiflendirmişti. Sınırın yakın olduğunu bize gösteren bir işaretti bu.

Oysa Nikolai, çok öfkeliydi. Neredeyse burundan soluyordu. Taras, karşısında utangaç bir okullu gibi duruyor, çenesinden kan akar-ken Nikolai'ye bir şeyler anlatmaya çalışıyordu .Nikolai, disiplin konusunda çok titizdi. Her yanda nöbetçiler olduğu halde, blğmzn en sıkı yasalarından biri de sessizliği ne olursa olsun bozmamaktı.

Fakat bu kez Nikolai'nin haşınlığına ierledim. Taras'ı azarlaması yeterdi. İlk fırsatta bunu Nikolai'ye söylemeye karar verdim. Ama çok geçmeden onun doğru, benim yanlış düşündüğüm ortaya ıktı.

Şimdi yüz kişiyi bulmuştuk. Her gün de bölümümüze yeni katılanlar oluyordu.

Nikolai, bölümü yeniden düzenlemiş, bizi üç ayrı gruba bölmüştü. Birine çiçek bozuğu Grisha, ikincisine Peter, sonuncusuna da Nikolai başkanlık ediyordu. Çok daha tehlikeli olmuştuk. Düşmana arkadan, üç değişik noktadan birden saldırılabilecektik. Bunlardan başka tek kişilik baskınlarda uzmanlaşmış Kızıl Lojzik de vardı. Peter, gruplardan birinin kumandanı olmadan önce Lojzik'le birlikte bir kaç köprü ve tren uçurmuştu. Baca temizleyicisi kılığına giren Lojzik, bir Gestapo merkezine tepeden bomba atmıştı. Plostina'da pek seyrek görünür, genellikle bir Alman bölümünü beklemekle vakit geçirirdi. Hiç bir zaman nerede olduğunu bilmez, ancak habercilerimizden son olarak ne yaptığını öğrenebilirdik. Hepimiz Lojzik hakkında söylenenleri kıskanırdık. İşi, bizim her günkü yeknesak işimizden çok daha başka ve heyecanlıydı. Lojzik, gözümüzde bölümün gurur kaynağı, gelmiş geçmiş kahramanların en üstünlerinden biriydi.

Söylediğim gibi, Taras olayına rağmen Rus uçaklarının görünmesi moralimizi çok yükseltmişti. Büyük günün gelmekte olduğunu hissediyorduk. Bekleyiş dönemi uzun aylardan sonra birden haftalara inmişti. Ruslar, bir savaşçının etki alanı kadar uzaktaydılar. Buna karşılık sevincimiz korku duygusuyla bozuluyordu. Almanlar en sonda en büyük kötülüğü yapmakla ün salmışlardı, sonuna kadar dayanmaya da kararlı görünüyorlardı. Şimdiden yenik durumdaydılar. Petrolleri kalmamıştı, müttefik kuvvetler Almanya içlerine kadar sokulmuşlardı. Elllerinde en ufak bir kazanma fırsatı

tı bile yoktu ama, atasözlerine bile konu olan Alman örgütçülüğü halâ ortadaydı. Her gün, Almanların geri çekilmesinin kargaşalık anlamına gelmeyeceği konusunda bizi aydınlatan haberler alıyorduk.

Ne zaman saldırsak hemen savunmaya geçebiliyorlardı. Yapamadıkları tek şey, bizi tepelere kadar kovalamaktı. Almanlar dağlardan korkuyorlardı.

Birden nöbetçilerden biri, korku dolu bir sesle soluk soluğa «Almanlar! Almanlar!» diye bağırarak geldi. Hepimiz ayağa fırlayarak silâhlarımıza yapıştık. Ortalık hemen karışmıştı. Herkes sağa sola koşuşuyordu. Aramızda yalnız Nikolai'nin aklı başındaydı.

«Çabuk çalılıkların arasına,» dedi bize.

Arkamızdaki izlerin temizlenmesini köylülere bırakarak ortalıktan toz olduk. Hemen sonra bunun yanlış bir haber olduğu ortaya çıktı. Nöbetçi, Almanların bizim yönümüzde geldiklerini doğruluyordu ama ancak iki tanesini görebildiğini söylüyordu. Yalnız iki Alman ha? Bir oyun olabilirdi bu. Bizim dağlarımızda, sonra bu kadar yüksek tepelerde iki Alman ne yapıyordu acaba?

Grisha salık verdi :

«Tüyelim!»

Ama Nikolai başını, hayır anlamında salladı. Bunun altında bir şeyler vardı ama ne? Nikolai kararı verdi :

«Onları yakalayacağız.»

Durumdan hoşlanmadığını belli edercesine de kafasını sallıyordu. Yalnız iki Alman... İki Alman, nasıl olur?

Gerçekten de iki kişiydiler. Birden köye kıvrılan dönemeçten gelirken gördük. Yeryü-

zünde en ufak kaygıları yokmuş gibi geziniyorlardı. Biri subaydı. Nikolai elindeki dürbünle Almanları seyrederken tasalı görünüyordu.

.Elindeki dürbünü bana uzatarak :

«Al da bak bakalım. Silâhları var mı yok mu?» dedi.

İkisinde de hiç bir silâh yoktu. Ne demeye buralarda geziniyorlardı acaba? Peter de :

«İkisinde de silâh yok. Sakın kaçak olmasınlar.» dedi.

Kaçak olsalar silâhlarını atmazlardı. Nikolai, gelenleri seyrederken yüzü gergin, çok ciddi.

«Subayın bir tabancası var. Fikirlerini değiştirip geri dönmeden yakalayın şunları Grisha.»

Grisha ortadan kaybolduktan sonra, biz de merakla beklemeye koyulduk. Ne olacağını çok merak ediyorduk. İlk anlarda hiç bir şey olmadı. Almanlar her saniye biraz daha yaklaşıyorlardı. Birinin yüzbaşı, diğerinin de onbaşı olduğunu gördüm. Nikolai nöbetçi sayısını iki katına çıkarması için Alex'i gönderdi. Alex beni yanına almak istedi ama Nikolai, bana ihtiyacı olacağını söyleyerek teklifi olumsuz karşıladı. Fred'den başka bölükte yalnız ben iyi Almanca konuşabiliyordum.

Almanlar hiç bir şeyden şüphelenmiyorlardı. Sakın işin içinde bir şeytanlık olmasın? Ama hayır.

Birden Almanlar durarak arkalarını bize döndüler. Sonra da yüzbaşı inanılmayacak, saçma bir şey söyledi. Eliyle geniş bir daire çizip yanındakine bir şeyler göstererek «HERRLICH

WAS?» (*) dedi. Ulu Tanrım, Plostina'nın güzel görüntüsünü seyretmek için yürüyüşe çıkmışlar.

Nikolai, bizim dengesiz Sırp'a «Onları canlı isterim Peter» diyordu. Küçük rütbeli olan arkadaşının sözüne cevap verecek zaman bulamadı. Peter, Nikolai arkalarından da ben çalılıkların arasından fırladık.

«HANDE HOCH!» (**) diye bağırdı Peter.

Ama onbaşının, bizim görmediğimiz arka cebinde silâh vardı. Yavaş yavaş silâhını çekerken Peter adamın üstüne atlayarak kamasını boğazına sapladı. Alman takırdar gibi bir ses çıkararak yere yuvarlandı. Yarasından oluk gibi kan akıyordu.

Nikolai, Peter'e bağırdı: «İşini bitir!» Sırp, ölmek üzere olan onbaşının kalbine bıçağını saplarken dişlerinin arasından da gereksiz saygı gösterilerine veriştiriyordu.

Şimdi bütün dikkatimiz Alman yüzbaşının üstündeydi. Hareketsiz, elleri havada, mavi gözlerinde müthiş bir korku, yüzü bembeyaz, öylece duruyordu. Elleri havada bir Alman görmek bizim için pek seyrek raslanan bir görüntüydü.

Nikolai adamın tabancasını kılıfından çekip aldı. Bu arada, Almanın elinde bir kitap olduğuna dikkat ettim. Hayatı buna bağlıymış gibi bir hali vardı. Bir dakika önce ölü onbaşıyla konuşuyor ve «HERRLICH» diyordu. Şimdi? Peki şimdi ne düşünüyordu?

«HERLICH WAS?» diye alay etmekten kendimi alamadım. Alay etmem adama duru-

(*) Ne güzel değil mi?.

(**) Eller yukarı.

munun kötülüğünü hatırlattı. Başını utangaç bir şekilde önüne eğdi. Herhalde burada en ufak bir acıma duygusuyla karşılaşamayacağını, iki ya da üç dakika sonra öleceğini anlıyordu.

«Ellerini indirebileceğini söyle. Yalnız oyun istemem.»

Sözleri Almancaya çevirdim. Adam karşılık olarak «AH, SIE SPRECHEN DEUTSCH?» (*) den başka söyleyecek lâf bulamadı. Sanırım, en ufak bir umut ışığı beslemiyordu. «Bunun sizinle ilgili hiç bir şeyi değiştirmeyeceğini anlarsınız sanırım.» dedim.

Nikolai emir verdi: «Sor bakalım. Kimmiş, nereden geliyormuş, burada ne yapıyormuş, hangi bölüğe dahilmiş, bölümü neredeymiş ve oradaki durumu neymiş?»

Soru sormama fırsat kalmadan Alman hepsini söylemeye başladı. İlk şaşkınlığı atlatıp kendine gelince eskisine oranla daha rahat konuşmaya başladı. Konuştuğu sürece hayatta kalacağına inanıyormuş gibi bir hali vardı. Adamı ağaçlıkların arasına çekerek Nikolai'nin emriyle oturmasına izin verdik.

Ladik ölü onbaşının çizmelerini çıkarırken adam, birden susarak gözlerinde anlatımı imkânsız bir korku ve kızgınlıkla boş boş önündeki görüntüye baktı.

Sonra da gözlerini ayağındaki, en iyi cins yumuşak deriden yapılma subay çizmelerine dikti.

Nikolai, Ladik'e kızgın kızgın: «Ölüyü başka bir yere götür.» dedi. Alman, alnındaki teri

(*) Ah! demek Almanca biliyorsunuz!

silerken iç geçirdi: «ACH JA» (*) Nerede kalmıştık?»

Söyledikleri gerçeğe çok benziyordu. Belki de bizi aldatmanın gereksiz olduğunu anlamıştı. Ama anlattıkları son derece rahatsız edici, sıkıntı verici şeylerdi.

«Kuvvetlerimizin gerisindeki teknik müfrezede çalışıyorum. Şimdiye kadar bir tek Rus'a ateş açmadım.»

«Niye Rus? Niçin Ruslardan bahsediyorsunuz?»

«Siz Rus değil misiniz?»

«Bu fikre nereden saplandığınızı merak ettik. Sovyetler Birliği topraklarında olmadığınızı biliyorsunuz.»

«Ruslardan başka hiç bir ulusun partizan hayatının güçlüklerine dayanabileceğini düşünemiyordum.»

«Almanların da bunu yapamayacaklarını mı söylemek istiyorsunuz?»

«Bizim yapımız böyle bir hayatı sürdürmeye elverişli değildir.»

«Nedenini düşündünüz mü?»

«Hayır, hiç.»

«Yazık, belki bazı ilginç keşiflerde bulurdunuz.»

Nikolai birden araya girdi.

«Esasa gel Volodia.»

Esasa geldik. Yüzbaşı bir uçak bölüğüne komuta ettiğini, emri altında elli kişinin bulunduğunu söyledi. Bunlardan başka emrinde dört küçük rütbeli subay, dört telsizci, bir de teğmen vardı. Kendisi Dresdenli bir radyo mühendisiydi. Diğerleri de onun gibi uzmanmış.

(*) Ha, evet!

«Dresdenli olduğunu söylüyorsun. Şehrin neresinde otururdun?»

«Pirnitzer Strasse'de.»

«I.H.G. ye yakındır değil mi?»

Adamın özlerinde cılız bir umut ışığı belirdi.

«Dresden'i bilir misiniz?»

«Bilirdim. Ama artık gitsem tanıyabileceğimi sanmıyorum. Pirnitzer Strasse, I.H.G. Zwinger, Prager Altmarkt caddeleri hep yok oldular.»

«Kusura bakmazsanız bir şey söylemek istedim .Almanca çok iyi.»

«Boş ver. Ben sadece bir «LASTİGER AUSLANDER» im. (*) Tabii bunun ne demek olduğunu biliyorsanız. Aşağı yukarı altı ay kadar, benim gibi LASTİGER AUSLANDER'lere ucuz bir yerde gitar çalarak geçimimi sağladın. İsmi Cafe Atlantic di. Bilmem bilir misiniz Dresden benim gibi yirmi bine yakın başıboşun saklanması için mükemmel bir yerdi. Şehirde her zaman için gizlenecek bir yer bulmak olanağı vardır. Ayrıca Almanya, Almanlardan saklanmak için seçilebilecek en iyi yerdir.

«Şey sırasında orada mıydınız?»

«Hanı büyük hava akını sırasında orada mıydım demek istiyorsun sanırım. Evet oradaydım. Şehirde hiç bir yakınınız oturuyor mu?»

«Bilmem. Hiç bir haber alamadım.»

«Karı var mı?»

«Hayır. Annem var. İki erkek kardeşim savaşta öldü. Annem yaşıyorsa, benden başka kimsesi yok.»

(*) Anafordan geçen yabancı.

Nikolai kaşlarını çattı.

«Kes artık. Burası kahvehane değil. Sor bakalım, bölüğünü nerede bırakmış.»

«Bölüğün nerede? »

Alman, biraz durakladıktan sonra kolunu kaldırarak aşağı yukarı üç kilometre ötesini gösterdi.

Nikolai «YOB TVOYU MAHE» diye küfretti. Hemen Grisha'yı çağırarak bir takım emirler verdi. Öte yandan Alman, habire ordudaki görevinin teknik niteliği üzerinde duruyordu.

«Bana bunları niye söylüyorsun? Hitler ve savaşını hiç bir zaman olumlu bulmadığını söyleyerek beni kandıracağını mı sanıyorsun? Kendini bir demokrat, daha da öte, bir komünist olarak mı tanıtmak istiyorsun?»

«Üzülerek söylüyorum, hayır. Ben de, hepimiz de Hitler'e inanıyorduk.»

«İnanmıyanları da tanıdım. Gerçek şu ki, içinizde yaşayan bu tür adamların sayısı insanı umutsuzluğa düşürecek kadar azdı. Peki şimdi? Şimdi inanıyor musun?»

«Şimdi mi?» Elini, artık hiç bir şeye inanmadığını belirtircesine salladı. «İnandığımı, ya da inanmadığım şey, bundan sonra neye yarar? Hepsi bir.»

Nikolai sorgu sırasında, sözü fazla uzatmadığımız sürece lâfa karışmadı. Bir şeyler düşündüğünü seziyordum.

«Kendisine ne yapacağımızı biliyor mu? Sor bakalım.»

Alman, kederli kederli cevap verdi: «Beni öldürmekten başka ne yapabilirsiniz?»

«Sor ona, adamlarının üstünde ne gibi bir etki bırakmış? Kendisini seviyor ve sayıyorlar mıymış?»

Alman, Nikolai'nin ne yapmak istediğini anlayamıyordu. Açık söylemek gerekirse, bu kadar zaman beraber olduğum ve çoğu kere bir şey söylemeden duygularını sezinlediğim halde, bu kez ben de Nikolai'nin ne peşinde koştuğunu anlayamıyordum.

Yüzbaşı tereddütle: «Galiba beni seviyor ve sayıyorlar,» dedi. «Ama hiç bir subay bundan emin olamaz.»

«Peki adamlarıyla nasıl geçinirmiş?»

Hemen verilen kesin bir cevap: «Çok iyi.»

Nikolai, uzun bir süre sustu. Ne düşünüyordu? Bu soruların altında varmak istediği amaç neydi?

Birden ayağa kalktı.

«Hepiniz kalkın. Yola düşün bakalım.»

Çalılar hışırdadı. Birden yüzden fazla adam, ellerinde garip silâhlar, sırtlarında garip kılıklar olduğu halde karşımıza dikildi. Alman bu durumdan çok etkilenmişti. «Demek bu kadar kalabalıksınız?» dedi.

Nikolai, yine bir emir savurdu: «Geri dönüp yere yatın. Ses yok. Kıpırdamak da yasak Sor bakalım, bizimkilere iyi bakmış mı?»

Alman olumlu anlamda başını salladı.

«Ona, ormanı karış karış bildiğimizi söyle. Bölüğünün bizim karşımızda en ufak bir kazanma şansı olduğunu umuyor mu acaba? Sor, hadi.»

Almanın cevabı, bu işin duruma bağlı olduğu yönündeydi. «Buralarının sizin tarafınızdan gizlice işgal edildiğinden haberimiz yoktu. Tabii çevrede partizanların dolaştıklarıyla ilgili bir takım söylentiler duymuştuk ama, bu kadar olduğunuzu sanmıyorduk.. Daha geride, sı-

nıra yakın bir yerlerde bulunabileceğinizi umuyorduk.»

«Yollardaki uyarma işaretlerini görmediniz mi?»

«Gece geldik. Hem, artık kimse uyarma işaretlerine aldırıyor.»

Nikolai hâlâ düşünüyordu.

«Almanya'nın savaşı kaybettiğini biliyor mu?»

Adam, buna da olumlu sayılabilecek bir işaretle cevap verdi.

«Düşünmüyor mu ki savaşın sonu gelmek üzereyken akıtılan her damla kan boşuna harcanıyor?»

Alman yine başını salladı. Belki Nikolai'nin sözlerinin gerisinde, bir kere daha, kendisi için ufak da olsa bir umut ışığı sezmişti.

«Ama yapılacak ne var ki?»

«Söyle ona, yapılacak bir tek şey var. Ama hemen kararını vermesi gerek. Ya elli kişinin, ya da onun hayatı kurtulacak. Kendisiyle birlikte bölüğüne gideceğim. Tabii sizler de gelip çevreyi kuşatacaksınız. Bu da adamlarını teslim olmaya razı edecek. Başarırsa ellerinden silâhlarını alıp defolup gitmelerini söyleyeceğiz.»

İnanmazlıkla: «Ciddi söylemiyorsun herhalde Nikolai?» dedim.

«Söylediklerimi Almancaya çevir.»

Sözünü dinleyerek istediğini yaptım. Alman da teklifin ciddi olduğuna inanmıyordu. Bizim çocuklardan bir çoğu da şüphe içinde homurdanıyordu. Peter kızgınlıkla: «Niye bunlara yumuşak davranalım?» dedi.

«Susun. Burada sorumlu benim. Ben Almanların değil, sizin hayatınızı düşünüyorum. Durum ümitsiz olduğu zaman bile nasıl çarpış-

tıklarını biliyorsunuz. Partizanlara da teslim olmuyorlar.»

Alman, tartıştığımız sürece ilgiyle bize bakıyordu. Sonunda sordu: «Teklifinizi ciddiye mi almalıyım?»

«Söyle ona. Ben, halen Sovyet ordusunda görevli bir subayım.»

Bu sözlerin Alman subayı için yeterli olmadığını sanıyordum, baktım yeterliymiş.

Alman sordu: «Peki ben, ben ne olacağım?»

Sorusunu Nikolai'ye çevirirken «Seni aldatmasın Nikolai?» dedim.

«Tasalanma Volodia. Yalnız sor bakalım ona, bölüğü olmadan orduya dönerse ne olacağını umuyor?»

Alman başını biraz daha öne eğdi. Anlamıştı. Önce askeri mahkeme, apoletlerin sökülmesi, ateş eden bir infaz mangası. Belki daha önce işe Gestapo el koyardı.

«Demek durumu ümitsiz öyle mi?»

Alman kederli kederli başını salladı, Hiç umut yoktu. Alman askerî ceza kanununa göre ancak ölümle cezalandırılması gerekli bir suç işlemiş oluyordu.

«Ona söyle. Kendisini öldürmekten başka çaremiz yok. Üslerimizden birini biliyor. Fakat bu Gestapo'suz yapılan bir iş olacak. Yanındaki onbaşıya gereksiz yere acı çektirmediğimizi görmüştür herhalde. Biz insanız. Bir saat öncesine kadar varlığından bile haberimiz yoktu. Almanya'ya gidip bir sürü insan öldürmedik. Asıl, her gittikleri yerde adam öldürenler Almanlar.»

Yüzbaşı susuyordu.

«Zor bir karar değil mi?»

«Zor ya.»

«Kabul etmezse daha mı iyi olacak! Ya kendisiyle elli Alman, ya da sadece kendisi. Karar versin.»

Alman, hâlâ ikisi arasında bir seçim yapamıyordu.

«Komutanınız niçin işi yalnız bu yoldan halletmek istiyor?»

«Söyle ona. Almanların hayatları beni ilgilendirmez. Beni düşündüren bizim vereceğimiz kayıplar. İmkânı varsa kendi hayatımızı kurtarmak istiyoruz. Bu kadar.»

Sözleri bana sert geldi ama Alman, Nikolai'nin açık sözlülüğü karşısında etkilenmiş göründü.

«Benim sözlerime rağmen biri ateş açarsa ne olacak?» diye sordu. «Komutanınız koşulları değiştirsin. Eğer hiç bir partizan yaralanmazsa bütün Almanlar sağ kalsınlar.»

«Sizden başka mı?»

«Benden başka bütün Almanlar.»

Nikolai bunu kabul etti.

Her halde bu delice bir girişimdi, beni korkutan da sonucunun kötü olmasıydı. Ama yapılacak hiç bir şey yoktu, bir kere Nikolai kararını vermişti. Grisha, gelip yüzbaşının sözlerini doğrular doğrulamaz yola koyulduk.

Evet, Nikolai kararını vermişti: «Sen de bizimle geleceksin Volodia.» Tam o sıra midemde bir gariplik duydum. Delilik bu, diye düşünüyordum. Almanlar böyle teslim olacak aptallardan değillerdi. Eğer olağanüstü bir şey olur da teslim olurlarsa bile hayatlarını bağışlamak yine delilikti. Elli Alman... Savaş bitmeden önce nice oyunlar oynayabilir.

Her şey yolunda ve çabuk gidiyordu. Yüz-

başı benimle Nikolai'nin ortasında yürüyordu. Bölüğün yakınına gelince bağırdı: NİCHT SCHIESSEN, NİCHT SCHIESSEN. KAMERA-DEN NİCHT SCHIESSEN.» (*)

Almanlar önce ne olup bittiğini anlayamadılar. Bazıları belden yukarı soyundu, sağa sola koşuşuyor, bazıları da silâhlarını arıyorlardı. Yüzbaşı «NİCHT SCHIESSEN» sözcüklerini bağıra bağıra söylerken iki köpek ortaya fırladı, derken bizim çocuklar ellerindeki silâhların emniyetleri açık, ormandan akın ettiler. Yüzbaşının Almanları sersem eden bağıırışı bizim mutlak bir başarı sağlamamıza yardım etti. Şimdi Almanlar elleri havada, korkudan akılları başlarından gitmiş halde karşımızda duruyorlardı. Çocuklar hepsini bir araya topladılar. Peter'in havlayan köpeklere açtığı ateşten başka tek silâh sesi duyulmadı. Telsizcinin makine başında bir şeyler yapmaya kalktığını görünce hemen telsizi yere atarak ayaklarımla çiğnedim, adamı da arkadaşlarının yanına doğru savurdum.

Almanların hepsi boş bulunmuşlardı. Bir çoğu güneş banyosu yaptıklarından halâ yarı çıplaktılar.

Bizim çocuklar hemen kısa bir arama yaparak üstlerinde silâh olmadığını anladılar. Her şey tek kelime söylenmeden, tam bir sessizlik içinde ve çabucak yapılıyordu. Herkes ne yapacağını çok iyi biliyordu. Grisha'nın adamları bütün çadırları arayarak buldukları bütün silâhları aldılar. Alman yapısı yepyeni iki makineli tüfek, bir sürü PANZERFAUST, yedi oto-

(*) Ateş etmeyin, ateş etmeyin arkadaşlar, ateş etmeyin.

matik, kırk tüfek, kutular dolusu mermi ve el bombası. Bu arada iki de dürbün buldular.

Grisha'yla yanındaki çocuklar çadırların hepsini aşağı indirdiler. Çadırlarda işimize yarayacaktı ama bizi en çok sevindiren makineli tüfekler oldu.

Her şey inanılmaz bir hızla cereyan ediyordu. Bu arada Peter, müthiş heyecanlanmıştı, öldürmek, yakıp yıkmak isteğiyle yanıp tutuşuyordu.

Nikolai'ye sordu: «Tamam mı?»

«Onlar giyinene kadar bekle.»

Peter buna razı olduğu halde, için için karşı çıktığı belliydi. Çıplak Almanlara bağırđım : «Hadi bakalım elbiselerinizi giyin. DALLİ, DALLİ.»

Hiç biri kımıldamadı .Bana güvenmedikleri belliydi, birbirlerine sokularak durmak, onlara daha emin geliyordu. Hepsi tuzağa düştüklerini, kurşuna dizileceklerini sanıyorlardı ama hiç biri de ilk ölecekler arasında olmak istemiyordu.

«Eee ne oluyor. Yoksa sizi giydirecek bir hizmetçi mi gerek?»

Bizim tutuklu, Almanlara döndü: «KAMERADEN, (*) korkmayın, size hiç bir kötölük gelmeyecektir. Bir Rus subayı bize söz verdi.»

Ona nasıl inanabilirlerdi? Bir Rus subayının verdiği söze inanmak kadar saçma şey olabilir miydi? Nikolai de bu arada sabırsızlanıyordu.

«Söyle onlara, giyinmezlerse hepsini oldukları gibi dağa çıkarırız. Davar alayı.»

Bu sözler Almanları harekete getirmeye

(*) Arkadaşlar.

yetti. Almanlar önce tereddütle giyeceklerini toplamaya başladılar, sonra hazırlandılar ve giyinmeden önce gruplarını dağıtmamak kaygusu içinde ellerinde eşyaları geriye döndüler. Aralarında bir subay vardı. Bu da teğmendi.

Ben, Nikolai'nin sözlerini Almancaya çevirirken, o da konuşuyordu :

«Almanlar, hiç kimseyi tutuklayamayız. Ama sizin yüzbaşıyla anlaştık, eğer karşı koymadan teslim olursanız hepinizin hayatını bağışlayacağız. Hepinizi salacağız biliyorsunuz, sizi burada gebertmek dünyada yapılacak işlerin en kolaylarından. Fakat savaşın bitmesine kısa bir süre kaldığı şu günlerde Alman kanı da olsa kan akıtmak bize çok iğrenç geliyor. Size olan özel sevgimiz yüzünden bu işi yapmadığımızı sanmamanızı söylemem gereksiz herhalde. Yine de, savaştan sonra ulusunuzun göreceği kötü günler boyunca bu günü hatırlamanız gerek.»

Nikolai'nin sözleri öylesine kandırıcıydı ki, inandılar. Korku içindeki küçük insan topluluğu birden canlanarak arı gibi vızıldamaya başladı. Bu arada Peter de geride hiç bir şey bırakmamacasına ortadan kaldırma, yok etme işine girişmişti. Adamları da işlerini eksiksiz yapıyordu. Bütün Alman uçaklarının uçuşlarına yardımcı olan telsiz antenlerinin direklerini telsiz araçlarının hepsini parçaladılar. Almanlardan birinin fısıldadığını duydum: «Bizim çocuklar bu durumda uçamayacaklar.»

Sonra sıra dört kamyon, bir jenaratör, transformatörler, yüzbaşının arabası, on bidon da petrol ve petrol yağına geldi. Yiyecekler iki at arabasına yüklenmişti. Bütün battaniyeleri alarak Almanlara sadece özel eşyalarını bıraktık.

Taras, bu kez de Alman telsizcinin saatine göz diktiği için Nikolai'den bir yumruk daha yedi.

Peter'in adamları, bir kaç bidon petrol yağın ortada kalan eşyaların üstüne boşalttılar. Az sonra da hava duman, yanmış petrol yağı ve daha bir sürü şey kokmaya başladı. Saatiye baktım. Alman kampına saldıralı yarım saat olmuştı. Almanlar enkaz yığınınına acı acı bakıyorlardı. Şimdi yeniden Almanlaşmış, kibirli hallerini takınmışlardı. Teğmen, sesini gerektiğinden fazla yükselterek bana sordu :

«Bizi ne zaman serbest bırakıyorsunuz?»

«Bütün bu gördüklerin yanı bitince.»

Almanlar, aralarında yavaş sesle fısıldaştıktan sonra teğmen yine sordu :

«Komutanımıza ne olacak?»

«Komutanınız bizimle kalacak.»

Almanlar heyecanlandılar.

«Olmaz. Komutanımızı serbest bırakmanızı istiyoruz.»

Küstahlığa bakın. Nikolai kızdı.

«Söyle onlara, çevrelerine iyi baksınlar.»

Çok garip bir sahneydi. Seksen tane üstü başı dökülen, pislik içinde, traşı uzamış, belle-rine partizan usulü fişeklik dolanmış adam, elleri havada elli Alman nöbetçilik ediyor.

Hepsinin parmakları tetikte. Bu tehlikeli suratlı, kızgın bakışlı adamların hepsinin bir tek düşüncesi var. Tetiği çek, çek de bitsin şu iş. Birimizden birimiz çileden çıkar da şu işi başlatır, ya da Almanlardan biri şüpheli hareket ederse oldu demektir. Ben de hemen hemen şu işin olmasını istemiyor değilim.

Almanlar sonunda durumu kavradılar, gururlu hallerini bir yana bırakarak yine birbirlerine sokuldular.

Nikolai bana bir emir savurdu :

«Ellerini aşağı indirebileceklerini söyle ama maymunluk istemem.»

Peter de bu arada yakıp yıkma işini bitirmişti. Kömür gibi siyah gözleri keyifle pırıl pırıl parlıyordu.

«Yüzbaşıya, askerlerine veda etmek isteyip istemediğini sor bakalım.»

Adam, Nikolai'ye minnetle bakarak :

«Komutanınıza söyleyin, bu ince davranışından ötürü ona teşekkür ederim,» dedi .

Nikolai homurdanıyordu, «Saçma. Bu Almanlar ölümle burun buruna geldikleri zaman bile çok şaşırtıcı yaratıklar.»

«Almanlar, yüzbaşınız size veda etmek istiyor.»

«ALLES GUTE, JUNGENS» (*)

«LEBT WOHL, HERR KAPİTAN» (**)

«Hadi bakalım. Yola düşün şimdi. Teğmen, görevi devral.»

İlk komutada sersemlemiş Alman birliği tekrar bir Wehrmacht bölüğü olmuştu. Hemen yürümeye başladılar.

Nikolai, arkalarından bir kez daha bağırdı: «Almanlar bugünü hiç unutmayın.»

Teğmenin ikinci komutasıyla, Almanlar, partizanların sağlı sollu refakatiyle uzaklaşmaya başladı. Müthiş bir kızgınlık içindeydim. Şu Almanlar ne beyinsiz davar sürüsüydü. Askerî eğitimleri onların öylesine bir parçası olmuştu ki, böyle durumlarda bile hiç bir değişiklik yapamıyorlardı. Bekleyin de görün şimdi.

(*) Nasılsın Asker!

(**) Sağol kumandanıml

«Şarkı söyleyin.» diye bağırdım. Teğmen bana boş boş bakıyordu.

«Evet, evet şarkı söyleyin. Alman ordusuna uyabilecek bir yürüyüş şarkısı söyleyin. Bir ağızdan söyleyebildiğiniz kadar yüksek sesle. Hadi bakalım.»

Teğmen omuz silkti.

«EİN LIED» (*) diye emir verdi.

Sıranın başından biri «EİN LIED» dedi.

Öbür uçtan ufak tefek bir asker «Rose Mary» diye seslendi.

«Rose Mary değil başka bir şey söyleyin» dedim.

Teğmen «Başka bir şarkı» diye emir verdi.

«Başka bir şarkı.»

Bölüğün ucundaki ufaklık askerin teklif edeceği başka bir şarkı yoktu, ama benim vardı.

«Es zittern die morschen Knochen.» (**)

Öndeki adam «Es zittern die morschen Knochen» diye söylediklerimi tekrarladı.

«Es zittern die moschen Knochen!» Ufaklık da bu sözleri tekrarladıktan sonra kumandayı verdi, «eins, zwo, drei, vier links, links...» (***)

Araya girdim, «Bir daha ve daha hızlı» dedim.

Kumanda aynı şekilde tekrarlandı ve hepsi birden söylemeye başladı.

Dünyanın kemikleri takırdıyordu

Büyük savaşın dehşetinden

Kurtulduk zincirlerimizden

(*) Bir Şarkı.

(**) Dünyanın kemikleri takırdıyordu.

(***) Bir, iki, üç, dört, sol, sol.

**Ne büyük zaferdi, bizim zaferimiz
Yer yarılsa, yer; gök delinse, gök
Dönmek yok yolumuzdan
Bugün Almanya dinliyor bizi yalnızca
Yarın bütün dünya dinleyecek**

«Durun bakalım. Bir daha tekrarlayacaksınız. **Almanya dinliyor, değil Almanya dinlerdi**, burada Alman dinleyiciler yok, bugün Almanya bize ait, yarın da bütün dünya. Bir daha hadi bakalım.»

Teğmenin canı sıkılmıştı, «Baştan başlayın» dedi.

Almanlar şarkıyı bir daha söylediler. Bu güldürücü oyunun anlamını sadece teğmenin anladığı belliydi.

Almanları ormanın kenarına kadar yürüttük, sonra da durduk, almanlar da durdular.

«Ne oldu? Hadi bakalım, yürüyün, Marschieren und singen.»

Dizlerine kadar çamura batarak yürüyor, bu arada da şarkı söylüyorlardı. Ara sıra içlerinden biri başını arkaya çevirip bizim gerçekten samimi olup olmadığımıza bakıyordu. Belki de bütün bunlar haince yapılmış bir oyundu. Böylesine kolay kurtulabilmeleri gerçek olabilir miydi? Yoksa hepsi çayırda biçilecek miydi? Bu anlarda birinin koşmaya başlaması, diğerlerinin de onu izlemesi için yeterlidir. Gerçekten de aralarından biri koşmaya başladı, diğerleri de arkasından gittiler. Şimdi canlarını kurtarmak için koşuyorlardı .Peter, başlarının üstünden bir el ateş etmekten kendini alamadı. Almanlar bu arada koştular, koştular, sonunda silâhlarımızın menzilinden çıktılar.

Peter dişlerinin arasından, «Hepsini gebertmeliydik,» diyordu.

Peter'den hiç hoşlanmazdım. Kaatil ruhlu oluşu bana çok iğrenç geliyordu. Fakat yürekli olduğu gerçektir. Yadsıyamazdım bunu, ama yine de benim gözümde bir kaatilden başka bir şey değildi. Görünüşü, soğukkanlılığı, davranışları, aklî dengesi de bir kaatilinkinin aynıydı. Elinde bir tabanca oldu mu sevinçten çılgına dönerdi.

Peter'den hiç hoşlanmadığım halde bu kez ona hak veriyordum. Hepsini öldürmeliydik.

«Peki yüzbaşıya ne oldu?»

Yüzbaşı. Anlatımı kolay bir öykü değil. Tutukluyu, köyde kendini kaderin akışına bırakmış bulduk. Elindeki kitabı, kendisini hayata bağlayabilecekmiş gibi sıkı sıkı tutarak oturuyordu. Altın yaldızlı kenarına bakarak, «Nedir?» diye sordum.

«Ha demek DİE FORSYTHENSAGE...»

Alman şaşırmıştı, «Biliyor musunuz?» dedi.

«Evet, biliyorum. Bildiğim bir şey daha var. O da bu kitabın Almanya'da, Führer tarafından yasak edildiğidir.»

«Biz çok şeyler yitirdik. Özellikle Führer rejiminde gelişen bizim kuşak. Bu tür eserlerin varlığından bile haberimiz yoktu. Yayınlanmamışlardı. Savaştan sonra bir çok şeye yetişmeye çalışacağız.»

Adamın yanına oturarak doğduğu şehirde yaşayan bir ressamın öyküsünü anlatmaya başladım. Weimar Cumhuriyetinin konut sorununu çözebilmek için yaptığı tahta kulübelere

birinde oturuyordu. Geçinecek hiç bir şeyi yoktu.

Çevrede benim gibi yabancılar azdı, yiyecek kuponlarımız olmadığı halde kendimize iyi bakmasını biliyorduk. Hiç aç kalmazdık. Hangimizin ilk kez ressamla karşılaştığını hatırlamıyorum ama, yiyecek verdik, elimizden geldiğince ona yardımcı olmaya çalıştık. O kadar zayıftı ki, fırçayı tutacak gücü yoktu. Buna rağmen tavan arasında, yaptığı resimlerden çok güzel bir kolleksiyonu vardı. Herhalde yüzlerce resim yapmıştı. Hitler iktidardayken bir tanesini bile satmak istemiyordu. Bir zamanlar çok ünlü ressam olduğu, resimleri milyon ettiği halde şimdi yiyecek tek lokma bulamıyordu.

Her zaman «Açlıktan ölsem, yine de onların duvarlarında benim resimlerim asılmayacak,» derdi.

Bir gün bize, parası varken kesenize uygun bulabildiği resimlerinin hepsini satın aldığını söylemişti. Hâkim güçler onu sevimli bulmuyorlardı. ENTARTETE KUNST... (*)

«Adı neydi?»

«Richter. Ernest Richter. »

«Hiç duymadım.»

O sıra Nikolai sanat üstüne yaptığımız tartışmayı yarıda kesti. Başıyla ormanı gösterek, «Yanına iki adam al,» dedi.

Ben, Fred'le Karol'u seçtim. Ayağa kalktığım zaman yüzbaşının dudakları titremeye başladı. Neler olacağını anlamıştı.

«Hadi bakalım, Herr Kapitan.»

Elleri titriyordu. Ne de olsa Almandı, çok duygusal bir hareket yapacaktı.

(*) Harciâlem sanat.

«Demek kitabı bitiremiyeceğim.»

«Öyle olacak.»

Almanı çalılıkların arasına giden bir hendekten geçirdik.

Birden bana dönerek, «Sizden bir ricam var.» dedi. «Bana bir Alman subayına yapılması gerekenden çok daha iyi davrandığınız için cesaret edip size söylüyorum. Çok bir şey değil ama bir kaç parça özel eşyam var. Annem de hayatta olabilir. Bir de üzerinde annemin adresi yazılı, fakat postalanmamış bir mektup var.»

Elindeki mektupları, madalyonu, ufak tefeği aldım. «Savaşta sonra gereğini yaparım.» dedim. Başını salladı. Savaşta sonra da olsa kendisine çok büyük bir iyilikte bulunuyordum. İçine tükürdüğümün işi, kasaplıktan başka şey değildi. Sevimli görünümlü bu herifle ne alıp veremeyeceğim vardı? Niye öldürmem gerekiyordu onu? Başka koşullarda belki de iki iyi arkadaş olabilirdik. Onu öldürmek hakkına sahip miydim? Doğru olur muydu bu?

Almanlar milyonlarca insanı gebertirken kendi kendilerine böyle sorular sormazlardı ama Allah belâsını versin, biz Alman değildik ki.

Bir saat önce elli Almanın hayatını cömertçe bağışlamıştık. Yanlış olduğunu bile bile yapmıştık bu işi.

Şimdi... Bu Almanı öldürmek hakkına sahiptim. Bize acımayanlara acımamak üzerine kurulu partizan hakkına sahiptim. Yine de yapacağım korkunç bir iş gibi geliyordu. Hiç olmazsa onun için bu işi kolaylaştırmam gerekiyordu.

Bir şeyler söyleyecektim, benden önce davrandı, «Bu kitaba artık ihtiyacım olmayacak.»

Bana uzattı kitabı. Arka sayfasını açtım hangi yılda yayınlandığını öğrenmek istiyordum. Sonradan aklıma Alman kitaplarında yayın yılının ya hiç verilmediği ya da başta yazıldığı geldi.

Birinci sayfasını açtım, John Galsworthy, DIE FORSYTHENSAGE... Karşı sayfada da sanatın dokuz tanrıçalarından birinin tahtadan oyulmuş gravürü vardı. Bir de adı gözüme ilişti. Tanrım, bir ad, Dr. Armin Weiss... Doktor Armin Weiss... Sizden bir ricam var... Doktor Armin Weiss... Bir Alman subayının hak ettiğinden çok daha iyi davranıyorsunuz bana... Doktor Armin Weiss... Bir tek Rusa ateş etmedim... Doktor Armin Weiss... Nereye gitsek neler olduğunu çok iyi biliyordum... Doktor Armin Weiss... Bir kaç parça özel eşyam, annem hâlâ hayatta olabilir... Doktor Armin Weiss... Üstünde adresi yazılı, postalanmamış bir mektup...

Kan tepeme çıktı. Kar, yazılar, kitap, Almanın surati, her şey kırmızıya boyandı. İçimden geçenleri olduğu gibi kabul etti.

Fısıldadı, «JA, DIE JUDEN. Haklısınız. Bundan daha iyisine lâyük değiliz.»

Dişlerimi sıktım. Aldırma, böyle çılgınca bir öfke içinde değil. Yavaş yavaş kızgınlığım geçiyordu, kar yine beyaz rengini aldı. Kendime tamamiyle hâkim olup sakinleştim. Ne yaptığımı biliyordum. Tabancamı kılıfından çıkardım, emniyetini açtım. Gözlerini yüzüme dike rek, «Ne olur bir kerede şu işi bitir. Uzun sürmesin,» diye yalvardı. Tetiği sekiz kez sükûnet içinde, içimde nefret duygusu olmadan çektim. Sonra da kitabı üstüne attım. Düşerken açıldı ve yüzünü örttü. Wehrmacht teknik müfrezesinin bir subayıydı. Sınırdaki kimseyi öldür-

mediğini söylediği zaman kuşkusuz gerçeği söylüyordu.

Karol, çizmelerini çıkarıyordu. «Artık bunlara ihtiyacı olmayacağına göre biz kullanabiliriz.»

Bir Almanı böyle öldürmek zorunda kalacağım andan her zaman korkmuştum. Ama ne müthişti, ne de güç.

«Peki eşyaları ne oldu? Mektup? Postalandın mı?»

«Hayır, hepsi çantamda. Acaba yollasam mı?»

«Tabii, yollaman gerekiyor. Savaş bitti. Sen de söz vermişsin.»

«Gülünç değil mi Eliska? Düşün, savaş Almanların istediği gibi de sonuçlanabilirdi.»

«Evet ama onlar gibi olmak istemiyoruz değil mi?»

«Peki. Yarın hepsini göndereceğim. Sen bunları postaneye kadar götürürsün. Ben de eşyalarla birlikte gönderilecek bir kaç satır yazarım.»

SKORZENY?

«Für seine hervorragenden taten hat ihm der Führer das Eichenlaub mit Schwartern und Diamanten zum Ritterkreuz verliehen...»

[Führer Ritterkreuz'üne eylemlerinde gösterdiği yiğitliklerden ötürü, kılıç ve elmasla süslü meşedalinı armağan etti.]

S. S. LEİTHEFTE VII 1944

Nikolai, beni çağırdı. «Vytiska ile Zlin'e gidecek, Kubis'e odun götüreceksiniz.»

Şimdiye kadar iki kez Zlin'e odun gönderme işinde bulunmuştum. Belki de diğerleri gibi vahşi görünmediğim için Nikolai bana bu gibi görevler veriyordu. Hiç aksatmadan traş olduğum, yıkandığım için benim pek de göze batmadığımı söylüyorlardı. İnsanlara ne şekilde davranılacağını biliyordum, Almanların arasına bile karışabiliyordum ki, bu bazı durumlarda çok önemliydi.

«Bu arada kimyager arkadaşını da ziyaret edebilirsin. Duyduğuma göre, yeni bir parti alkol gelmiş.»

Arkadaşımın beni tekrar görmekten duya-

cağı sevinci (!) gözümün önüne getirince gülümsemekten kendimi alamadım.

«Dikkatli ol Volodia. Gereksiz tehlikelere atılma. Biliyorsun, Almanlar generalin başına gelenden ötürü çok kızgınlar. Gece dönmemek için Kubis'te kalsan iyi edersin.»

«Bana güvenebilirsin Nikolai.»

«Dikkat et, Almanlar seni yakalamasın Volodia. Tek başınasın ama aklında olsun, Almanlar Vytiska'nın kamyonunu ele geçirirse ölüm bile seni temize çıkaramaz.»

Elimi sıkarak bana iyi şanslar diledi. «Bir şey daha var Volodia. Ulağımızı kaybettik. Almanların onu ufak bir çarpışma sırasında öldürdükleri söyleniyor ama bilinmez, belki de yaralıdır.» Aklında başka bir şey daha vardı, bunun için sözlerini bitirmesini bekledim.

«Vasil'e söyle, bundan sonra Plostina'ya hiç bir şey göndermesin. Bir kaç güne kadar buradan kurtulacağız.»

«Vakit geldi de geçiyor bile. Plostina artık emin değil.»

Vytiska, ormanın gerisinde bir köyde beni bekliyordu. Yolculuğumuza geciktirmeden başladık. Arada bir, yollarda göre göre alıştığımız Almanca ACHTUNG, BANDENGEFAHR işaretlerine raslıyorduk. Vytiska sırtıyordu, «Oh, oh, Hitler partizanlara nişan veriyor.»

Fakat ben ortadan kaybolan ulağı düşünüyordum. Adam ne biliyordu? Kiminle bağlantı kurmuştu? Arada bir Plostina'ya gelirdi. Martha tehlikede miydi? Martha... Belki de onu Zlin'de görürdüm. Vytiska herhalde nerede oturduğunu biliyordu ama bana söylemezdi. Benim de sormaya hakkım yoktu. Martha'yı görmek için her şeyimi verirdim. Onu çok öz-

lemiştim. General olayından sonra onu görmemişim. Oysa, olaydan sonra iki kere Zlin'e giderek Martha'yı bulmayı kafama koymuştum ama, sağduyum beni iki keresinde de bu işi yapmaktan alıkoymuştu. Hiç birimizin göze almaması gereken, tehlikeli bir işti bu.

Vytiska'nın üç tonluk kamyonu Nuhu Nebiden kalma bir araçtı. Her yanı bakımsızlıktan dökülen bu çirkin kamyon, her an yolda kalacakmış gibi geliyordu insana. Fakat dış görünüşünün bıraktığı etki hepten yanılttı. Motörü bir çok otomobille yarışacak kadar güçlüydü. Engebeli arazide iş görmesi için şöyle bir elden geçirilmesi gerekiyordu. Vytiska, kamyonun iki katlı tabanının içinde otomatik tabanca bir kaç da el bombası gizliyordu. Ben de bunların yanına silâhımı koydum. Kamyonun yanındaki jeneratörün içinde de zırhlı levhayla kaplı gizli bir bölme vardı. Duyduğuma göre Vytiska, bunun içindeki gizli silâhı sadece bir ipi çekmekle ateşleyebilirdi. Araç, havaya uçarken, geniş bir alana da büyük ölçüde zarar verecekti.

Ne türden bir yük taşıdığımızı bilmiyor, öğrenmek de istemiyordum. Çok sıkışırsam Vytiska bana söylerdi elbet. Biz Plostina'dakilerin, hakkında hiç bir şey bilmediğimiz özel bir bölümde görevliydik. Bir süre merkezin Plostina olduğunu sanmıştım ama sonra, başka yerlerde daha önemli işlerin görüldüğünü anladım.

Vytiska'nın Alman patronları, Vizovice ormanlarında işe aldıkları bu adamın ne denli mükemmel bir otomobil sürücüsü olduğunu bilemiyorlardı. Hemen hemen hergün Zlin'e uzanır, Alman kodamanlarına yakacak odun götürürdü. Gösteriş budalası Almanlar bir takım

züppeliklerinin yanı sıra bir de kullanışsız, İngiliz tipi şöminelere meraklıydı. Kubis de bu nedenle, Alman dostlarına odun ısmarlar dururdu. Kendisi de N.S.D.A.P. ye bağlı bir Almandı. Zlin'deki merkezde çalışırdı. Oğlu Alfred doğu cephesinde kahramanca çarpışarak ölmüştü. Mahallî gazeteler üzücü olayı büyük başlıklarla, neredeyse sayfanın yarısını kaplayacak şekilde vermişlerdi. Daha sonra da postacı, resmî belgeler getirerek olayı doğrulamıştı. Alman ordularının bu yiğit, yürekli askerinin siyah çerçeveli resmi, babasının çalışma odasında asılı durur, yas tuttuğu halde kendini bırakmamış olan adamın, resme bakarken gözlerinin yaşlarla dolduğuna pek çok kişi tanıklık etmiştir.

Kubis, Batı'daki fabrikalarda küçük bir özel bölüm yöneticisiydi. Gözüdönük bir Almandı, bizimle bile Almanca konuşurdu. Hakında daha fazla bilgiyi de Plostina'da, oğlu Fred'in ağzından dinledim. Çocuğun Rusya'da öldürüldüğü söylenmişti. Babasından çok farklı bir insandı, Almanca konuşmaktan nefret ederdi.

Bana Martha'nın da, babasının çalıştığı bölümde görevli olduğunu söylerdi. Martha Çekoslovak olmasına rağmen Almanlardan hoşlanan, silâhlarının gücüne inanan takımındandı. Herkesin bildiği, gerçek âmirinin kendisine bir arkadaştan daha da yakın olduğuydu. Genç sevgilisinin kendisini gençlerle aldatmasının yapılmış adama ağır geleceği de kuşkusuzdu. Bunlar arasında, kendisinden daha yüksek görevde olan Almanlar, örneğin Gestapo ordu bölümü başkanı Wilczik de vardı. Zlin'de Wilczik'in evinde verilen seks ve içki partileri, bu arada

da günah geceleri hep anlatılırdı. Bütün Zlin halkı da, savaş biter bitmez bu iki domuza, yani Nazi Kubis'le kızıl saçlı orospusuna tövbe etmeleri için son bir fırsat vermek üzere sabırsızlanıyordu.

Fred, bana bunları anlatırken gülüyordu ama, sonunda ciddileşti.

«Babam çok ileri gidiyor. Zamanı gelince kimseye derdini anlatamayacak,» dedi.

«Niye anlatamam? Rahatça ispat edebilir. Sen, yani ölü sanılan oğluyla bu iş tartışma götürmez şekilde ispatlanır.» Bana Martha hakkında, yalnız Plostina'da bir süre kaldığından başka şey anlatamadı. Bir yıldan az bir süre önce, daha partizanların izleri ortalarda yokken Kubis'le çalışmaya başlamıştı.

Bu konuda Vytiska'yı sorguya çekmek istiyordum, o hiç kuşkusuz bir çok şeyler bilirdi. Bir çok şeylerden başka da Martha'yı nerede bulacağımı bilirdi.

Ama Vytiska, ağzı var dili yok biriydi. En büyük özelliklerinden biri de dilini tutmayı bilmesiydi. Eminim ,ne söylediğimi iyi anlamamış ya da hiç anlamamış numarası yapacaktı. Sorularıma yanlış anlam da verebilirdi.

Zlin yolunu yarıladığımızda, önümüzde bir kalabalık gördük. Vytiska yavaşladı. Yaklaşınca önümüzdekilerin bir tabur asker olduğunu farkettilik. Yanlarına sokulduğumuzda heyecanla soluyarak Vytiska'nın koluna yapıştım.

«Bunlar sıradan asker değil. Baksana köpekleri var.»

Vytiska başını salladı. «JAGDKOMMANDO» (*) dedi.

(*) İnsan avcıları.

Aptal aptal «Geri dönsek mi?» dedim.

«Bunlar, ağzına kadar odun yüklü eski bir kamyonu durdurmaz. Hem sonra, istesek bile burada dönebileceğimiz elverişli bir yer yok.»

Çok sakın ve soğukkanlıydı. Bir kez daha, şoför Vytiska adıyla tanıdığımız adamın aslında kim olduğunu düşündüm.

Korkularım yersizdi. SS askerleri, hattâ köpekleri bile bize dikkat etmeden geçmemize izin verdiler. Öte yandan ben de adamları iyice gözden geçiriyor, topraklarımızda bulunmalarından çok rahatsız oluyordum. SS lerin her zamanki siyah üniformasını, keplerinde ve kolluklarında kuru kafa taşımıyor, yalnız griler giyiyorlardı. Önde köpekleri idare edenler, sonra bir piyade müfrezesi, en arkada da bir süvari bölüğü ardı. Komutanları açıkgöz görünüşlü cakalı biriydi. Adamlarının yanı sıra yürürken elindeki kısacık kamçıyla devamlı çizmelerine vuruyordu .

Vytiska, rapor verir gibi «Otuz köpek, doksan piyade, kırk süvari, eksiksiz bir jagdkommando,» dedi. «Peşinize düştüler çocuklar. Dağlarda epeyce rahatsız olacaksınız.»

Demek bizim peşimizdeler? Neden yalnız bizim peşimizde?

«Peki sizin durumunuz ne?»

«Bize bir şey olduğu yok. Bizim kuyruğumuzda başkaları dolaşıyor. Hepsi de kötülükte birbiriyle yarışıyor. Hepsi kasap bunların.»

Durumu anladığımda geçirdiğim şoktan kalbim duruyordu. Bunlar Plostina'ya gidiyorlardı.

«Geri dön be adam. Çabuk.»

«Deli olma. Bunlar Plostina'ya gitmiyorlar.

Gitseler bile, seninkiler bizi buraya gönderme-
den haber alırlardı, merak etme.»

Merak etme, rahatına bak, kolay söylenen
bir söz. Bilmediğim daha bir takım bilgilere sa-
hip olduğundan eminim. Beni neşelendirmek
amacıyla, «Sizin onlara karşı bir üstünlüğünüz
var,» dedi. «Ne kadar ağırlık taşıdıklarını gör-
dünüz mü? Yardımcı kuvvetleri de yoktu. Si-
zin daha az taşınacak şeyiniz var. Bu nedenle
de daha hafif ve hareketli olabiliyorsunuz. Son-
ra tepeleri avucunuzun içi gibi biliyorsunuz.»

Zlin'e geldiğimizde ikinci bir şokla karşı-
laşmak alnımıza yazılıymış.

Kubis'in evi Batı'nın dışında kalıyordu.
Bir zamanlar bir yahudiye aitti ama Kubis, da-
ha sonra evin üstüne oturmuştu. Geniş bir bah-
çenin ortasındaydı, eve vardığımızda geniş de-
mir kapılar açıldı. İçeri girdik, evin girişinde
park etmiş iki siyah otomobille başlarında nö-
bet tutan, omuzlarına otomatiklerini asmış iki
SS askeriyle karşılaştık. Bizi görür görmez si-
lâhlarını doğrultup bize nişan aldılar. Bu kar-
şılaşma cesaretimi kırmış, sinirlerimi bozmuş-
tu.

«Tamam. Şimdi herşey suya düştü.» de-
dim.

Vytiska güldü. «Boş ver. HERR DİREK-
TOR'un (*) seçkin konukları var.»

Vytiska kamyonu iki Mercedes'in yanına
park etti. İki SS askeri hemen yanımızda bitti.

«WEG DA. ZURÜCK, LOS, LOS.» (**)

Vytiska, bozuk bir Almancayla «Herr di-
rektora odun getirdik...» dedi.

(*) Müdür bey.

(**) Bas bakalım geri, haydi yallah,

«JETZT NICHT. JETZT WEG MIT EUCH LOS.» (***) Tam o sıra bekçi Vasil evden çıktı. Almanlarla kısa bir süre tartıştıktan sonra bizim yanımıza geldi. «Arkadaki odunu boşaltın bakalım.» Konuşurken sesi gerektiğinden daha yüksek çıkıyordu ama tonu çok kibirliydi. Köşeyi dönerek odunları boşaltmaya başladık. Vasil'in SS lere bizi zikâyet ettiğini, devamlı da küfrettiğini duyuyorduk. «Bu Çekler bir alay alçaktan başka şey değil. Gün geçtikçe daha da küstahlaşıyorlar. Her dakika tepelerinde nöbet bekleyeceksiniz...»

Bir kaç dakika sonra da yanımıza gelerek bizi tepeden tırnağa giydirdi.

«Buraya değil tembeller, bodruma. Ne zaman odunun bahçeye boşaltıldığını gördünüz?»

Evin içinde kayboldu, sonra bodrumun penceresini açarak yanımıza geldi.

«Buradan yükleyin. Camı da kırmayın. Hadi bakalım daha çabuk. Bütün gün, sizin çarşamba pazarı gibi suratınızı mı seyredeğimi sanıyorsunuz? Sana söylüyorum. Nasıl yapılacağını öğreteyim mi? Hadi, daha çabuk?» Bana işaret ediyordu.

Yanımıza gelen SS lerden biri bir şeyler söylemeye başladı. Nöbetçinin gözleri çevremizde fıldır fıldır dolaşıyordu. İşini de çok ciddiye alıyordu, belli. Yanıma geldiğini duymadan ensemde bitiverdi.

«Böyle mi odun yerleştirilir?» diye bağırdı. Köşeye dedim. Böyle işe yaramaz itoğlu itler de hiç görmedim hayatımda. Miskin herifler.»

İki bağırış arasında da bana fısıldıyordu,

(***) Sırasını buldunuz tam. Haydi basın gidin,

«İhtiyarı bugün kim ziyaret ediyor biliyor musun? Skorzeny...»

Hayretten sıçrayınca elimdeki kütük de yere düştü.

«Ne? Benimle alay mı ediyorsun?»

MENSCH, SCHAU, DAB DU FORTKOMM-Sİ» (*) diye bağırdı. Dışarı çıkınca da SS askerine tembih etti, «Tepelerinde durun. Yahudilerden beterdir bunlar.»

Alman, anlayamadığım birşeyler söyledi. Aslan Vasil.

Aşağı yukarı çeyrek saat sonra gene yanımıza geldi, dışarıda motör gürültüleri vardı. «Benimle gel, ama ses çıkarma.»

Beni yan bodruma ötürdü. Buradaki aralık pencereden dışarısını görebiliyordum. Partei-genosse (**) Kubis'in üç yüksek rütbeli SS subayıyla birlikte durduğunu gördüm. Biraz ileride de nöbetçiler dimdik bekliyorlardı. Bu sırada bir sivil de gruba katıldı.

Vasil, bana bilgi veriyordu. «Bu sivil Wilczik dir.» Adam kısa boylu ve şişmandı, tıpkı bir at cambazına benziyordu. Demek Wilczik buydu.

Almanlar gürültülü bir şekilde ev sahibiyile vedalaşıyorlardı. Merdivenin alt basamaklarında, bacaklarını ayırarak germiş kibirli kibirli gülen güçlü kuvvetli SS subayına hem saygı, hem de korkuya karışık bir duyguyla bakıyordum. Gri deri paltosu çepeçevre kürkle süslüydü. Yüzü, besbelli konyak içmekten, kıpkırmızıydı. Alnında da bir yara izi vardı. Her haliyle burnubüyük, kendine güvenen bir adam oldu-

(*) Kurtuluyorsun, işin bitiyor be adam.

(**) Partili.

ğu belli oluyordu. Muhafızının yanında Horthy'yi tevkif eden, Mussolini'yi Gran Sasso kalesinden kaçıran, özellikle Fransa ve Ukrayna'da partizanlarla başa çıkmak için başvurduğu yöntemlerle tanınan tehlikeli bir adamdı. Bu arada sivil halka insafsızca davranmasıyla nam salmıştı.

En tehlikeli Jagdkommando'lardan birinin komutanı, SS generali, SS Obergruppenführer, (*) kılıçlı ve elmaslı meşe dalını, Ritterkreuz'ü alan adam demek buydu. Meşe dalı kendisine, Mussolini'yi kaçırmakta gösterdiği yiğitlikten ötürü verilmişti.

Keyifsiz, acı acı güldüm, «Şeref verdi bizlere.» Demek Skorzeny buydu. Ama şeytan ya da kaatil, ne olursa olsun, çalışkan bir SS subayı, eylem adamıydı. Benden üç adım ötede, kendisi gibi önemli üç kodamanla birlikte duruyordu. Bir otomatığın tetiğine basmak, bir el bombası fırlatmak işini bitirirdi. Vasil fısıldadı :

«Genç olanı Engelchen. Öbürünü tanımıyorum.»

Diğerleriyle ilgilenmiyor, Skorzeny'den sonra Wilczik'i inceliyordum. Martha'mın sahibi, piç herif. SS subayları arabalarına biniyorlardı.

«GRÜSSEN SIE DAS FRAULEIN Martha.» (**) Wilczik, Kubis'e el sallarken böyle diyordu. İçimden, gidi domuz, işini bitirmek isterdim, diye söylenip küfrediyordum.

Vasil, «Çocuklar galiba işiniz zorlaşacak. Canavarı buraya gönderdiklerine göre Nazile-

(*) Yüksek kademede kumandan.

(**) Bayan Marthaya hürmetler.

rin büyük şeyler tasarladıkları anlaşılıyor,» dedi.

Odunun yarısını boşaltmıştık. Diğer yarısını da fabrikaya götürecektik. Kubis'in bürosunda yakılacaktı.

Şaka edercesine :

«Kubis bir kere de daha fazla odun alamaz mıydı?» dedim.

Vasil sırttı, «Odun da vesikayla dağıtılıyor.» Sonra ekledi, «Vytiska şehirde bir yerde yatacak, sen burada bizimle kalacaksın. Sakın şehirde görüneyim deme. Aşağısı baştan başa karalarla dolu. Şimdi sana yiyecek bir şeyler vereyim.»

«Ama Nikolai, kimyagere bir şey götürmemi istemişti.»

Vasil tekrar sırttı. Benim kimyagerle yaptığım bütün pazarlıkları bilirdi.

«Peki ama dikkat et, her taraf o heriflerin pislikleriyle dolu.»

«Yine de partizanları şehirde arayacaklarını hiç sanmam.»

Şehre kadar gitmek epey zaman aldığı halde, otobüse binme tehlikesini göze almayarak yürüdüm. Her caddede, her kavşakta, her adımda SS subaylarına raslıyordum. Şehirde güç gösterisine girişmişlerdi. Kaldırımları isteyerek doldurup kadınlara kaba kaba lâflar atıyorlardı. Herkes bunlardan uzak duruyordu. Ya kapı girintilerine sığınıyor, ya da karşıya geçiyorlardı. Halkın bir bölümü de Bata'nın dükkânının pabuçlarla dolu vitrini önünde toplanmıştı. Ah, Paris'teki o harika günler, ah. Fransız pabuçları fazla görünmemişti. BLİTZK-

RİEG (*) daha fazla sürmüştü. Şimdi bu sun'î deriden pabuçlar HERRENVOLK, (**) SS için bile iyi sayılıyordu.

Hepsini yok etmek imkânsızdı, her köşeydiler. Bir tahtaperdenin önünde durdum. Dikkatimi bir ilân çekmişti. Kırmızı bir el Prag Kalesinin üstünde, yakalayacakmış gibi dolaşıyordu. Altında da şunlar yazılıydı: «Seni yakalarlarsa mahvolursun.» Ne garip, bu ilân iki dilde yazılmıştı. Yanındaki ikinci afiş daha da göz alıyordu. Kıpkırmızıydı. Üstünde de simsiyah harfler vardı.

Uzun bir liste halinde, kara harflerle idam edilen hainlerin adları veriliyordu. Bunlar hem Führer'e, hem de ana vatanları olan Çekoslovakya'ya ihanet etmişlerdi. Bunun yanı sıra da yine kırmızı bir kâğıda, hem Çekoslovak dili hem de Almanca yazılmış, Nazi Almanyasına düşmanlık edecek olanlara bir uyarı vardı. İlânın altındaki, baskıdan yeni çıkmış imza ise, Skorzeny'nindi.

«Bir korku ve yıldırı ortamı yaratmaya çalışıyorlar,» diye düşündüm. «Bu nedenle, bir sürü SS subay ve askerini buraya doldurmuşlar.» Ama uyarı başka türlü de tanımlanabilirdi. Genellikle sakın olan, tek silâh patlamadan ele geçirilen, altı yıldır zalim çizmesi altında bulunan, (barış içinde ve örgütlenmiş bir şekilde) yüzlerce ve binlerce evlâdını yitiren bu ülkede halk başkaldırmaya başlıyordu.

İki adam tahtaperdeye bir kâğıt daha yapıştırıyorlardı. Bu hepsinden de ilginçti. Sıkı yönetim. Alman yetkililerinden izin kâğıdı bu-

(*) Yıldırım Harbi

(**) Üstün ulus.

lunmayan hiç kimse, akşam sekizden sabah beşe kadar dışarı çıkamayacaktı. İzin kâğıdı olmadan yakalanan hemen kurulacak bir mahkeme tarafından idama mahkûm edilecek, kurşuna dizilecekti.

Eczanedeki müşteriler çıkana kadar dışarıda oyalandım. Sonra içeri girdim.

Bir domuzunkine benzeyen gözleri önce irileşti, sonra kıpkırmızı oldu, daha sonra da rengi morardı. Elindekini düşürdü, kalbini tutarak yavaşça inledi. Selâmımı dahi almadan orada durmuş, kendinden geçmiş, Lut'un karısı gibi bana bakıyordu. Dükkânın bir köşesini temizlemekte olan yardımcısı kız, neler olup bittiğini anlamak için bize bakıyordu.

Eczacıya «Ne yani müşterini karşılamayacak mısınız?» dedim.

«Bir siparişim var.»

Bu arada eczacının da aklı başına gelmişti, çaresizlikle bana çalışma odasını işaret etti.

İçeri girdiğimizde «Buraya bak. Beni asarlar, ailemi de öldürürler. Bu şehirde olup bitenleri biliyor musun? Senin hiç acıman yok mu. Dünyadaki tek eczacı ben miyim?» diye fısıldadı. Makineli tüfek gibi, durmadan acıklı acıklı konuşuyordu. Bir dakikadan daha kısa sürede, yaşadığımız çağın kötülüğünden yakınarak feryat fiğan ve serzenizle karışık sert bir nutuk çekmeye koyuldu. «Sana yeni bir parti alkol gelmiş. İki bidon kadar.»

Koca kışına iğne batırmışım gibi, yerinden sıçradı. «Hiç bir şey almadım. Hiç bir şeyim yok benim, sana da hiç bir şey vermeyeceğim. Alkol yok anladın mı? Gelen mallar vesikayla veriliyor, dağıtımı da sıkı sıkı denetleniyor. Almanlarla şaka olmaz.»

«Yirmi beş litre istiyorum.»

Olanaksızdı, edepsizsin biriydim, böyle bir şeyi istemek bile alçaklıktı. Karşımda sıçırıyor, konuşurken heyecanlı heyecanlı el hareketleri yapıyor, arada bir solucan gibi kıvranıyordu.

«Hem de iyi maldan istiyorum, konsantre olacak. Aldatmaca yok, önceden söyleyeyim.»

Hayır, hiç bir malı yoktu elinde ve hiç bir şey de vermeyecekti. Benim sözünü ettiğim iki bidon da mühürlüydü. «Kendinize partizan mı diyorsunuz?» diye vızıldadı. «Hepiniz bir alay hırsız ve sarhoşsunuz. Karaborsacı ve aç gözlüsünüz. Hırsız canavarlar siz de. Duyulmamış şey. Herkes gelip (partizanlar için yirmi beş litre alkol istiyorum,) diyebilir.

Kolay ama bunun için kimi asacaklar? Beni. Savaştan sonra kim parasız kalacak? Gene ben. Kayıplarımı kim tazmin edecek?»

Sonunda harcadığı güçten o da yoruldu.

«Peki son sözüm şu, beş litre vereceğim.»

«Bir eczacıya geldiğimi sanıyordum, satıcı karılar gibi pazarlık ediyorsun.»

«Sen de insan kılığında şeytan, vampir, sırtlan ve akbabasın. İnsan gövdesine yapışmış bir asalaktan farkın yok. On litre.»

«Bana bak, benimle pazarlık etme .Yoksa elliye çıkarırım, haberin olsun.»

Bu sözler onu bitirdi. Bir koltuğa çökerek alnındaki terleri silmeye başladı.

«Al hepsini.»

Biraz düş kırıklığına uğramıştım. Çok çabuk teslim olmuştu. Genellikle bu konuda uzun uzun çekişirdik.

«Sabah, malı almaya gelirim. Ha bak bir şey daha söyliyeyim, çocuklar senin dükkânından başka yere gitmediğimi de biliyorlar.»

Şimdi ağır bir hakarete uğramıştı işte. İsteğinin tersine zorla yurtsever olmaktan çoktan vazgeçmişti ama şimdi anayurduna yapabileceği son yardımı da yapmak istiyordu, şimdi kahraman savaşçıları bağımsızlığa kavuşturmak da en büyük isteğiydi. Yeni doğan yurtseverlik duygusu da bu arada zorlu bir sınavdan geçecekti. Eczacının yardımcısı kız birden kapıyı açarak içeri daldı. «Almanlar» diye de bağıırıyordu.

Aklına birinin, bu arada da Almanların eczaneden ilâç almak isteyecekleri gelmemişti. Gelmemişti işte. İlâç almaya gelmişlerdi gerçekten. Karşımızda ölü gibi yere düşerek bayıldı. Hemen ayıltmaya koştuk. «Adamlar seni dükkânda bekliyor.»

Bir dayanağa ihtiyacı olduğu için duvara yaslandı. Bir saniye sonra da Almanca konuştuğunu duyuyordum. «Asprin? Bitte... Es ist nich gerade Asprin, aber genau so wie Asprin, und mit Coffein. Schnutzgummi? Ja, ein Dutzend, Zwei wünschen die Herrschaften?» (*)

Almanlar silâhlarını şakırdatarak dışarı çıktıktan sonra ben içeri girdim.

«Git artık, Tanrı aşkına git.»

Zavallı adamın dişleri, konuşurken birbirine vuruyordu.

Çıktım. Ama daha önce, ertesi sabah saat sekizde geleceğimizi söyledim. Köşede kavanozların tozunu almakta olan kız bana güldü. Beni ele vermeyeceğinden emindim. Belki de patronunu ölesiye korkuttuğum için de bu işten hoşlanıyordu.

(*) Aspirin var mı? Lütfen... Aslında aspirin değil, ama idare eder; kafeinlidir. Prezervatif mi? Evet bir düzüne, iki tane mi olsun.

Yavaş yavaş Kubis'in evine doğru yürümeye başladım. Kubis içeride değildi. Vasil bana yemek verdikten sonra geceyi geçireceğim odayı gösterdi.

«Bir banyo yap. İyi gelir. Tasalanma. Bu ev Bohemya ve Moravya adıyla anılan Alman toprakları içinde ebedî Germanya'nın bir tabyasıdır. Canın okumak isterse orada kitaplar var. Vytiska yarın sabah saat yedide seni almaya gelecek.»

Vasil'in ayak seslerinin koridordan geçtiğini, merdivenlerden indiğini duydum. Derken sokak kapısından çıkarak kilitledi. Evde tek başıma kalmıştım. İçimdeki isteğe karşı koyamayarak hemen bir duş yaptım, sonra da giyindim. Garip bir rahatsızlığın pençesindeydim. Şüphesiz Vasil haklıydı ama Almanlar her şeyi öğrenene kadar. Her an, her şeyi öğrenebilirlerdi. Ya gerçeği biliyor da bize karşı saldırıya geçmek için uygun bir zaman bekliyorlarsa? Rahatsız edici sessizlik şüphelerimi artırmaktan başka işe yaramıyordu. Ya... bu evin bir Alman tabyası olduğu gerçekse Almanlar bizimle, kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyorlarsa? Bir türlü rahat vermeyen çeşitli düşünceler aklıma geliyordu. Belki de tepelerdeki hayata çok alışmış olmamdan ileri geliyordu bu. Orada bir güven duygusu içindeydik, orada hâlâ bir insan olabilirdik. Şehir bir tuzaktan başka bir şey değildi.

Bu düşünceleri kafamdan kovmak için odayı gözden geçirdim. Basit bir şekilde döşenmişti. Moderndi, öyle şatafatlı eşyalar yoktu burada. Odanın görünüşü bu odada oturanın çok titiz ve zevkli biri olduğunu ortaya koyuyordu. Duvar da bir tek manzara resmi vardı ama res-

samın imzasını söktüremedim. Kütüphanenin yanında durdum. Kitaplar hemen dikkatimi çekti. Yüzden fazla yoktu galiba ama hiç biri de kenara atacağım, okumak istemeyeceğim şeyler değildi. Kendi kendime bir gün dedim, bir gün savaş muhakkak sona erecek. Sonra ben de normal bir hayat sürmeye başlayacağım kendime kitaplar alacağım...

Hiç kuşkusuz aşağı katta, Kubis'in çalışma odasında ağzına kadar kitapla dolu başka bir kitaplık vardı. İçindekilerin hepsi Nazi peygamberlerinin kitaplarıdır. Mein Kampf'ın ikinci baskısı, eski savaşçıların kart vizitidir bu, muhakkak Rosenberg'in Mythus'u da eksik değildir. Bu arada da Herrenvolk'un yüceliği üstüne yazılmış mantıksız bir takım ciltler vardır. Bulunduğum odada o tür şeylerden hiç biri yoktu. Bu yüz kitap bir tek kişinin ruh dünyasını yansıtıyordu. Kim olduğunu merak ettim. Ne Kubis'in, ne de Vasil'in bu odada kalmadıklarını çok iyi biliyordum.

Gözlerim okşarcasına, kitapların aralarındaki yazıların üstünde dolaşıyordu. Dostoyevski ve Strindberg, Flaubert, Çapek, Tolstoy, Heine, Wilde, Ehrenburg, Zweig, Whitman, Jacobi, Boudelaire, Boccacio, Kafka, Feuchtwänger, Thomas Mann, Erasmus, Anatole France, Spinoza, Freud... Kitapların en azından üçte ikisi kara listedeydi. Bu kitaplara sahip olmak ydi.

bir kişiyi toplama kampına göndermeye yeterdi. Birden aklıma yeni bir şey geldi. Bu kitaplık bir kadın tarafından düzenlenmişti. Flaubert'in buradaki kitabı Madame Bovary, Tolstoy'un ki Anna Karenina, Wilde'ın ki de Salome'-

Hemen hemen en altta da Karel Polacek'i

buldum. Yeni bir buluştu bu. Bir kez daha kitapları inceden inceye gözden geçirdim. Evet, doğru, çoğu yahudi yazarlar tarafından kaleme alınmıştı. Azınlıkta kalanlar ise ırk ayrımı ve adaletsizliğe karşı olmakla tanınmış yazarlardı.

Kubis'in karısı yahudi miydi? Benim kadın hakkında bütün bildiğim, adamın damarlarında Alman kanı olduğunu öğrenince kocasını terkettiği idi. Kadın, şimdi İngiltere'deydi. Fakat Kubis, bu evi, eski sahibi olan bir yahudiden zorla almış, üstüne oturmuştu. Herşey, kadın adamı bırakıp kaçtıktan sonra olmuştu. Belki de burada daha zengin bir kitap koleksiyonu vardı da kütüphaneyi düzen kişi seçmişti bunları.

Acaba Fred miydi? Olamazdı tabii. Vasil? Sanmam. Kısa hikâyelerden meydana gelmiş garip bir Maupassant kitabı seçtim. Le Horla, Gece, Deniz.

Koltukta uyuya kalmışım.

Birinin bana dokunmasıyla uyandım. Gözlerimi adamakıllı açamadan tabancamı arıyordum. Elim boşluğa raslayınca ayağa fırladım. Neredeydim? Derken arkamda bir yerde hafif, tanıdık, çok sevdiğim bir gülüş duydum.

«Seni korkuttum değil mi Volodia?»

«Garip bir düş görüyordum. Sen nereden çıktın? Şehirde sıkı yönetim ilân edildi.»

«Bu beni ilgilendirmiyor. İzin kâğıdım var. Niye kaşlarını çatıyorsun Volodia? Beni gördüğüne sevinmedin mi?»

«Seni gördüğüme tabii sevindim. Sadece uyku sersemiyim de...»

«O başka. Geceyi nerede geçireceğimi düşünmeye başlamıştım.»

Demek bu onun odasıydı. Martha bu oda-

da yaşıyordu. Hemen aklıma gelmeliydi.

Birden neşesi kaçtı.

«İstersen giderim Volodia,» dedi. «Evde bir sürü oda var.»

«Böyle bir şeyi düşünmedim bile. Sadece burada yatıp kalktığını öğrenince biraz şaşır-dım, o kadar. Bu benim buraya üçüncü geli-şim. Birden... Bütün gün seni nerede bulmam gerektiği konusunda kafamı kurcalayıp dur-dum. Sonra da seni düşünerek uyudum.»

Bu söylediklerimin tümü gerçek değildi, çünkü bu odanın şimdi, ya da bir zamanlar sa-hibi olan kadını düşünerek uykuya dalmıştım. Bu kadının Martha olabileceği hiç aklıma gel-memişti.

«Bugün geleceğini biliyordum. Onun için Vasil'e sana benim odamı göstermesini söyle-dim.»

Gözlerimi Martha'dan alamıyordum. Kı-sa bir kürk, zarif ayakkabılar, beyaz ipek bir şal vardı üstünde. Şık bir şehir kızı.

«Bana niye öyle bakıyorsun Volodia?»

«Seni şimdiye kadar hiç böyle görmemiş-tim.»

«Bende değişik bir şey mi var?»

«Evet, var.»

«Ne, söyle.»

Söyleyeyim mi? Niye olmasın?

«Seninle ben nasıl şey yaptık, düşünüyö-rum da... Dünyalarımız apayrı.»

«Bu kadar mı?»

«Bu kadar.»

«Hayır değil. İzin verirsen senin yerine bu-nun sonunu ben getireyim.»

«Tabii, niye olmasın?»

«Sadece heyecan ve serüven peşinde ko-

şan, şehirli yaratılmış bir burjuva bebeği, hayatı kokain kabul eden bir kadın. Bu kadın, arada kendine bir takım kutsal şeyler uydurmak, bunları denemek cesaretini de buluyor. Öyle değil mi?»

«Pek değil.»

«Devam et. Bu böyle. Sen böyle düşünmessen de ben düşünüyorum.»

«Ben başka şey düşünüyordum. Ne kadar güzelsin. Her zaman, senin gibi kadınlardan korkmuşumdur.»

«Benden korkuyor musun?»

«Artık korkmuyorum.»

«Ne kadar iyisin Volodia.»

Kanapenin koluna oturdu.

«Sevgilim...»

Avuçlarını okşadım, sonra öptüm, bu arada da alev rengi saçlarını karıştırıyordum. Brod'da ilk kez denediğimiz o içten yalnızlığa yeniden bürünmüştük. Bütün düşüncelerimiz ve tasalarımız kaybolmuştu. Bilincimizin dışına çıkmışlardı.

Yavaşça kollarımın arasından sıyrıldı.

«Yatağa gir Volodia. Bir işim var, beş dakikaya kadar gelirim.»

«Evde yalnızız.»

«Fark etmez. Kimseye ihtiyacım yok.»

Dışarı çıktı. Soyundum, Vasil'in yatağın üstüne bıraktığı pijamayı giymeden yumuşak battaniyenin altına girerek Martha'yı bekleme-ye başladım. Bir kaç dakika sonra gelerek yatağın yanına oturdu. İçimde duygular birbirleriyle çarpışıyor, beni yakıyordu sanki. Sevinç ve şefkat, sevgi ve mutluluk...

Hepsine ad veremem. Martha, burada be-

nimleydi ya, geri yanının önemi yoktu, önemli olan sadece buydu.

«Bırak ben yaparım. O kadar beceriksizsin ki... Işığı söndür.»

Işığı söndürmek istemiyordum. Martha'yı görmekti dileğim.

«Volodia ne olursun, hiç değilse bir an için olsun söndür. Sonra yeniden yakabilirsin.»

Bir hışırtı oldu, yere bir şey düştü, sonra bakmama izin verdi.

Karşımda siyah dantelli bir kombinezon içinde şehvet saçıyor, beyaz gövdesini gösteriyordu. Karşımda kıvil saçlı, dayanılmaz ölçüde arzu veren, arzulayan bir kadın olarak duruyordu. Tecrübeliydi de.

«Çıkarayım mı?»

Kendini sunuşundaki tecrübeli hali görünce, içimde hüznünlü bir sızı duydum. Nasıl teslim olunacağını, bu işin bütün numaralarını biliyordu. Kendi fiyatını da biliyordu. Belki çok güzel değildi ama herhangi bir insan bile içindeki dişinin varlığını hemen sezerdi. Daha önceleri de sık sık olduğu gibi, yeniden merak etmeye başladım. Bu yeraltı örgütünün merkezinde ne yapıyordu? Aramızda ne arıyordu? Tahrik edici, şehvetli oluşu ona yetmiyor muydu? Başka heyecanlar peşinde mi koşuyordu? Almanların Martha'nın ayaklarına kapandıklarını görür gibi oluyordum. Bütün o albaylar, binbaşılar ve SS generalleri, genç kadını, önemleri ve değerli sırlarıyla etkilemeye çalışıyorlardı. Kendi kendime, Martha'yı ele geçirmeyi uman en küçük rütbeli subay hangisi, diye soruyordum. Peki, benden ne istiyordu?

Yatağa girip yanıma uzandı. Oda sıcak ol-

duğu için üstündeki her şeyi attım. Gözlerim, kar beyazı cildinin üstünde bir sivilce ya da bir leke bulmak için boşuna uğraştı. Teni pürüzsüzdü. Bir doğum lekesi bile yoktu. Hem pürüzsüz, hem de bembeyazdı. Bu beyazlığı okşayan parmaklarım bana çok kaba geliyordu. Bu eşsiz beyazlığı inciteceklerdi. Yalnız kızıl saçlıların bu denli beyaz, yumuşak ve pürüzsüz tenli olduklarını duymuştum. Sıcak, canlı su mermeri gibiydi. Mermerden bir Venüs.

«Üç kez yıkandım,» dedi. Üç suda, Alman erkeklerinin gövdesinde bıraktığı el izlerini silmişti. Bu adamlar Alman usulünce çok iyi yetiştirilmiş ailelerin reisleriydi kuşkusuz. Karılarından uzakta, burada kısa bir süre için dünyanın sahibi rolünü oynuyorlardı.

Martha, gövdesini üç suda yıkamıştı. Şimdi de yeryüzündeki kötülüklerden korunmaya, hiç olmazsa kendine ufak bir cennet bulmaya çalışan masum çocuğun ifadesi vardı yüzünde.

«Savaştan sonra artık hep beraber olacağız Martha. Sensiz bir hayat düşünemiyorum. »

Sevinçten delirmiş halde, bir zafer çılgılığıyla kendini üstüme attı. Bunlar uzun zamandır beklediği sözlerdi. İç rahatlatıcı nitelikleri vardı. İçlerinde aranan her şey bulunurdu. Geçmişe nokta koyuyor, bir gelecek ve başarı muştuluyorlardı.

Yaramaz bir kedi yavrusu gibiydi. Yakında tırnaklarını da dışarı çıkarırdı.

Birden mantığım, yeniden bana bir şeyler söylemeye başladı. O sıcaklık gitmiş, yerine serinlik gelmişti. Düşünceleri kovmaya uğraştığım halde olmuyordu. Narkozdan sonra bi-

lincimin geri gelmesi gibi bir şeydi bu. Tedirgin edici görüntüler sevişmemi engelliyordu. Yalnız kendini düşünen, alnı yaralı, canlı bir yüz tepeden bana sırtıyordu. Birden yara iziyle birlikte yüz de kayboldu, bu kez hepten değişik bir suratla karşılaştım. Yuvarlak, pudralı bir surat, gözde bağa gözlükler, kafa sıfır numara traşlı. Derinden derine de tırmalayıcı bir sesin bağırıp ince ince çığlık attığını duyuyordum. HAYVAN... HAYVAN... BAK NE YAPTI... BANA NE YAPTI...

Sonra generalin yerde yatan suratı, ne yalvaran, ne de acı çeken bir ifade. Sadece aptal, boş bir budala yüzü.

«Skorzeny burada...»

Doğruldu. Gövdesi sertleşti, birden şiddetle soludu, pürüzsüz cildinde kabarcıklar belirmişti. Aştan pembeleşmiş gövdesinin yavaş yavaş soğuduğunu, duyduğu zevkin derisindeki her bir delikten ayrı ayrı koptuğunu duyar gibiydim.

«Biliyorum.»

Biliyordu. Skorzeny'nin buracıkta, ikimizin arasında olduğunu da biliyordu. Adam daha SS görevine başlamamıştı ama burada, hemen iki kurbandık işte. En duyarlı, en kutsal, aynı zamanda en uzun sürecek olan duygularından, mutluluklarından yaralanmışlardı. Buradaydı Skorzeny, aramızda, iki yanı keskin bir Töton kılıcı gibi yatıyordu.

Martha, birden battaniyeyi çenesine kadar çekti. Sonra ışığı yakarak yatağın içinde oturdu.

«Gidiyorum, Volodia.»

«Niye? Burada olmandan çok hoşlanıyorum.»

Yataktan aşağı atladı.

«Gitme Martha:»

«Gitmiyorum. Sadece gecelik giyeceğim.»
Yatağa girdi, iyice yanına sokuldu.

«Üşüyorum Volodia.»

Ellerini ve sırtını okşuyordum ama halâ ürperiyordu.

«Kızgın mısın Volodia?»

«Tabii ki hayır. Burada olmandan çok memnunum.»

«Ben de. Seninle kendimi o kadar bağımsız, öylesine güven dolu hissediyorum ki, her şey çok, çok uzaklarda kalıyor. Bir insanı nasıl ısıtacağını biliyorsun. Vermesini biliyorsun. Konuşmak gerektiği zaman konuşuyorsun, susmanın iyi geleceğini bildiğin anlarda da susuyorsun.»

Sesi ve tüm varlığı değişmişti. Yanımda sessiz, bir kız arkadaş gibi yatıyor, çoktan günahlarından arınmış gibi duruyordu. Dirseğinin üstünde doğrularak bana ezberden, sessiz ve renksiz bir sesle bir parça okudu.

«Gece yarısını geçmişti, korkuyordu adam birden arkasını döndü. Yerde, ayaklarının dibinde bir kadın yatıyordu.»

«Adam sordu, (Sen kimsin?) Kadın cevap verdi, (Ruth cariyeniz) Eteğinizi cariyenizin üstüne örtün, hemen hemen akrabam sayılırsınız.»

«Ve kadın ayaklarının dibinde sabaha kadar yattı, sabah olmadan ve birbirlerini tanımadan yerden kalktı. Ve adam, (sakın buraya bir kadının geldiğini açıklama) dedi.»

«Bunu biliyor muydun Volodia?»

Biliyordum ama şu sıra önemli değildi. Aklıma gelen şeyle şaşkınlıktan dondum sanki. Hayır olanaksızdı. İnsanî yoldan gerçek ol-

ması olanaksızdı. Sadece karmakarışık olmuş sınırlarım satırlar arasında bir takım şeyleri okumaya çalışıyordu, olmayan bir takım şeyleri.

Bu, ne var ne yoksa değiştiriyordu. İçimden ona şimdiye kadar yaptıklarım için kendisini incittiğim için özür diledim. O kitaplık, şimdi de Ruth'un kitabı.

Ortada bir savaş vardı, gerçektir bu, dünya alevler içinde yanıyor, savaş alanlarında bombalar patlıyordu. Her yanda toplama kampları vardı, darağaçları göklere yükseliyordu, büyük bir yargılama ve biçim değiştirme dönemi, insan ruhunun dev gibi kabarma dönemi. Buna rağmen hiç bir insanoğlu omuzlarında bir dağı taşıyamazdı. Taşıyabilir miydi yoksa?

«Martha, Martha söyle bana...»

Yalvardı, «Savaştan sonra Volodia. Daha önce değil. Şimdi olmaz. O kadar iyi hissediyorum ki kendimi. Serinletici bir esinti gibisin.»

«İstersen, savaş biter bitmez evleniriz.»

«Ya sen! Bunca şeyden sonra yine isteyecek misin?»

«Bütün bunlar için istiyorum Martha. Belki bunlar olmasaydı istemeyecektim.»

Bana sımsıkı yapışarak başını omuzuma yasladı. Saçlarını okşadım. Uyu Martha, uyu. Birden bana çok ufak, çok narin, çok zayıf göründü. Üstündeki ağır, anlatılmaz yahudilik yükünün bir bölümünü alabilseydim...

Uyudu. Oda kapkaranlıktı. Karartma kursuzdu, buna rağmen uyuyamıyordum. Karanlıkta, yüzünün bulunduğunu sandığım yöne baktım. Uykusunda gülümsediğinden eminim.

Sabah olduğuunda hâlâ gülümsüyordu, başı göğsümdeydi, kolları küçük bir çocuk gibi boynuma dolanmıştı.

Uyandığında, «Bu geceyi hiç unutmayacağım Volodia,» deyip, mutlulukla güldü. Yıkanmam bitmeden gitmişti.

Nikolai'ye raporu verdim: «Skorzeny!» Ama daha önce duymuş. Bana bir SS dergisinden kesilmiş bir yazı uzattı. «Şunu bana çevir; ama, acele tarafından.»

Meşe dalı, silâh ve elmasla Ritterkreuz'ü kuran, Horthy'yi kaçıran, Mussolini'yi bağımsızlığına kavuşturan, düşman haydutlara karşı korkusuzca çarpışan SS Obergruppenführer Skorzeny'nin kahramanlıkları anlatılıyordu.

«Köylerden uzak durmalıyız, Volodia. Plostina'dan çekilip ormanda, açıkta yaşayacağız. Bu sabah her yana sıkı yönetim ilân edildiğini açıklayan bildiriler koydular. Martha'yı gördün mü?»

«Evet, savaştan sonra evlenmeye karar verdik.»

«Haraşo, iyi bir eş olur. Savaş bittiği gün size tam bir partizan düğünü yaparız.»

Nikolai bu tür gösterişlerden hoşlanırdı. Neden olmasın?

«Çok güzeldi...»

«Çok.»

«Gerçekten onunla evlenmeyi düşünüyor musun?»

«Evet, gerçekten.»

«Peki niye hemen harekete geçmiyorsun?»

Niye? Cevaplandırılması kolay bir soru değildi bu. Çünkü sakatım. O da kendi yönünden bir sakat. O zamandan bu yana bir çok şeyler

oldu, evet bir çok şeyler oldu. Aramızda Plostina'nın gölgeleri yatıyor.

«Kanada'ya gitmemesini söyledim. Ama beni dinlemek istemedi.»

«Belki de ona başka türlü anlatman gerekti.»

«Belki.»

«Onu halâ seviyor musun?»

Bilmiyorum. Seviyor muyum? Bilmem. Sadece ona acıyorum.

«Bilmiyorum.»

«Kanada'ya gitmesine izin vermemeliydin.»

«İkimiz birlikte nasıl mutlu olabilirdik? Aramıza o kadar çok şey girdi ki. Hiç bir zaman anlaşılamadık.»

«Almanlar?»

«Hayır, Almanlar değil. Çok başka bir şey. O zaman savaştı, şimdi ise barış çağı.

«O bir partizan aşkıydı Eliska. Bugün tükenir giderdi. Böylesi daha iyi. O da bunu biliyor. Kendinden kaçmak istediği için Kanada'ya gidiyor.»

«Sen ona nasıl yardım edileceğini bilirdin. Sen tam o tür adamsın Volodia.»

Bu sözler, beni, ona bakmaya zorladı. Eliska'nın kulakları kıpkırmızıydı, ellerini de nereye koyacağını bilemiyordu. Gözlerini yere dikmişti.

Kararsızca «Hadi iyi akşamlar,» dedi. Belki de kalmasını isteyeceğimi umuyordu. Ama hiçbir şey söylemedim .

«İyi geceler Eliska.»

Kapanan beyaz kapının ardından uzun zaman baktım.

Yarın Doktor Brazda'ya, beni bir koğuşa yatırmasını söyleyeceğim.

KÖTÜLÜĞÜN SINIRLARI.....

**Onları Vizovice Kalesinin önüne
astılar, göğüslerine de bir yafta
yapıştırdılar: H A İ N L E R .**

Fred beni görmeye geldi. Vahşi, kılıksız, acı çekmiş bir Fred'di bu. İnsan yanı kalmamış, yarı deli, üstü başı dökülen, eli ayağı tutmaz halde, yitik diyebileceğim bir duruma düşmüş. Hayat onu öyle sarsmıştı ki, bomboş kalmıştı. Ne kadar hoş görünüşlü, tasasız, geçimli bir insandı. Neşesini hiç bir şey bozmazdı. Kadın avcısı, eğlence düşkünüydü. Hayatın iyi yanlarını severdi hep, yaramazlığa hazırdı. Bölüğün yaramaz çocuğuydu. Onunla ayrılmaz iki dosttuk. Belâ gelip çattığında hemen birbirimizin yardımına koşar, yemeğimizi, battaniyemizi, son sigaramızı bile paylaşırdık. Çoğu kereler ortalığı karıştırdığı, Nikolai'yi kızdırdığı olmuştu ama ben her zaman onun yanını tutardım. Hiç bir şey soğukkanlılığını bozamazdı, kalbi temiz bir çocuktü.

Tanıdığım Fred'den geriye pek az şey kalmıştı. Şimdi yanımda oturuyor, arada bir dehşet nöbeti tuttuğunda her yanı zangır zangır titriyor. Bu Fred değil, bir daha da eski Fred olmayacak, bu yaşayan bir ölü. Ona bakmaya

dayanamıyor, gözlerimi kaçırıyorum. Bu hareketimi görüyor, anlıyor.

«İğrendiriyorum seni değil mi? Benden nefret ediyorsun.»

Bu böyle sürüp gidemez. İçindeki bu insanlık yanı olmayan yük, bu ağırlık olduktan sonra mücadeleye devam edemez.

«Tiksinti uyandırıyorsun. Bu halinle insan değil, bir süprüntüsün. Pek tabii beni iğrendiriyorsun.»

İskemlesini bana daha da yaklaştırdı. Başını elleri arasına aldı, parmaklarını çaresizlik le saçlarının arasına daldırıyordu.

Uzun bir sessizlikten sonra, «O ikisini yakaladılar,» dedi. Yarın sabah alanda asacağız. Dün gece partizan mahkemesi kuruldu.»

«Bu tür işleri artık gerçek mahkemelere bırakmanın zamanı gelmedi mi?»

«Demek sen de partizan mahkemelerini yersiz buluyorsun, öyle mi? Hemen herkes artık böyle düşünüyor gibi. Bu işi ben yapmak istedim ama kabul etmediler. Niye?»

Nereden bilebilirdim? Belki de o olduğu içindir. İdam adaletin işi olmak gerekir. Biz Alman değiliz, belki de ondan böyle düşünüyoruz.

«İnsanlıktan çıkmışsın.»

«Hakkım var ama değil mi? Ben olmazsam bu işi kim yapacak? Buna rağmen Peter'e yaptırıyorlar, bana değil. Onun bu işle ne ilgisi var?»

Gerçekten bu da doğru değildi. Bu işi yapacak kişi Peter olmamalıydı.

«Benim onlardan fazla hakkım var,» diye inatla tekrarlıyordu. Sanki hakkını inkâr ediyormuşum gibi...

«Git de onları akşam için ödünç al bari. Sana kim engel olabilir? Burada böylece yatmasaydım sana ben yardım ederdim. Yarın sabah da alanda asacak kimse bulamazlardı.»

«Aynı şeyi ben de düşündüm ama, kimseyi dövemem, asmak başka, ama kimseyi dövemem.»

Evet bunu hemen anladım, bir adamı iyice dövmek için Fred'den daha değişik biri olmak gerekir.

Yatağımın yanında otururken, bazı insanların ölümlerinin yaşamalarından daha iyi olacağı aklıma geldi. Bu benim için de böyle. Ben de iskemleye tekme atmak isterdim. Buna rağmen savaşın benden daha fazla damgaladığı insanlar da var. Fred'in ruhu son günlerine kadar ona işkence çecktirecek. Bu son pek uzak değil, hem fecî olacağı da kuşkusuz. Bir şeyler yapmaya hazırlanıyor. Ona nasıl yardım etmeli? Kimsenin yardımı dokunamaz.

Birden bağırdı: «Sen biliyordun.»

Ne demeli? Biliyorduk. Bildiğimizi söylesem mi?

«Kesinlikle değil, Fred.»

«Yalan söylüyorsun ,biliyordunuz. Yalnız, bana gerçeği söylemeye korkuyordunuz. Bir domuz sürüsünden farkınız yok. Hepiniz, domuzsunuz.»

Bir sinir nöbetine tutulmuş ağlıyordu.

«Babamı astıkları zaman ölmüştü. Meydanda yakaladıkları zaman öldürünceye kadar dövdüler, sonra da fabrikanın kapısına astılar.»

«Peki Vasil'e ne oldu?»

«Vasil'i asamadılar. Kafası yoktu.»

«Kendine gel Fred. Söyle bana, kimdi Vasil?»

«Bilmiyorum. Aydınliğa çıkmayan o kadar çok şey var ki. Neyse, Ruslar Zlin'e geldikleri zaman ölüsünü aradılar. Ben onunla hiç tanışmadım. Rus olduğunu söylüyorlar. Bilmiyorum.. Ama öyle domuzlar var ki, beni işaret ederek bir Alman, bir işbirlikçi... olmakla suçluyorlar. Evimizi de yağma ettiler. Her şey bizim değildi ki. Hem, bu işleri kimlerin yaptığını bir görseydin...»

Boğazım yanıyor, çekiliyor gibi oluyordu.

«Fred, Martha'dan bir haber var mı? Gördün mü onu?»

Cevap vermedi. Düşüncelerinin arasında kaybolmuş gibiydi. Cevap vermesi bile gereksizdi. Bir sürü piçin, aptalın yoldan geçerken Martha'yı parmakla gösterip «Kafasını traş edin. Gestapo'yla yattı,» sözleriyle incittiğini kesinlikle biliyordum.

Ona ait olan yüz kitap da, kuşkusuz, pencereden aşağı atılmıştı. Bu tür rezilliklerden başka ne yapabilirlerdi?

İşte bunun için Kanada'ya gidiyor. Bunun için. Daha önce anlamadığım için çok aptalım. Bir de ben, onun, kendinden kaçmak istediğini sanmıştım.

«Martha nerde Fred? Bilmiyor musun?»

Martha, Fred'in hiç umurunda değil. Yarın asacakları o ikisinden başka hiç bir şey onu ilgilendirmiyor.

«Fred, hadi bakalım bir şeyler söyle. Baban komünist miydi?»

«Hayır. Neler yaptığını kimse bilmiyordu. Almanlar öğrenemezlerdi. Onu ben öldürdüm. Hepsi benim suçum! Benim suçum!»

Ne berbat iş. Bu hepimizin ayrı ayrı hatasıydı. İşgal sırasında kendi ülkesine yardım edecek yerde cesareti kendisini nazilerin safına geçmeye zorlayan yürekli adamın müthiş sonunda hepimiz el birliğiyle hareket etmiştik. Bu türden kaç kişi olduğunu bilmiyordum ama böyle olanlar, bugün, herhalde kendilerini pek de iyi hissetmiyorlardır.

Kimin hatasıydı? Karışık bir sorun bu. Hepimizin bunda payı var. Fred'in de var gerçekten. Kendisini baba kaatili görmekte haklı sanırım.

«Babanı sen değil, Almanlar öldürdü.»

«Bütün bir hafta, ölüsünü fabrikanın önünde asılı bıraktılar.

Sen de her şeyi biliyordun ama hiç bir şey olmamış gibi davrandın. Hepiniz domuzsunuz.»

Sonra tekrar çılgınca bağırıp çağırmaya başladı. Sonunda da odadan çıktı gitti. Ah Tanrım, delirecek, korkunç şeyler yapacak. Kendimi hasta hissediyordum. Kafamı yastığın içine sokup bunun, kafamı vura vura beynimi dağıtabileceğim bir taş olmasını diledim. Düşünmek, yaşamak, kendim, başkaları, kimse hakkında bir şey bilmek istemiyordum. Dayak yemiş bir sokak köpeği gibi havlamak, bir şeyler atmak, bir şeyler kırmak, birini gırtlaklamak, sonra da camdan aşağı atlayıp bu işi bütünlük bitirmek istiyordum. Ama bacaklarımın yerinde duygusuz, hareketsiz kütükler varken nasıl aşağı atlayabilirdim? Yapabileceğim tek şey bağırarak. Bağırabilir, erişebildiğim her şeyi yırtıp paralayabilirim.

Ne diye bağırdığımı Tanrı bilir. Hemşire

Helen korkuyla içeri girdi, arkasında da Doktor Brazda vardı.

«Gidin, gidin.»

Atmak için çevremde ağır şeyler araştırıyordum. Baş hekimin «Konuk kabul etmesine izin vermemelisiniz.» dediğini duydum.

«Sakin böyle bir şeye yeltenmeyin. Beni görmeye gelen birine engel olduğunuzu duyduğum an sizi öldürürüm.»

Ağlamaya başladım. Uzun uzun, çaresizlik içinde ağladım. İkisi de başımda, ne yapacaklarını bilmez halde duruyorlardı. Yarama bir çare bulmaktan âcizdiler, geri kalanını da boş ver, diye düşündüm. «Domuz, domuz, domuz,» diye inliyordum. Doktor bana bir bardak dolusu, bilmediğim bir sıvı uzattı. Eline vurdum, bardak yere düştü. Yastıklardan birini parçaladım, odanın içi kuştüyü doldu.

«Beni buradan çıkarın, çıkarın!»

«Hemşire, çabuk bir iğne hazırlayın.»

Duruldum.

Hayır, hayır, iğne istemem. Her şeye evet, iğne istemem.

Brazda beni iyice bir haşladı, «Bizim sinirli olmadığımızı düşünüyorsun değil mi? Buranın tek hatası olduğunu sanıyorsun galiba?»

Hayır, böyle düşünmüyorum, hem iğne de istemiyorum, iğne beni hep hasta eder. İğnelerden korkuyorum...

«Kolunu.»

«Hayır, doktor, hayır.»

«Kolunu uzat dedim.»

Korkarak kolumu uzattım, hemşire pijamanın kolunu yukarı sıyrarak derimi bir parça pamukla sildi. Gözlerimi kapadım, iğnenin derimin içine girdiğini, derimin şiştiğini duyuy-

yordum. Müthiş bir bulantının pençesine düşmüşüm, titriyor, hem üşüyor, hem de sıcaktan bunalıyordum. Kafamı yana çekmelerine vakit kalmadan öğlende yediğim yemeklerin tümünü yatağın içine kustum.

«Seni kahraman seni» diye doktor benimle alay ediyordu. «Şimdi uyuyacaksın, bir daha da böyle saçmalıklar olmasın, tamam mı?»

Gözlerimi açtım. Hemşire bir tekerlekli arabayı sürüyerek içeri girdi. Beni bunun üstüne aldıktan sonra arabayı koridora çıkardılar. Şimdiden uyum gelmişti. Sersem sersem, «Özür dilerim doktor. Bana kızmayın,» dedim. Bana kızmamıştı. Hepimizin kendimize göre dertlerimiz vardır. Hem sonra, daha önce de bu gibi durumlarla karşı karşıya kalmışlardı. Zor hastalara alışkındılar. Yalnız hemşire beni yıkar ve giydirirken yüzünde, ayıplayan bir ifade vardı. Hiç kuşkusuz, Doktor Brazda'nın bunca iyiliğine, böyle karşılık verdiğim için nankörün teki olduğumu düşünüyordu. Doktor Brazda'nın da, herhalde çok iyi bir doktor olduğunu sanıyordu.

«Uyumak istiyorum hemşire.»

«Uyu, sana iyi gelir.»

Uzun bir süre uyumuş olmalıyım. Düşsüz fakat derin bir uyku, ama iyi bir uyku değil. Ağzımın içinde kötü bir tatla uyanıp bir şeyler içmek istedim. Çevremdeki eşyaların görünüşlerinden, gece hem de gece geç vakit olduğunu anladım. Başımda Eliska nöbet bekliyordu.

«Ne oldu Volodia?»

«Hiç bir şey olmadı. Git buradan. Kimseyi görmek istemiyorum.»

Gitmek için en ufak bir hareket yapmadı. Tekrar bağırdım, «Peki niye gitmiyorsun?»

Hiç bir şeyden sorumlu olmadığı halde onu incitiyordum. Ama elimin altında yaralayıp kırabileceğim bir tek o vardı. Badanalı duvarda gölgeler oynaşmaya başladı, ve ben tekrar, belki de Plostina öyküsünün en korkunç bölümünü canlandıran korkunç filmi bir kez daha seyretmeye başladım.

Şu ikisinin bir araya gelmesi bizi uyarmalıydı. Bir nöbetçi, Plostina yakınlarındaki sık ormanın içinde onları yakalayarak Nikolai'nin karşısına getirdi.

Nikolai emretti, «Sorguya çek şunları.»

Son zamanlarda, gelip bize katılmak istediklerini bildiren bütün yenileri sorguya çekiyordum. Böyle durumlarda Nikolai yanıma oturur, bazı şeyler tam aydınlanmazsa, bir yorum yapar ya da soru sorar, geri kalan süre içinde sessiz sedasız otururdu. Sorgu genellikle Nikolai'nin haraşo demesiyle biterdi.

O zamana kadar da ben, şaşmaz, içinden bir farenin bile kurtulamayacağına inandığım bir soru ağı kurmuş olurdum.

Bize yeni katılanla başa çıkmak kolaydı. İlkini hemen hepsi de çok gençti, masum oldukları da açık seçik ortadaydı. Bizim dikkatli olmamız gerektiğini anladıklarından ağızlarından lâf almakta fazla zorluk çekmiyor, onları her an gözetlemek de gerekmiyordu.

Fakat bu ikisinde durum değişti. Şimdi ortada yeni ve şaşırtıcı bir şeyler vardı. İkisini de ayrı ayrı sorguya çektim. En basit genel sorularda bile birbirlerinden ayrılıyorlardı. İkisinin de Zlin'den geldiği, Bata fabrikasında ça-

lıştığı gerçektir. Buraya kadar iyi ama, ya geri-si?

Önce ufak tefek, fareye benzeyen, gözlerini devamlı kaçıranla konuştum.

«Buralarda partizanlar olduğunu size kim söyledi?»

Herif aptal aptal kıkırdadı. Kimsenin kendisine bir şey söylemesi gerekmezdi, çocuklar bile partizanları biliyorlardı.

«Herkesin, bizim Plostina'da olduğumuzdan haberi mi var dedin? Ciddi mi söylüyor-sun?»

Hayır, bunu demek istememişti. Kendile-ri de bunu bilmiyorlardı ama, dört günden be-ri ormanda bizi bulabilmek umuduyla dolaşıp durmuşlardı. Yalnız herkes, tepelerin partizan-larla dolu olduğundan haberliydi.

«Çizmelerini ayağından çıkar,» dedim. Sö-zümü dinledi ama şaşırmış ve korkmuştu. Çizmelerinden ne istiyordum?

«Demek dört gündür ormanda dolaştınız, öyle mi? Bu çizmelerle mi? Kimi aldatmaya çalışıyorsun? Baksana çizmeler kupkuru. Üst-lerindeki çamur da çok taze.»

Bu çizmelerle, dört gün rahatlıkla orman-da dolaşmış olabilirdi ama, ben onu korkutup şaşırtmak, bir yalanını yakalamak istiyordum.

«Nerede yattınız? Hangi köyde?»

Bilmiyordu, söylediğine göre şimdi bile nerede olduğundan pek emin değildi. Güçlerini yitirmişlerdi, Plostina hakkında da hiç bir şey bilmiyorlardı.

«Kuncicky'deki toplama kampına niye git-tin?»

Sorgunun buraya kadar açık seçik bir sal

dırı ve savunma oyununa benzediğini anlayan adam, daha çok şüphelendi.

«Ben... Ben yeraltı örgütünde çalıştım.»

«Yeraltı örgütünde mi? Ne yaptın orada? Bize biraz daha bilgi ver.»

«Fabrikanın içinde, komünist bildirileri dağıttım.»

«Komünist bildirileri mi? Sana bunları kim verdi? Nereden alıyordun?»

Bilmiyordu. Kendisine bu bildirileri her zaman, Matthew adıyla tanınan biri getirirdi. Adamın kim olduğu, ne yaptığı hakkında hiç bir fikri yoktu.

«Ona ne oldu? Seni nasıl yakaladılar? Ne zaman nerede?»

Matthew'a ne olduğunu hiç bilmiyordu. Kendisi için üç ay önce fabrikaya gelmişlerdi. O sıra komünist hücreyi çepeçevre kuşatmışlardı. Bu söylediği gerçeğe uyuyordu. Nazilerin bir komünist grubunu temizlediklerini biliyor-duk. Bütün sorun, bu adamın örgütte olup olmadığıydı.

«Seni kim yakaladı? Yalnız seni demek istiyorum.»

«Gestapo.»

«Zlin'deki Gestapo merkezinden sonra seni nereye götürdüler?»

Kuncicky'ye götürmüşlerdi. Diğerlerinin ne olduğunu hiç bilmiyordu.

«Kuncicky nerede? Ne biçim bir yer? Hangi bloktaydın? Komutan kim?»

Adamın cevapları çok doğruydı. Kuncicky'de bulunduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

«Şimdi söyle bakalım, Kuncicky'de ne zamandan beri bir toplama kampı var?»

Herif, ağzı bir karış açık, bana bakıyordu.

«Hadi bakalım söyle. Ne zaman kuruldu? Neler olup bittiğini anlamak istiyoruz. Belki gözünüzden kaçan olmuştur. Belki Almanların ne dümenler hazırladığını bilmiyoruz?»

Fakat... Herkes Kuncicky'de uzun süreden beri bir toplama kampı olduğunu biliyordu.

«Herkes değil. Örneğin ben bilmiyordum. Orada senden başka komünist, yeraltı örgütünde çalışan işçi var mıydı?»

Bilmiyordu. Orada bu tür şeyleri tartışmazlardı.

«Demek bilmiyorsun? Hadi gerçeği söyle bakalım. Sen kimsin, Kuncicky'ye neden gittin?»

Adam, gözlerini kırpıştırarak öyküsünü başından anlatmaya kalktı ama ben sözünü kestim.

«Peki ama ben gerçeği istiyorum. Düşünmek için üç dakikan kalıyor. Şimdiye dek öyle çok tökezledin ki, bu kadarı asılman için yeterli.»

Ölü gibi sarardı. Çevresine bakınınca diğerlerinin yüzlerinde de verdiğim gözdağının doğrulandığını gördü. Hepsi sessizce onu süzüyorlardı.

«Dinle Hala. İşini kolaylaştıracayım. Nasıl bir durumda olduğunu fark edemiyorsun galiba. Kuncicky'deki toplama kampından, bundan böyle söz etmeyeceğiz. Tamam mı?»

Hiç bir şey söylemedi.

«Orada iki ay kaldın. Bizi inandırmak istediğin gibi, oradan kaçmadın da seni çıkardılar. Almanların Kuncicky'deki kampı serseriler, hırsızlar, ayak takımı için kullandığını biliyoruz. Bu gibileri, yeni Cumhuriyet kurulduktan sonra biz de içeri atacağız. Bugün her yankesi-

cinin, «yeraltı örgütünde çalıştığım için içeri attılar» dediğini çok iyi biliyoruz. Her karabor sacı, ülkesinin iyiliği için zenginleşiyor, Alman ekonomisine zarar vermek için yurttaşlarını yolduğunu iddia ediyor. Ne çaldın Hala? Hadi be adam, gerçeği söyle de ondan sonra daha iyi anlaşalım.»

Ağlar gibi, «Bir bisiklet,» diye cevap verdi.

«Kimden yürüttün? Sanırım kendin gibi bir işçidir.»

Bilmiyordu. Yoldan almıştı, Gestapo'nun nasıl öğrendiğini de anlamamıştı. Bisikleti topu topu iki gün kullanmıştı.

«Buraya bak Hala. Gestapo hakkındaki bu saçmalar da ne oluyor öyle? Hem Gestapo nedir? Hakkında çok şey duyduk, bize anlatmak lûtfunda bulunur musun?»

Hakarete uğramıştı şimdi. Bu ne biçim konuşmaydı böyle? Herkes Gestapo'nun ne olduğunu bilirdi.

«Bilir mi? Yok canım. Örneğin sen, Gestapo hakkında hiç bir şey bilmiyorsun. Üniformaları ne renktir? Yeşil mi? Siyah mı? Kahve rengi mi? Gri mi? Nedir?»

«Yeşil.»

«Demek seni yeşil üniformalı Gestapo yakaladı. Öyle mi?»

«Evet.»

«Tamam Hala. Yeşil üniformalılar, âdi suçlulara bakan polislerdir. Siyasî suçlularla hiç ilgileri yoktur. Bunlar, âdi Alman polisleridir. Gestapo'nun ne biçim üniforma giydiğini bilir misin Hala? Hiç giymezler. Ama seni, yeşil üniformalı bir polis de yakalamadı. Seni

tutuklayan sıradan bir jandarmaydı. Doğru mu Hala?»

Kafasını, olumlu anlamda salladı. Sonunda herifi istediğim yere getiriyordum.

«Demek sen bir hırsızısın. Eh Hala, hırsızlar sadece insandır. Hattâ bazı kereler temiz ve hoş insanlardır. İlk kez, «ben bir hırsızım, Kuncicky'de kaldım. Almanlar orada benim kaburga kemiklerimi kırdılar, hırsız olmama rağmen Almanlardan nefret edebiliyorum, onlara karşı savaşmak istiyorum,» deseydin bu dürüstçe bir davranış olurdu. Böylece bizi de, seni ne yapmamız gerektiği konusunda kafa yormaktan kurtarırdın. Ama sen yalan söyledin, biz yalancıları hoş görmeyiz. Nerede istersen yalan söyle ama, burada değil. Ağzını açmadan gözlerinle bize madik atıyordun.»

Tuzağa düşmüş bir tilki gibi, rahatsız rahatsız yerinde bir sallandı.

«Peki ne diyorsun? Yalancılarla işimiz olabilir mi? Kim sana kefil olacak?»

«Şey, şey diye düşündüm... Gerçeği öğrenirseniz şey...»

«Bize katılmana izin verilmezdi. Bir yalancıyı bir hırsıza yeğ tutacağımızı mı sandın? Ne biçim adamsın Hala?»

Ne yapacaktık onu? Zavallının, sefilin tekiydi ama onunla ne yapılabilirdi? Aramıza kabul etmeli miydik? Kabul etsek tehlikeli mi olurdu? Atsak? İmkânsız. Hakkımızda çok şey öğrendi.

Tam o sıra (Oberscharrführer) Alfred Kubis odaya girdi, üstünde bir SS üniforması vardı. Nikolai ve ben ayağa kalkarak topuklarımızı birbirine vurduk.

«WAS İST DENN HİER LOS?» (*)

«Herr Oberscharrführer, bu adam haydutlara katılmak isterken bize rasladı.»

«Demek öyle. Asın onu. Ama önce çocuklar onunla biraz oynasın.»

Korku içindeki Hala'ya döndü.

«HABEN SİE VERSTANDEN?» (**) Asılacaksın... Ama önce seni neyin rahatsız ettiğini anlayalım.»

Fred adamın yüzüne dikkatli dikkatli baktı.

«Ah demek sizdiniz Hala. Aman ne güzel bir kuş...

Her zaman söylerim darağaçları sizin gibiler içindir.»

Hala, yaprak gibi titriyordu. Kendi iyiliği için yaptığımız numarayı anlama yeteneğinden yoksundu. Fred'le Hala'nın birbirlerini tanımaları işleri biraz karıştırıyordu ama, Kubis, Zlin'de azılı bir Alman olarak tanınırdı.

Ben de araya girdim, «Yanlıı adamlara çattın Hala,» dedim. «Şimdi sana partizanları göstereceğiz.»

«Bize başka şey söylemeyecek misin Hala?»

Tek kelime çıkmıyordu ağzından. Artık hayatını yitirdiğinden iyice emindi.

«Birbirimizi tanıdığımızdan sana hiç bir şey yapmıyacağımızı düşünüyorsundur belki, ha? Alın götürün şunu. Üçüncü derece.»

Kapının önünde duran çocuklar Hala'ya sertçe yapıştılar.

(*) Ne oluyor orda?

(**) Anladınız mı?

«Hayır, bana işkence etmeyin. Asın beni, ama işkence etmeyin. Hayır, hayır.»

Adam dizlerinin üstüne düştü, Fred'in önünde kıvrıldı ve başını da yere dayadı. Tik-sindirici bir görüntüydü ama başka türlü yu-muşatıp da gerçeği söyletemezdik.

«Bize söyleyecek başka şeyin yok mu Ha-la?»

Adam hâlâ bir şey söylemiyor, yerlerde yuvarlanarak dua ediyordu. Nikolai bana bakınca anladım. Ödlele bir köpekti ama «hain» değildi. Olsaydı hemen şimdi baklayı ağzından çıkarır, öğrenmek istediğimiz şeyleri söylerdi bize.

Nikolai emretti :

«Götürün ve başında iyi nöbet bekleyin. Hadi bakalım, şimdi de öbürünü getirin.»

Bu arada Fred'e Hala hakkında ne bildiğini sorduk. Birlikte okula gitmişler, hattâ iyi de arkadaş olmuşlardı ama Fred onu yıllardan beri görmemişti. Hala'nın tohuma kaçtığını sanıyordu.

Fred'e hatırlattım :

«Hırsız o.»

Nikolai itiraz etti: «Ama casus değil. Onu ne yapacağız. Casus olsun olmasın, Almanlar ellerine geçirirlerse hakkımızda her şeyi söyler. Bu onu serbest bırakamayacağız anlamına gelir. Kurşuna da dizemeyiz.» Tam bir çıkma-za girmiştik. Bu ülkede yüz binlerce insan, Hala gibiler yüzünden ortadan kaybolmuştu. Gestapo'nun eline düştüler mi her şeyi söylerlerdi. Hiç kuşkusuz. Ama yürekli geçinen bizler böyle bir durumla karşılaşsak acaba hangimiz çenemizi tutabilirdik?

«Belki de bunu yanımıza almalıyız,» dedi Fred. «Hain değil, neden kaçtığını da kim bilir?»

«Söylediklerine dikkat et Fred. Ona kefil olmaya mı hazırlanıyorsun?»

Fred durakladı.

«Evet ama ...Ne de olsa bisiklet çalmak...»

«Bizi kandırmaya çalıştı. Gözlerinle gördün ne hallere girdiğini.»

Nikolai tartışmamızı kesti. «Önce diğerinin söyleyeceklerini dinleyelim, ondan sonra konuşalım. Birlikte geldiler. İkisiyle de aynı anda başa çıkmaya çalışalım.»

Öbür adam çetin cevizdi. İçeri girer girmez sahte partizan kılığına girdik. Alman rolü oynamaktan nefret ederdim, bir takım gerçekleri ortaya çıkaracağına da hiç inanmazdım. Bölüğe ilk katılacağım sıra bana da aynı oyunu oynamışlardı ama, o sıra, bunun aldatmaca olduğu konusunda en ufak şüphem yoktu.

«Sana ne yapacağımızı sanıyorsun?» dedim.

Soğukkanlılıkla, «Asacaksınız,» dedi. «Başka ne yapabilirsiniz? Bunu hesaba katmıştım. Başka çarem var mı?»

«Seni sadece asacağımızı mı sanıyorsun?»

«Neler yapacağınızı çok iyi bilirim. Bir kez daha başıma gelmişti.»

Alman olduğumuzdan bir an bile şüphe etmiyormuş gibi konuşuyordu.

«Aynı şeyi o kadar çok kişiye yaptınız ki. Bir eksik bir fazla, ne fark eder?»

Fred, adama gözdağı verdi: «Ama biz sana başka türlü konuşmayı da öğretiriz.»

«Konuşmayacağım. Ben sadece istediğim zaman konuşurum.»

Şimdi Almanların yaptığı gibi, dişlerini ağzına dökmeliydik. Ama nasıl vuracaktık? Bunu yapmazsak, bizim değişik bir Alman türü olduğumuza hükmedecekti.

«Bir sigara yak bakalım Machu.»

«Hayır teşekkür ederim. Sigara içmiyorum.»

Bilincim bana oyun mu oynuyordu, yoksa herif benimle gerçekten mi alay ediyordu?

«Akıllı birine benziyorsun Machu. Mantıklı konuşalım. Bu belâdan kendini kurtarman için hâlâ bir fırsat var.»

«Hıı... Hradiste'de de aynı şeyi söylemişlerdi. Boşuna uğraşmayın, ben alçak değilim.»

«Senden istediğimizin ne olduğunu bilmiyorsun ki.»

«Biliyorum. Partizanların saklandıkları yeri bulup size haber vermemi istiyorsunuz. Devlet bakanı Frank, çetenin yakalanması için bir milyon kron veriyor. Size şu kadarını söyleyeyim, onları bulsaydım yanlarında kalırdım.»

、 Sözlerinin inandırıcı, sağlam bir yanı vardı. Buna rağmen içime güven gelmemişti, bir şeylerin doğru olmadığından kuşkulanıyordum. İnanarak konuşuyordu ama neden? Belki General Vlasov'un Ukrayna'daki ordusunun bir kolu olduğumuza, Almanlar safında savaştığımıza inanmamıştı. İnanmış mıydı yoksa?

«Hala'yla nasıl raslaştınız?»

Hala mı? Onunla önceki gün dağlarda karşılaşmışlardı. Haline acıyıp biraz yiyecek vermişti. Hala da partizanları aradığından birlikte yola koyulmuşlardı. Fabrikada birbirlerini ara sıra görürlerdi.

Machu alnına vurarak, «Tahtası eksik galiba,» dedi. «Zavallı, dövmeyin onu.»

«Mavzer'i nereden aldın Machu?»

«Size daha önce de söyledim. Benimle birlikte olan Gestapo'nun adamı, trenimiz bombardıman edildiğinde öldü. Yanında yatıyordum, yolcu olduğunu anlayınca silâhını kapıp kaçtım. Kunovice'de, üç gün önce oldu bu. O zamandan beri de sizi arıyorum.»

Şimdi Almanların elinde olduğuna inanmadığı iyice ortaya çıkmıştı.

«Seni niçin yakalamışlardı, Machu?»

«Deri karaborsası. Çok büyük bir işti. Yakalanan asılır.»

«Ha, demek gerçekte sen bir sabotörsün.»

«Tam üstüne bastın. Bugün elinden gelen karaborsacılığa başlıyor. Ben yapabiliyordum. Bir tabakhanede depo işçisi olarak çalıştım.»

«Treniniz ne zaman bombalandı?»

«Üç gün önce, saat bir buçukta. Kunovice'den Zlin'e giden trendi. Gestapo beni Hradiste'den getiriyordu. Orada enselendim. Bir güzel de ıslattılar.»

«Söylediklerinin doğruluğunu anlamak için çeşitli yöntemlerimiz ve araçlarımız vardır, biliyor musun?»

«Ne isterseniz yapın, ben gerçeği söyledim.»

Kendi kendime, haksız hüküm veriyorsun, diyordum. Gözlerinde garip bir ifade varsa ne olur? Gözlerinde garip bir ifade olan sürüyle temiz ve nâmuslu insan vardır herhalde bu dünyada. Benim bakışlarım nasıl acaba? Herkes pek hoşlanmaz herhalde.

«Bize gerçekten doğruyu söyledin mi? Sadece gerçeği mi?»

Bir kez daha işin derinine inmek, hakkında her şeyi öğrenmek istiyordum.

«Örneğin Mavzer hakkında da mı?»

«Bunu bana dördüncü kez soruyorsun. Bu Mavzer'den niye pirelendin?»

«Gerekli görürsem on kez daha sorarım.»

«Silâhı bombardımanda ölen bir Almanın elinden aldım. Benim bir metre ötemde bile değildi. Hemen yanımdaydı.»

«Ne tür tabancalar bilirsin Machu?»

«Hiç birini bilmem. Bunu bile kullanamıyorum. Ama sırası gelir, bana da öğretirsiniz diye düşündüm.»

«Demek bu silâhın Mavzer olduğundan haberin yok?»

«Mavzer mi? Bu markayı taşıyan bir silâh olduğunu bile bilmiyordum.»

«Peki, Gestapo'nun Mavzer değil de Parabellum taşıdığını bilmiyor muydun?»

Machu bana boş boş bakıyordu.

«Ne Mavzer'in ne de Parabellum'un ne olduğunu bilirim. Şimdiye kadar silâhlarla uğraşmadım. Sadece raslantı sonucu...»

«Hiç polis romanları ya da kovboy kitapları okudun mu?»

Eliyle, okumayan var mı demeye gelen bir işaret yaptı. Ama gerçek bir tabancayla bunun ne ilgisi olabilirdi?

Bir tek şeyden emindim. Herif benimle bal gibi alay ediyordu.

«Ne Mavzer, ne de Parabellum'u bilmediğini söylüyorsun. Peki ama nasıl olur da Gestapo'nun adamı, sınır boyunda görevli subayların kullandığı türden bir ordu silâhını elinde bulundurabiliyor?»

«Nereden bileyim? Bu gibi şeyler hakkında hiç fikrim yoktur.»

Tam tersine bende, bu gibi şeyleri çok bildiği izlemini uyandırmıştı.

«Machu, Gestapo görevlisi Mavzer taşımaz.»

Omuz silkti. Açıklamaya çok teşekkürler. yaşıyan öğrenirdi.

«Buna rağmen, bize yine de bazı şeyleri açıklamaman gerekiyor Machu.»

«Hiç bir şey açıklayamam. Gerçeği söyledim. Belki sizin söylediğiniz doğrudur. Belki kurallar böyledir. Ama şu sıralar Alman örgütlerinde bir çok aksamalar oldu. kullanılan silâhlar da değiştirilmiş olabilir.

«Alman silâhları hakkında ne biliyorsun?»

Bir an herifi köşeye sıkıştırdığımı sandım. Ama sadece bir an.

«Hiç bir şey ama kafamı kullanıyorum. Artık savaşın sonu.»

«Sana inanmıyorum Machu. Hradiste'de seni Gestapo'nun yakaladığına, bir Gestapo ajanının seni Zlin'e götürdüğüne, ondan Gestapo'nun kullanmadığı bir silâh aldığına inanmıyorum. Söylediklerinin tek kelimesine bile inanmadım Machu.»

Her zamankinin tersine araya Nikolai girdi. Herif onu da etkilemişti. Gerçekte beni de etkilemişti ya.

«Niye partizanlara katılmak istedin? Niye Almanlara karşı savaşmak istiyordun? Savaşın sona ermek üzere olduğunu kendin söyledin. Zafer için sana ihtiyacımız olduğunu mu sanıyorsun?»

«Belki sizin bana ihtiyacınız yok, ama benim size var? Tek başıma dağlarda yaşayamaz-

dım. Eninde sonunda beni yakalayacakları muhakkaktı. Ondan sonra da Almanlarla hesabımı görecektim.»

Her şey mantıklı, yerli yerindeydi. Gerektiğinden çok fazla yerli yerindeydi. Adam yılan balığı gibi kaypak, elle tutulmaz izlenimini uyandırıyordu. Bizi tuzağa düşürmek için gönderildiyse tam not alması gerekiyordu. Şimdiye kadar hiç bir şeyi ispatlayamamıştık. Ama bilinç altımda kırmızı uyarma ışıkları yanıp sönyordu. Herife dikkat et, aç gözünü.

«Hiç olmazsa iddialarından bir tekini geri aslan Machu. Yalnız birini.»

«Size Gestapo'nun eline düştüğümü ispatlayabilirim. Elimde inandırıcı bir kanıt var.»

Hele şükür. Başarıya ulaşmak üzere olmanın sevinci içinde düşünüyordum. Şimdi seni enselerim. Hadi şu kâğıtları çıkar, sadece bana bunları ölü Almanın cebinden aldığını söyle, hepsini ver. Refakat belgesini, tevkif emrini, hepsini göster, bize gerçekten Gestapo'nun eline düştüğünü kanıtlarla ispat et.

Gösterdi ama bambaşka bir biçimde. Şimdi ben bile ona inanıyordum. Ceketinin düğmelerini çözdü, derken gömleğini sıyırdı. Sırtının her yanı iyileşmemiş yaralar ve kırmızı izler, karaya çalan mor renkliydi.

Bereli ayaklarını göstererek, «Şurası» dedi. Ağzını açarak dökülmüş dişlerini de meydana çıkardı: «Bir de şurası. Götümle tabanlarımı da görmek ister misiniz?»

Hayır, bu kadarı yeterliydi. Yine de elimi uzatıp yaraların gerçek olup olmadığını incelemekten kendimi alamadım.

Nikolai sorguyu bitirdi, «Haraşo, anlayış

göstermelisin. Machu, her zaman dikkatli olmamız gerekiyor.»

«Tabii.» Bana yine garip garip baktı. Gözlerinde beni hor gören, kendini beğenmiş alaylı bir ifade vardı.

«Size bir öğüt vereyim mi? Vlasovlu numarası yapmayın, işe yaramıyor. Bu yoldan ancak Gestapo'yla karşılaşmamış birini kandırabilirsiniz. Size yamanmağa çalışan bir casusu uyutamazsınız.»

«Niye böyle düşünüyorsun?»

«Gestapo adamlarını eğitir. Sizin, aranız sızacaklara karşı tetikte bulunduğunuzu hesaba katar. Bu arada da Vlasov ordusuna bağlı birliklerin nerelerde mevzilendiklerini çok iyi bilirler.»

Doğru söylüyor, diye düşündüm. Kendi hesabıma hiç bir zaman bu oyunu hoş karşılamamıştım. Yine de Machu'ya karşı fazla şüpheli mi davranıyordum? Adamın her söylediği yalnız benim şüphelerimi güçlendiriyordu. Bu adam açıkladığından çok fazlasını biliyor. Ben bir Gestapo ajanı olsaydım ne yapardım? Kuşkusuz onun gibi davranırdım. Hem sonra, hayatından başka hiç bir şeyin tehlikeye girmediği bir oyundu bu. Bize söylediklerinin hepsi gerçek olabilirdi; bunun yanı sıra yine hepsi, akıllıca uydurulmuş yalanlar olabilirdi.

Cevapları gerçeğe fazlaca uygun, gerektiğinden çok daha mükemmeldi, en ufak bir açığı yoktu.

Acaba Nikolai ne düşünüyordu? Adam onu kandırmayı başarmış mıydı?

«Machu, bizim âdetimiz yeni gelenlere hemen silâh vermemektir.» diyordu. Nikolai. «Bu seni şaşırtmasın.»

«Peki ya tabancam?»

«Onu bize vereceksin. Yalnız komutanın birine silâh verme yetkisi vardır.»

Bu da Nikolai'nin yeterince tatmin olmadığını gösteriyordu. Nikolai de ihtiyatlı davranmayı yeğ tutmuştu. Üstelik, herifin cevaplarının bizde iyi izlenim bırakmış olmasına rağmen. Kendi kendime, eğer bu Machu bir düşman casusu değilse, yakında bölüğümüze çok yararlı olacak, diye düşünüyordum.

Hepimiz kendi halimizde, sessiz sedasız duruyor, olayı baştan sona yeniden gözden geçiriyorduk. Karar vermek zordu. Nikolai, beni suçlarcasına konuştu :

«Volodia, son günlerde kana susamaya başladın gibi geliyor bana. Peter'e benzeme yolundasın. Sinirlerin boşanıyor, sonra da her yanda hortlaklar görmeye başlıyorsun sanırım. Allahın belâsı şüphelerinle beni bile zehirledin.»

Yok arkadaş, bu böyle olmaz. Burada sen patronsun. Sorumluluklarını bana yıkmaya kalkma.

«Nikolai, ikisi de casus. Zlin Gestaposu bunları başımıza sardı. İkisini de önemsemezlik etme. Casus onlar.»

Nikolai kızgın kızgın cevabı yapıştırdı :

«İspatlayamazsın bunu.»

«İstediğin kanıtı elde edeceksin ama o zaman da çok geç olacak.»

Sustu. Onun da şüphe içinde olduğu, iki kişiye ne yapmak gerektiğine karar veremediği anlaşıyordu.

«İkisini de kurşunlayacağım Nikolai. Ben yapacağım. Savaşta sonra bunun cinayet olduğu ortaya çıkarsa, gider teslim olurum.

Jagdkommando'nun Zlin'de olduğunu unutma.»

«Hiç bir Çek, Almanlara hizmet etmek için kendini böylesine dövdürmez. Bunun bir anlamı yok ki.»

«Çek olduğunu nereden biliyorsun?»

«Öbürü, şu Hala adında olanı Çek. Fred onu tanıyor.»

«Bu, Machu'nun da Çek olduğu anlamına gelmez.»

«Volodia, yine soğukkanlılığını yitiriyor-sun.»

Nikolai, sonra da, bu konuda daha fazla şey dinlemek istemediğini belirten bir hareket yaptı.

Doğru mu söylüyordu? Soğukkanlılığımı mı yitiriyordum? Acaba gerçekten hiç bir Çek, partizanları, uydurduğu masala inandırmak için Gestapo'dan dayak yemeye razı gelmez miydi?

Doğru, niye razı gelsin? Savaş neredeyse bitmek üzere, Almanlar partiyi kaybetti, bu arada hiç kimse onlardan fayda sağlamayı artık düşünemez. Belki Gestapo bunu gerçekten yakalamıştır. Belki de ona neler yapabilecek güçte olduklarını göstermek için berbat bir yere sokmuşlardır. Belki de herifi asmakla tehdit etmişler, partizanların gizlendikleri yeri bulması şartıyla onu salıvermişlerdir. Ama Almanların oyununa gelecek birine de benze-miyordu. Buna söz de vermiş olsa, dağlarda bize katılması kendisi için çok daha iyiydi. Onun gibi birinin bunu anlaması gerekirdi. Peki ya Almanların teklifini kabul ettiyse? Belki de şöyle düşünmüştü: «Peki, bunu yapmaya

söz veririm, beni salıversinler. Sonra da şu bir kaç hafta içinde, dağlarda başımın çaresine bakar ellerinden kurtulmaya çalışırım.»

Durum böyleyse hâlâ gerçeği bizden gizliyor demektir. Ama gizliyor muydu acaba?

Bize gelip, «Bakın çocuklar, Gestapo'nun eline düştüm, sizleri bulmam için beni peşinize taktılar ama ben onlara dönersem Tanrı'nın en aptal kuluyum,» deseydi daha dürüst, daha inandırıcı, onun için daha kolay olmaz mıydı? «Benim tek kurtuluş çaremdi bu. Onun için beni suçlamamalısınız. Sizin yanınızdaydım. Eğer bana inanmıyorsanız, eh, savaşta kendimi gösterene kadar beni göz hapsine alabilirsiniz sanırım,» deseydi fena mı olurdu?

Belki Machu'nun bir ailesi var? Belki çok bağlı olduğu bir annesi vardır? Ya Almanlar kadını, Machu'nun kendilerini atlatmasına karşılık yavaş yavaş, korkunç bir şekilde öldürmekle tehdit ediyorlarsa? Karısını ya da sevgilisini ellerinde tutuyorlarsa? Belki kadınlara işkence yapmakta ne denli usta olduklarını ispatlamak için ona bir gösteri de yapmışlardır?

Bir erkek çoğunlukla, bir kadın için her şeyi yapabilir. Ama bu fazla hayal kurmak olmuyor mu? Bu görüşü fazla abartmıyor muyum? Belki Nikolai allak bullak sinirlerimden söz ederken doğru söylüyordu. Bunun sonucunda, bize yardım etmek isteyen tertemiz bir insanı yanlış anlamış olabilirdim. Ah, keşke her şey bu kadar tehlikeli olmasaydı. Şimdi çoğaldık. Belki yüz kişiden fazlayız. Bu önemli bir güç sayılır ama, bir Alman Jagdkommando'suna karşı koyacak kadar da büyük değil.

Sonra? Plostina ve köylülerin hayatları söz konusu. Bir de bizim çocukların ailelerinin, Almanlar, bütün aileleri silip süpürme yollu gözdağı verdiklerinde bir kaç kez kanıtlarıyla doğru söylediklerini gösterdiler. Partizan olmanın daha hafif suç işleyenlere yaptılar bunu. Pek çok kişinin hayatı tehlikede. Sonra önemli olan sadece insanlar değil, harekâtımızın askerî ve moral yönü. Almanlar artık bizi önemsemezlik edemiyorlar. Partizanları dikkate almayı öğrendiler. Şimdi de, bizimle başa çıkmak için en becerikli insan avcılarından Skorzeny'yi yolladılar.

Machu temiz bir herif, söyledikleri de gerçeğin ta kendisi olsa daha iyi olmaz mıydı ki... Hem sonra, sadece bir tek kişinin hayatı...

Düşünce zincirimin sonunu getiremedim. Hayır, bunu düşünmemeliydim. Bu denli korkunç bir şüpheye düşmemeli, bu denli korkunç sonuçlara varmamalıyım.

Belki Nikolai de, sorunun toptan çözümlendiği kanısında değildi. Buna rağmen bana kızmış gibiydi. Canının sıkkın olduğu da anlaşılıyordu.

«Machu'yu bir kez daha buraya alalım,» diye emretti. «Evli misin?» diye sordu adam içeri girer girmez.

«Hayır, size daha önce de söylemiştim. bekârim. Bu günlerde ancak bir aptal evlenir.»

Nikolai'nin de benim gibi düşündüğünü açık seçik anladığım için sevinç içinde :

«Sevgilin var ama değil mi?» diye sordum.

«Tabii var. Beni ne sandınız?»

«Resmi var mı sende?»

«Ne? Resim mi? Bende onun resmi, ha? Bir kızın resmini üstümde taşıyacak okul ço-

cuğu mu sandınız beni? Ben kadınları etten, kemikten severim, kâğıt üstünde filân değil. Böyle şeylerden hiç hoşlanmam.»

«Şu senin sevgilin nerede çalışır?»

«Zlin'de, ama büroda daktilo olarak çalışır.»

«Adı ne?»

«Lida, Lida Slunickova.»

Şimdi onu biraz sarsar gibi olmuştuk. Eskisi kadar kendinden emin değildi. Ne yapmak istediğimizden pek emin olmadığı için gitgide kendine güvenini yitiriyordu.

«Onun hakkında Gestapo seni sorguya çekmedi mi?»

Bunlar ağızımızdan çıkar çıkmaz söylemem gerektiğini anladım. Hata yapmıştım. Çok saydam bir soruydu bu, o da bunu anlayacak kadar akıllı. Gözlerine alaylı bir pırıltı yerleşti. Ne cevap verecek? Evet mi, hayır mı?

«Sordular.»

«Sen ne dedin?»

«Ben mi? Gestapo ağızından fazla lâf almadı. İstemeseydim size de fazla bir şey anlatmazdım. Ama işte, ne var ne yoksa söyledim.» Buna inanıyordum. İşkence sırasında bile çenesini açmazdı.

«Haraşo, gidebilirsin.»

Machu çıktıktan sonra içeri, sıkıntılı bir sessizlik çöktü. Sonunda Nikolai bana bağırarak bu sessizliği bozdu.

«Bölük içinde hiç bir süpheyi hoş karşılamayacağımı. Anlaşıldı mı?»

Benim de kendimi tutacak gücüm kalmamıştı.

«Seni aptal seni. Tepetaklak tuzağa düşüyorsun. Bizi uyuttuğunu anlamıyor musun?

Beni, hayatında bir şey görmemiş bir çocuk mu sanıyorsun? Sen hiç Gestapo makinesinin eline düştün mü? Düşmedin. Ben düştüm. Sen Gestapo'nun ne olduğunu bilmiyorsun, ben biliyorum.»

Gırtlığıma sarılacak sandım. Buna rağmen ne düşündüğünü de çok iyi anlıyordum. Benim gibi, bilinciyle savaş halindeydi. Açıkça anlaşılan bir güç harcayarak kendini tuttu, duruldu. Sonra da sâkin, teslim olmuş bir sesle, «Şüphe bir zehirdir Volodia,» dedi. «Bizim küçük bölümümüzden daha büyük örgütlerin yıkılmasına sebep olmuştur.»

Şimdiye değin onu böylesine çaresiz, kendine güvenini yitirmiş, cesaretsiz görmemiştim. Sinir, evet başka hiç bir şey değildi. Sinirleri belki benimkilerden de bozuktur. Derken başka bir şey geldi aklıma.

Bir takım kanıtlarla görüşümü ispatlayacaktım. Bunu artık görmesi gerekti.

«Peki ya Martha, Nikolai? SS subaylarıyla yatıyor, onların kendisini kamçılmasına izin veriyor.»

Bir kez daha bağırdı bana :

«Martha başka. Martha ne yaptığını, niçin acı çektiğini biliyor. Martha yiğit bir kadın. Mukavemet hareketinde bir kadının oynayacağı en önemli rolü oynuyor.»

Tamam! Seni istediğim yere getirdim, diye sevinçle düşünüyordum .

«Peki Nikolai, Martha gibi yaşamayı kendini dövdürmekten daha kolay mı sanıyorsun? Martha bunu yapabiliyorsa, Machu niye yapmasın?»

«Ama Martha'nın bir amacı var. Almanların yok. Onların yaptıklarında temiz ve saf hiç

bir şeye raslanmıyor. Onlar böyle bir fedakârlığı nasıl göze alabilirler? Hem Machu Alman değil. Herhalde onun Alman olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmeyeceksin. Machu'nun kendisini bu hale getirenlere hizmet etmesi, böyle-sine hayvanca dayak yemesi için bir sebep yok.»

«Ben seninle bu konuyu tartışmıyorum, Nikolai. Varmak istediğim yer insan dayanıklılığının sınırı. Varsayımları bir yana bırakalım. Sorarım sana, Martha gibi duygulu bir kadının kendini o pis Alman zamparalarına, o bin-başı ve albaylara elletmesi, salyalarını üstüne akıtmalarına, dövüp aşağılamalarına göz yumması mı, yoksa Machu'nun bir kaç dişini ağzına döktürüp kendini dövdürmesi mi daha zor?»

Nikolai direniyordu :

«Ama bunlar birbirinden çok ayrı şeyler.»

«Hayır, ayrı değil. Sen de ayrı olmadığını biliyorsun. Hem Martha'nın yahudi olduğundan haberin var mıydı? Haberin var mıydı bundan?»

Bütün gücüyle elime yapışıp canımı acıttı.

«Ne diyorsun Volodia?»

«Duydun işte. Martha yahudi. Oswieczim'de olsa ya da bu uğurda ölse onun için daha iyi olmaz mıydı? Hem başka bir şey daha var. Hiç kimse onu, bu işi yapmaya zorlamıyor değil mi? Bir insanın her şeye katlanabileceği sana mantıklı gelmiyor mu? Goethe, bir insanın iradesi yeterince güçlü olduğu sıralar sırtında dağları bile taşıyabileceğini söylemiş. Yaralı bir sırt ve bir kaç kırık diş Martha'nın katlanmak zorunda olduğu şeylerle kıyaslanamaz.

Düşün, her an bir SS eşeği ona annesini, kız kardeşini, ağabeyisini nasıl öldürdüğüne değgin saçmalar anlatabilir. Bir keresinde bunların ona fazla geldiğini gözlerinle gördün. Hatırlarsın!»

«Bütün bunlar bizi bir sonuca ulaştırmıyor. Yine de farklı bir durum var ortada. Martha, niçin bunlara katlandığını biliyor. Ya Machu?»

«Eee, ne olmuş Machu'ya? Sen, kafası çalışmayan bir Rus ayısıydın, başka şey değil. Sen çok saf, çok dürüstsün... İnsanların ne domuzluklar yapabileceklerini bilmezsin. Niçin tertemiz niyetler arıyorsun? Niye bunların yerine çok daha pis olanlarını düşünmüyorsun? Alman işgalinin insanların tüm kötülüklerini her türlü sınırın dışına çıkardığını unutuyorsun. Bu ülkede Herostrates kompleksi yüzünden kaç kişinin yok olduğunu biliyor musun? Her dakika dilini tutmak, oturup beklemekle geçen bu altı yıl sonunda kaç kişinin çıldırdığından haberin var mı? Bu tür insanlar gü-rültü kopardığı sürece her şeyi, ama her şeyi yapma yeteneğine sahiptirler. Machu hakkında da ne biliyoruz? Nasıl bir cehennemden çıktığını bilen kim? Ne gibi ihtirasların onu kışkırttığını ancak Tanrı bilir. Hedefi, amacı nedir? Niyetinin ne olduğunu sana söyler mi hiç? Onun ağzından tek lâf alamayacaksın. Biz onunla değil, o bizimle oynuyor.»

Sonunda Nikolai'nin aklını çeldim gibi geldi bana. Derin, duygulu bir iç çekti. Ne pis bir işti bu bizim yaptığımız.

«Bunları öldürebileceğimizi sanıyor musun Volodia? Ya ikisi de suçsuzsa?»

«Şimdi öldüremeyiz Nikolai. Senin gibi benim de kuşkularım var.»

«Bana kanıt gerekli. Kanıt olmadan da bu iş olmaz. Başkalarının arasında da yaşadılar değil mi? Peki öyleyse Volodia. Zlin'e gidecek ve onlar hakkında bir şeyler öğreneceksin. Senin gitmeni istememin başka nedenleri de var.»

Bundan daha çok sevinemezdim. Sevincimin çok belirgin olmasını da istemiyordum. Sonra Nikolai, elimdeki silâha böylesine inatla sarılmamın Zlin'e gidip Martha'yı görmek istememden ileri geldiğini sanırdı. Kubis'in evindeki geceden sonra onu bir daha görmemiştim. Aradan epey de zaman geçmişti? Acaba Martha Plostina'dan kaçmak mı istiyordu? Yoksa bunun altında başka bir şey mi vardı?

Aman, Nikolai ne düşünürse düşünsün. Lânet olsun be, eninde sonunda ben de insanım!

Beni ne zaman Zlin'e göndermeyi düşünüyordu acaba? Bugün mü? Ne olur bugün gönderse!

«Ne zaman gidiyorum?»

«Öbür gün. Yarın harekete hazır olmalıyız. Plostina'dan ayrılıyoruz.»

«Ya çok geç kalırsak Nikolai? Bu süre içinde çok şeyler olabilir.»

«Seni orospu çocuğu, dedi gülerek. Tassalanma. Elimde olsa hemen gönderirdim.»

«Peki peki,» dedim. Şaşkınlığımı gizlemeye çalışarak. Bu arada da, senden bu kadar hoşlanmasaydım keşke, diye düşünüyordum. Birbirimizi nasıl da iyi tanıyoruz. Sanki candan yapılmışız gibi, ben onun içini görürüm, o da benim içimde nelerin olup bittiğini anlar.

«Fred bu ikisine bakar. Kimse bir dakika bile gözünü bunların üstünden ayırmamalı.»

İki gün sonra Zlin'e gitmedim, gitmem artık gerekli değildi. Martha'ya gelince... Ona duyduğum istek de bilincimin derinliklerinde bir yere gömülmüştü.

Eliska'yı kızdırmaya çalışarak, «Yarın dedikodu bölümüne gönderilmeyi isteyeceğim.» dedim.

Omuz silktili. Onu ilgilendirir mi? Hiç bile. Ne istersem yaparım, onun gözünde hepsi bir. Üstelik işi daha kolaylaşacak. Benim için şimdiye kadar bir sürü şeye katlanmadı mı? Bütün hastalar benim gibi olsalar, doktorlarla hastabakıcılar soluğu akıl hastanesinde alırlardı. Aramızda her şey bitti. Her şey sona erdi, amin. Neyse ki bitecek hiç bir şey başlama-mıştı aramızda. Yine de bitti işte...

Bütün bunları dış görünüşünden çıkarıyordum. Odamı düzeltir, telâşla oradan oraya gidip gelirken üstünde garip bir terslik, bir vahşilik vardı. Ufak burnu öfkeyle havaya kalkmış, iri mavi gözleri kızgınlıkla parıldarken çok cici oluyordu. Bana bakmaktan kaçınıyordu. Attığı her adımda beni tahrik ediyor, bir kaç parça eşyanın tozunu almak için yaptığı en ufak harekette bile beni azarlıyordu. Bu davranışlarıyla sanki bana şöyle diyordu:

«Dur sen, gidi sersem, bana bak da gör nasıl olduğumu.»

Eliska; temiz, toy, güzel, tecrübeli, becerikli hastabakıcı. Hastaneye yapışan tüm pisliklerin etkileyemediği Doktor Brazda'nın us-

ta yardımcısı. Hastane onu bozmamış. İnsanların zayıflıkları, çaresizlikleri, bol bol gördüğü küflenmiş, pis iç dünyalarından ötürü nefret duymayı öğretmiş, yeryüzünde onun gibi bir çok kız, hatta daha da güzelleri olmalı. Biliyorum, ondan daha da çekicileri vardır ama hepsi çok, çok uzaklarda. Benim terkedilmiş hastane yatağımdan uzakta. Oysa Eliska'yı hergün görüyorum.

Bana öyle geliyor ki, burada, daha uzun süre kalacağım. Bu hastane bir tuzak. İster istemez çevrenizdeki kişilerle geçinmek, onları oldukları gibi kabul etmek zorundasınız. Sanırım her erkek bu yaradılıştadır. Çekici bir kız karşısında hiç bir zaman kayıtsız kalamaz. Üstelik o kız hareketsiz ve yalnız geçen berbat haftaların içinde **olursa**.

Ağzımdan çıkacak bir tek sözün yüzündeki o saldırgan ifadeyi silmeye yeteceğini, yanıma oturup bana gülümseyeceğini çok iyi biliyorum.

İki kişinin karşılıklı çekiciliği, diye düşünüyorum tombul tombul. Ezelî, açıklanamayan bir sırdır bu. Benim durumumda Eliska ya tutulmak şaşırtıcı olmamalı. Ama o neden bana âşık olsun? Benim gibi hastane yatağına bağlanmamış, her günün bir bölümünü dışarıda sağlıklı ve açıkgöz kişilerin arasında geçiriyor. Dünyada, onu çekici bulmayacak tek erkek düşünemiyorum. Biri gerçekten onu severse elde etmek için her şeyi yapar, bundan eminim. Garip değil mi? Geçen bir kaç gün içinde, pek çok kere, onu düşünür, yanımda olmasını arzularken suçüstü yakaladım kendimi. Ama gelir gelmez de ona kötü davranıyor, hep kabalık ediyor, kızdırmak istiyorum.

«Zdenek bu günlerde neler yazıyor Elis-
ka?»

Toz almaya devam ederek sorumu duy-
mazlıktan geldi. Bu hoşuma gidiyordu. Öfkeli
kayıtsızlığını ne zamana kadar koruyacağını
merak ediyordum. Başka bir soru sormadan
bekledim.

Sonunda teslim oldu. Zdenek mektup yaz-
mamıştı ama, üç gün önce dönmüştü. Bu söz-
lerin zafer dolu bir ifadeyle söylenmesi gerekir-
di, tam tersi oldu.

«Güzel haber diye buna derler! Niye söy-
lemedin? Ha, öyle ya, aşk insanın damlardan
haykıracağı bir duygu değildir. Ne diye bana
söyleyecekmişsin?»

Ne diye söyleyecekti bana? Zdenek'le ara-
larında her şey bitmişti.

«Yok canım! Gerçekten mi?»

Gerçekten! Her şey bitmişti Hem ne öne-
mi vardı artık. Artık Zdenek'in ilgisini uyandı-
ran bir kız değildi. Almanya'da çok şıarmış-
tı. Zdenek de artık Eliska'ya bir şey demiyor-
du. Onun bildiği, tanıdığı Zdenek'den daha de-
ğişik bir insandı, çok değişmişti. Belki Zdenek
pek değişmemişti de, değişen kendisiydi. Zde-
nek, iki koca gün boyunca görünmemiş, sonra
yolda karşılaşmışlar, birbirlerine bir kaç söz
söylemişlerdi. Ama yürümeyecekti artık. Böy-
le bir şeyin sonu geldi mi, insan hemen anlar-
dı.

«Ne yapayım? Artık onu sevmiyorum. Dı-
şarıda çok uzun zaman kaldı. Nedeni bu, iki-
miz de birbirimize yabancılaştık. Çok raslanan
bir olay, değil mi? Hem aramızda büyük bir
sevgi de yoktu. Sadece korunma isteğinden ge-
len talihsiz bir şey, dayanılamıyacak tatsızlıkta

ve umutsuz. Hem sonra siz de savaş çağı aşkının savaştan sonra yürümediğini söylediniz.»

«Evet ama belki o buna başka gözle bakıyor? Belki üzülüyor?»

«O mu? Ona bir şey olmaz. Hiç bir şey için uykuları kaçacak türden insan değildir. Nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Almanya'ya gittiğinden beri ona bir şeyler oldu. Sanki eski Zdenek değil. Beni görmeye bile gelmedi. Herhalde gelip bir, (Merhaba, bunca zaman ne yaptın? Nasılsın?) demek ağır geldi.» Eliska bu işe fazla aldırıyor gibi geldi bana. Hattâ gelip «Merhaba. Bunca zaman ne yaptın? Nasılsın?» demediği için biraz da memnun galiba.

Karşımda durmuş bana bunları anlatırken çok çekiciydi, çekici ve fazlasiyle dişi. Şu Zdenek «Merhaba» demediği için ne aptalmış. Ben böyle şey yapar mıydım hiç? Eliska o kadar temiz ve saftı ki, bir erkek ondan eşsiz bir kadın yaratabilirdi. Önünde koca bir hayat, koskoca bir dünya vardı.

Her şey birden oluverdi, üstelik çok da görülmüş şekilde. Battaniyemi düzeltirken gözleri bacaklarıma takıldı.

«Bir işe yaramaz, sakatın tekinden başka bir şey değilim Eliska.»

Bunları niye söylediğimi de bilmiyordum. Kendime acındırmak için değil. Dayanamadığım tek şey insanın kendine acımasıdır.

«Hep böyle konuşuyorsun! Niye susmuyorsun?» Sesi sertti ama yüzünde çok yumuşak bir ifade vardı. Şimdiye kadar hiç bakmadığı gibi bakıyordu bana. Başım döndü, sersemledim.

«Hayır, Eliska, istemiyorum. Hastanede

değil. Bir zamanlar adamın biri, hastanenin işkence bahçesi olduğunu yazmış. Buradan çıkana kadar olmaz. İyi olayım, sonra.»

Başını salladı. Evet, hayatım, anlıyorum. Yalnız beni fazla bekletme. İmkânsız olduğunu biliyordum, olamaz, ikimiz de yok yere acı çekeriz. Ama şimdi de acı çektiğimize göre söyle şu senin bacaklarına da çabuk iyileşsinler.

Sağ bacağımı kaldırarak, «Bak, şimdiden bükebiliyorum,» dedim. «Benim için artık hiç bir şeyin önemi yok,» diye fısıldadı. «Hiç, ama hiç bir şeyin.»

Ben de garip bir sarhoşluk duyuyordum. Sanki dünya çevremde dönüyordu. Önce Eliska kendine geldi ve odadan dışarı fırladı, bir süre de görünmedi. Umduğum gibi kızarmamıştı. Her zamanki sakın Eliska'ydı ama bana, daha bir mutlu, daha bir neş'eli gibi geldi. Sanki tüm varlığını, mutluluk kaplamış gibi. Bana ciddî ciddî bakarak, «Mantıklı olmalısınız Volodia,» dedi. Sersem kız. Mantıklı ha? Sanki bu iş sağduyunun sonu değilmiş gibi. Yine de bir bakıma haklıydı. Kendimizi dizginlemeliydik, yoksa yakında pişmanlık duyacağımız pek çok neden ortaya çıkabilirdi. Kısa sürede de birbirimize düşman olurduk, hem de bütünlük.

«Sana Olga'dan söz ettim mi?»

Dikildi. Gövdesi korkudan kaskatı kesilmişti. Olga mı? Bu da nesiydi? İster istemez gülümsedim: Bakındı hele, şimdiden onun-
dum. Beni öz malı sayıyor, elinden alacak her hangi bir tehlike karşısında dikkat kesiliyordu. Gerçek söylenseydi aldırmazdım.

«Demek sen böylesin? Bir ad söyleyince

kedi gibi kabarıyorsun hemen. Olga, Nikolai'nin sevgilisiydi.»

Öğrenmek isteğiyle dolu, merak içinde bekliyordu.

«Ondan bahset bana. Ne olursun, bana ondan bahset.»

«Söylemek istemiyorum. Her şeyi berbat ettin.»

«Gerçekten iyi olacağım Volodia. Anlatacaksın değil mi?»

«Olur. Ama başka bir şey anlatacağım.»

KARAR GECEŚİ

Panzerjaust, bireyin tanka karşı savaşında kullanılan çok tehlikeli ve müthiş bir silâhtır. En güçlü zırh tabakasını bile deler, bir kere tankın içine girdi mi patlar sadece.

Sinyal no . 9/1944

O gece, bölüğümüz kurulalı beri en işe yarar baltalama hareketlerinden birini yaptık. Üstelik çok da istekliydik. Daha önce Nikolai tarafından hazırlanmış olan bu harekâтта hepimiz ayrı ayrı görev aldık. Beş kişilik ufak gruplara ayrılarak her yöne dağıldık, elli kilometrelik bir çevre içinde bulunan elektrik ve telefon tesislerini tahrip ettik. Telgraf direklerini yıktık, kilometrelerce uzunluktaki telleri kestik, binlerce izolatörü kırdık. Bunlar tek tek yeterliydi, çünkü o sıra hiç birini tekrar yerine koymanın imkânı yoktu.

O gece Peter, Vlara nehri üstündeki bir köprüyü uçurdu. Bu arada da demir yollarını üç yerden büyük ölçüde hasara uğrattı.

Kızıl Lojzik bir yük trenini raydan çıkardı. Uzak yakın her yerde ışıklar kesildi, önümüzdeki bir kaç gün Vsetin'deki cephane fabrikası elektrik akımının kesilmesi nedeniyle

işleyemeyecek, bütün makineler duracak, Bohuslavice'de bir tek mermi bile yapılamayacaktı.

Genellikle pusu kurmayı tercih ediyorduk. Almanları vurmak her partizanın isteği ve amacıydı. Fakat Alman askerî kuruluşlarına o geceki kadar güçlü bir darbe indirmemiştik.

Şehirler ve köyler karanlıkta kalmış, ulaşım ve sanayi durmuştu. Her adımda karışıklıklar çıkıyordu. En önemlisi de eylemimiz var olduğumuzu insanlara, kurduğumuz bütün pusulardan daha fazla duyurmuş, güçlü olduğumuzu anlatmıştı. Sayımızın çokluğunu cesaretsiz ve çaresiz olmadığımızı göstermişti..

Bir Alman müfrezesine saldırdığımızda, olaya tanıklık edecek hiç kimse olmuyordu çevrede. Almanlar ölülerini kaldırıyor, kıyımın bütün izlerini ortadan siliyorlardı. Gerçek olan, her yanda Almanların verdikleri kayıplardan söz edileceği, bunların birkaç kat büyütülerek anlatılacağıydı. Yine de hiç biri büyük bir önem taşımayacaktı. Olay meydana geldiği sıra çevrede kimse yoktu. Olayın önemini kavrayabilecek hiç bir tanığa raslanmıyordu. Şimdi durum değişti. Çaresiz olmadığımızın, hünerliliğimizin kanıtları ortadaydı. Geniş bir alan içinde Almanlara hayatı zehir etmiştik. Eğer hâlâ ellerinde kalmışsa, herkes geceleri mumlarını yakacak, bu mumların ışığında şunları söyleyeceklerdi :

«Bakın, partizanlar yine neler yapmış.»

Sabaha karşı Plostina'ya döndük. Geceki işimizin başarılı sonuçlanmasından çok memnun, yorgun, aynı zamanda da moralimiz yükseldi.

Olayla ilgili raporlar geldikçe Nikolai da-

ha da seviniyordu. Harekâtımız mutlak bir başarıya ulaşmış, çocuklar hiç bir yerde direnmeyle karşılaşmamışlardı.

Almanlara beklemedikleri bir baskın verilmiş, karşı koyacak halleri olmamıştı. Aynı anda bu kadar çok yere birden baskın verilmesi onlara imkânsız gelmişti herhalde. Hiç kuşkusuz, verdiğimiz gerçek zararı anlamak bir kaç günlerine mal olacaktı. Daha kısa sürede öğrenmelerine imkân yoktu. Kendi telefon şebekeleri vardı ve biz buna büyük bir darbe indirmiştik. Çünkü savaşın bu bölümünde, askerî yönden her şeyin büyük önemi vardı.

Çocuklar başlarından geçenleri anlatarak gecenin heyecanlarını yeniden yaşıyorlardı. Taras'ın beş kişilik grubu bir hendeğin içine yatıp bir saat kadar sonu gelmez bir Alman taburunun top, kamyon ve at arabalarıyla geçmesini beklemişti. Son araç da geçtikten sonra Taras, ateş emri vermiş, bir kaç el ateş ettikten sonra ormanın içine çekilmişlerdi. Neye uğradıklarını şaşırان Almanlar, rasgele, görünürdeki her şeye ateş ederken bizim çocuklar olay yerinden kilometrelerce ötedeydiler. Uzaktan bile, Alman makineliilerinin uluması duyuluyordu. Bazı arkadaşlar da havan sesi duyduklarına yemin ediyorlardı.

Ladik, yanında üç kişiyle geldi. Plostina'ya dönerken, yerden bitercesine ortaya çıkmış, bize katılmak istediklerini söylemişlerdi. Her zamanki gibi, herifleri sıkı bir sorgudan geçirip gerçeği söylediklerine emin olunca ellerine silâhları verdik.

Önümüzde çok heyecanlı bir gün vardı.

Bir sürü konuşma yapılacak, herkes arkadaşlarından üstün olduğunu göstermeye çalışa-

cak, neler yaptığını söz ve hareketlerle anlatacak, başarımızın önemi enine boyuna tartışılacak, bu arada da bir çok abartma olacaktı. Bunlar, bütün bir günü hoşça geçirmemize yardım edecek, sonraki gün de yeni olaylar, yeni heyecanlar getirecekti. Bizim yaşantımız böyleydi. Bir günlük dinlenmeden sonra iki gün sürecek harekât başlardı. İki günlük gerginlik, tehlike, uzun yürüyüş ve kısa çarpışmalardan sonra geri çekilir, çabucak üssümüze dönerdik. Hepsinin üstünde de, her zaman, içimizdeki büyük korkuyla yaşırdık.

Nikolai mutluydu. Birliğin moralinin yüksek oluşundan, savaş ruhu ve canlılığımızdan ötürü pek memnundu. Beş kişilik gruplar birbiri ardından kampa dönüyorlardı. Hepsini oldukça gürültülü karşıladığımız halde bu yüzden kimseyi yumruklamak Nikolai'nin aklına gelmiyordu. Fred'in verdiği habere göre şüpheli iki işi çok iyi davranmış, telgraf direklerini büyük bir ustalıkla yıkmışlardı.

Haklarında vardığım yargı belki de yanlıştı, korkularım yersizdi, diye düşünüyordum isteksizce. Şimdi hakkımızda yeteri kadar şey biliyorlardı. Gece kolayca kaçabilirlerdi. Bu durumda Plostina'ya dönmeleri de gereksizdi.

Nikolai beni çağırdı :

«Benimle Olga'ya kadar gel. Bir bildiri hazırlamamız gerek.»

Bildiri ha! Niye bu işe bir son vermiyordu? Şimdiye kadar kaç bildiri biriktirmiştım. Belki yirmi, belki de otuz. Bildirilerin ne gereği vardı? Almanların üstünde etkili olmuyorlardı ki. Boşa harcanmış bir güçtü bu. İçlerinde, çarpışmaya son vermeleri, silâhlarını atma-

ları ve dağda saklanmaları için çağrıda bulunmaları vardı.

Bu bildiriler neye yarıyordu? Almanları, savaşı uzatmanın mantıksızlığına, savaşı kaybettiklerine inandırmanın faydası neydi? Alman askerî harekâtına katılarak kesin yenilgiyi ertelediklerini, böyle yapmakla kendilerine ve ailelerine felâket getirdiklerini, devam eden çarpışmaların daha çok sayıda Alman köylerinin, kasabalarının yıkılmasına yol açtığını, savaşın bitmek üzere olduğunu söylemenin gereği var mıydı? Dikkat etmedikleri sürece bütün bunları neden yapmalı? Onlar ancak zorla kabul ettirilen görüşleri benimserler.

«Hadi, hadi Volodia. Öyle kötü kötü bakma. Bu kez bir Çek bildirisi yazacaksın» Neden-se bu bildiriye yazmayı canım çekmiyordu. Gün alışlagelmiş yağmurlu nisanın tersine öylesine parlak ve güneşliydi ki.

Gece görevinden dönen çocukları görmek içimi sakin, büyük bir sevinçle doldurdu. Plostina hiç böylesine bir arı kovarı ya da karınca yuvasına benzememişti. Herkes hareket halindeydi. her yanda gidiş - geliş ve gürültü vardı.

Savaşa rağmen durmadan tetikte beklemenin yorgunluğuna rağmen yaşamının güzel olduğu, insanın varolduğunu gerçekten hissettiği, yaşadığı, her anın tadına vardığı ender günlerden biriydi.

Her şeye boş verip Nikolai'yle birlikte yola düzüldüm. Canım, uzun süredir görmediğim Olga'yla tartışmak istiyordu. Onu kızdırmak, öfkeyle patlamasını görmek istiyordum. Olga'yı kızdırmak zor bir şey de değildi. Sovyet traktörleriyle dalga geçmek ya da Rus şairi Puşkin'in Çek ozanı Nezval'le kıyaslanmıya-

cak kadar kötü şeyler yazdığını söylemek yeterliydi. Ayrıca ben ömrümde bir tek Sovyet traktörü de görmüş değilim. Olga şüphesiz ol-
taya gelecek, gözleri öfkeyle koyulaşacak. Ken-
dini kaybederek, bana bağırmaya başlayacak,
artık iflâh olmaz bir kentsoylu, züppe ve bu-
dala olduğumu söyleyecekti. Nikolai böyle du-
rumlarda kenarda durup olan biteni seyret-
menin tersine, yangına körükle gider, Olga'yı
daha fazla kızdırırdı.

Kahkahalar arasında kışkırtırdı Olga'yı.

«Hadi Olga, kayırma bu aydın eskisini.

«Benzet şu, hani ne diyordum canım, ha,
kentsoyluyu...»

Böylece, bu kez Almanca değil de Çekçe
bir bildiri yazdım. Herkesin anlaması için çok
basit deyimlerle yazılması gerekti. Şuna benzer
bir cümleyle başlayacaktı: «Saat yaklaşıyor...»
Bütün sınır boyunda oturanlara yapılan bir
çağrı, Almanların tepelere ve dağ geçitlerine
yerleşmelerini, Alman ikmal ve tahliye birlik-
lerini durdurmak ya da hareketlerini önlemek,
demir yollarını uçurmak, cephane fabrikala-
rında çalışmamak, düşmanın sığır ve gıda
maddesi taleplerini iletmesine engel olmak
amacını güdüyordu. Özellikle silâhlı direnişe
hazırlanmak için yapılan bir çağrıydı. Sınırdaki
dağlar büyük bir cephanelik gibiydi. Silâh
sağlanacaktı. Sırası geldiğinde, özgürlüğüne
bağlı olanlar birer silâh alabileceklerdi.

Çağrı, Almanların koydukları sıkı yöneti-
me bizim verdiğimiz bir cevaptı. Aynı zamanda
Nikolai'nin bana geçmişte anlattığı, gerçekleş-
mesini çok istediği bir düşün gerçekleşmesiy-
di.

«Köyleri silâhlandıracağız Volodia. Şehir-

lerde de ufak, fakat çok iyi eğitilmiş komando grupları kuracağız. Slovakya'daki cephe yer değiştirir değiştirmez, burada, Alman gerileğinde ikinci bir cephe kurmamız gerekli. Almanlar iki ateş arasında kalmalılar. Geçitlere ayak basmalarını önlememiz gerek. Bunu yapamazsak savaş daha haftalar boyunca sürüp gider. Almanların yapmak istedikleri şey, ülkenizi son kaleleri haline getirmektir, başka şey değil..

Nikolai'nin abartma huyu yoktu. Dağlar gerçekten çok geniş bir cephanelik haline gelmişti. Son bir kaç ay içinde binlerce tüfek, düzinelerle makineli tüfek, havan topları, binlerce el bombası ve bomba, tank savar mayınları, âdi mayınlar, büyük ölçüde de cephane biriktirmiş, bunları bütün bölgeye özenle dağıtmıştık.

Macarları bu denli yılmadan avlamak isteyişimizin bir nedeni de silâh biriktirmek içindi. Ne zaman ortaya çıksalar hemen paçaları sıvar, hazırlanan saldırgan bir birlik harekete geçerdi. Aramızda centilmen anlaşması vardı. Onlar bize karşı koymazlar, biz de onlara bir zarar vermezdik. Biz yirmi ya da otuz kişi olduğumuz halde bir Macar birliğini rahatlıkla pusuya düşürür, genellikle de kimsenin burnunu kanatmadan dâvayı kazanırdık. Silâh larmı aldığımızdan ötürü mutlu, bir daha da sınıra gönderilmeyeceklerinden emin olurlardı. Nasılsa onlara verilecek fazladan silâh yoktu. Bir keresinde bir topçu bataryasına saldırarak yepyeni yirmi top ele geçirdik. Hepsini parçaladık, cephaneliği de havaya uçurduk, yanımıza yalnız otomatik küçük uçaksavar

toplarından üçünü aldık. O sıra bunların, partizan tugayı karargâhının savunmasında kullanıldığını sanıyorum.

Daha sonra ele geçirdiğimiz silâhları doğrudan doğruya köylerde saklamaya başladık. Mart ayının sonlarında Nikolai, yakınlardaki köylere giderek adam topladı, bizimle birlikte harekâta katılmalarını sağladı. Geceleri bizimle geliyor, gündüzleri de ya çiftliklerinde çalışıyor, ya da otobüsle çalıştıkları cephane fabrikalarına gitmek üzere yola çıkıyorlardı.

Dışarısı günlük güneşlikti, harekâttan dönenler geldikçe devamlı konuşma ve bir sürü sesin uğultusu duyuluyordu. Şimdi Grisha'nın grubu gelmişti. Artık Peter'in müfrezesindeki bir kaç gruptan başka herkes tamamı. Ama Peter'in görünmeyişi, bizi telâşlandırmıyordu. En uzak bölgeye gönderilmişti nasılsa.

Olga Mackus'larda oturuyordu. Bir zamanlar Martha'nın Plostina'da saklandığı sıra kaldığı odada. Bu Rus kızının görevi, Plostina ile karargâh arasında habercilikti. Karargâhın varlığını da daha yeni keşfetmiştim. Beskydy dağlarında, Moravya - Slovakya sınırında, daha bir çok yerlerde partizan grupları olduğunu biliyorduk ama ortalığa yayılmış bu grupların bir tek amaç için, ortak bir komutanlık tarafından yönetilip oldukça geniş bir tugay meydana getirdiklerinden haberimiz yoktu.

O sıra tugayın merkezinin Plostina'dan pek de uzak olmayan küçük bir köyde kurulduğunu, başlıca görevimizin de komuta merkezini savunmak olduğunu nereden bilebilirdik? Bu konulardaki bilgisizliğimiz mükemmel örgütlenmemizle doğrudan orantılıydı. Görme ve işitme yeteneğimle öğrenmeme rağmen, uzun

haftalar boyunca bu konularda hepten karanlıkta kaldım.

Dışarıdaki güzel hava beni çektikçe elimdeki bildiriye aklımı vermek o denli güç oluyordu. Yazıda en ufak bir ilerleme yoktu.

Yanımda Nkiolai, her şeye boş veriyordu, bu arada çizmelerini çıkardığını görmek beni gerçekten şaşırttı. Son zamanlarda üstüne bir umursamazlık çökmüştü. Oturduğu yerde siyah bir attan söz eden eski bir kazak şarkısı mırıldanırken Olga da ocağın yanında, bir leğen içinde don yıkıyordu. Yıkandıktan sonra ışığa tutarak esefle inceledi. Bir delik, bir tane daha, ah ah, Allah belâsını versin bu hayatın...

Avutmaya çalıştım :

«Boş ver Olina. Savaş bittikten sonra seni Prag'da giyecek satan büyük bir mağazaya götürür, bir düzine rengârenk don, bir sürü çorap ve yığınla hâtıra eşyası alırım.»

«Esas sorun bunu yapman gerekip gerekmediğidir, dedi Nikolai. Bu gibi şeyler sadece burjuva kızları içindir.»

Bir dakika önce keyifle gülümseyen Olga şimdi avutulamaz haldeydi. Yine de kendi kendine bir çıkar yol buldu :

«Nedenmiş o? Niye, sosyalist bir kadın da iyi giyimli gezemez mi?»

Nikolai kahkahalarla sordu :

«Pabuçlardan ne haber Volodia? Pabuçları unuttun galiba. Pabuç olmayınca don neye yarar?

«Tabii Olina, sana öyle bir çift pabuç alacağım ki, Moskova'da böylesi görülmemiştir.»

Bu söz onu gene kızdırdı. Bize sırtını döndü. Yeni giysilerin ve pabuçların getirdiği se-

vinç havaya uçmuştu. Arka bahçede su dolu kovayı boşalttığını duyduk.

Çekçeye uygun düştüğünden ona Olina di-yordum. Önceleri bundan pek hoşlanmadı, kendisine böyle dememi istemedi ama, sonra alış-tı, artık hep bu adla çağırmamda diretiyordu. Plostina'da oturmasına rağmen onu seyrek gö-rürdük. Nikolai, sıkı disiplinini başkalarına ol-duğu gibi kendisine de uygulardı. Çevresindeki çocuklar için hayatın ne denli zor olduğunu anlıyordu. Kendisi hakkında «İşi iş, birliğin komutanı, yanına kız da alır, karı da,» demele-rini istemiyordu. Olga'nın Mackus'da ufak bir odası olmasına rağmen Nikolai oraya pek sık uğramazdı.

Plostina'ya geldiğimin ancak on beşinci günü Olga'yı görmek fırsatını bulmuştum. Hem oradaydı hem de değil. Bazı çocukların onu hiç görmediklerinden emindim.

Olga, Smolensk'de mühendislik öğrenimi görmüştü. Almanlar, Rusya'dan Nazi Almanyası-na işçi dolu sığır kamyonları gönderdikleri zaman Olga da evinden alınıp düşman için çalışmak zorunda bırakılan binlerce kişiden bi-riydi. Bir lokantada çalışmış, oradan kaçmış, sonra da Almanyayı karış karış dolaşıp, bu sı-nırda partizanlarla birleşmişti. O sıra burada altı kişiydiler. Hepsi Rustu, paraşütle indiril-mişlerdi.

Güzel, biçimli, güçlü kuvvetli, kedi gibi çe-vik, koyu renk saçlı, ateşli ve kömür gözlüydü. Yeşil bir «Rubaşka», koyu mavi bir etek, yu-muşak deriden çizmeler giyerdi. Çocuklar ka-dar toy, aynı zamanda da çok akıllı, bilgili bir kızdı. Tartışamayacağı konu yok gibiydi. Mü-zik ve kitap üzerinde tartışabildiği için benden

hoşlanırdı. Onun gibi biri için tartışma sözcüğünü kullanmak yanlış oluyor. Kavga ve münakaşa demek daha doğru.

«Sen ne dersin Volodia? Bir kıza biraz boya yakışmaz mı?»

Nikolai'yle aralarında bir türlü çözümlememiş bir konuydu bu. Ne zaman onlarla bir araya gelsem hemen ortaya atılırdı.

«Pek tabii. Bir erkek sevgilisinin kendine iyi bakmasını, kendisi için giyinmesini, süslenmesini ister.» Kömür renkli bakışlarını Nikolai'nin üstüne diken Olga:

«Bak görüyor musun?» dedi.

Volodia da öyle diyorsa doğru olması gerekir. Bazen kurtarılması imkânsız bir kentsoylu haline girmesine rağmen... Ama bazen bitli baklanın bile kör alıcısı bulunur.

Nikolai, bir şey söylemeden gülümsemeye devam ediyor. Bu arada da, Kazakların stepte Türklerin pususuna düşüp teker teker kılıçtan geçirildiği, ölürken gözlerini kapayacak kimse-leri olmadığı haberini siyah bir atla Zaporozhe'ye ulaştıran yaşlı Kazağın türküsünü mırıldanıyordu.

Bildiri pek ağır gidiyordu. Çevremizdeki her şey hızla yaklaşan barış günlerini hatırlatmaktaydı bize. Skorzeny mi? Çok kötümser ve şüpheli bir insan olmama rağmen, ben bile Skorzeny'nin bir korkuluk olduğuna, hakkın-da söylenenlerin Almanlar tarafından duyulmasından sonra bizi korkutmak için gönderildiği umudunu beslemeye başlıyordum.

Dışarıdaki gürültü çok arttığından Nikolai nin gülüşü silindi ve yerini hoşnutsuzluk belirten bir kaş çatış aldı. Peter, on beş adamıyla birlikte dönmüştü. Yaptıklarını birbirlerine

anlatıyorlardı. Güpegündüz bir SS bölümüne saldırmışlardı. Bir avuç ödle Wehrmacht çaylağına değil, SS lerin ta kendilerine. Hepsini kaçırmışlar, geriye de altı tane tertemiz tıkr tıkr işleyen otomatikle bir kaç panzerfaust getirmişlerdi.

Peter, fırtına gibi odaya girdi. Piyangodan büyük ikramiye kazanmış gibi memnundu. Yılık yıllık gülüyordu.

Panzerfaust'u Nikolai'nin burnuna sokarken : «Bak ne aldık.» dedi.

Ne ben ne de Nikolai, bu kadar heyecanlanmanın nedenini anlayamamıştık. Bu silâhlardan bizde fazlasıyla vardı, hepsine de gereken saygıyı gösteriyorduk. Peter ve Kızıl Lojzik de bunlarla lokomotifleri parçalardı.

Acaba Peter neden bu dalgayı burnumuzun dibinde böyle sallıyordu?

Silâh konusu gelip çattı mı, Peter uzman kesilirdi Eline yeni bir oyuncak almış çocuk gibiydi. Neye el atsa önce söker, sonra parçaları tekrar yerli yerine takardı. Bir silâhın nasıl kullanılacağını da hemen keşfederdi.

Bu özelliği, bir çok kez ona gangster gözüyle bakmama yol açmıştı. Evet, ortada bir savaş vardı, gerçektir bu. Silâh kullanmayı bilmek zorundaydık ama bu konuda öyle hevesli olmak da gereksizdi.

Benim için, insan elinde silâh her zaman korkunç, müthiş, kan dondurucu bir görüntü olmuştu; hep öyle kalacaktı.

Peter, silâh hakkında bilgi veriyordu:

«Bu yeni bir model. Sigortası bile var.»

Heyecandan kabına sığamıyor, simsiyah Sırp gözleri esmer yüzünde pırıl pırıl parlıyordu.

Nikolai de bu süre içinde silâhla ilgilenmişti. Belki işe yarardı. Yepyeni ateşleme yöntemi, çocukların silâha karşı duydukları korku ve güvensizliği ortadan kaldırırdı. Elektrik sigortası olan bir silâh. Bunu Almanlara vermek gerekir, onlar bir iki şey biliyorlar. Ne yetenek ve hüner kaybı bu! Nikolai iğrenç görünüşlü silâhı kalçasına yaslayarak :

«Çevir bakalım Volodia,» dedi.

Nasıl kullanılacağını okudum. Namlunun altındaki kapağı açın, emniyet telini çekin, arpacığı kaldırın...

«Buraya bakın,» diye bağırdı yine Peter. İki değişik görüntü veriyor. İki görüntü.»

Arpacığı kaldırın da, silâha hâkim olmak kolaylaşsın.

Peter daha iyi görebilmek için öne doğru eğildi. Tetik çekilince...

«Ulu Tanrım! Nikolai!»

Patlama beni duvara doğru savurdu. «Masanın altına gir! Masanın altına gir!» demek için bile pek az vaktim vardı. Sonra kendimi kaybettim. Masanın altında ne kadar yattığımı bilmiyorum ama kendime geldiğimde oda alevler içindeydi. Uzaklardan birinin isterik, iç parçalayıcı ağlamasını duyabiliyordum. Sersemlemiştim. Başım dönüyor, dumanın keskin kokusu boğazımı ve burun deliklerimi yakıyordu. Sıcak dayanılmaz ölçüdeydi. Bir kulağım sağır olmuştu sanki. Patlamadan, sıcak ve alevlerden hâlâ yarı sersem bir halde sürünerek masanın altından çıktım.

İçimden bir ses devamlı olarak beni kışkırtıyordu. Dışarı çık, çık dışarı, yoksa diri diri yanacaksın. Duman girmesin diye gözlerimi kapadım, sonra da emekleyerek yerde sürün-

meye başladım. Birden elim canlı bir ete değdi. Bu ya Peter, ya da Nikolai'ydi.

Güçlkle gözlerimi açtım, bunun Nikolai olduğunu gördüm.

Hafiften küfrediyordu :

«YOB TVOYU MAHT! YOB TVOYU MAHT.» Ayağa kaldırmak, ellerimi koltuk altlarından geçirmek üzereydim, birden elinde bir tabanca olduğunu, bunu şakağına dayayacağını farkettilim. İçimden bir ses, durmadan «Bunu dışarı çıkar. Diri diri yanmasına göz yumma.» diyordu. Tabancayı görünce üstüne atladım, titreyen ellerimle de kolunu yakaladım. «Aptal» diye bağıırıyordum.

Kafam büyük bir hızla çalışıyordu. Düşünüyordum. Nikolai çok disiplinli bir insandı. Böyle bir durumda, karşısında kim olursa olsun bağışlamazdı. Köpek gibi vururdu onu. Kendine karşı da aynı ölçüde sertti.

Kendi kendini cezalandırmak istiyor. Ama çok saçma bir şey, bunu yapmasını önlemeliyim.

Bu nedenle üstüne çullananarak tabancayı tutan elini yana çektilim. Hayvanî, korkunç bir çığlık attı.

Bacaklarının bulunması gereken yerde yumuşak, yapış yapış bir küme duruyordu. Sağ bacağıının tümü kopmuştu. Sağ bacağıyla birlikte erkeklik organları da yok olmuştu.

Küfrederek homurdandım:

«Gidi ödlele seni, hadi öyleyse vur kendini. Ne duruyorsun? Böylesi senin için daha iyi. Artık iflâh olmazsın. Kimse sana yardım edemez.»

Bugün inanılmaz geliyor ama bir kez daha tabancayı başına götürecele gücü kendinde bul-

du, bir kez daha küfrettikten sonra tetiği çekti. Dışarı süzıldüm. Kulübenin önünde dehşetten donmuş bir grup partizan, köylü, kadın, erkek, çocuk duruyordu. Ev yanıyor, Peter dışarıda gözlerini yıkıyordu. Hepsi bir hortlağa bakar gibi bakıyorlardı ona. Sanki başka dünyadan gelmiş bir yaratıktım.

«Bitti, kendini vurdu,» dedim.

İnsanın kanını donduran bir çığlık duy-dum, sonra yerden silâhlı, hayalet gibi bir şey kalktı. Olga'ydı bu. Elbiseleri paçavraya dönmüş, elleri, kolları, bacakları yanmış, yüzü gözü is ve duman içinde kalmıştı.

«Yalan! Yalan! Ah, hayır, hayır! Nikolai, Kolya, Kolyuşka! Sevgilim benim. Bırakın beni. İçeri girmek istiyorum.»

Ancak üç kişi, alevlerin içine atlamasını önleyebildi.

Çığlıkları, diğerlerinin şaşkınlıktan donmuş hareketsizliğini giderdi. Bu kadar insan, binanın yanmakta olduğunu ancak anlayabil-di. Hepsi bir yöne dağıldı. Bir kaç saniye sonra da ellerinde su dolu tenekelerle döndüler. Bazıları bunlarla evin içine daldılar, arada dışarı çıkarak tenekeleri yeniden doldurmak için koşuyordu.

Grisha, Nikolai'den arta kalanları kulübe-den çıkarırken diğerleri de Olga'yı uzaklaştırdılar.

Nikolai'nin üç parçaya ayrılan gövdesini çadır bezleriyle örttük. Aynı anda bütün partizanlar bu sert görünüşlü savaş çocukları, dindarlık belirtisi sayılabilecek bir hareketle başlarından şapkalarını ve keplerini çıkardılar. Ölüm, soğuk ellerini üstümüze uzatmıştı, ölüm

Plostina'yı ziyaret etmişti, Nikolai ölmüştü, Nikolai ölmüştü.

Şimdi ne olacaktı? Onsuz ne yapacaktık? Biri şimdiden, ormanın kıyısında bir mezar kazıyordu. Nikolai'den arta kalan parçaları çadır beziyle birlikte çukura indirdik. Tam o sıra Olga koşarak yanımıza geldi, çukura atladı. Hıçkırıklara boğularak: «Onu bir kez daha görmeliyim. Bir kez daha» diye yalvarıyordu.

Nikolai'yi Plostina toprağıyla örttükten sonra, mezarın üstünde bir el ateş ettik. Köylüler bir araya toplanmış, dehşet içinde bir grup meydana getirmiş, sessiz, konuşmadan duruyorlardı. Gözlerinde güvensizlik ve korku okunuyordu. Şimdi ne olacaktı? Arkadan gelecek olay neydi?

Çiçek bozuğu Grisha çağrıda bulundu :

«Bir partizan konseyi kuralım.»

Kulübenin kömürleşen yıkıntısı arasında, son alevler hâlâ titreşiyordu. Biz, üstümüze çöken felâketin büyüklüğünü anlayacak zaman bulamamıştık. Köylü kadınlar, eşsiz, çok sevilen bir erkeğin ölümünden duydukları yasa gömülmüş ağlıyorlardı. Olga, mezarının başında, tırnaklarını hâlâ toprağa geçiriyordu. Biz de kendimize yeni bir baş seçmek üzereydik.

Partizan yasası ve hayatın ta kendisi bize, yapılacak tek şeyin bu olduğunu gösteriyordu.

«Grisha» dedi Alex elini kaldırarak.

Onun sesi Ladik'te yankıladı: «Grisha.»

Ben de oymu Grisha'ya verdim. Aynı zamanda da düşünüyordum, Peter'in sesi bana biraz kararsız geldi: «Grisha!»

«Grisha!» dedi Fred de.

Fred, Fred, Fred! Bu ad beynimde tekrarlanıyordu. Neydi? Fred'le ilgili bir şeyler var-

dı bilincimin altında ama, neydi? Tanrı aşkına, neydi yahu?

«Fred!» diye var gücümle bağırdım birden. Fred dimdik oldu, yüzü bembeyaz kesildi. Sanki gelecek bir yumruğa karşı kendini korumaya çalışıyormuş gibi, elini kaldırdı.

Kekeliyordu: «Anlıyor musun? Grisha, anlıyor musun, şey, kurul...»

Koşa koşa dışarı çıktı. Diğerleri, hiç bir şey anlamadan bana bakıyorlardı. Ne olmuştu? Yeterince belâ gelmemiş miydi başımıza?»

Bağırdım: «Şu iki kişi. Fred onların başında nöbet bekleyecekti. Grisha, o ikisi...»

Grisha hemen tehlike işaretini verdi. Yeni reisimizin ilk emirleriydi bunlar :

«Peter, nöbetçileri iki katına çıkar. Ormana devriyeler yolla. Bütün yollar kapatılsın.»

Daha sonra da, emirleri yerine getirmek üzere yola çıkan Sırp arkadaşımızın ardından yine bağırdı :

«Peter, kimsenin Plostina'yı terk etmesine izin yok. Emri dinlemeyenleri vur.»

Grisha'nın grubundaki çocuklardan biri, olaylar nedeniyle hissizleşmiş, korkudan ödü patlamış halde partizanlar arasından ayrıldı ve kendini göstermemeye çalışarak, büyük bir çeviklikle uzaklaşmaya başladı.

Grisha sert sert :

«Buraya gel Jordan, ne oluyor?» diye sordu.

Çocuk, korkuyla kekelemeye başladı :

«Şey, ben, ben, şey, sadece şey! Güm! Çocuk karnını tuttu. Grisha'nın otomatiğinden ince bir duman çıkıyordu. Çocuk yere yuvarlandı.

Grisha, yerde kıvranan çocuğa bağıırıyordu :

«Sana göstereceğim! Görevini bırakmak ne demekmiş, öğrenirsin! Şimdi benden iyi bir ders alacaksın!»

O an görünüşü çok korkunçtu, herkes gözüne çarpmamak için fırsat kolluyordu. İşler sarpa sarmaya başlamış, karışıklık ve moral çöküntüsü ortalığa iyice yerleşmişti. Grisha haklıydı. Yeni reisimiz olarak bunu yapmakta yerden göğe kadar haklıydı. Ama yeni görevine başlaması çok talihsiz bir ana rastlamıştı.

«Ulan, işkence çektireceğine öldürsene bari!»

Başımı arkaya çevirdim. Artık bakamıyordum.

Güm! Grisha'nın otomatiği bir kez daha patladı. Çocuğun gözlerindeki dehşet, acı ve ölüm korkusu silinerek yerine uçsuz bucaksız bir rahatlık yerleşti.

Grisha'nın belli belirsiz bir sesle şöyle mırıldandığını duydum :

«Bağışla beni Jarda. Böyle olması gerekiyordu.»

Bir araya toplanmış, taş kesilmiş bir halde olayı izleyen diğerlerine döndü :

«Sizlere ne oluyor? Hepiniz ormana! Hadi bakalım. Çabuk çabuk. Onları bulamazsak yandık.»

Ormanı karış karış aradık. Çalıların içinde bakılmadık yer bırakmadık. Köye giderek bütün bodrumlara ve tavan aralarına göz gezdirdik. Bu arada sığınaklara uğramayı da unutmadık. Bir yandan devriyeler, birer ikişer dönüyordu. Hiç bir şey bulamamışlardı. Ne yolda, ne de ormanda en ufak bir iz yoktu. Hiç

bir yerde kaçakların izine rastlanmamıştı.

Grisha bana emir verdi:

«Bu gece bir partizan mahkemesi toplayacaksınız.»

«Kimi yargılayacağız?»

«Fred'i. İçeri tıkın. Silâhını da elinden alın.»

Fred'i içeri tıkmanın ya da başına nöbetçi dikmenin hiç gereği yoktu. Bitikti nasılsa.

O gece ormanın derinliklerinde üç ateş yaktık. Peter bütün Plostina'nın çevresinde sıkı güvenlik tedbirleri aldırıldı.

Sonra, yalnız savcılıkla temsil edilen mahkeme başladı. Fred, yanan ateşlerden birinin yanında duruyordu. Başı öne eğikti. Çaresizliğini gösteren bir hali vardı. Onu çok sevdiğim için üzülüyor, mahkemenin nasıl sonuçlanması gerektiğini de iyi biliyordum. Yapabileceğim hiç bir şey yoktu.

Onun en yakın ve en iyi arkadaşı olan ben, herkesin önünde sanıkla yüz yüze, iddianameyi okumak zorundaydım.

Gereksiz, sözcüklere yer vermeyen kısa bir iddianameydi bu. Görevini ihmal etmişti. Casuslara bir şans tanımıştı, onlara Plostina'dan kaçma yolunu açmıştı. Onların kaçıışı, bizim için korkunç sonuçlar verebilirdi. Bölüğe kabul edildikleri zaman, Fred, bunlardan birine kefil de olmuştu üstelik. Bu, suçunu daha da ağırlaştırıyordu. Başka bir şey yapmamıştı ama, bu suçlar adamın idamdan da ağır bir cezaya çarptırılması için yeterliydi. Grisha Fred'e ciddî ciddî, sözcüklerin üstüne basarak:

«Söyleyecek bir şeyin var mı Fred?» dedi.

Fred, boynunu büktü :

«Hayır. Kurşuna dizin beni!»

Peter'in sesi nefretle titriyordu :

«Seni kurşuna mı dizelim? Bundan hoşlanacaksın değil mi? Ama biz seni asacağız, anladın mı? Hem de bu işi ben yapacağım. Bak, böyle işte!»

Peter, eliyle bu işi nasıl yapacağını gösteriyordu. Birden isyan ettim. Belki de bunun nedeni Sırp Peter'in devamlı kan dökme merakı, kaatil ruhu nefretle sık sık değişen suratındaki ifadeydi. Belki Fred'i nasıl asacağını gösteren o korkunç hareket beni etkilemişti. Sebep ne olursa olsun, ondan şiddetle nefret ettiğimi, ömrümün sonuna kadar da nefret etmeye devam edeceğimi anladım.

Söz hakkı istedim.

«Hepiniz biliyorsunuz, Fred benim arkadaşımdır. Belki de bu nedenle Grisha iddianameyi bana okuttu. Görevimi, elimden geldiği kadar iyi yapmaya çalıştım. Hiç kimse, benim, tek kelimeyle de olsa Fred'i korumaya çalıştığımı iddia edebilir mi?»

Seksen ses birden :

«Hayır» cevabını verdi.

«Onu hâlâ sevdiğim halde, paçayı kurtarmasına yardım etmedim. Hâlâ hepimiz ondan hoşlanıyoruz. Kendini savunmak için de hiç bir şey söylemek istemiyor. Ne yaptığının pekâlâ farkında. Fred, şimdiden, kendi kendisini mahkûm etmiştir. Görevini ihmal etmesi nedeniyle suçludur. Fred, kendini savunmak için hiç bir şey söylemek istemediğine göre, mahkeme kurulu bana izin verirse bu konuda bir kaç söz söylemek isterim.»

Kabul anlamına gelen bir takım mırıltılar

oldu. Yalnız Peter, ağzının içinde, «Yine yumuşadık,» diyordu.

«Nikolai'nin acı ölümü hepimizde bir şok etkisi yaptı,» diye devam ettim. Hangimiz, Nikolai'yi gömdüğümüz sıra bölüğün güvenliğini düşündüğünü iddia edebilir? Sonra Grisha genel kurulu toplantıya çağırdı. Fred de genel kurul üyelerindendir.»

Peter sözümü kesti :

«Üyelerindendi.»

«Halen üyesidir. Kimse onu üyelikten çıkarmadı. Ama bu şimdi konu dışı. Fred, o iki piçin başında nöbetini tutmakla görevli olduğu halde genel kurul toplantısına katıldı. Fred'in toplantıya katılması mı, yoksa katılmaması mı gerekirdi?»

Yakınında olan bir kaç kişi :

«Görev başından ayrılmaması gerekirdi,» diye mırıldandı.

«Toplantıya katılmalı, fakat ikisinin nöbeti de başkasına devretmeliydi» dedi Grisha.

Peter pis pis sırttı :

«Ama yapmadı işte.»

«Evet, kısmen doğru. Ama oy verirken bu gün meydana gelen olayları da göz önüne almanızı isterim sizden. Burada sadece Fred'inkini değil, kendi dikkatsizliğimizi de yargılıyoruz.»

Kimsenin, bundan başka söyleyecek şeyi kalmamıştı.

Grisha açıkladı :

«Herkes ayrı ayrı, birbiri arkasından oy versin. Komutanın oyu çift sayılır.»

Aşağı yukarı seksen kişiydik. Geri kalanlar nöbete gitmişlerdi. Hepimiz oylarımızı verdikten, oylar açıklandıktan sonra nöbet de-

ğıştirilecekti. Çocuklar, benim ve Grisha'nın önünde oturduğumuz ateşe yaklaşıyorlar, oy veriyorlardı. Biz de oyları kaydediyorduk.

«Ölüm!»

«Ölüm!»

«Ölüm!»

«Ölüm!»

Fred'in arkadaşlarından on yedisi şimdiden hayatını harcamışlardı. Bu tüyler ürpertici, müthiş sözcükle büyülenmişlerdi sanki. On yedi kişiden hiç biri büyüyü bozamamıştı. Acaba başka şey söylemeye cesaret eden olacak mıydı?

On sekizinci Dimitri, şimdi karşımızda, ateşin önünde duruyordu. Her bir yüzü ayrı ayrı tanımak istercesine yavaş yavaş çevresine baktıktan sonra, «Rütbe indirimi,» dedi.

Aferin sana iyi yürekli Kazak. Bülbülümüz. Dimitri çok güzel şarkılar bilir, işlerin en kötü gittiği sıralar moralimizi yükseltmeyi becerirdi. Hey gidi Dimitri hey. Hiç bir zaman, Fred'den fazla hoşlanmamıştı. Yaptıklarını devamlı eleştirirdi. Fred'in yaptığı bir şey onun gözünde hiç bir zaman doğru olmamıştı. Ah, Dimitri, Dimitruşka! Onu hiç ateş ederken görmemiştim. Tek Alman bile öldürmemişti. Kan akıtmaktan o kadar nefret ederdi ki bir Almanı bile öldüremeyeceğini anlamıştı.

Dimitri de bir zamanlar partizan mahkemesine çıkmış, kıl payı ölümden kurtulmuştu. Suçu, idam etmesi gereken bir Almanı serbest bırakmaktı.

Söyleyeceğini söyledikten sonra kendine hiç güvenmediğini belli eden bir tavırla çevresine bakınmaya başladı. Belki çok yufka yürekli olduğunu açıklamaktan utanmıştı.

Belki de aramızda kendini yabancı hissediyor, görevden uzaklaştırılacağından korkuyordu. Niye Fred'in yanını tutmuştu?

Peter deli gibi kızmıştı. Birden bağırdı :
«Bir neden göster!»

Dimitri utana sıkıla kendini savunuyordu :

«Bir gün için yeteri kadar insan öldü zaten...»

«Ne biçim bir görüş bu böyle?»

Grisha tartışmayı kesti :

«Susun. Partizan mahkemesini etkilemekten sizi men ederim.»

Hiç inanmazdım ama komutan olma yolundaydı. Başa geçeli bir gün bile olmadığı halde bölüğü elinde tutmaya başlamıştı, ağzından çıkan söz, yasa sayılıyordu. Grisha düzeni sağlarken düşünüyordum, kimin ne yapabileceğini bilemezsiniz.

Dimitri gerçekten tılsımı bozmuştu. Yirmi beş ölüme karşılık bir yığın rütbe indirimi, af beraat oyu verilmişti. Otuz iki kişi Fred'in ölmesini, yirmi bir kişi de yaşamasını istiyordu şimdi. Öyle bir mahkemeydi ki bu, bütün yargıçlar taraf tutuyordu.

Alex indirim, Ladik ölüm, Taras ölüm, ben indirim. Herkes, hattâ nöbetçiler bile oy vermişti. Sonuç aşağı yukarı eşitti, elli dokuz kişi ölüm, elli sekiz kişi de af için oy vermişti. Şimdi kala kala Grisha'nın iki oyu kalıyordu.

Umut, yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı. Ah, keşke Grisha... Ama yok, bunu yapmamalı.

Yapmadı da. Grisha ölüme oy verdi.

Sonra da sakın, hattâ nazik bir sesle Fred'e sordu :

«Hâlâ bize söyleyecek bir şeyin yok mu Fred?»

Fred kesin bir cevap verdi :

«Mahkeme haklı. Yaşamak istemiyorum.»

Ne berbat bir durumdu. Her şey karmakarışık olmuştu. Grisha tekrar Fred'e döndü :

«Çok az vaktimiz var Fred. Yarın Plostina'dan çekiliyoruz. Kimbilir, belki de böylesi daha iyi.»

Sonra da müthiş emri verdi :

«Alex! Altı tüfek!»

Hepimiz, yanan üç ateşin çevresinde bir yarım daire meydana getirdik. Karşımızda Fred, tek başına duruyordu.

Alex hemen altı kişi ayırdı, sonra bunları yarım dairenin içine getirerek silâhlarının dolu olup olmadığına baktı. Yavaşça :

«Gözlerini bağlatmak ister misin Fred?» diye sordu.

«Hayır.»

Ne pis bir andı. Bir kaç saniye sonra Fred diye biri olmayacaktı. Bu başedilmez ve iyi niyetli, şaka yapma fırsatını kaçırmayan, her zaman bir oyun oynamaya hazır çocuk yaşamıyacaktı artık.

Kendi kendime dua ediyordum, ne olur Tanrım, hiç olmazsa iyi nişan almalarına yardım et, ne olur ona acı çekirtme.

Alex ateş emrini verdi.

Uzun, upuzun bir ölüm sessizliği bu emri izledi.

Biri öksürdü. Öfkeyle düşünüyordum, ne oluyor, bu pis işi uzatmanın anlamı ne?

Alex sanki çökmüştü. Öne doğru eğilmiş, çenesi titriyor ve dudakları oynuyordu. Sanki dua ediyordu.

Sersem sersem çevresine bakındı, gözleri doldu, ağzının içinde :

«Ben, ben bu işi yapamayacağım,» diye mırıldandı. Lânet olasıca. İş gittikçe sarpa sarıyor. Şimdi de baş kaldırma kendini gösterdi.

Grisha, Alex'i aşağılarcasına bağırdı :

«Seni rezil ödle. Fred, ateş emrini kendin verir misin?»

Fred, olumlu anlamda başını salladı.

«Kalbe nişan alın çocuklar. Ateş.»

Bir tek silâh sesi duyuldu, kurşun çok açık tan geçti ve mahkûmu sıyırmadı bile.

Grisha çok kızmıştı. Bağıırıyordu :

«Sizi aşağılık ödle. Ne oldu size? Sizi, söyle bir...»

Sonra ateş etmesi gereken altı kişinin önüne geçti.

Bütün bu iş beni hasta ediyordu. Aşırı duygularıyla Fred'in işini büsbütün güçleştiriyorlardı. Grisha, titrek bir sesle emir verdi :

«Kalbe nişan alın.»

Altı tüfek havaya kalktı, altı parmak tetikte titriyordu.

Grisha Alex'e benzemezdi. Ama niye bekliyordu? Niçin geri dönüp tabancasını kılıfına sokuyordu?

Yüzü kâğıt gibi bembeyaz olmuş, soluğu sıklaşmıştı. O bile bu iki heceli ufacık sözcüğü söyleyemiyordu.

«Başka bir başkan bulun kendinize çocuklar,» dedi. ve bunu söylerken sesi kısıldı. «Yapamayacağım, yapamayacağım.» Ama ölüm hâlâ yok edilememişti. Ortada Peter vardı. Hareketi hazırda.

Ama boğuk bir ses onu uyardı :

«Dur Peter. Bir adım daha atarsan...»

Dimitri'ydi bu. Dimitruška... Otomatığını Peter'in göğsüne doğrultmuştu. İkinci kez kurtarmıştı Fred'in hayatını.

Dimitri, şimdiye dek bir tek kişi bile öldürmemiş olmasına rağmen Peter'in hayatı pamuk ipliğine bağlıydı. Peter, tehlikeyi sezerek geri çekildi :

«Dur hele, bekle. Ama sonunda bu yaptığının cezasını çekeceksin.»

Bütün bölükte doğa üstü bir değişiklik olmuştu.

Çocuklar, «Yaşasın» diye bağırıyor, ortalıkta deliler gibi hoplayıp zıplıyorlardı. Derken Fred'i yakalayarak, havaya atıp tutmaya başladılar.

Ne olursa olsun, bu doğru bir iş değildi. Peter bu kez doğru söylüyordu. Hepimizin yaptığı hatalıydı. Bir şey artık fena halde yitirilmişti. Bölükte disiplin gevşemişti. Bu, artık birliğin ahlâkının bozulması, dağılması, sonun başlangıcı sayılabilirdi.

Aramızdan birinin savrukluğu, bütün bölüğü tehlikeye düşürmüştü. Aynı adam ölüm cezasına çarptırılmış, sonra da bölüğün kahramanı oluvermişti.

Verilen karar ortadan kaldırılmamıştı ama, birlikte kimse artık onu öldüremezdi. Kaygısız Fred, bölüğün yaramaz çocuğu yaşayacaktı.

Ben de bu işten kıvanç duyuyordum. Doğru değildi, olmaması gerekirdi ama Fred'in yaşaması ve beni kucaklamasından büyük mutluluk duyuyordum. Ne kadar sararmıştı, üzgündü ama aynı zamanda da sevinçli, hem nasıl sevinçliydi.

«Peki o kıza, Olga'ya ne oldu?»

«İki gün sonra Plostina'dan ayrıldık. Olga'yı avutmak imkânsızdı. Biz Nikolai'yi gömerken kendini mezarın içine atmıştı.»

«Peki sonra ne oldu?»

«Alex'in grubuyla birlikte Plostina'dan ayrıldı. Üç gün süreyle hep ağladı. Sonra da Alex'in sevgilisi oldu.»

«Olamaz.»

«Sana kolay geliyor. Ama orada, bir günlük üzüntü yıllarca acı çekmeye bedeldir. Orada sizin, iyi düzenlenmiş toplum anlayışınıza göre yaşamıyorduk. Ne yapması gerekirdi, söyle bana.»

«Şey, ben olsam böyle bir şey yapmazdım.»

«Böyle bir şey başından geçmediği için haline şükret. Orada böyle olaylar doğal sayılırdı. Önemli olanları dikkate almak gerekir, öte yanına boşverilirdi. Sen iyi duyguların ve yufka yürekliliğinle ne yapacaktın? Kimse Olga'yı davranışından ötürü kınamadı.»

«Sen de mi?»

«Ben de. Hem bu konuda şimdi ne düşünüyorum biliyor musun? Onun çok iyi bir şey yaptığını. Çünkü Olga ciddî bir kızdı, anlıyor musun? Sevdiği zaman bütün kalbi ve ruhuyla severdi. Anladın mı ne demek istediğimi? Kahpe değildi.»

PLOSTİNA'DA SÜKÛN?.....

**Böyle bir şey söylenmediği, yazılmadığı, açıklanmadığı halde gerçek olan şudur ki zavallı ve yoksul dağ köylüleri partizan savaşının adsız, sessiz, kimse-
nin acımadığı kahramanlardır.**

Grisha bölüğü yeniden örgütledi, ayrı ayrı görevleri bulunan dört takım kurdu. Bu durumda genel kurulu toplamak imkânsız olduğundan, kurul gerektiğinde toplanamayacağından, Grisha komiserlik sistemini teklif etti.

«Benimle birlikte olmanı isterim Volodia,» dedi. Ama birinin Peter'e göz kulak olması gerek. Nasıl heriftir, biliyorsun. Başında, sözü dinlenen birinin bulunması gerek. Sende de bu var, hem çocuklar seni çok seviyorlar.»

Bütün gücümle karşı koydum. Peter, son zamanlarda bana karşı düşmanca davranıyor, ben de ondan hiç hoşlanmıyordum. Bunun sonucu kötü olabilirdi. Peter'i tek kişilik işlere göndermesi için Grisha'yı kandırmaya çalıştım. Onun da istediği buydu. Ayrıca insanlarla nasıl geçinileceğini bilmiyordu. Grisha'nın, Ruslardan birini takımın başına geçirmesi gerekirdi. Örneğin Taras'ı:

«Taras'ın kendi takımı olacak. Dimitri iyi

bir reis olamaz. Çok iyi bir çocuk ama savaşta nasıl davrandığını biliyorsun. Peter, kötü yanlarına rağmen bölüğün ilâhı. Korkunun anlamını bilmiyor, karar vermekte de çok çabuk davranıyor. Çocuklar onun için kendilerini ateşe bile atarlar.»

«Peki öyleyse, onun komiseri başka biri olsun. Ben seninle kalmak isterim.»

Grisha bunu kesinlikle reddetti :

«Hayır Volodia. Peter'i görevinden alamam. Bu akıllıca bir şey olmaz. Hele durum böyleyken. Sana gelince, onunla birlikte gitmen gerek. Sen iyi niteliklere sahipsin. Aklın da başında. Sen ve Peter, birbirinizi iyi tamamlayacaksınız. İnan bana, her şeyi büyük bir dikkatle düşünüp hazırladım.»

«Ben de öyle Grisha. En az senin kadar dikkatlice düşündüm.»

Grisha, konuşmadan önce şöyle bir çevresine bakıp bizi kimsenin duymayacağından emin olduktan sonra sesini alçalttı :

«Dinle Volodia. Cephenin bir iki gün içinde Slovakya'ya geçmesi bekleniyor. Almanlar burada, sınır üzerindeki dağlarda savunmaya geçmeyi düşünüyorlar. Biz peşlerindeyken yapamazlar tabii. Skorzeny bunun için geldi. Bizimkiler ilerlemeye başlayınca, sanırım saldırıya geçecek.»

Peki ama bunun, bizim sorunla ne ilgisi var?

«Sen ve Peter bölükteki en iyi çocukları seçeceksiniz. Seçiminize hiç bir şekilde karışmayacağım. Elimizdeki en iyi silâhları da alacaksınız. Anlıyor musun, herkesten ağır bir göreviniz var, yanıltıcı izler bırakacaksınız...»

Bu sözler, uzayacak olan tartışmayı kesti.

Artık duygularımı bir yana bırakmalı, kişisel dostluk ya da düşmanlıkları ortadan kaldırmalıydık. Yoksa Peter'le ikimizi aynı takıma vermenin belâ aramaktan başka şey olmadığından da emindim. Grisha'nın bana teklif ettiği görevi geri çeviremezdim. Bu, ödlele damgası yememe yol açacak, hepsi kendimi tehlikeden uzak tutmak istediğimi sanacaklardı.

«Biz, bir süre gizleneceğiz. Sizler de Almanları, yanlış bir iz üstünde oyalayacaksınız. Siz Skorzeny'yi başka bir yerde oyalarken, biz de onu geçitlerde karşılamak için hazırlık yapacağız. Bunun ne demek olduğunu senin ve adamlarının anlamaması için söylememeliydim. Peter'e gelince, bu tür işler için biçilmiş kaftan olduğundan gözünü kırpmadan savaşarak cehenneme bile girer.»

Yenildiğimi, görevi reddedemeyeceğimi artık biliyordum. Bunun için «Peki, gidiyorum.» dedim. Bunu söylerken de içimde benim, Peter ve çocukların tek kalemde silindiklerine dair garip bir duygu vardı. Grisha'nın emri, bana, idam hükmüne eşit gibi geldi.

Plostina'dan ayrılmadan önceki gece, hoş olmayan, üzüntülü bir toplantı düzenledik. Köylüleri de toplantıya çağırdık.

Ortalıkta neler döndüğünü biraz bilmeleri gerekirdi, çünkü bütün gün yanımızda dolaştıklarından her türlü hava şartlarına alışkın, yanık yüzlerinde korku okunuyordu.

O gün, daha erken saatlerde, Plostina'da kalıp kalmamak konusunda bir tartışma yapmıştık. Ben, Almanlar gelip bizi burada bulamayınca köylüleri rahat bırakırlar kanısıyla, ilk görüşü savundum.

Grisha'yla Peter dışında bütün genel kurul

Plostina'yı bırakıp gitmek yanlısıydı. Ama Peter'in, Plostina'da kalmak istemesinin özel nedenleri olmasından şüpheleniyordum. Bu nedenlerden biri, kuşkusuz, sevgili Milka Pochyla'ydı. Ama Grisha, gerçekten Plostina'nın güvenliğiyle ilgileniyordu. Ladik, tartışıyordu Grisha'yla :

«Almanlar, harekete geçtiğinde Plostina'yı savunamayacağımızı düşünüyorsun değil mi?»

«Belki, ama hiç olmazsa köylüleri kötü bir durumda ortada bırakmayız ya.»

Grisha, görüşünü bütün gücüyle savunuyordu. Her şeye rağmen, sonunda, çoğunluğun görüşünü kabul etmek zorunda kaldı. Partizan genel kurulu, hemen hemen oy birliğiyle Plostina'dan çekilmemize karar vermişti. Bu son yaptığımız toplantı oldu, kaderde uğursuz olması da varmış.

Grisha'nın iyi bir komutan olacağını bir kez daha düşündüm. Duygularına gem vurmayı, başkalarını dinlemeyi iyi biliyordu. Oysa Nikolai, sonunda, bildiğini okurdu. Nikolai, başkalarına kendi isteklerini kabul ettirmeyi başarır, isteklerine uygun hareket etmelerini sağlardı.

Bütün gün Plostina'da, gerçek bir esir pazarı kuruldu. Takım komutanları en iyi savaşçıları seçmek istiyor, hepsi en dayanıklı ve tecrübelilerini takımlarına almak için yarışıyorlardı.

Grisha, verdiği sözde durmuş, bizim takımın en iyi ve en gözüpeklerden seçilmesini sağlamıştı.

Sabahtan akşama dek ne düşünmeye ne de uygulanmaya zaman bulabildik. Ama dertler üstümüze gece yarısı, bütün gücüyle çöktü.

Raska'larda oturuyorduk. Birbiri ardından bütün köylüler oraya geldi. Topluluğun üstüne bir kasvet, kötü günlerin geleceğine değgin bir önsezi, gitmek zorunda kalmanın sıkıntısı, korku ve kararsızlık bulutu çökmüştü. Plostina'lı erkekler bir arada oturuyor, hiç bir şey söylemiyor, serzenişte bulunmuyor, sadece bakıyor ve dinliyorlardı. Bunları, Almanlardan hiç korkmamaları gerektiğine güçlkle inandırmaya çalıştık ama söylediğimiz sözlerin boş olduğunu hissediyorduk. Sonuçta onları ne kandırabildik, ne de korkularını giderebildik. Tartışmalarımız hiç kimseyi rahatlatamadı, belki bizim rahatsız vicdanlarımızı avuttu biraz.

Kendi kendime soruyordum, bu köylülerle aramızdaki o eşsiz bağlar Nikolai'nin ölümüyle kopabilir miydi?

Önce Grisha konuştu, arkadan Peter, derken ben. Sonra söyleyecek şey bulamadık. Artık söyleyecek söz de kalmamıştı. Ara sıra içimizden biri gırtlığını temizliyordu. Bütün çıkan ses bu kadardı. Sanki kulübenin basık tavanı altında, gözle görünmeyen uğursuz bir şey dolaşıyor, bizi tehdit ediyordu.

Karşımızdaki gergin, sessiz ve ciddî yüzleri seyrederken başımın içinden de, yıldırım hızıyla acı düşünceler geçiyordu: Bize öfkeliler, anlamadılar, artık bize güvenmiyorlar.

Sessizlik dayanılmaz bir hal aldı. Böyle nasıl ayrılabilirdik birbirimizden? Niye bize bir şey söylemiyor, görüşlerini açıklamıyorlardı?

Sonunda içlerinden biri ağır ağır, ayağa kalktı. Bu, Plostina'nın gayri resmî belediye başkanı sayılan, herkesin saydığı Raska'ydı.

«Çocuklar, ortada bir savaş var. Kocakarılar gibi göz yaşı dökmemiz gerekli. Anlıyoruz. Bizim için hiç tasalanmayın. Gidin, Tanrı yardımcınız olsun. Çünkü çocuk değiliz. Eğer Almanlar gelirse boş evlerden başka şey bulamayacaklar. Evlerimizi yakarlarsa yenilerini yaparız. Orman uzakta değil. Bırakın, gelip bizi ormanda bulsunlar bakalım.»

İhtiyar Raska'nın sözlerinde inandırıcı hiçbir yan bulamadım. Bizi bağışlama, ya da avutma niyeti, hattâ güven bile yoktu. Kulağa bomboş geliyordu, söylediklerine kendi de inanmıyordu sanki.

O gece hiç birimiz uyuyamadık. Peter'in yattığı köşeden, ara sıra hıçkırık sesleri geliyordu. Ağlayan Milka Pochyla'ydı. Hıçkırıklarını tutmaya çalışıyordu. Peter'in hoşlanmadığım çok yanı olmasına rağmen Milka'ya gerçekten âşıktı. Plostina'nın aşk masalıydı onlarınki. Burada bulunduğu sürece Milka'dan başka kıza bakmamıştı. Oysa kadınlar onu çok beğenirdi. Atılgan güneyli görünüşü, için için kaynayan yaradılışı ve hakkında söylenenler çevredeki kızların hayallerini kaplamıştı; bölgedeki bütün köylerde takdir ediliyordu.

Çok acı bir ayrılıştı bu. Plostina erkekleriyle vedalaşmamızdan daha acı, daha üzücüydü. Burada hiç bir tartışma, söz ve sağduyunun gereği yoktu. Hırslı erkek elleri Plostina'lı kızların kalçalarını sıktıkça uykusuz geceye kadınların iç çekişleri sızıyor, erkek ve kadın gövdeleri aşk ürpertileri içinde tekrar tekrar titriyordu...

Martha'yı düşündüm. Öbür gün Zlin'e gidecektim. Belki bir daha hiç bir yere gidecektim. Grisha'nın Peter'in takımına yük-

lediği belâlı iş, yetersizlik, şüphe ve yaklaşan sonun geldiğini belirten inatçı uyarıların, içimizde uyanmasına yol açıyordu. Martha'yı bir daha görebileceğim çok şüpheliydi. Bize yüklenen görevi tamamladığımızda, kaçımız hayatta kalabilecektik?

Martha, Koskoca yeryüzünde hiç kimsesi yoktu. Hem Zlin'deki son gece ne kadar aptalca davranmıştım. Böyle aptallıkların cezası her zaman çekilir. Onu ne kadar istiyor ve özlüyordum şimdi. Gece bitmek bilmiyor. Bir sümüklü böcek gibi yol alıyor. Martha'nın görüntüsünü gözlerimin önüne getiriyorum, gözleri, saçları, şehvetli ağzı, beyaz gövdesi, eşsiz yuvarlakları.

Ne aptalmışım. Sanki bu dünyada başka şeyin değeri varmış gibi.

Birden yumuşak, hafif bir kahkaha duydum. Böyle bir günde Plostina'da kimin gülebileceğini çok merak ettim, öğrenmek amacıyla yarı karanlığa gözlerimi diktim. Jozina'ydı bu. Vahşî, çapkın, şehvetli Jozina. Ladik'i kucağında uyumaya razı etmiş, yorgunluktan bitkin hale getirmiş, posasını çıkarmıştı da hâlâ doymamıştı. Çocuğu uyutmuyordu. Hışırtı, mırıltı ve soluma sesleri duydum.

Beyaz kalçaları karanlıkta parlıyordu. Kendi kendime, utanmaz yaratık, diyordum. Beni sık sık rezil ettiği, bana hakaret ettiği aklıma geliyordu.

Plostina'ya geldiğim zaman Jozina kızdı. Birden aklıma bir olay geldi. Fred, memelerini tutmak isteyince çocuğun burnunu kanatmıştı. Buna rağmen, onunla ilk yatan da yine Fred olmuştu. Erkeklerden hoşlanmıştı bir kere, bir tanesi ona yetmiyor, hepsini istiyordu.

Bölüğümüzde, elde etmediği pek az erkek vardı. Bir zamanlar Martha'ya partizan tanrıçası derdim. Ama aslında bu ad, Jozina'ya daha uygun düşmüyor muydu? Öyle alçak gönüllü, yorulmak bilmez bir kızdı ki, bir kaç saniye içinde tatmin olabilirdi. Nerede olursa olsun, kendini herkese, önüne gelene verir ve beraberrinde bir aşk kuruntusu, bir sıcaklık da getirirdi. Her zaman ona nefret duymuştum ama şimdi, hiç beklenmedik bir sırada, kendilerini Jozina'nın gövdesinde avutmak isteyen çocuklar hesabına ona minnettardım. Bir keresinde bana da asılmak istemişti ama ona orospu demiş, hadım edilmeyi yeğ tutacağını söylemiştim. Şimdi bana gelse ne olurdu? Bunu yapmayacağını biliyordum, onu çok derinden yaralamıştım. Söylediklerim için değildi bu. Jozina sözcüklere pek aldırılmaz, kendi de söylediği sözleri ince eleyip sık dokumazdı.

Plostina'daki o mutsuz gecede Jozina tek mutlu kişiydi. Pervasız gülüşü, çocuklarla sevişmesi ve herşeyi için ona minnet duydum.

Sabah Plostina'dan ayrıldık. Grisha son kez bölüğe emirler verdi. Birbirimize bakıyor, her bir tanıdık yüzü ayrı ayrı inceliyor, bir daha görüşüp görüşemeyeceğimizi, kaç kişinin hayatta kalacağını, kaç kişinin geri dönmeyeceğini düşünüyorduk.

Grisha çocuklara kısa kısa talimat verdi, ne yapılması gerektiğini anlattı. Ayrılmadan önce kulübelerin her köşesini ayrı ayrı arayarak varlığımızla ilgili en ufak belirtileri bile yok etmek istedik. Almanlar Plostina'ya gelirlerse, hiç bir şey bulmamaları gerekiyordu.

Üzüntümüz ölçüsüzdü, Plostina'yı seviyorduk, orada yaşamaya alışmıştık. Plostina'da bi-

zi seviyordu, ortalıkta bitiveren, tepelerde yeni ve garip bir hayata başlayan bizler için yuvadan da fazla bir şey olmuştu.

Köyün köpekleri bile ortada olağanüstü şeylerin döndüğünü sezdiler. Çevrede dönüyor, şaşkın şaşkın bacaklarımıza sürünüyor, aramızda mekik dokuyorlardı. Gözleri, oradan ayrılacağımız için bizi kınar gibiydi ama kuyrukları sevgiyle sallanıyordu. Kadın, erkek, çocuk, genç ve ihtiyar, bütün köylüler bizi geçirmek için dışarı çıkmışlardı. Kulübelerinin önünde durmuş hazırlıklarımızı hüznle izliyorlardı.

Bayan Zicha, sesinde açıklanmayan bir suçlamayla :

«Şimdi bize kim bakacak çocuklar?» diye sordu.

Hepsi bize inanmış, bize bel bağlamıştı.

«Yok Ana, Almanlar hiç bir zaman Plostina'ya gelmiyecekler. Buraya gelmeyi tasarlasalar çoktan gelirlerdi?»

Bunları söylerken, inanıp inanmadığını düşündüm.

İnanmak istiyordum ama, böyle yapmak elde miydi? Almanlar gerçekten Plostina'ya hiç gelmeyecekler miydi? Ya gelirlerse ne olacaktı?

İri yarı Raska da orada duruyordu.

«Hadi bakalım kadınlar, susun,» diye bağırdı ağlaşan kadınlara. Göt üstü oturmakla savaş kazanılmaz, biliyorsunuz.»

İşte bu veda etmenin en uygun yoluydu, dün gecekinden çok daha iyi. Tam gerektiği yerde harcanan, gerekli bir söz. Bu sözlerde, Plostinalı genç kızları ve özellikle kadınları ayıplayan bir şeyler gizliydi. Plostinalı kadın-

lar ve genç kızlar, bazı bazı nâmuslarını, kızlıklarını yitirdikleri için onları ayıplıyordu. Ama sözlerinde, daha başka şeyler de vardı. Hiç bir dağlı ve köylünün, bir kadında bağışlayamayacağı şeyleri bağışlıyordu. Hayranlıkla, ne harika herif, diye düşündüm.

Alex ve yanındaki çocuklar çoktan gitmişlerdi. Taras'ın takımı tepelerin arkasında kayboluyordu. Şimdi de Grisha yürü komutunu verdi. En arkaya kalmıştık, bunun da nedeni en son hareket etmesi gereken takım oluşumuzdu. Ters yöne, doğu sınırına doğru gidecektik.

Otuz kişi kadardık ama bir türlü hareket edemiyorduk. Son kez Plostinalı kızları öptük, sert erkekleriyle son kez el sıkıştık, anlamayan, koca koca gözleriyle bize bakan çocukların başlarını okşadık. Birden hiç birimizin, buradan ayrılmak istemediğini anlamıştık. Bu arada Peter de, Plostina'da geçirdiğimiz sürenin sonunu ilân edecek emri erteledikçe erteliyordu.

Bütün köy çevremizde toplanmıştı, hâlâ duruyorduk.

«Eh çocuklar,» diyecek oldu ihtiyar Zicha. Çok duyulandığı, konuşmasına da ağırbaşlı bir hava vermek istediği için sesi kısıldı. Dudaklarının arasından çıkarabildiği, yalnız bu iki kelimecik oldu.

Kadınlar bir kez daha ağlamaya başladılar, çocuklar ortada bir şeylerin döndüğünü sezerek onların eteklerine sığındılar. Jozina her zamanki gibi güçlüydü, biraz uzakta durmuş sessizce bizi seyrediyordu. Gitmemizi öncelikle kendine hakaret saymış, hiç kimseyle el sıkışmadığı gibi, kimseye de güle güle dememişti. Her türlü duygudan yoksun sandığım Peter, gözlerini kolunun yenine siliyordu. Kendisini

gözlediğimi sezince, gülmeye çalışarak :

«Dumandan,» dedi.

Bıyık altından gülerek, tabii dedim, kendi kendime, tabii duman ama Milka'nın kulübesinin bacasından çıkan duman.

«Hadi bakalım çocuklar, çok oyalandık.»

Böylece Peter gitme komutunu verdi. Önce kendi yürüdü, ardından bütün takım. Üçer kişilik diziler yapmamıştık, yürüyüşümüzde kurallara uygun bir yan yoktu, herkes dilediği gibi gidiyor, silâhını da dilediği gibi taşıyordu. Nikolai, bir kazayı önlemek için her zaman silâhlarımızın namlularını aşağı doğru tutmamızı isterdi. Ama o Nikolai'ydi, aramızda olduğu günler çok gerilerde kalmış gibi geliyordu, o günden bu yana pek çok şey değişmişti.

Peter, takımın önünde, ben arkasında yürüyorduk. Arkada olduğum için takımdaki herkesi önümde yürürken görebiliyordum. Bu arada teker teker, hepsini düşünmeye de fırsat buluyordum. İyi bir takım, yürekli, genç bozulmamış, hayat dolu çocuklar.

Hepsi bize birer ikişer, yakın - uzak köylerden, fabrikalardan gelip katılmışlardı. Bazıları bölüğe benden bir kaç ay önce girmiş, diğerleri yeni gelmişlerdi. Hepsi birbirine alışmış, tek gövde, tek yürek, tek beyin olmuşlardı. Kendileri için hiç bir şey istemiyorlardı. Şeref, şımarıklık ya da ödülde gönülleri yoktu. Tek amaç onları birleştirmişti; ortak bir nefret Almanlara duydukları söndürülemeyen nefret.

Özgürlük? Bunun hakkında pek bir şey bilmemeleri gerekti, sözlük anlamı hakkında gerçek ve elle tutulur bir fikirleri yoktu. Almanlar ülkeyi işgal edip, üstünlüklerini ilân

edince, on ya da on iki yaşında çocuklardı hepsi. Savaştan önce okulda, kulağa çok yüksek gelen insanlık, demokrasi, ve anayurtlarıyla ilgili sözler duymuşlardı ama, sözcükler gerçek değerlerini kavramaları için işkence edilen bir ulusun acılarını görmeleri gerekiyordu. Kişilerin kutsal saymaları gereken her şey tersine çevriliyor, okuldaki öğretmenleri bir süre önce kendilerine 1420 HUSS ayaklanmasının ne kadar büyük zararlar verdiğini anlatırken, aradan bir yıl geçmeden tarihî zorunluklar nedeniyle Slovaklar ve Çeklerin Büyük Alman Reich'ına, nazi diktatoryasına ve Führer'i Adolf Hitler'in koltuğuna sığınmalarının gerekli olduğunu belirtiyordu. Öğretmen Hitler'in, aynı zamanda Tanrı tarafından da korunduğunu söylüyordu. Yüreksizler, rahatça haram yiyebilenler, her şeyi kirletmişlerdi. Herkes böyle değildi, bu bir gerçektir, daha başka ülkücü öğretmenler de vardı. Fakat her zaman, her yerde, kişileri ele verecek ve ihbar edecek biri bulunuyordu.

Kişinin, dolambaçlı fikirler arasında kendi kendine yolunu bulması, aşağılaşma ve utanç yolundan geçerek gerçeğe ulaşması gerekiyordu.

Bütün bu çocuklar kendi kendilerine düşünmeyi, kulaklarını ve gözlerini dört açmayı öğrenmişlerdi. İlk ağızda hepsinin işgal hakkında bilgisi olmuştu. Birinin babasını Almanlar asmış, bir diğeri ağabeyini yitirmiş, bir başkasının da ablasının ırzına geçilmişti...

Bunlar, zalimin neler yapabileceğini gösteren pek ufak belirtilerdi. Ortada bir savaş vardı, Almanlar bütün cephelerde meşguldü, bu nedenle de işgal altındaki Çekoslovak ulusuna

bütün dikkatlerini veremezlerdi. Bunlara rağmen silleler fark gözetmeden, suçlu veya suçsuz, kurbanların başına iniyordu. Evlerin eşiklerine kuzu kanı sürmek, artık gereksizdi, çünkü hemen hemen her aile yakınlarından birinin yasını tutuyordu. Sonunda çoğunluk, ulusun kaderinin kendi kaderleri olduğunu anladı. Almanların ülkede kalmaları hepsinin yavaş yavaş yok olması demekti.

Ufak takımın peşinden dağ yolunu tırmanırken, eşit olmayan direnişlerimizi düşünüyordum. Eğer yaptığımız işte bir mantık varsa neydi o? Hepimiz bir avuç insandık, otuz olgunlaşmamış, tecrübesiz erkek. İyice örgütlenmiş düşmanın becerikli savaş mekanizması karşısında ne elde edebilirdik? Bu ülkedeki bir kaç bin kişi, savaşın gidişini değiştiremez, bitimini bir gün gibi kısa bir süreye indiremezdi. Nikolai her zaman, bir partizanın birliğine faydalı olması için en az üç Alman öldürmesi gerektiğini söylerdi. Tüfeklerinin üstünde üç çentik olmayan direniş hareketinde değersiz sayılırdı. Nikolai bu tür özdeyişlere çok meraklıydı, basitleştirilmiş deyimlerle fikirlerini belirtmeyi severdi. Almanların ahlâk, hıristiyanlık ya da başka bir görüş açısından nelere hakları olduğu konusunda bile Nikolai'yle anlaşamıyorduk. Onların da aileleri, eşleri, çocukları yok muydu? Eninde sonunda öldürmek, hatta bir Alman bile öldürmek korkunç şeydi.

Nikoali'nin tartışmamızı nasıl sonuçlandırdığını çok iyi hatırlıyorum :

«Ölü bir Alman, bir daha hiç bir Çekoslovakyalıyı öldüremeyecektir.»

Eylemimizin değerli olduğu su götürmezdi. Devamlı çabalarımız Almanlara hiç rahat

vermiyordu, dağlardaki yollar ve geçitler de artık güvenilir gibi değildi. Birkaç düşmanın elimizde can vermesiyle yetinmemiş, üstelik her türden bir çok silâh, kamyonlar dolusu cephane ve önemli belgeler ele geçirmiş, bu arada da yerine yenisini koyamıyacakları ulaşım araçlarını yok etmiştik. Elektrik şebekesini uzun süre için işlemez hale getiriyor, bir çok köprü ve lokomotifi uçuruyorduk. Strelenka ve Lidecko dışında iki cephane treni raydan çıkmış halde duruyordu. «Bizim» sınırlarımız içindeki topraklarda, yakılmış motörlü araçlar yollara sıralanmıştı. Kayıplarımız ise şimdiye kadar pek azdı. Lipin'de beş arkadaşımız asılmış, dört kişi de hafif çarpışmalar sonucu ölmüştü. Bir de Nikolai ile görevi başından kaçmaya çalışan çocuk.

Başlıca amacımız ulusun moralini yükseltmekti ama değeri simgesel olmaktan çok fazlaydı. Harekâtımızı istedikleri kadar abartsınlar. Bırakalım, hakkımızda efsaneler uydursunlar? Bu bile işgal kuvvetleri karşısında başlarını isyanla dikmelerine yardım ediyordu. Ufak bir gelişme bile olsa, yine bir şeydi ya.

Mücadelemizin anlamı konusunda görüşlerimiz epey ayrılıyordu, bu konu üzerinde uzun ve ateşli tartışmalar yapmıştık. Hepimiz bir tek noktada birleşiyorduk; düşmanı mümkün olan her yoldan ve yeteneğimizin sınırını zorlayarak yok etmek. Çocuklar görevimizin önemini abartmaya alışmışlardı, sık sık da kendi hünerleri olan bu abartılmış görüşler yüzünden başları derde girerdi. Öte yandan ben de, partizan ve direniş hareketinin ahlâk yönünden anlamını her zaman önemle belirtmeye çalışırdım. Böylece küçücük ulusumuzun,

tarihte, kendinden beklenenden daha büyük işler başarmış olduğu ortaya çıkacaktı.

Bu arada, savaş öncesi Çekoslovak Cumhuriyetinin üstüne yansıyan berbat bir şey daha vardı. Binlerce subay; kışlaları, kahveleri, sokakları ve gece kulüplerini doldurmuşlardı. Ülkede, binlerce profesyonel asker vardı. Ulus subayların iyi donatılmış ve sıkışık durumda bireyleri çarpışmaya götürmek için önderlik edeceklerinden emin olmak için kemerleri sıkılmıştı. Peki ama şimdi neredeydiler? Nereye gitmişlerdi? Bizim birliğimizde bunlardan bir tekini bile bulma olanağı yoktu. Savaş mekanizması hakkında bir şeyler bilen, ateşli silâhları kullanmakta usta, hepimize akıl verecek ve çarpışmada önderlik edecek böyle bir heriften ne büyük fayda sağlardık kim bilir? Aramızdaki bütün Ruslar subaydı ama, bizimkilerin bir teki bile asker değildi. Neredeydiler? Bir çoğu, tabii hepsi değil ama büyük çoğunluğu Hitler rejiminin sadık uşakları haline gelmişlerdi.

Çeşitli bürolarda ve iktisadî denetim örgütlerinde birer post kapmış, çiftçilere bol bol işkence ederek tarım ürünlerinden kendilerine de pay çıkarmakla meşguldüler. Bu yoldan, birer, birer düşman casusu olarak çalışıyorlardı. Bütün bunların tekrarlanmaması gerekliydi, yoksa savaşımız gereksiz kalırdı.

Peki aydınlara ne olmuştu? Ladik bir öğretmendi, Fred öğrenci, bölümümüzde Fred'den başka iki öğrenci daha vardı. Tepelere doğru yoluna devam etmeden önce, bir kaç hafta, «Kanun dışı öğrenci grubu» adıyla anılan bir toplulukla ilişki kurmuştum. Bir tek nizamî tüfekleri vardı, bununla gizlice atış yapmaya gi-

derlerdi. Direniş hareketinde görevli savaşılar olduklarını sanarak oyun oynarlardı ama çok gereksiz, tehlikeli ve faydasız bir oyundu bu. Eğer Almanlar bunları enseleyecek olsalardı, bir teki bile savaşın sonunu göremezdi. Bölüğe katıldıktan kısa bir süre sonra, Nikolai'ye öğrencilerden söz edip Plostina'ya getirip getiremeyeceğimi sordum. O sıralar, henüz çok az adamımız vardı, Nikolai, beni yolladı. İşin garibine bakın, «Kanun dışı öğrenci grubu» diye tanınan topluluktan ancak bir tek kişi, o da bir fabrika işçisi benimle Plostina'ya geldi. Binlerce insan yalnız Hitler'e küfür ettikleri için ölmüşlerdi, Oysa bizim dağlarda koca bir cephaneliğimiz vardı. Öyle ki silâhlar, kullanacak insanlardan çoktu. Bizim amacımız neydi? Rus olduğu ve bu konuda konuşmaktan hoşlanmadığı için Nikolai, bölüğe yeni gelenlerle bu konuyu benim konuşmamı istedi.

Hepsine şöyle sorardım :

«Neyin peşindesiniz? Almanları püskürtmek mi istiyorsunuz? Artık püskürtüldüler sayılır. Bizim küçük çetemiz, bu kadarıyla da yetinmiyor. Savaştan sonra ülkemizin nasıl idare edileceği konusunda açık bir görüşe sahip olmayanları bölüğümüze almak istemiyoruz.»

Bu yoldan, savaş sonrası için de ufak bir temel atmaya başlamıştık. Aramızda bir tek komünist vardı, o da Kızıl Lojzik'ti. Ben parti üyesi değildim. Buna rağmen bölükteki bütün çocuklar ileride komünist olacak, dâvalarını var güçleriyle destekleyeceklerdi.

Hiç birinin bu konularda tam bir fikri yoktu. Köylerden gelenler toprağın ne olacağını sorup dururdu; Nazi propagandasının mikrobunu ne de olsa izler bırakmıştı. Ben de, bana soru-

lan sorulardan çoğunun cevaplarını bilmiyordum. Ne zaman söyleyeceğimi şaşırsam, «Dimitri'ye Dimitruşka'ya sorun derdim. O size anlatır. Ruslar bizim bilmediğimiz, karşılaşmadığımız bir sürü sorunla nasıl başa çıkacaklarını bilirler, bu konuda tecrübe sahibidirler.»

Her şeye rağmen, savaştan sonraki hayati günlere bir kaç kişiyi hazırladığımızdan eminim. İlk haftalarda daha ulus bağımsızlığını yeniden elde etmenin sarhoşluğu içindeyken, toplum hayatının yüzeyine bütün pisliklerin vuracağını biliyordum. Ama bizim çocukların ne yapmaları, ne olması gerektiği konusunda adımlarını idareli atacaklarından hiç kuşku yoktu.

Şimdi önümde yürürlerken iyi bir takım meydana getirdiklerini, her birinin çok ayrı kişiler olduğunu düşünüyordum. Biri omuzunda bir bazuka diğeri bir kaç tüfek, hepsi de nöbetleşe iki Alman ağır makineli taşıyordu. Birinin sırtında palto var, diğerinde yoktu. Biri şapka giyerken, diğer tepesi delik ufak bir keple geziyordu. Benim de başım açıktı. Bir iki züppe göğüslerine fişeklik takmışlardı. Önde Peter, bizim partizan ölçülerine göre çok şık giyinmiş, yürüyordu. Üstünde lâcivert bir takım elbise vardı. İçinde parlak renkli bir boyun bağı düğümlemişti. Ayağına yumuşak deriden çizmeler geçirmişti. Başındaki siyah şapka, kaşlarına düşmüş, yürüdükçe arkadan kanat gibi havalanıyordu. Biri paltosunun altında biri de koltuğunun altındaki kılıf içinde iki tabancası vardı. Kedi gibi yürüyordu. Saçları kuzguni siyah, burnu kartal gagası gibiydi. Kısacası yaradılıştan ateşli, uçarı, duygusuz bir Sırp. İki kez anayurdu Yugoslavya'da Almanların

eline düşmüş, ikisinde de kaçmıştı. Son kez de burada, Doğu Moravya'da Almanlardan paçayı kurtarmayı başarmıştı.

Aklımız hâlâ Plostina'da, sessizce yürüyorduk. Her birimiz ayrı ayrı vedalaşmanın üzüntüsü içinde, beynimizde köyü savunmasız bırakıp gitmenin doğru olup olmadığı yönünde bir art düşünce, ilerliyorduk. Hepimiz gibi Peter de iç karartıcı, tedirgin edici düşüncelerle doluydu. Bu düşünceleri kafasından kovabilmek amacıyla :

«Haydi bakalım hepiniz şarkı söyleyin,» dedi.

Şarkı söyledik. Savaşın sona erdiği şu günlerde, düzinelerle partizan şarkısının ortaya çıkmış olması gerek. Burada, hastanede bile ilkinin telsizden duyabiliyorum. Bir süre sonra hepsinin, partizanların kamp ateşi çevresinde bestelendiği söylenecek. Aslında bunların pek azı böyle ortaya çıkmıştır. Biz de o an şimdi partizanlarla en ufak bir ilişkisi bulunmadığı düşünülebilecek bir şarkı söylemeye başladık. Bu bildiklerimin en salakça olanı, en sık söylediğimiz şarkıydı. Adı da «Ah, Benim Meleğim.»

**«Ah benim meleğim,
Yalvarıyorum sana ben,
Benim büyük aşkıma,
Gerçekleştir ebediyyen...»**

Dimitri başka şarkılar da biliyordu; bunlar, Türklerin eline düşen Kazaklar ve bir askeri uykusundan uyandıran bülbülle ilgili uzun, acıklı, çok güzel şeylerdi.

«Ötme artık bülbül, askerler tasalı, bırak da uyusunlar...»

Hepimiz Dimitri'yle, bir tek Alman bile öl-

dürmediği için alay ederdik, ama gerçekte onları öldüren Dimitri'nin şarkılarıydı.

Güç ve sabrımızın son kertesine vardığımız, artık dayanacak halimiz kalmadığı zamanlarda saf, yumuşacık sesi bizi avutur, umutsuzluktan kurtulmamıza yardımcı olur, başımızı dik tutmamızı sağlar, yufka yüreklipleri yüreklendirir, bölüğümüzün moralini yükseltirdi. Nikolai'yi gömdüğümüz gün de bülbülle ilgili şarkıyı söylemişti. Sevgili Dimitruşka.

Tepeye vardığımızda durup çevremize baktık. Altımızda Plostina uzanıyordu. Bir kaç kulübe büyük bir ormanın kıyısına sığınmış, tahta barakalar dalga dalga görünen yamaçlara rastgele serpiştirilmişti. Birçok kere, yine böyle bir tepeden Plostina'ya bakmış, her zaman da aynı söz aklıma gelmişti; karışık, karmakarışık Plostina. Kulübeler düzensiz yapılmış, sivri çitlerle çevrelenmişti. Eğimli küçük damlar siyah padavra tahtasıyla kaplanmıştı. Küçük pencereler yazın çoğunluk sardunyalarla süslenirdi. İki yanı sazla dolu bir dere köyü ikiye bölerdi. Dar, kayalık, taşlı bir yol çarpık çurpuk tepeden aşağı uzanıyordu. İşte Plostina, eski, değişmez, hep aynı evleri, aynı yaşantısı aynı insanlarıyla böyleydi.

Elveda Plostina, bizim ikinci evimiz. Savaştan sonra daha iyi günlerde buluşmak üzere elveda. Raska Ana, Zicha Dede, Andela. Siz Plostinalılar, tek vücut olmuş bizimlesiniz, biz de sizden ayrılmaz bir bütünüz. Uzun aylar boyunca bize bakmak, yatacak bir yer vermekle elinize ne geçti? Ne kazandınız, ne kazanacaksınız? Savaştan sonra faturanızı kime vereceksiniz? Hiç bir şeyiniz olmadığı halde elinizdeki avucunuzdaki vermekten kaçınmadınız.

Başınızdan belâ eksik değildi. Bunlar kalacak, bunları saklayacaksınız. Sonra? Hiç.

Siz Plostinalılar, siz bir türlü köyüne sahip olamayanlar. Almanlar size ne yapmışlardı? Hiç, sadece sizi rahat bırakmışlardı; belki varlığınızdan bile haberleri yoktu. Oğullarınızı Almanya'ya göndermemiş, kızlarınızı kirletmemiş, payınıza düşeni tamamlıyamadığınızda kodese tıkmamış, toprağınızı, çiftliğinizi, tepenizdeki damı elinizden almamışlardı. Hiç bir cellâdın baltası tepenizde sallanmadı, bunu yapmanızın ne gereği vardı? Kapınızı ilk çalan Rusları niye dışarı atmadınız? Niye Almanların onları bulmasından korkarak kabuğunuza çekilmediniz? Niye şehre inerek, «Yol kesenler geldi,» diye haber vermediniz?

Sessiz ve sakin, durup arkamızdan bakmışlardı. Her yan çok sessizdi, yalnız rüzgârın ağaç tepelerinde çıkardığı ses duyuluyordu. Ama sessizlik bile bir açıklama yerine geçebilir, cevap olarak bize, bu konuşmadan duran kadın ve erkeklerin hayattan aldıkları bir dersi verebilirdi.

Öğrenmek ve duymak isteyeninin hemen öğrenip duyabileceği bir cevaptı bu.

Sessiz koro şöyle cevap eriyordu : «Biz burada doğduk, burada da öleceğiz. Burası bizim toprağımız. Kimse, toprağın ne demek olduğunu bizim kadar bilemez. Onsuz yaşayamayız, yaşamak da istemeyiz. Almanlar burada kalırlarsa toprağı elimizden alırlar. Ruslar kalırlarsa Nikolai, Dimitri ve Grişka'ya güvendiğimiz, bize böyle söyledikleri için toprak bize kalacak. Nikolai, bizim toprağımıza gömüldü, bizim toprağımız onu örtüyor. Şimdi savaş zamanı, sa-

yaşıta insanlar ölür, biz de insanız, gerekirse biz de öleceğiz.

Altı ayı aşkın bir süre, partizanlar Plostina da yaşamışlardı. Önce bir avuçtular, altı tane Rus. Şimdi bunlardan üçü yaşamıyordu. Yiyeceğe, ilâca, sıcağa ihtiyaçları vardı. Evde yapılan içkiye de hayır demiyorlardı. Hiç kimse onların burada olduklarını öğrenmedi, ne jandarmalar, ne de tepelerin yamaçlarındaki köylerde oturanlar. Ama şurası da muhakkak ki köylüler, ikiyle ikinin dört ettiği gibi, ortalıkta bir şeyler döndüğünü anlamışlardı. Plostina'da sükkûnet vardı, barış havası esiyordu. Köy erkekleri tehlikeli işler yaparak her gün evlerine un, şeker ve et getirmek için hayatlarını tehlikeye atıyorlardı. Kadınlar pazar günleri kiliseye giderek günlük ekmeklerini ve kötülüğün üstlerinden kalkmasını sağlamak için dua ediyorlardı. Bu fakir dağ köylerinde hiç bir zaman bol ekmek olmamıştı, şimdi de yeterinden fazla kötülük vardı. Bu kötülük büyük güçleri yönetiyordu. Hiç kimsenin bir şeyden haberi yoktu. Plostina'da ve çevresinde derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Yakınlarda bir köyde Almanlar beş genç çocuk öldürdüler, bunlar partizandı. Konecny adında bir çiftlik işçisi gece sokağa çıkmış, köy kahvesine giren şüpheli gölgeler görmüştü. Soluk soluğa belediye başkanına gitmiş ve: «Başkanım, jandarmalara telefon edin. Köyde eşkiya var,» demişti.

Belediye başkanı kaçamak cevaplar vermişti, çok geçti, gereksiz bir gürültü koparmanın anlamı yoktu, bu adamların kim olduğunu kimse bilmiyordu, belki Almandılar.

«Jandarmalara telefon etmezseniz, partizanlara yardım ettiğinizi söylerim.»

Olay böyle ortaya çıkmıştı. Sokaktan geçen biri, olup bitenlere ne önem verir? Köyde şüpheli gölgeler görmüştü. Almanlara yardım mı etmek istemişti? Niçin ama? O sıralar henüz bir partizanın başına, bir milyon kron ödül konmamıştı. Kulübesinin kutsal karası partizanların varlığıyla kirletilmemişti. Yatağına gönül rahatlığıyla uzanabilir, kimse de onu bir şeyle suçlayamazdı. Belediye başkanının evinin duvarlarında asılı, silâhlı haydutlara yardım ettiğinden şüphelenilen kimselerin aileleriyle birlikte ipe çekileceklerini belirten bildiri onu ilgilendirmiyordu. Niye gözlerini yummamış, dilini tutmamış, sağır ve dilsiz olmayı yeğlememişti?

Partizan adaletini yerine getirmek için köyü işgal ettiğimizde karısı iç paralayıcı bir şekilde ağlamıştı. Jandarma Pospichal ve belediye başkanı, partizan duruşmasında tanıklık etmişlerdi. Jandarma zorlamayla, başkan ise kendi isteğiyle mahkeme huzuruna çıkmışlardı. Belediye başkanı hâlâ görevine devam etmesine, yüksek bir yerde olmasına rağmen temiz bir insan sayılabilirdi.

Biz de insanları asmak, asılanların göğüslerine kâğıtlar iğnelemek zorunluğundaydık.

Muhbir önümüzde dizüstü sürünüyor, ayaklarımızı öpüyor, bizden ağız dolusu merhamet dileniyordu. Karısı delice çığlıklar atıyordu: «Tanrı aşkına acıyın, merhamet edin. Tanrı'nın emirlerini hatırlayın.»

«Niye onları ele verdin Konecny? Niye ele verdin, domuz?»

«Bil —bilmiyorum... Asmayın beni. Yaşa-

mak istiyorum. Dizlerimin üstünde sürünerek yalvarıyorum size...»

Belediye başkanının evinin önündeki dut ağacına kadar adamı sürüklemek zorunda kaldık. Sonra bütün köy erkeklerini bir araya topladık, (kadınları değil tabii, çünkü bu onlara göre bir gürültü değildi), hepsi siyahlar giymiş ciddi ciddi yaptığımıza bakıyorlardı. Adamı savunmak için hiç biri bir şey söylemedi. Herif, bir süre önce arkadaşlarımızı asmakta kullanılan iskemlenin üstündeydi ve Peter bunu tekmelemeye hazırlanıyordu. Bir yandan da herif, hâlâ, hayatını bağışlamamız için bize yalvarıyordu. Köylülerden biri topluluktan ayrılarak ağacın önüne geldi.

«Bırakın da ben yapayım,» dedi.

Adamı, bu işin güçlüğüne inandırmaya çalıştık.

«Bunu ben yapacağım, ben, ben onun kardeşiyim.»

Ne müthiş, diye düşünüyordum. Öz kardeşi. Bunu yapmaya hakkı var mı? Evet, var. Önce mahkûmun suratına iki tokat attı. Her şey bittikten sonra da bize döndü :

«Bana da bir silâh verin. Sizinle geliyorum.» dedi.

Şimdi, onun kardeşi olan Konecny, bizimle beraberdi. Köyde partizanlar olup olmadığından namussuza neydi acaba? Onu ne ilgilendirirdi? Tasalanmak için bir sebebi var mıydı?

Orada, hemen altımızda, Plostinalı sessiz topluluk bize bakıyordu, biz de onlara baktık. Tasalanmakta haklıydılar. Partizanlar kulübe-lerinde evlerindeymiş gibi kalmışlardı. Bu da Almanlar tarafından ölüm cezasına çarptırıl-

malarına yetiyordu. Herhangi biri, ortaya çıkma korkusu duymadan tanıksız, Almanlara giderek bizi ele verebilirdi. Onlardan birinin milyonluk ödülle başı dönse, ancak insanca bir zaafa kapılmış olurdu. Almanların elinde can vermek, koca bir ailenin ölümü ya da bir milyon kron? Pis, iğrenç paralar, doğru ama Plostina'nın yarısını almaya yeter. Buna rağmen Raska, bir inek, Andela da bir domuz öldürdü. Sonra da Andela bir inek, Raska bir domuz. Bu konuda şaka bile ediyorlardı:

«Payımıza düşen bize yeter, bu başka.»

Plostina'da ve çevresinde büyük bir sessizlik vardı. Orada, kendimizi evimizde hisseder, bazen bu kadar rahat bir hayatımız olduğu için utanırdık. Alçaklık, çirkin kafasını Plostina'nın içinden kaldırmamış, alçaklık, Plostina'ya gizlice girmişti.

Hiç birimiz bu saniyede başka şey düşünemiyorduk. Elveda Plostina, elveda erkekler, kadınlar ve çocuklar, elveda Plostinalı genç kızlar. Elveda soyu sopu karışık, cins sayılmayan yiğit köpekçikler. Kimse size yiğitliğinizden ötürü madalya vermeyecek, kimse hakkınızda destan yazmayacak, kimse yaptıklarınızı övmeyecek, dağların adsız kahramanları.

Tepeden aşağı indik, böylece Plostina da gözden kayboldu. Yeniden orman hortlakları olmuştuk, önde bir gözcü, arkada bir gözcü, iki yanlarda birer gözcü. Arkamızdan biri bağıırıyordu, biri koşuyor ve bize sesleniyordu. Biri koşarak peşimizden geliyordu. Jozina'ydı bu.

«Bekleyin! Bekleyin!»

Sonunda bize yetişti. Soluk soluğaydı.

«Sizinle geliyorum,» dedi tıkanarak.

Peter sertçe cevap verdi :

«Geri dön Jozina. Şimdi kadınlara ayıracak vaktimiz yok.»

Slovakyalı Ondra kahkahalarla gülerек :

«Ah, bizsiz yapamıyor, dedi. Peşimizden gelişinin tek nedeni bu. Yine sıkıntısı tuttu.»

Jozina da sözünü esirgemedен :

«Seni ödleк seni,» karşılığını verdi. «Öğünmeni gerektiren hiç bir şey yok ortada çok şükür. Burada gerçek erkekler var.»

Onu ne yapacaktık? İzin de istememişti üstelik. Başka çaremiz olmadığından yanımıza aldık. İki tüfeği birden taşıyan çocuğun da yükü hafifleyecekti. Jozina ateş etmesini biliyordu, kendi payına düşen üç ya da daha fazla Almanı öldürmüştü. Plostina, gerilerde kalmıştı artık. Bir anıydı yalnız, ölmez, hoş bir anı. Hoş mu? Peki ama niye uykularımı kaçırıyor? Niye bana rahat vermeyecek? Niye her aklıma gelişinde pişmanlıkla ürperiyorum? Niye ağır bir yükün altında ezilmiş, ateşte kavruluyor gibiyim? Niçin binlerce iğnenin batışını duyuyorum?

Bunun cevabı bir tek sözcükte yatıyor : İhanet...

Hemşire Helen :

«Sizi Kroupa adında biri görmek istiyor, içeri alayım mı?» diye sordu.

Gereksiz bir soru, çünkü Kroupa gibiler içeri alınmak için dışarıda beklemek alışkanlığını edinmemiştirler. Kadın, sözlerini bitirmeden Kroupa'nın başı kapıda görüldü. Bir kasırga ne kadar yavaş esebilirse, Kroupa da o kadar yavaş girdi içeri. Kıpırmızı yüzü bana

sahte bir iyilikle dolu olarak gülümsedi. Nemli elini, lûtufta bulunuyormuşçasına uzattı bana.

«Eh, nasılız bakalım sevgili dostum? Bacaklar daha mı iyi, yoldaş? İyiye doğru bir gelişme var umarım.»

Gelişme var ama, yazık ki bu iğrenç herifin bacaklarına bir tekme atacak kadar değil.

Hemşire Helen'e dönerek :

«Lûtfen Hemşire, ona konuk kabul etmediğimi söyleyin,» dedim.

Ama Kroupa hiç bir şeye aldırılmıyordu. Boş yere ellerimi battaniyenin altına sakladım. Kroupa, kendisini dışarı atmak için elimden geleni yapmak istediğimi ne görüyor, ne de duyuyordu. Bir hayvaninkini andıran derisi, yer-yüzünün bütün iğrençlikleriyle kalınlaşmıştı.

«Bak, sana biraz slivovitz getirdim; ama gerçek ha. Biliyorsun, evde yapılan ucuz içkilere benzemez. Bahse girerim, böyle bir şey ömründe tatmamışsındır. Al bakalım.»

Şişeyi yatağımın yanındaki masanın üstüne koydu.

«Defol git Kroupa! Sana da, slivovitz'ine de başlatma.»

«Aaa, hayrola dostum? Ne oldu böyle sana bînden? Dehşet saati gelip çattığında, bir zamanlar, seninle ne güzel anlaşıştık. Hem sonra seni vurulmaktan koruyan, hayatını tehlikeye atarak bodruma'sokan ben değil miyim? Sokak Almanlarla doluydu. Bana minnet duyamazlık edemezsin değil mi? Bütün istediğim ufacık bir imza, sana ne zarar verebilir? Senden yalancılık etmeni istemiyorum, yalnız cilâsız bir şekilde gerçeği söylemeni, o sıra sana yardım ettiğimi...»

«Çık dışarı, defol» diye bağırmaya başla-

dım. Bir bulantı dalgasının içine düştüm sanki. Şişeyi yakalayarak suratına fırlattım, bu arada da bir kaşını patlattım. Sonunda anladı, odadan dışarı çıkarken bana bağırdı :

«Seni piç seni. Bunun hesabını vereceksin.»

Sonra da gitti. Arkasında, keskin, mide bulandırıcı slivovitz kokusu bıraktı. Brazda, koşarak içeri daldı. Bir iğne — arkasından kusmak — bir nöbet ve yine kâbuslar ...

Sonra Eliska'nın iyi ve nazik ellerinin değişti, yarı korkak yarı sitemli bakışı. Elleri, yapması gereken tatsız hastane işlerinden kızmış ve sertleşmiş olmasına rağmen, yine de serin, rahatlatıcı sargı bezleri gibiydi. Nöbet geçtikten sonra :

«Eliska, iyileştiğim zaman seni çok güzel bir yere götüreceğim. Bir otele değil, bunu hiç istemem. Bir dağ köşküne ya da bir kaplıcaya da değil, çünkü kaplıcalarda çok sayıda tatsız insan vardır. Hayır, seni baş başa olabileceğimiz bir yere götüreceğim.» diyordum arka üstü yattığım yerde. Eliska da yanımda oturuyordu. Olumlu anlamda başını salladı. Tabii gelecekti benimle. Tam bize göre bir yer biliyordu, yakındaydı da. Orada ufacık bir oda vardı, Eliska odayı ikimiz için düzenleyecek, temizleyecek ve tozunu alacaktı.

Bu güzel kız hakkında çok az şey biliyordum. Bana gözü gibi bakan bu insanlar hakkında ne kadar az şey biliyorum. Buna rağmen Kroupa hakkında bilinmesi gereken her şeyi öğrendim. Neden ama?

«Hadi Volodia, hadi şekerim. Uyu şimdi. Bana yeni bir şok geçirttin.»

Gözlerimi kapatarak uyumak için kendimi

zorladım. Uykuyla uyanıklık arasında öylece yatarken, biri, hafif ve tatlı bir sesle ninni söylüyormuş gibi geldi. «Uyu, uyu küçüğüm,» Bu güzel parçayı duymayalı ne kadar uzun zaman olmuştu. Ama Eliska söylememişti şarkıyı.

NİEBELUNGEN ATEŞLERİ.....

Tanrılara yazık!

Alaca karanlık.

Öfkeli alevler

Onların kasvetli saraylarının

Duvarlarını yalayacak.

RİCHARD WAGNER

Eliska yüzünde değişik, şüpheli bir ifadeyle içeri girdi.

«Bir adam geldi, seni görmek istiyor.»

Bir adam mı? Kim olabilirdi?

«Son günlerin en büyük bombası. Komünistlerin başı.»

Eliska'nın içeri aldığı adam olgunlaşmadan yaşlanmış biriydi. Bir bastonun yardımıyla yürüyordu. Geniş, sevimli bir yüzü, içtenlik ifade eden mavi gözleri vardı. Adama yer gösterdim, oturdu. Bacaklarımı, ihtiyaç duyduğum şeylerin tamam olup olmadığını, okuyacak kitap ve içecek sigaramın yetip yetmediğini, bana nasıl baktıklarını sordu. Dışarıda, hastane dışındaki kişilerin adım başı üstesinden gelmeleri gereken sorunlardan bahsetti. Elektrik, kömür yoktu, bir sürü şey bulunamıyordu. Gazete alıyor muydum? Değilse, parti organı olan Rude Pravo'yu bana göndertebilirdi. Kimi zaman gazeteyi iki sayfaya indirmek zorunda

kalıyorlardı, kâğıt da bulunamıyordu, her şey kıttı. Bunlara rağmen trenler yine işliyordu, bu da bir şeydi. Sanayi çarkları bir kez daha dönmeye başlamıştı.

Tabii bu arada bir çok karışıklıklar ortaya çıkıyordu. Geçen hafta Ostrava'ya giderek madencilerle konuşmuş, bir kaç kamyon yükü kömür vermelerini istemişlerdi. Ama bir kaç kamyon dolusu kömür kime yeterdi? Yaz o kadar kötü değildi ama, kış gelince çok zorluk çekilecekti, heyecan ve istekle beklenecek hiç bir şey yoktu ortada. Öte yandan çiftçiler ekinlerini biçmeyi başarmışlardı ,hava da o kadar kötü değildi. En büyük düşman olan açlık ve kıtlık belki de uzaklaştırılmış olacaktı.

Adam dar, tecrit edilmiş hastane hayatıma şimdiye kadar bilmediğim, açık söylemek gerekirse hastalığım ve kendi tasalarımaya kapılmam yüzünden fazla ilgilenmediğim sorunlar getirmişti.

Bu kez başka bir yola başvurdu :

«Sizin çocuklardan bazıları başımızı ağrıttıyor.»

Eh, yalnız sohbet etmeye gelmediğini biliyor, bu arada da çocuklardan bazılarının gerçekten belâ kesildiklerini düşünebiliyordum. bu nedenle kimse yasaları elinde tutamaz. İmkânsızdır.»

«Biliyorsunuz, ulusal komitelerimiz var, «Onların yaptıkları bu mu?»

Bu, tam onlara göre bir şeydi. İnsanları kilide vuruyorlardı —bunlar çoğunluk suçsuz insanlar oluyordu— sonra işbirlikçilere içki fabrikası sahipleri ve toptan satış yapan tüccara da güvenilir olduklarını gösteren belgeler veriyorlardı. Bir çok alçakları gizliyorlar-

dı, bu arada bir çok mülke kanunsuz yoldan el konmuştur.

«Kanunsuz yoldan el mi konmuş? Bunun ne demek olduğunu açıkça söylemekten niçin kaçınıyorsunuz?»

Hayır, kesinlikle böyle değildi. Ama partizanlar paraya sıkıştılar mı zengin bir işbirlikçiye gidiyor, para istiyorlardı. Tabii, adam da istenileni veriyordu. Daha kısa süre önce bir milyon kron vermişti.

«Peki bunlar parayı nereden bulurlar? Siz mi veriyorsunuz? Devlet mi veriyor?»

Konuğum tasalı tasalı içini çekti :

«Biliyorum, biliyorum, onları haksız çıkaramazsınız ama, hükûmetin de yetkisini torpilliyorlar. Ülkenin yasaları, kararlar ve ilkeler ne oldu? Çoğunluk iyi niyetle hareket ettiklerine şüphe yok, gayretkeşlikleri çoğu kere zararlı oluyor.»

«Halk, onları komünist olarak görmeye alıştı, sonra da ne diyorlar biliyor musunuz? 'Bak işte yine komünistler neler yapmış!'"

«Bu durumda sizin için utanacak hiç bir şey yok. Her türlü kötülüğü yapabileceklerini görüyorum. Çocukların silâhları var, güçlü olmak adamı çılgına döndürür. İnsanlar da üstünlüklerini isteyerek bırakmazlar. Ama gerçekten temiz, güvenilir, yozlaşmamış çocuklardır. Onların yoldan çıkıp gangster olmalarına izin vermemelisiniz. Silâhlarını alın, hepsine bakın, okula gönderin, askere gitmelerini sağlayın, eğitin. Ne yaparsanız yapın ama onların fabrika ve işyeri yönetim kurullarına girmelerine ya da o kahve senin bu kahve benim gezmelerine izin vermeyin. Bunu daha yeni duydum.»

Konuğum yeniden iç geçirdi. Tabii her şeyin benim dediğim gibi olması gerekiyordu ama her yerde karışıklık vardı. Ancak, ülkeyi düzene sokmak için şimdiye kadar bir kaç adım atılmıştı.

«Yetenekli kişileri göndererek onlarla kaynaşmalarını sağlayın. Hem sonra biliyorsunuz, direniş hareketimizin içinden sizin partinin adamları da vardı. Bizim çocuklar size inanıyor, güveniyor. Dolayısıyla onlara yol gösterin. Ne biçim olmalarını istiyorsanız, onları o kalıba dökmek de sizi ilgilendiren bir iş.»

İyi ama kimi gönderebilirlerdi. Kim partizanların arasına girip bunu yapardı, ortada insan kıtlığı vardı. Bana değer biçer gibi baktı. Kendi kendime, tamam işte, şimdi bana partiye katılmamı teklif edecek, dedim.

Yanlış düşünmüşüm, teklif etmedi. Bunun yerine cebinden bir kâğıt çıkararak kaşlarını çattı.

«Elimde, oldukça tatsız bir iş var. Buraya gelişimin başlıca nedeni de bu kâğıt. Kroupa diye birini tanır mısınız?»

«Kroupa mı? Evet, tabii tanırım. Hayatını tehlikeye atarak benimkini kurtardı, hem de nasıl bilir misiniz? Almanlarla sokakta çarpışırken beni yoldan aldı. Üstelik bana bir şişe de Hennessy verdi.»

Kaşları büsbütün çatılarak :

«Demek doğru söylemiş,» dedi.

«Ne yapmak istiyor? Partiye katılmak istemez sanırım.»

«Katılmak istiyor. Hakkında bilgi edinmemiz için de sizi salık veriyor.»

«Kabul edecek misiniz?»

«Tanrı korusun! Çevrede herkes Kroupa'»

nın nasıl adam olduğunu bilir. Onun hakkında bilgi edinmeye gelmedim.»

Demek böyle, diye düşündüm. Benim hakkımda bir şeyler öğrenmeye gelmiş. Bu durumda da...

«Evvelki gün Kroupa burayı şerefletirdi. Ama ben, armağan olarak getirdiği slivovitz şişesiyle onu neredeyse öldürüyordum. Kokusunu duyuyor musunuz? Kokusu hâlâ geçmedi. Kroupa gibi heriflerin bıraktığı kokudan kurtulmak pek kolay olmuyor.»

Adamın yüzündeki anlam hemen değişti.

«Şey düşünmüştüm,» diye söze başladı.

«Ne düşünmüştünüz? Benim hakkımda tek şey bilmiyorsunuz. Hastaneye bunun için geldiniz değil mi? Kroupa'yı koruyup korumayacağımı öğrenmek, bana ne kadar rüşvet verdiğini anlamak istiyordunuz. Doğru mu?»

Doğruydu, adam itiraz etmiyordu. Onu suçlamam gereksizdi. Şu sıra komünist partisine girmek isteyen her türden bir sürü insan vardı, çok dikkatli olmaları gerekiyordu. Bana gelince benimle ilgili pek çok şey biliyorlardı, yalnız bir tek nokta, Kroupa'yla olan ilgim onlara garip gelmişti. Bunu aydınlatmaya çalışıyordu.

«Bu Kroupa tepeden tırnağa matrak bir herif,» dedim. «Öylesine saydam ki... Palyaço...»

«Savaşın bittiği şu günler, her yerde onun gibi yüzlerce palyaço var diye cevap verdi. İnanın bana artık matrak da değiller. Tabii buradayken bütün bunları bilmeniz imkânsız. Demek gerçekten Kroupa'ya bir alış verişiniz yok, öyle mi?»

«Var, var. Onun saklandığı bodrumda ya-

tıyordum. Ağzıma konyak döküyordu. Bodruma beni sokan o değil, bizim çocuklardan bir kaçıydı. Sonra da beni arabasıyla hastaneye götürdü. Evvelki gün buraya damlayınca öyle bir sinir nöbetine tutuldum ki, bana iğne yapmak zorunda kaldılar. Bizim çocukların akıllarına eseni yaptıklarını söylüyorsunuz. Eh, ben de buradan çıktıktan sonra, başıma buyruk, işler göreceğim. Gidip Bay Kroupa'yı bulacağım.»

Konuğum, buna itiraz etmedi :

«Peki, sadece siz iyi olun da gerisi önemsiz,» dedi gülümseyerek. «Kroupa'yla, şöyle baş başa bir konuşma yapmanıza kimse karışmaz sanırım. Ama sizinle başka bir konuyu görüşmek istiyordum. Size ihtiyacımız var.»

Demek, her şeye rağmen yanılmamıştım.

«Hastaneden çıktıktan sonra ne yapacağınızı düşündünüz mü?»

Hayır, düşünmemiştim. Önümde o kadar çok zaman vardı ki. Daha uzun bir süre hastaneden çıkmam imkânsız gibiydi.

«Size güvenebilir miyiz?»

«Ama partiye üye değilim.»

«Evet, bunu biliyoruz. Tepelerde, bizim için çok yararlı işler gördüğünüzü de biliyoruz. Size bir dilekçe getirdim.»

Anlaşılan adam, işleri sürüncemede bırakmaktan hiç hoşlanmıyordu. İnsana soluk alacak zaman bile zor bırakıyordu.

«Demek parti üyesi olabileceğimi düşünüyorsunuz?»

Olumlu anlamda başını salladı. Zaten beni bunun için görmeye gelmişti.

«Peki, ya ben? Benim bütün bu işler hak-

kında ne düşündüğümü kendi kendinize sormaktan vaz mı geçtiniz?»

Durakladı.

«Vazgeçtiğinizi sanmıyorum. Bana bakın, şimdi pek bir şeyden haberim yok, ama partiye katılmanın da basit bir kararı gerektirmediğini biliyorum. Bu, hayat boyu sürececek bir bağlantıdır. Korkarım, ben bunu yapamayacağım.»

«Niye?»

«Niye olduğunu benim kadar siz de biliyorsunuz. Plostina'daydım.»

Evet, bu müthiş bir serüvendi ama artık bitmişti. Kimse, olayların akışını değiştirmek için bir şey yapamazdı.

Plostina hakkında tek yapılacak, bundan böyle bu tür trajedilerin tekrarlanmamasını sağlamaktı.

«Orada değildiniz,» diyerek adamın sözünü kestim. «Ama ben... Ben yaşamamam gerektiğini, yaşamaya hakkım olmadığını düşünüyorum. Bazan da yaşamak istemiyorum.»

«Bu çok kötü işte. Neler hissettiğinizi biliyorum. Ama buradasınız, isteseniz de istemeseniz de buradasınız. Yaşayacaksınız, hayat yürüyor işte. Ölmekle daha iyi bir iş yapacağını düşünen yalnız siz değilsiniz. Sizin gibi düşünen başkalarını da biliyorum. Buna rağmen hepsi bizimle birlik. Bunların nasıl yaşadıkları da bizim için bir kayıtsızlık konusu kalamaz.»

«Ne demek istediğimi anladığınızı sanmıyorum. Yaşamak isteyip istemediğim değil esas sorun. Kendi kendime hep, yaşamaya hakkım olup olmadığını soruyorum ve bir türlü cevabını bulamıyorum. Bu nedenle benden hemen evet dememi beklemeyin. Teklifiniz be-

nim için beklenmedik bir şeydi. Bu tür şeyleri hiç düşünmedim. İnsan bir karar vermeden önce, bunun üstünde düşünmelidir. Benimle aynı görüşte değil misiniz?»

Yine başını salladı. Beni sıkıştırmak istediği yok, buraya gelişinin nedenini bana anlatmıştı, gerisi beni ilgilendiriyor. Beni, kendiliğinden görmeye gelmemişti. Çünkü toplantılarında benim hakkımda konuşmuşlar, yoldaşları hastaneye gelip benimle görüşmesine karar vermişlerdi.

«Anlıyorum. Sanırım Kroupa için, değil mi?»

Evet öyleydi. Durumu aydınlatmak zorundaydılar. Kroupa'ninkini değil, onun durumu açık seçik ortadaydı. Komünistlerin benimle ilgilendiklerini bildirmek istemişlerdi.

Yeterince inandırıcı konuşuyordu. Sözleri, kendisine minnet duymama yol açtı. Hayat ve işgal, kuşkusuz onun için çok zor bir okul olmuştu. Toplum dışı bir insan değildim, insanlar hâlâ bana değer veriyorlardı. Bunu duymak hoşuma gitti.

«İyileştiğim zaman yapmam gereken bir şey var. Onu başardıktan sonra sizi görmeye gelirim.»

Bunu kabul etti. Kararımın onu sevindirdiğini de sanıyorum. Belki partiye katılmayı bir kutu kibrit almak kadar kolay iş saymadığımı görmek hoşuna gitmişti.

«Size okuyacak bir şeyler getireyim mi, ister misiniz? Yeni yayınlanan, Fuçik tarafından yazılmış ilginç bir kitap Fuçik bunu içerideyken yazmış. Adı da «Darağacından Rapor.»

«Fuçik mi? Ona ne oldu?»

«Kırk ikide idam edildi. Savaş sırasında

yok olan komünistler hakkında ancak şimdi bilgi sahibi oluyoruz.»

Ağır ağır iskemlesinden kalktı.

«Beni yine gelip görün olur mu? dedim giderken. Ne olur, yanlış anlamayın. Gerçekten çözüm gerektiren bir işim var. Engelchen adında birini bulmam gerek.» dedim.

Eliska gülmeye başladı, «Engelchen mi? Ne gülünç isim. Bir zamanlar burada bir Alman yatardı. Saçmalayıp duran moruk herifin tekiydi ama gözü hâlâ genç kızlardaydı. Bana da Engelchen derdi, buraya gel Engelchen, yatağımı düzelt Engelchen, şunu yap Engelchen. Gülüdüdü beni.»

Sözlerini duyunca kaşlarımı çattım. Eliska da değişen yüz ifademi yanlış yorumladı.

«Aman Volodia, rezil ihtiyarın biriydi. Herhalde şey düşünmüyorsun... Yeryüzünde tek erkek olsaydı yine de...»

«Kıskanmadım Eliska. Ama Engelchen'in ne demek olduğunu biliyor musun?»

«Tabii biliyorum. Melek demek. Hiç kim senin bu adı almasına imkân var mı? Bay Engelchen, Bayan Engelchen...»

«Eliska, ölümün adıdır Engelchen... Almancasıdır ölümün...»

Hiç bir şey doğru gitmiyordu. Biz bölüğün en seçkin takımıydık. Düşmanı sınırdaki stratejik önemi bulunan noktalarda devamlı zorlayacak, elden geldiği kadar çok karışıklık yaratacaktık. En ağır darbeleri indirecek, Almanları çıldırtacak, izimizin üstünde onlara tuzak kuracaktık. Üç gün üç geceydi. Şeytanın Kaya-sı denilen bölgede onları beklemekle geçirdik,

başka bir yoldan gitmiş olmaları imkânsızdı. Yine de, gelmediler. Bu arada az kaldı, Almanlar tarafından bir araya getirilip hendek ya da siper kazmaya gönderilen buralı bir sürü insanla dolu kamyonlara saldıracaktık, Allahtan avazları çıktığı kadar şarkı söylüyorlardı.

Peter, büyük bir mutsuzluğa kapılmıştı.

«Buralarda bir sınır karakolu olacak. Gidip onu temizleyelim.» dedi.

O gece sınır karakoluna saldırdık. Almanlar içerideydiler. Birden boş bulunup şaşırma- larını sağlamak için kapıya bir bazukayla saldıracaktık. Peter ilk mermiyi yolladı. Hiç bir şey olmadı. Bir kaç dakika süreyle bütün bina, peri masallarındaki saraylar gibi sakin ve sessiz durdu, hiç bir yerde en ufak hareket görül- müyordu. Bütün kapıları ve pencereleri kum torbalarıyla takviye etmiş olacaktı.

Kenđimizi yere atacak zamanı ancak bula- bildik, ilk kat pencerelerinden birinden bir makineli ateş etmeye başladı. Bunun ardından başlayan çarpışma, aşağı yukarı iki saat kadar sürdü. Birbirimize delice ateş ediyor, bu arada epey de gürültü yapıyorduk. Sonuç sıfırdı.

Peter ve ben şaşılacak kadar iyi geçiniyor- duk. Şimdi akıcı bir Sırpçayla kötü talihe ve Almanlara sövüyordu. Almanlara sövmesinin nedeni de istediğı gibi davranmamaları ve ken- dilerini vurdurmayışlarıydı. Komutan rolü oy- namaktan da bıkmıştı. Bir yerlerde demir yolu kıyısına oturmayı, elverişli bir trenin avucuna düşmesini beklemeyi özlüyordu. Bu arada ço- cuklara da hiç reislik taslamıyordu. Öfkesi her zaman, yalnız düşmana dönüktü.

Avımız tarafından aldatılmanın, kapıyı ça- lıp kendilerini bize vurdurmamalarının verdiği

rahatsızlık içinde sınır boyu yürüyorduk. Yapa-
cak daha iyi bir iş bulamadığımız için de yol-
larda gördüğümüz GROSSDEUTSCHES RE-
ICH (*) yazılı tabelâları söküyorduk. Öğleye
doğru birden durduk, büyük bir dikkatle kula-
ğımıza gelen sesi dinlemeye koyulduk. Yakın-
larda bir yerde silâh sesine benzer bir ses geli-
yordu. Kim kime ateş ediyordu acaba? Kilo-
metrelerce karelik bir çevre içinde kendimizi
tek hedef sanıyorduk. Yolumuza devam etme-
den önce ne olup bittiğini öğrenmek için sesin
geldiği yöne devriyeler gönderdik. Peter'in, du-
rumu anlamak için yolladığı Fred, kısa zaman-
da geri döndü:

«Alman askerî polisi.» dedi. «Yirmi kişi,
belki daha fazla. Bir kulübeye ateş ediyorlar.»

Askerî polis mi? Burada ne yapıyorlar?
Neyse, sonunda bir kaç Alman rastlayacaktık.
Askerî polis olmaları daha da iyiydi, bunların
SS lerden beter olduklarını duymuştuk. Yerde
sürünerek geniş bir yarım ay şeklinde, yavaş
yavaş yanlarına yaklaşmaya başladık. Orman-
larda kazandığımızı denemelerin sonunda gü-
rültü yapmadan hareket etmeyi ve kendimizi
göstermemeyi öğrenmiştik. Onları şimdiden
görebiliyorduk, bazıları ormanın kıyısında ya-
tıyor, diğerleri de ağaçların arkasına saklan-
mış bir açıklığın ortasındaki tahta kulübeye
ateş ediyorlardı. Saydım, yirmiden fazlaydılar.
Peter, herkesin kendine bir adam seçmesini
bekledi. Hepimiz, attığımız mermilerin hedefe
varmasını istiyorduk, bu da mümkün görünü-
yordu. Tabii, ormanda yere yatmış bir adamı
vurmak güçtür ama olsun.

(*) Büyük Alman Devleti.

Peter, tiz bir ıslık çaldı. Bütün silâhlar bir anda patladı. Benim Alman garip bir dans yaparcasına, ağaçlar arasında sıçrayarak kıvrandı. Bir kez daha ateş ettim, bu kere kollarını açarak arkası üstü yere düştü. Polislerin iyice akılları başlarından gitti, birkaçı yattıkları yerde kaldılar ama diğerleri açıklığın ötesine doğru kaçmaya başladı. Sık ormanda kaybolana dek arkalarından ateş ettik. Önce kulübenin içinde canlı kimsenin olmadığını sanıyorduk ama, Almanlara kulübeden de ateş açıldığını ve atışların çok isabetli ve kusursuz olduğunu anladık.

Askerî polisin kaçmasına göz yumduk, o sıra heriflerin açıklığın öte yanında mevzilenerek bizi tarayabileceklerini hesaba katmıyorduk. Ama Almanlar çarpışmaya devam etmek istemiyorlardı, karmakarışık olup kaçtılar. Kısa zamanda onları kovalamaya devam etmenin saçmalığını anladık, bu kadar sık ağaçlı bir ormanda nasılsa kimseyi vurmak mümkün değildi. İlk yaylım ateşimiz yedisini eşek cennetine göndermeye yetmişti. Dört herif daha açıklıkta yatıyordu.

Burada ne olduğunu hâlâ, tam olarak anlayamıyorduk. Kulübe şimdi yanıyordu, buna rağmen içeride birinin olduğundan kuşkumuz yoktu. Çarpışmada bizi tutan biriydi bu. Kulübeye bakarken pencereden bir şeyin uzandığını gördük, bu bir tüfektir; hem de namlusunun uzağında beyaz mendil sallanan bir tüfek.

«Dışarı çık!» diye bağırdım.

Kulübenin içinde «WİR ERGEBEN UNS WİR ERGEBEN UNS. Teslim oluyoruz.» diye bir ses geldi. Peter'in kolunu sıktım.

«Bunlar da Alman.»

Garip bir şey vardı burada. Nasıl oluyor da Alman Almanca ateş ediyordu? Almanca, «Dışarı, dışarı çıkın, silâhınızı da atın!» diye bağırdım. İki adam, elleri havada kulübeden çıktılar. Tam sırasında çıkmışlardı, hemen arkasından kulübenin yanan damı büyük bir çatırtıyla çöktü.

Duraklaya duraklaya bize doğru gelen Almanlar:

«DESER TEURE, DESER TEURE (*) diyorlardı.

İkisinde de Alman ordusu üniforması vardı. Kirliydiler, sakalları uzamıştı ve çok bitkin görünüyorlardı. Bizden korktukları da açık seçik belli oluyordu.

Geriden üzerlerine saldırdık, böyle durumlarda tecrübemize dayanarak insanın hiç bir zaman yeteri kadar dikkatli olamadığını biliyorduk.

«İki kişi misiniz?» diye sordum şaşkınlıkla.

Daha uzun boylu olanı, başıyla kulübeyi işaret ederek içeride iki kişi daha olduğunu, ama artık onlara yardım etmenin faydasızlığını anlattı.

Almanları ormanın içerilerine, sınır yolunun ters yönüne doğru götürdük. Zorlukla yürüyorlardı, titrek bacakları üstünde sendeliyor belli ki büyük bir çaba harcıyarak hareket ediyorlardı.

«Onları burada sorguya çekelim,» dedim Peter'e. Peter de, biraz şaşırmış olmasına rağmen, kabul etti.

«İyi iş görüyorsun Volodia,» dedi. «Yalnız

(*) Asker kaçağı.

bu işten hiç hoşlanmadım.»

Peter çevreye nöbetçileri dizerken kimimiz oturdu, kimimiz uzandı. Bu arada da, en ufak bir tehlike işaretini dikkatle kolluyorduk. Dimitri, bir yerlerden haşlanmış sığır eti çıkardı. Almanların açlıkla parlayan gözlerinin etin üstüne özlemle dikildiğini gördüm.

«Peter, açlıktan ölecekler. Şunlara bir bak.» dedim.

İkisinin de Adem elmaları aşağı yukarı oynuyor, salyalarını yutarlarken ağızları devamlı hareket ediyordu.

«Bakıp da ne göreceğim? Yiyecek bir şeyler verin.»

Peter'i tanıyamıyordum, Plostina'dan ayrılalı beri toptan değişmişe benziyordu. Bambaşka bir adam olmuştu. Tek kelime söylemeden, çantamdan bir parça et çıkarıp Almanlara verdim. İkisi de aynı anda et parçasına saldırdılar.

«Ne zamandan beri yemek yemiyorsunuz?»

«Dört günden beri.»

«Peki, öyleyse yavaş yavaş yiyin. Yutmayın, size zararı dokunur.»

Anladılar. Eti ufak parçalara ayırmış yavaş yavaş, bir obur gibi, yemeğin zevkini çıkararak yiyorlardı. Ağızlarına aldıkları her lokmayla hayatın geri geldiği ortadaydı. Onlara mataramı da verdim.

Ufak tefek olanı, hayatından memnun :

«EİN... WAS WILLİ?» (*) dedi.

Oysa şimdiye kadar yanımızda taşıdığımız en berbat içkiydi bu. Şişede biraz kalması-

(*) İyi değil mi Willl?

nın tek sebebi de kötü olmasıydı.

Rahat rahat yemek yemelerine ve kendilerine gelmelerine izin verdik. Onlara yiyecek sunmamız güvenlerini arttırdı. Bu davranışımız gözlerinde iyi bir belirtiydi, korkuları da böylece yok olmuştu. Partizanlar, subaylarının anlattıkları gibi, korkunç yaratıklar değillerdi. Uzun boylu olanının yüzüne renk gelmeye başlamıştı, suratı artık eskisi gibi kül rengi değildi. Burnu bana, sanki daha az sivriymiş gibi geldi. Gülümsüyordu da.

«JA, DAS WAR GUT, EH, MARTİN?» (*)

Öteki daha yemeğini bitirmemişti, ağzı dolu olduğu için sadece mutlu bir baş sallamayla yetindi. Daha sonra bunlara ne yapacağımızı düşünüyoruz, diyordum kendi kendime. Peter herhalde bunları vurduracaktı. Hiç olmazsa boş mideyle ölmeyeceklerdi ya.

«Tamam, hadi bakalım şimdi bize kim olduğunuzu, burada ne yaptığınızı söyleyin.»

Ufak tefek olanı dişlerini gösteren bir gülüşle, «PARTİSAN KAMERAD,» derken diğeri de belki onuncu kez kaçak olduklarını anlatıyordu.

Bölüğünüz hangisiydi? Niye kaçtınız? Kaçtığınızda bölüğünüz neredeydi?»

Sorularımı daha iyi halde, daha akıllı görünen uzun boylusuna yöneltmiştim.

Cevapları kısa, hissettiğime göre de doğrudu. İki aydır dağlarda dolaşıyorlardı. Başlangıçta yedi kişiydiler, ama biri yolda ölmüş, ikisi kavga edip ayrılmış, biraz önce de askerî polisin kurşunlarıyla diğer ikisi ölmüştü. İzlerini nasıl bulduklarını da ancak Tanrı bilirdi.

(*) Evet, İlydi, ha Martin?

Biz yetişmeseydik...

Hâlâ içimiz rahat etmemişti. Bölükleri neredeydi, ne zaman kaçmışlardı?

Ne zaman mı? Bunu kesinlikle hatırlıyorlardı, şubatın başıydı. Nerede olduğuna gelince, söyleyemiyceklerdi. Ama birlikleri çok yüksek dağlardaydı, bu dağlar Alplere benziyordu. Anlaşıldığına göre Tatralardan geliyorlardı.

Tatralardan geliyor ve iki aydan fazla bir süreden beri dolaşıyorsunuz demek? Olamaz. Neyle karın doyuruyordunuz?.

«Önceleri konservelerimiz vardı, bunları kaçarken almıştık. Her şeyi önceden tasarlamıştık ama hesaba katmadığımız tek şey hastalıktı. Ölen herif üç hafta kadar oyalanmamıza sebep oldu. Almanya'ya gitmeyi, savaş bitene kadar dağlarda saklanmayı düşünüyorduk. Hepimizin artık burasına kadar gelmişti. Yiyeceğimiz bitince rastladığımız insanlardan aldıklarımızla yetindik. Almanlardan nefret ettikleri yüzlerinden okunduğu halde bize yiyecek verdiler. Bunu kaçak olduğumuz için yaptılar.»

Demek bunlar gibi kaçak başka Almanlar da vardı. Ne yapacaktık bunları? Bırakalım gitsinler de kendi başlarına dolanıp dursunlar mı? Er ya da geç askerî polis bunları yakalardı. İyi ama ne yapmalı?

Peter, kendisine çevirdiğim hikâyeyi dikkatle dinledi. Sonunda ne söyleyeceğini önceden çok iyi biliyordum.

Sorgu bitince, «Kurşuna dizin bunları. Alman onlar,» dedi. Haklıydı, haklıydı ama gözleri yine pırıl pırıl parlamaya başlamıştı. Ben se Peter'in değiştiğini sanmıştım. Kaplanın

huyu değişir mi? Hâlâ kaatil ruhlu.

İnandırıcı olmadığımı bile bile, zayıf bir sesle karşı çıktım :

«Ama artık savaşıla hiç bir ilgileri yok.»

Almanlar, neler konuşulduğunu çıkarmamakla birlikte geleceklerinin sallantıda olduğunu sezmişlerdi. Bizi dikkatle gözlüyor, kimin kendilerini kurtarmak istediğini çıkarmaya çalışıyorlardı.

«Kimbilir, Ukrayna'da ne canavarlıklar yapmışlardır?»

Dimitri'ydi bu. Bir zamanlar, vurması gereken Almanı vuramayıp kaçmasına izin veren Dimitri'ydi.

«Salıverelim bunları Peter, diye direttim. Cehenneme kadar yolları var. Nasılsa yurttaşları tarafından öldürülecekler, ne diye elimiz kana bulansın? Hem, diğerlerinden de biraz ayrılıyorlar. Kaç Alman, bu pis işten vazgeçecek gücü kendinde buldu?»

Şimdi kendimden emin, kesin konuşuyordum. Bu arada Peter, şaşılacak şekilde üstüme saldırmadı. Sadece omuz silkmekle yetindi. İki Alman, gitgide artan bir kuşkuyla bize bakıyorlardı. Tartışmamız uzamıştı, bu iyiye işaret değildi.

Uzun boylu olanı hiç beklenmedik bir şekilde :

«Nereye gidiyorsanız bizi de götürün,» dedi.

Acaba bütün bunların gerisinde bir oyun mu yatıyordu? Bizi şu veya bu şekilde tuzığa mı düşürmeye çalışıyorlardı? Yok canım, saçma, şunlara bir kez bakmak yeter.

«Peki sizi ne yapacağız? Söyler misiniz

lûtfen? Herhalde Almanlara karşı savaşmak istemiyorsunuz.»

Sessizce düşündü. Sormamam gereken bir soruydu bu ama, cevabını vermek de güçtü. Alman, konuşmadan önce uzun bir süre durakladı.

«Belki savaşmak zorunda kalmayız. Makineli tüfeklerinizi taşıyoruz.»

Amma da iş. Bu, yalnız tehlikeyi göze almayı gerektiren bir iş olmakla kalmıyordu, biz esir sürücüsü değildik. Alman bu teklifi olumlu karşılamadığımı anladı.

«Tek başımıza, uzağa gidemeyiz. Artık savaşmaya devam etmek de istemiyoruz. Savaş her an bitebilir. Bu kadar şey atlattıktan sonra...»

Benim tam tersime, Peter adamın teklifini kabul etti.

«Olabilir» dedi. «Çocuklar makineli tüfekleri taşımakta güçlük çekiyorlar.»

Bu görüşü benimseyememiştim. Savaş olsun ya da olmasın, bazı insanların ayak basmaması gereken kısıtlı bir bölge vardır. Bir takım kurallara kişi saygı göstermelidir. Dimitruşka haklıydı. Kimbilir, işgal altındaki bölgelerde ne korkunç şeyler yapmışlardı.

Almanları iyice sorguya çektim. Hayatlarını istedikleri kadar korusunlar, önce bana bildikleri her şeyi anlatmaları gerekliydi. Her şeyi.

Anlatacak fazla şeyleri yoktu. Biri Kielli bir dok işçisi, diğeri de Halle'den bir öğretmen-di. Martin adındaki ufak tefeği bir zamanlar Sosyal Demokrattı. Güçlü kuvvetli, hiç bir yoksunluk ve açlığın zayıf düşüremediği Wil-li ise Nazi Partisi üyesiydi, her Alman gibi

Hitler'e inanmıştı. Yine ona inanıyor muydu? Hayır, inanmıyordu. Vurulan iki adam da naziydi, hatta biri SS subayıydı. Buna rağmen yeryüzünde yaptıkları dehşet vericiydi.

«Komutanımız bizimle kalmanızı olumlu karşılıyor. Sırayla, makineli tüfeklerimizden birini taşıyacaksınız. Fakat size şunu hatırlatmam gereksizdir sanırım: Alman askerî polisinden kurtulsanız bile bu dağlarda bizim elimizden kaçamazsınız.»

Pek tabii böyle bir şey olmazdı, pek tabii. Sözlerini güçlendirmek için ellerini, kollarını sallarlarken çok gülünç oluyorlardı. Hayatlarını bağışladığımızdan ötürü ebediyen minnettardılar bize, onlara güvenebilirdik.

Partizanlık hayatım süresince bu, rasladığım olayların en gariplerinden biriydi. Alman kaçaklarını yakalıyor ve bölüğümüze katılmalarına izin veriyorduk.

Aynı gün yine Almanlarla, hiç beklenmedik bir şekilde karşılaşacaktık. Vadiye inmiştik, tam yolun karşısına geçeceğimiz sıra, bir motör sesinin gitgide yaklaştığını duyduk. Ormana gizlendik, beklediğimiz sürece bizim Almanları sakladım. Peter, «İşaret vermeden ateş etmeyin!» dedi.

O zamana kadar da otomobil yakınımıza gelmişti, içinde, yaka ve kolluklarındaki gümüş işaretlerden kodaman oldukları anlaşılan subaylar oturuyordu.

Peter'in attığı el bombası otomobili havaya uçurdu, sonra da araba yolun öbür yanındaki hafif eğimden inermiş gibi durdu. Çocuklar ateş açtılar, subaylardan ikisi arabadan dışarı sarkıverdi, otomobilin lâstikleri dümdüz olmuştu, ama hâlâ gidiyordu. İkinci el bomba-

sı, bu kez arabanın bir parçasını alıp götürdü. Yine de otomobil hâlâ büyük bir hızla gidiyordu. Sonunda, ikinci dönemeçte gözden kayboldu.

Peter'e çok kızıyordum. Her şeyi, her zaman tek başına yapmaya çalışıyordu. Niye yaylım ateş açılması için işaret vermemişti?. Attığı el bombasından çok daha etkili olabilirdi. Hızla yer değiştiren bir hedefi vurmak için en iyi yol, ateş açmaktır. Çocukların hepsi de soğukkanlı, kendine hâkimdi, hepsinin nişan almak için yeterince zamanları vardı. Otuz silâhın birden patlaması, ne kadar dikkat edilse tek kişinin ateşinden çok daha etkiliydi. Bir yaylım ateş açsaydık piç kuruları elimizden kaçmazdı.

Bunu Peter'e söylemek üzereydim ki, bir şeyin onu büyülediğini anladım.

«Herife bak, nasıl araba kullanıyor,» diyordu hayranlıkla.

Peter'e ne oldu böyle diye düşünüyordum. Kısa süre önce aynı şey olsaydı Sırpça küfretmeye başlardı. Haklıydı, araba sürücüsü hayatının kurtulmasını hak etmişti. Eşsiz bir şöfördü.

Her şey o kadar çabuk olmuştu ki, makineli tüfeklerimizi bile hazırlayacak zaman bulamamıştık.

Askerî polisle yaptığımız kısa çarpışmayla keyfimiz büyük ölçüde yerine gelmiş olarak, geniş bir dönüş yapıp Şeytan Kayalığına döndük. Akşama doğru hedefimize ulaştık. Güneş henüz batıyordu. Alman devriyeleri kol gezdiğinden, geniş yolu, hava karardıktan sonra geçmeye karar vermiştik. Ormanda dikkatle gizlenip, ateş yakarak dördüncü gecemizi açık

havada geçirecektik. Ormanda geçirdiğimiz bu güç hayat süresince hastalıkların başımıza belâ olacağını sandığım halde hiçbirimizin boğazı bile ağrıyordu. Bu gibi koşullarda yaşadığımız zaman en önemli şey gövdelerimiz değildi. Gövdelerin, şaşılacak kadar dayanıklı olduğunu keşfetmiştim. Başka koşullarda kimbilir kaçımız zatürre, bronşit, şu ya da bu hastalıktan yatardık.

Geniş bir açıklığı geçerek yola indik. Peter, birden elini uzatarak beni durdurdu ve fısıldadı, «Yavaş.» Hepimiz durduk, dinledik. Peter'in işitme duyusu hepimizinkinden gelişmişti. Şimdi biz de onun dikkatini çeken sesi duyuyorduk, yaklaşan bir sürü motörün sesini...

Kendimizi yere attık, Peter makineli tüfeklerimizi yerleştirmek için elverişli bir köşe aradı. Birinin başına kendi geçti, diğerine de Lojza'yı oturttu. Lojza eski bir askerdi, makineli tüfek atışlarında ustalığını göstermekten kıvanç duyardı.

Peter'in son verdiği emir, «Dönemece gelene kadar bekleyin,» oldu. Acaba gerçekten bunlar Alman mı? Hâlâ düşünecek vaktim vardı.

Almanlar. Yedi kamyon dolusu piyade askeri. Hiç bir şeyden şüphelenmeden, varlığımızdan habersiz kendi kendilerine marş söylüyorlardı.

Acaba böyle bir pusunun rahatsız edici düşüncesini kafalarından atmak için mi söylüyorlardı şarkıyı? Her yanda işaret levhaları vardı, üstlerinde «Achtung, Bandengefahr,» yazılıydı. Yol hem dar, hem de keskin dönemeçlerle doluydu.

Kamyonlar şimdi tam altımızdaydılar,

ilerimizdeki dönemece doğru geliyorlardı. İçimde büyük pek hoş sayılmayacak bir heyecan duydum. Yüzün üstündeydiler, çatışma büyük olacağa benzerdi.

Önce Peter, öldürücü bir dikkatle ateş etti. Birinci sınıf nişancıydı. Öndeki kamyon yalpaladı, birkaç metre daha gitti, sonra devrildi. Tekerlekleri hâlâ havada dönüyordu. İkinci araç birincisine üçüncü de ikincisine çarptı. Dördüncü acı acı fren yaparak durdu.

Almanlar, şaşılacak bir çabuklukla karşılık verdiler. Kamyonlarından dışarı çıkıp kendilerini yere attılar. Ama hepsi açıkta kalmıştı, belki yanlış bir düşüncenin etkisinde, bizim kendilerine bambaşka bir yönden, kayalıklardan ateş ettiğimizi sanıyorlardı. Yine de yanlışlıklarını hemen anladılar, bunu düzeltmekte çabuk davrandılar. Tecrübeli oldukları açık seçik görülüyordu. Makineli tüfeklerimizle desteklediğimiz ağır baraj ateşimize, yolun Alman ölüleriyle dolmasına, bu arada da kamyonlardan üçünün yanıp bir sürüsünün içinden ölümler sarkmasına rağmen, bir takım şeyleri toparlamış, iş görüyorlardı. Sonra da kulaklarımızın dibinde ıslık çalan altımızdan gelen kısa ve sert patlamaları duyduk: Güm, güm, güm! Aşağı yukarı yirmi metre altımızda toprak, fıskiye gibi yer yer fışkırıyordu.

Havan topları. Bunlara daha önce hiç raslamamıştık. Sayılarını bilmiyorduk ama, bu silâhlarla ilgili epey şey işitmiştik. Haklarında söylenenlerin iyice abartıldığı kuşkusuzdu ama havan, gerçekten hayvan gibi kaba bir silâhtı.

«Yerimizi bulacaklar.»

Peter'in makineli tüfeği düşmana ateş edi-

yordu ama, birden diğèrinin sustuğunu farkettim. Çarpışmanın heyecanıyla bunu farketmek için biraz zaman geçmesi gerekmişti. Şimdi kuşkulu bir heyecanla ortalığı dinliyordum, evet, gerçekten Lojzik ateşi kesmişti.

Tam üstüne vardığım sıra Lojzik'in silâhın sürgüsüyle sanki döğüş ettiğini gördüm. Sürgüyü öfkeyle sallıyor, dışarı çekmek istiyor, olmuyor, içeri itmeye çalışıyor, yine olmuyordu. Allahın cezası şey, yerinden oynamıyordu.

Lojza özür dilercesine sıırttı, «itoğlu it sıkıştı» dedi. Omuz silktim. Elimden bir şey gelmezdi, bu gibi şeyleri kullanamazdım hiç. İşin kötüsü burada, Peter'den başka bu işlerden anlayan da yoktu galiba.

Havan topları bizi korkutmaya başlamıştı. Patlamalar düzenli aralıklarla geliyor, mermiler gitgide daha yukarı düşüyordu. Atışlar yakınıma gelmeye başlamıştı. Çocuklar, sinirli sinirli çevrelerine bakınıyorlardı. Birkaç saniye sonra biri gerginliğe dayanamıyarak ayağı fırlayacak, koşmaya başlayıp genel bir kargaşalık havası yaratacaktı. Bu durumda, en son olması gereken şey de buydu.

Arkamda duran biri makinelinin üstüne atladı. Willi'nin sesini duydum, «ZEİG MAL HER...» (*) Arkama döndüğümde Almanı, sürgüyü sağa sola oynatıp takıldığı yerden kurtarmayı başarmak üzereyken gördüm.

Makineli tüfeğin yanından uzaklaştırmak istiyordum ama bir hareket yapmama fırsat kalmadan ateş etmeye başlamıştı bile. Nişan

(*) Göster bakalım.

alabilmek için önce bir kaç kısa atış yaptı, bu arada da arkadaşı gelmiş, silâha mermi sürüyordu.

Kendi kendime ,mutlak olan şey makinelî kullanmayı bildikleridir, dedim. İyi kullanıyorlardı ama hepsi domuzdu bu heriflerin. Ne pis iş. Tabancamı çektim, Fred elime vurdu.

«Seni şeytan mı dürtüyor be adam? Ne güzel bir görüntü bu! Alman Almanı vuruyor.» dedi.

Almanlar kendi yurttaşlarına ateş ederlerken, boğazım tıkanmaya başladı. Kendi kendime, bunları takımdan atacağız, dedim. Burada komiser benim, her şeyde de söz sahibiyim. Bizimle bir dakika fazla bile kalmamalılar. Cehenneme kadar yolları var.

Dayanılması güç gelen şey de tam zamanında işe el koymalarıydı. Düşman, ikinci makineliden ateş açılınca şaşırdı, hendekten atlayarak yoldan aşağı koşmaya başladı. Havanlar sustu.

Peter Almanların omuzlarına dostça vururken «Herifler, az kaldı bizi tahtalıköye gönderiyorlardı.» diyerek gülüyordu.

Nefretle, daha iyi, daha iyi, diye düşünüyordum.. En sonunda onlara minnettar kalacağız. Hayatımızı kurtardılar. Dimitri haklıydı, Ukrayna'da neler yaptılar kimbilir.?

Dürbünümle yolu gözden geçirdim. Kamyonlar alevler içindeydi, yirmiden fazla Alman yolda yatıyordu, diğerleri de ilk yaylım ateşimize yakalandıklarından araçların yanlarından sarkıvermişlerdi. Buradan sayılarını anlamak güçtü, yirmi, otuz, belki daha da fazlaydılar. Hepsinin iki yüz kadar olması gerekiyordu, kamyonlarda birbirlerine sokularak oturmuş-

lardı. Göremediğim araçların içinde daha çok olması gerekiyordu.

Çocuklar, başarımızla canlanmışlardı. Düşmanın havan topları vardı, iki yüz kişiyle bizden çok daha güçlüydü. Nasıl da koşarak kaçmışlardı. Bu kadar çok Almanı koşarak kaçarken görmemiştik.

İki kaçak Alman, Willi ve Martin, günün kahramanlarıydılar; bizim çocukların hepsi onlara içki sunuyor, sırtlarını sevgiyle okşuyorlardı: «GUT DOİCH, GUT!» (*) diye. Ben de bir yandan öfkeyle, bekleyin bakalım diyordum, bekleyin bakalım. Bu işten paçanızı kolaylıkla sıyıramazsınız. Ormanın içinde tekrar yürümeye başladığımızda bana yetişmelerini bekledim, sonra öfkeyle çılgına dönmüş bir halde :

«Nasıl cesaret ettiniz?» diye sordum.

Uzun boylu Willi, neden sinirlendiğimi anlayamadan, şaşkın şaşkın bana bakıyordu.

«Tabii onlar Almandı, onlar insan değil hayvandı. Ama siz, siz onlardan da betersiniz, onlardan daha fazla domuzsunuz.»

Willi hâlâ ne demek istediğimi anlayamamıştı.

«Bir kaç saat önce bizi kurşunlayıp kurşunlamamakta kararsızdınız. Dilinizi bilmediğimiz halde, ne demek istediğinizi çok iyi anlıyorduk. Eh, bizi öldürmediniz, bize yiyecek ve içecek verdiniz, yanınıza aldınız...» dedi.

Sözünü kestim :

«Yaptığınız büyük bir hataydı. Gidebilirsiniz. Çocuklar size yiyecek verir. Hadi bakalım, basın şimdi.»

(*) İyi Alman, iyi.

Bunu beklemiyorlardı. Öte yandan Peter de, Almanca anlamadığı için ortalıkta neyin döndüğünü kavrayamamıştı.

Ufaklık Martin lâfa karıştı :

«Kaçtık. Savaştan payımıza düşeni almıştık. Memleketimizde ailemiz var, orada insanlar yok yere öldürülüyorlar. Savaştan bıktım ama bu ateş etmiyeceğim demek değildir ki. İkimiz de neye ihtiyacınız olduğunu anlamıştık. Ne yazık ki bizim gibi Alman pek az.»

Mantıklı geliyordu söyledikleri. O dehşet verici, kesin, üstünde çok düşünülmüş Alman mantığı. Bu mantığın uluslarını nereye götürdüğünü düşündükçe insanın kuyruk sokumu ürperiyor. Belki Martin gerçeklerden söz ediyordu ama, ikisi için de korkunç bir tecrübe olmalıydı bu.

«Belki haklısın Martin. Alman ulusunun ne yapması gerektiğini söylemek bana düşmez. Bunlar sizin çözümlemeniz gereken şeyler.»

«İnanın, bizim için de çok güç,» dedi Willi. «Sınırdaki bir yerde benim de ağabeyim var. Ya o da yolda yatanlar arasındaysa? Ama biz Almanya'nın neden suçlu olduğunu gördük. Hem daha işin sonuna gelmedik. Kendi hesabıma bununla artık ilgilenmek istemiyorum. Ne olur, az önce yaptığım şeyden ötürü beni bağışlayın. Ateş etmek zorundaydım, anlamıyor musunuz? Daha çabuk davranmadığım için beni suçluyun isterseniz.»

Martin, boynunu bükerek :

«Artık hiç değeri yok, dedi. . Uzun süre önce bunu tasarlamıştık. Kendi başımıza bir şey yapmak istiyorduk. Savaştan kurtulmak için kaçmadık, biliyor musunuz?»

«Sizin için korkunç olmalı bu.»

«Bugünlerde Alman olmak dayanılmaz bir şey zaten. Sözlerimize inanmanız bizim için ne büyük şey, anlayamazsınız.»

Willi de fısıldadı :

«JA! Tekrar insan olmayı öğrenmemiz gerek. Bu, Almanların pek bilmedikleri bir konu.»

O andan sonra Willi'yle Martin, makineli tüfekleri tek başlarına taşımadılar, Peter takımdakilerin hepsine, nöbetleşe taşımasını emretti. Martin'le Willi bize eşit, tam birer partizan oldular.

Peter de sevincini gizleme gereğini görmüyordu. Tam istediği gibi bir gün olmuştu. Bugün Almanlar, otuz partizanın neler yapabileceklerini öğrenmişlerdi.

«Ne düşünüyorsun? Kaç tanesini geberttik dersin?» diye soruyordu bana tekrar.

Bilmiyordum. Belki elli tane.

«O askerî polisler de bu sayının içinde mi?»

«Daha önce söyledim ya. Askerî polisler de bu sayının içinde.»

Elli kişiyle yetinememişti. Daha fazla Alman temizlemek gerekiyordu. Öldürdüklerimizin sayısı üzerinde kafanı yormamalısın, diye düşünüyordum. Haberin yayılacağı şüphesiz. Yarın köylerde Almanların bin, bizim de üç yüz kişi olduğumuz söylenecek. Haberler daha sonra daha da büyütülecek, bir kaç Alman alayından söz edilecek, havan ateşi ağır topçu bombardımanına dönüştürülecek, haber Prag'a ulaştığında koca bir tümeni yok ettiğimiz söylenecek. Ama aklından geçeni çok iyi biliyorum Peterciğim. Bunu Milka Pochila na-

sıl öğrenecek, onu merak ediyorsun değil mi? Yanlış mı düşündüm? Başarılı pusumuzu başkalarından öğrenmesini istemiyorsun.

Peter, kısa bir süre sonra :

«Haydi Plostina'yı ziyaret edelim. Uzun zamandır uğramıyoruz.» dedi.

Neden olmasın, hadi. Bu kadar hareketli ve canlı bir günden, ormanda Plostinalı köylü kızlarını düşünerek geçen yalnız ve serin gecelerden sonra Plostina'ya gidelim.

Ben bile gitmek için karşı koyulmaz bir istek duyuyordum. Saçmaydı düşündüğüm ama, ya bir raslantı sonucu Martha da oradaysa? Neden Plostina'da olsun, ama ya oradaysa? Belki biraz dostluk etmek için Raska Ana'ya uğramıştır?

Bu teklife karşı çıkmam gerekirdi. Bölüğün komiseri olduğumdan hiç olmazsa ben, biraz daha mantıklı düşünmek zorundaydım. Ama neden mantıklı olayım? Bütün gece kalacak değiliz ya! Köye gireriz, merhaba deriz, her şey iyi gidiyor mu diye bir bakınırız, herkese haberleri veririz, acele edersek gece yarısından önce Plostina'da oluruz.

Herkes umutla gözlerini üstüme dikmiş, konuşmamı bekliyordu.

«Peki gidelim bakalım, dedim. Ama çok az kalacağız. Geceyi orada geçirmek falan gibi bir istekle bulunan çıkmayacak.»

Tabii, tabii, sadece kısacık bir süre için, daha fazla değil. Ama dur hele, oraya bir gidelim de! Sanki ne düşündüğünüzü bilmiyormuşum gibi.

Yolu dikkatle geçtik ama ormanın derinliklerine daldıkça daha çok gürültü yapmaya başladık. Zorlu ve heyecanlı bir gün geçirmiş-

tik, aldığımız başarılı sonuçtan ötürü duyduğumuz sevinç ve iç rahatlığı da önüne geçilmez bir hal almıştı. Gizlenme gereğini duymadan, kır gezintisinden dönen neşeli bir grup gibi yol alıyorduk. Peter, Nikolai ve Grisha'ya zıt bir insandı. Nikolai, ve Grisha, birlik yürürken devamlı çevrede dolanır, önde, arkada ve iki yanda gerekli olan gizlemeyi unutmazlardı. Biraz önde yürürler, sonra geriye kalırlar, derken az sonra tepemizde görünür bir de bakarsınız daha sonra aşağı inerlerdi.

Peter'le kavga etmeyi göze alamadığım için Fred'i yanıma çağırdım. Onunla birlikte, Nikolai'nin yaptığı gibi birliğin çevresinde dolaşmaya başladık. Birden, şaşırtıcı bir şekilde gece bastırdı. Ormanda hep böyle olurdu; Güneş batar, her şey bir anda karanlığa bürünürdü. Sabırsızlık ve özlemle çok sevdiğimiz yeri görmek için acele ediyorduk. Plostina'da anlatacak, öğünülecek o kadar çok şey vardı ki. Serserilik etmemiştik. Köyden ayrılışımızdan bu yana iyi iş görmüştük.

Bu hızlı yürüyüşle üç saat daha; iki saat kaldı, derken bir saat. Bir saat sonra Plostina'nın köpekleri bizi karşılamaya koşarlar, bacaklarımıza atlar, keyifle havlarken ellerimizi yalarlar.

Fred birden havayı koklayarak durdu.

«Bir koku duyuyor musun?»

Hayır, duymuyordum. Ormanda, ilkbaharın nemli kokusundan başka şey yoktu.

«Duman.»

Derin bir soluk daha aldım. Gerçekten duman mıydı? Belki Peter'in hakkı vardı.

Birden üstüme çöken huzursuzluk duygusundan kurtulmak ister gibi :

«Biri orada, ağaçların altında bir şeyler yakıyor,» dedim. Dağlarda her şeyin, her hıştının, her doğal olmayan hareketin her sesin, her kokunun önemi vardı. Bütün bunları bir ihtar saymayı öğrenmiştik. Dikkat et, yalnız olmayabilirsin; unutma, pusuya yatan yalnız sen değilsin. Bu kez Almanlar da seni yakalamak için pusuya yatmış olabilirler.

Ürkek bir kuş, kaçan bir geyik; bütün bunlar bizi, dikkatimizi arttırmaya iten belirtilerdi.

Diğerleri de huzursuzlaşmıştı. Onlar da duman kokusunu alıyorlardı. Sonunda Peter'in kafasına, bizim, kır gezisinden dönen bir grup değil, partizanlar olduğumuz dank etti. Devriyeler gönderdi, bir kez daha ormanın şüpheli ve sessiz gölgeleri haline geldik. Ayağımızın altında ufak bir dal bile çatırdamıyordu.

Yakınlarda bir ateş şiddetle yanıyordu. Bunu anlayınca yürüyüşümüzü daha da hızlandırdık. Bir şeyler olmuştu. Dağlarımızda belâ kol geziyordu.

Öndeki nöbetçinin yanı sıra yürüyordum. Birden hayal gibi bir şeyin karanlıklar arasından çıktığını, sarhoş gibi sağa sola yalpa vurduğunu, ellerini kollarını başının üstünde salladığını görünce kendimizi yere attık.

«Dur! Kim var orada?»

«İsa, çocuklar. Sizsiniz değil mi? Ah, Tanrım, Tanrım!»

Bu Grisha'nın adamlarından Karel'di.

«Nerden çıktın böyle? Ne oldu sana?»

Omuzunu sarsarak soruyordum.

Bir yandan hıçkırarak ağlıyor, bir yandan da :

«Ah, Tanrım!» diye söyleniyordu.

Onu konuşturmak için bir süre beklememiz gerekti.

«Hadi, aptal. Kendine gel. Delirdin mi ne? Hadisene, kendine gel.»

Kekeleyerek :

«Plostina, Plostina'yı yaktılar.» dedi.

«Ne diyorsun Karel?»

«Yandı, çocuklar, yandı. Plostina yandı!»

«Kendine gel be herif.»

Ama bir türlü toparlanamıyor, büyülenmiş gibi kendi kendine söyleniyordu. Ağzından çıkanlar birbirleriyle ilgisiz, saçma geliyordu bize. Mantıksızdı bu sözler.

«Bütün erkekler, bütün erkekler...»

Aklını kaçırdığını sandım, sinirleri tel tel gerilmişti. Onun biraz kafadan çatlak olduğunu her zaman düşünürdüm zaten.

«Delirdin mi Karel?»

«He, delirdim — hepiniz delireceksiniz — bütün erkekler — yaktılar — bütün erkekleri yaktılar — diri diri —»

Gerçekten deliydi. Deli, çılgın, aklını kaybetmiş, kaçık herif. Ama burada, tek başına, gece yarısı ne yapıyor? Plostina'da ne işi vardı?

«Plostina'da ne yapıyordun Karel? Silâhın nerede?»

«Bırakın beni, bırakın beni kendi halime, Ah Tanrım.»

Yanında silâhı olduğunu bize göstermek için cebinden tabancasını çıkardı, ama konuşmıyordu.

«Al, iç bakalım. Ama saçmalamayı da bırak.»

Mataramdan birkaç yudum çektikten sonra yine İsa'yı yardıma çağırmaya başladı.

En sonunda yeteri kadar sakinleşti, az çok birbirini tutan sözlerle olup biteni anlatmaya başladı.

«İki yüz kadardılar — SS subayları — Jagdkommando. Olay boyunca oradaydım — Martha'yla çayın kıyısındaki sazların içine saklanmıştık — her şeyi gördüm — hepsini ama — herşeyi — herkesi yaktılar —»

«Kadınları ve çocukları da mı?»

«Bilmiyorum — bilmiyorum — bildiğim bütün erkekleri aldıkları — hepsini — Almanlar üç yönden köye girdiler, erkeklerin ellerini bağlayıp Zicha'nın kulübesine soktular — Dayanamıyorum çocuklar — çıldıracağım —»

«Raska'ya ne oldu? Büyükbaba Zicha? Andela? Söylesene herif.»

«Bilmiyorum, bilmiyorum, İsa! İsa! Ah İsa!»

Tabancayı ağzına soktuğunu gördüm. Bizimkiler hemen üstüne atladılar ama çok geçti. Tabanca patladı ve Karel içini çektikten sonra yere yuvarlandı. Deli, çılgın, kaçık, sinirleri bozulmuş. Dumana gelince, biri aşağıda bir şeyler yakıyordu, hepsi bu kadar.

Gücümüzün yettiği kadar hızlı koşuyorduk. Hiç bir şeyle ilgili değildim, gövdemde kalan son güçle kendimi öne fırlatıyordum. Ne kadar yorgun olduğumu, her şeyi her şeyi unutmuştum. Plostina'ya son kez baktığımız tepenin doruğuna erişince durduk. Parlak, kırmızı bir ışık gözlerimizi kamaştırdı. Işık gecenin karanlığını bozuyor, alevler havaya uzanıyordu. Bir ara söner gibi olup yine azıyorlardı. Birbiri ardından, dalga dalga yılan gibi kıvrılarak ya hafifliyor, ya da parlayıveriyorlardı.

Dilimi yutmuş gibi, inanmadan baktığım

şeyin ne olduğunu anlayana kadar yüz yıl geçti sanki..

Şaşkın bakışlarımız karşısında, Plostina'nın ayakta kalan son kulübeleri de için için yanıyordu. Sağda solda yanıp kömürleşmiş yıkıntılardan bir alev parlıyor, sonra yine zayıflıyordu. Bir zamanlar Plostina'nın olduğu yerdi burası.

Ulu Tanrım, başını başka yere mi çevirdin, ne oldu? Kim bu canavarlığın hesabını verecek? Kim, ne zaman ve nasıl? Bu canavarca, duygusuz, delice kıyımın hesabını kim verecek? Çare bulunması imkânsız olana kim çare bulacak? İyileşmesi mümkün olmayanı kim iyileştirecek? Kim ve ne zaman? Nasıl? Ne şekilde? Ancak şimdi, tepenin doruğunda, tek başıma olmadığımı anlıyordum. Şaşırmış, donmuş bir halde hepimiz orada öylece duruyorduk.

Plostina yanmıştı. Plostina. Kim Plostina hakkında bir şey bilebilirdi? Buna rağmen işte, yerle bir edilmişti.

Hareket etmekten, konuşmaktan âcizdim. Başımın içine sanki devamlı olarak çekiçle vuruluyordu. Karel, başının içinde gürültü eden demircileri vurmuştu. Daha iyi yapmamış mıydı? En iyi çözüm yolu bu değil miydi?

Neredeler? Bu korkunç işi yapan domuzlar nerede? Almanlar nerede? Dünya yüzünde bu suçu paylaşmayacak olan bir tek Alman var mıdır acaba? Şu iki Alman nerede? Nerede bunlar? Martin ve Willi, Almanlar, burada mısınız?

Yanıbaşımızdaydılar ve titriyorlardı.

«Bunu görüyor musunuz?»

«JA, JA SCHRECKLICH. (*) Vurun bizi vurun, ama ne olur işkence etmeyin. Siz insan-sınız, biz insan değiliz. Biz hayvanız,» diye uzun boylu Willi bize yalvarıyordu.

Gerçekten, iki Almanı da az kaldı vuruyorduk. Plostinalı kadınlar onları kurtardı.

Damarımızdaki kanı donduran uzun bir ağlama ve feryat kurtardı ikisini. İkisini de delik deşik edebilir, parça parça ayırabilir, tırnaklarımızla didikleyebilirdik. Ama kalbi durduran, kanı donduran, sinirleri felce uğratan ve beyni büzen uzun bir çığlık, onları kurtarmıştı.

Plostinalı kadınlar. Plostinalı kadınlar, ölülerini aramaya gelmişlerdi. Tatarka neredesin, Tatarka? Hangisisin? Sık sık beni döverdin, ah, ne kadar iyiydin, sensiz ne yapacağım? Tatarka ah, Tatarka!

Aşağıda kırmızımsı karanlıkta gölgeler hareket ediyordu. Plostinalı kadınlar Zicha'nın kulübesinin küllerini eşeliyorlardı, elleriyle kazıyor, tırmalıyorlardı. Zicha'nın kulübesi güzelce bir evdi, adamı yangından korumak için çok sağlam bir maddeden yapılmıştı. Ama hiç bir şey, Alman ateşinden bir şey koruyamaz. Dam yanmamış, kırılmış binlerce parçaya bölünmüştü. Şimdi Plostinalı kadınlar bu parçaların arasını karıştırıyorlardı. Bu yanmış kemik kimin? Senin miydi Tatarka? Acaba bu senin elin mi, hani tek vuruşta bir öküzü yere yıkabilen elinin mi? Sakın bu Büyükbaba Zicha'nın titrek elinin kemiği olmasın? Plostinalı kadınlar, erkeklerinin yanmış, kömürleşmiş kalıntılarını bohçalara koyuyorlardı.

(*) Evet, evet, korkunç.

Bu arada biz, tepenin doruğunda, bir sürü korkunç heykel gibi duruyorduk, başlarımız öne eğikti, Plostinalı kadınlar sıra sıra yanımızdan geçtiler.

«Ah çocuklar!» diye feryat etti biri.

Bir başkası deli gibi, «Lânet olsun size. Cehennemde çürüyün inşallah,» dedi.

Bayan Pochyla da Jozina'yı itiyordu, «Git yanımdan orospu.»

Öbür kızı Milka'nın, şeytanın ta kendisine dokunmuş gibi elini Peter'in avucundan bir çekişi vardı ki.

Andela da yanımızdan sessizce geçiyordu. En korkuncu da sessizlikti...

Willi, yanımda titreyerek kekeliyordu :

«Tanrı aşkına! Hayır, yok, bu olmaz, olmaz, hayır?»

İsa mı, Tanrı mı? Kötü fikir de değil hani, Willi, gidi Alman domuzu seni. Ufacık bir ses çıkar, bir fısılda da bak, güme gittiğin gündür. Arkandan kömür olmuş bir kaç kemik bile kalmaz, toz ederler seni. Hadi bakalım, çıkar kafandan o iğrenç başlığını, seni Alman domuzu seni.

Plostinalı kadınlar sırayla yanımızdan geçiyorlardı.

Şimdi en sevdiğim geliyordu. Raska Ana. Ah, Anacığım. «Ana, Ana, Raska Ana.»

Ayaklarına kapanarak damarlı bacaklarına sarıldım, ayağında köylü kadınların giydikleri çizmeleri öpüyordum.

«Bağışla bizi ana, bağışla bizi...»

Durdu :

«Tanrı sizi bağışlasın çocuklar,» dedi.

Plostinalı kadınlar geçtikçe, biz de utanç içinde çamurlu toprağa çöktük. Biri kısık, gırt-

laktan gelen bir sesle Almanca dua okuyordu :
«VATER UNSER DER DU AM HİMMEL
BİST...» (*).

Ne diye dua ediyorsun? Ne söylenip duru-
yorsun Alman puştu? Senin Vater'inin bununla
ne ilgisi var? Al şu makineli tüfeği eline, al da
onunla dua et. Yoksa...

«Kadınlar nereye gittiler?»

«Nereden bilebilirim? Hiç bir yere. Her-
hangi bir yere. Nereye gidebilirlerdi?»

Gece, yağmur yağmaya başladı. Plostina
yakınlarında sık bir ormanlıkta kaldık. De-
vamlı yağan yağmur iliklerimize kadar ıslan-
mamıza yol açıyordu ama ateş yakmadık.
Kımıldanacak gücümüz yoktu, misilleme yap-
mayı bile düşünemiyorduk.

Hiç kimse tek söz söylemedi, hiç kimse ne
yapılması gerektiğini sormadı. Ben Fred'le
yüksek bir çam ağacının altında oturuyordum.
Üstümüzü bir branda beziyle örtmüştük, böyle-
ce biraz olsun ısınmaya çalışıyorduk. İçim
bomboştu, hiç bir duygu, hiç bir düşünce yok-
tu. İçimde, Almanlar? Karşılık vermek? Bütün
bunlar çok, çok uzaklarda kalmıştı. Bizimle
hiç bir ilgisi kalmamıştı. İntikam almaya hak-
kımız yoktu. Plostina'nın acısını çıkaramıya-
caktık.

Düşünmek bile acı veriyordu ama ben bu
acıya minnettardım. Kendimi düşünmeye zor-
luyor, olup biteni kafamda canlandırmaya ça-
lışıyordum. Şimdi hiç bir şeyde en ufak bir an-
lam var mıydı? İnsanların yüzüne bakma hak-
kımız kalmış mıydı? Her birimiz, bugünden
sonra suçluluğun yükünü omuzlarında taşıya-

(*) Ey Ulu Tanrım.

caktı. Bu sonuna kadar böyle gidecekti. Ömrümüzün geri kalan bölümünü kara, aman vermez bir gölge gibi kaplayacaktı.

Boş yere, insanı derilten bu acı olayın suçlularını bulmaya çalışıyordum. Nikolai'nin bizimle birlikte olduğu zamanlara döndüm. Ne çok bağışlanmaz hatâ yapmıştık. Önce Alman generalini ve yanındakileri öldürmekle Almanları kışkırtmıştık. Nikolai'nin kendisi, bunu yapmamamız gerektiğini itiraf etmişti. O elli kişinin hayatlarını bağışlamıştık. Niye onları öldürmemiştik sanki? Acaba Nikolai, Almanların da bize aynı şekilde cömert davranacaklarını mı sanmıştı? Biz elli Almanın hayatını bağışlamıştık, buna karşılık onlar bizimkilerden yirmi yedi kişiyi toptan öldürmüşler, hatta diri diri yakmışlardı. Ya bu elli kişinin içinde Plostinalıları öldürenler varsa? Ya Zlin'de onlara silâh vermişler, «Suçunuzu ancak bu şekilde affettirebilirsiniz; insafsız olun, yoksa askerî mahkeme de size karşı insafsız davranır,» demişlerse?

Peki öbürleri, Hala ile Machu? Öldürülmeleri gerektiğini söylememiş miydim? Bu işi ellerimle yapmayı teklif etmemiş miydim? Haklıydım ama, buluşumun hoş bir yanı yoktu, tersine acıydı ağzımda bıraktığı tat ban otu gibi.

Bütün bunlar Nikolai'nin hatasıydı. İyi bir insan, iyi bir komutandı ama onun yaptığı yanlışlar bütün bunlara yol açmıştı.

Hayır, hayır, Nikolai değil Fred'di suçlu olan. Nikolai o iki herife neler yapılması gerektiği konusunda sıkı tembihlerde bulunmuştu. Fred bunu yapamamış, görevi başından ayrılmıştı. Hem sonra Plostina'yı terk etmeye ne

hakkımız vardı? Ödevimiz kalıp köyü savunmaktı. Hiç olmazsa bir gün dayanırdık, gece olunca da köylülerle birlikte gizlice tüyerdik. Bu gece hiç birimizin sağ kalması doğru değildi.

Grisha, Plostina'da kalmak istemişti, bu doğrudu. Nikolai sık sık bu köyden ayrılmamız gerektiğini söylerdi ama o iki kişi kaçtıktan sonra çekilmeyeceğini çok iyi biliyor ve bunu ancak şimdi anlıyordum. Nazilerin Plostina'ya saldıracakları bize gün gibi açık gelmeliydi. Ben sersemdim, Grisha değil. Peter haklıydı, ne ben, ne Alex, ne de Ladik haklıydık. Benim sözlerim dengeyi bozmuş, tartışmalarım sorunun kapanmasına yol açmıştı. Ama Grisha komutandı ve hiç bir zaman tartışmaya izin vermemeli, kararlarını yasa saydırmalıydı. Komutan, ne yapılacağını başkalarından daha iyi bilir. Grisha, Plostina'da kalmak istiyordu ama sonunda partizan kurulunun kararına uymuştu. Onu bir zaman önce Nikolai'yle kıyaslamıştım? Kendi kendime, tek neden yüzünden bile Nikolai'den daha iyi bir komutan olacağını söylemiştim. Çünkü tek başına hareket etmiyordu, bizim fikirlerimizi de dikkate almıştı. Nikolai teslim olmazdı, kendi isteklerini başkalarına yaptırmasını çok iyi bilirdi.

Peki Martha? O da bizi başarısızlığa uğratmış, en önemli anda işin üstesinden gelememişti. Plostina'yı uyarması gerekirken uyarmamıştı. Peki ama, Karel'le Plostina'da ne yapıyorlardı?

Koca bir bağışlanmaz, öldürücü yanlışlar zinciri. Bu arada Skorzeny'nin, hakkında söylenenlerle gözümüzü korkutmak için gönderilmiş bir bostan korkuluğu olduğuna kendimizi

inandırıp Almanların peşimizden dağlara gele-
miyeceklerini sanmıştık. Bu arada Almanların
partizanlardan korktuklarına, dağlarda parti-
zanları temizleme emri aldıklarında itaat eder-
lerse suçlu görülmekten çekindiklerine, savaşın
bitmek üzere olduğu şu günlerde ölmek isteme-
diklerine inanmıştık. Meğer Almanları ne ka-
dar yanlış tanımışız.

Hepsinden önemlisi, şimdi ne yapmak ge-
rekiyor? Yüz, iki yüz SS subayını mı öldürme-
li? Bu kadarı Plostina'da yapılanların bedelini
ödemeye yeterli mi? Plostina'nın karşısında
kendimizi nasıl temize çıkaracağız? Elimize ge-
çen elli Almanın hayatını bağışladığımızı nasıl
anlatacağız?

Bunun gibi düşünceler kafamı dolduruyor-
du, karanlık ve kasvetli bir dizi idi bu. Genera-
lin arabasında, gerçekten karpatlardaki çarpış-
manın geleceğini etkileyebilecek belgeler bul-
muştuk. Ama bunları bulmamız bir raslantı so-
nu muydu? Aslında pusuya yatmamızın gerçek
nedeni intikam almaktı, belgeler pusuyu biraz
olsun temize çıkarmaya yardım etti. O iki ca-
susa gelince onların işini kendim bitirmeli, Ni-
kolai'yi dinlememeliydim. Mahkemeye çıkarıl-
ma tehlikesini göze almalıyım. Belki bölükle
karşı karşıya kaldığında onları, doğru hareket
ettiğime inandırabilirdim. Bunu başarama-
saydım en kötüsü idam cezasını yerdim.
Bu cezaya çarptırılmak Plostinalı yirmi yedi ki-
şinin feci ölümlerinden daha iyi olmaz mıydı?
İki casus olmasaydı Almanlar, Polistina hak-
kında bir şey öğrenemeyeceklerdi. Bundan
kuşkusuz yoktu. Yolları üstündeki bütün köyle-
ri geçerek doğru Plostina'ya, hedeflerine ulaş-
tıklarından emin gelmişlerdi.

Daha fazla yaşamanın ne anlamı var? Yalnız Plostina trajedisinin suçuyla uğraşacak utanç, kendi kendini suçlama, vicdan azabı dolu bir yaşantım olacaktı. İnsanların yüzüne bakmaktan korkacak, çevremdekilerin nefret dolu sözlerinden, hakaretlerinden kaçacaktım: «Orada, Plostina'daydı», diyeceklerdi.

Bazı arkadaşlar zamanla bu düşüncelerden de kurtulacaklardı kuşkusuz. Bir şey olmamış gibi yaşamaya devam eden, bu tür dayanılmaz düşünceleri kovan, zayıf bellekli insanlar vardır. Ama ben böyle değilim, bunu yapamam. Ömrümün sonuna kadar, Plostina'nın yanan yıkıntıları arasından yükselen duman burun deliklerimi yakacak, küllerin arasında parlayan kötü, minik alevler ölünceye dek gözlerimin önünde dans edecek. Önceleri hiç hoşlanmadığım bir adam olan Peter haklıydı. Elli Alman konusunda haklıydı. Plostina'yı terk etmemize karşı çıkmıştı. Nikolai ve benim yaptığımızı yapmaz, o iki casus konusunda hiç düşünmez, tartışmaya girmezdi. Peter haklıydı, onu dinleseydik bugün Plostina ayakta duracaktı.

İnsanlar bize «Niye Plostina'yı savunmadınız?» diye sordukları zaman ne cevap vereceğiz?

Yağmur hiç durmadan yağıyordu. Üstümüzdeki branda bezi devamlı yağan yağmura karşı bizi tam olarak korumuyordu, iliklerimize kadar ıslanmıştık ve üşüyorduk. Fred sırtını benimkine dayamış, kasvetli düşünceleri içinde âdeta kaybolmuştu.

Fred! İçimden bir ses şaşkın şaşkın sesleniyordu. Martha Plostina'da ne yapıyordu? Zlin'de ne olmuştu? O iki casus? Biri Fred'i tanıyordu. Gestapo, Kubis'in ölen oğlunun an-

laşılmaz bir şekilde partizanlar arasında ortaya çıkışı konusuyla çok ilgilenmiş olacaktı. Bunu düşünmemek en iyisi, düşünme. Her şey Fred'in yüzündendi. Beş dakikalık bir ihmal nelere mal olmuş, adamları beş dakika gözden kaçırmaması yetmişti.

Onu öldürmeliydik. Hayır, kurşunlamak olmaz, asmalıydık. Peter o konuda da haklıydı. Şimdi yanımda oturuyor, kötü önsezilerin tedirginliği içinde soğuktan titriyordu. Ölseydi çok daha iyi olurdu. Eğer iş buna kalırsa, hepimiz Plostina'nın başına gelenden sorumlu görülüp kurşuna dizilmeliydik.

Saatini kesinlikle söyleyemeyeceğim ama gece yarısına doğru sanıyorum, ormandan gelen çatırtıya benzer bir ses duyduk. Çadır bezine sarılmış bir karaltı ağaçlar arasından çıkarak bize doğru geldi. Hiç kimse yerinden kıpırdamadı, kimse zahmet edip de kim olduğuna bakmadı.

«Ulan ne oldu size böyle?» Gelen Grishaydı, öfkeyle bağıırıyordu.

«Niye kimse nöbette değil?»

Niçin? Almanlar dağlara bir kez gelmişlerdi, o gün de nöbet tutan kimse yoktu.

«Eee, cehenneme kadar yolun var,» dedi biri.

Grisha belâ okumadı, kimin söylediğini de sormadı, kendisine hakaret edeni tokatlamadı. Canını çıkarana, küstahlığını ödetene dek dövmeydi. Ne bağırdı, ne sövdü, ne de kimseye gözdağı verdi. Sadece fısıldadı:

«Kendimizi böyle bırakmamalıyız çocuklar. Hiç bir şey yapamasak bile Plostina'nın öcünü almalıyız.»

Sözcükler, sözcüklerden başka hiç bir şey

değil; tabii çok güzel cümleler. Plostina'nın öcünü almak. Tabii. Nasıl? Kalkıp Almanya'ya girmek, önümüze gelen köyü işgal etmek, bütün erkeklerini bir araya toplamak, ellerini arkadan bağlamak, hepsini bir ya da iki kulübeye doldurup üstlerine gaz dökmek. Bunu mu yapmalıydık? Bunu yapmazsak Plostina'nın öcünü nasıl alacaktık?

Kimse bir tek söz söylemedi. Sıkıcı sessizlik Grisha'yı kızdırdı.

«Ayağa kalk Volodia! Komutanın konuştuğunda kalk diyorum!»

Hayır, kalkmayacağım. Bana ne yapabilir? Beni dövmesine izin vermeyeceğim, bunu denerse karşılığını vereceğim. İsterse beni vurabilir... vursun.

«Kalkmıyorum işte. Ateş et istersen, ama yerimden kıpırdamıyacağım.»

Çaresizlik gösteren bir hareketle kollarını iki yana açtı. Birlik mahvolmuştu, bitmişti. kendisinde de hiç güç kalmamıştı.

«Peter nerede?»

Peter ayaklarını sürüyerek ortaya çıktı. Grisha'nın söylediklerini duymak istemiyordum ama, yine de onu dinlemekten kendimi alamıyordum.

«Almanlar, o kırmızı levhaları her kasaba ve köye koymuşlar. Bu bütün bölgede sıkı yönetim var, demektir. Şimdiden, Plostina'da öldürdüklerinin adlarını bildirmişler. Her ölü Alman için, pusu kurulan çevredeki köylerden on kişi öldürmekle tehdit ediyorlar. Cephe doğuya kaydı, dün gece Kızılordu Alman savunma hatlarını yardı.»

Ayağa kalktım. Çevremdekiler de doğruluyorlardı. Grisha bilerek herkesin duyması için

yüksek sesle konuşuyordu. «Birliği dağıtıyorum. Çarpışmaya devam etmek isteyenler kalabilir ama ben kimseyi zorlamıyorum.»

Bir kaç saniye içinde çevresine toplanmıştı. Çopur yüzü çok ciddi bir anlama bürünmüştü. Grisha konuşmaya devam etti.

«Almanlar sabaha burada olacak. Eğer kalmak isteyen varsa kalsın. Evine ya da başka bir yere kaçmak, canını kurtarmak isteyen olursa vakit varken gitsin. Aranızda savaşa devam etmek isteyenler çıkarsa şimdiden uyarıyorum. Bundan sonra eskisine oranla çok değişik bir varlık göstereceğiz. Yapacağımız savaştan çok ava benzeyecek. Biz av olacağız, Skorzeny sandığımız gibi çıkmadı.»

Grisha'nın yine de iyi bir komutan olduğunu düşünüyordum. Seçme özgürlüğünü bize bırakması, bütün kararları tek başına vermesi doğrudu. Bize en kötü şeyi, birliği dağıttığını söylemişti. Bizi yaralamak, uyuşukluğumuzdan kurtarılmamıza yardım etmek, durumun ciddiyetini duyurmak için bundan daha iyi bir yol düşünülemezdi. Hiç bir şey bizi bu kadar çabuk ayağa kaldıramazdı. Hiç bir şey bize bu kadar açık olarak işin sonuna daha gelmediğimizi anlatamazdı. Grisha hâlâ meseleyi dişi ve tırnaklarıyla savunmaktaydı:

«Morali çökmüş bir gerilla birliği değersizdir. Siz bölüğün en yaman takımı olacaktınız sözde, en iyi adamlar, en iyi silâhlar sizdeydi. Müthiş bir şey oldu, neden oldu, nasıl oldu bilen yok. Bütün bunların sebebi hiç belli değil. Eh, size söylemek istediklerimi söyledim. Aranızdan, düşmanın işkembesine inmek isteyeniniz varsa uğurlar ola.»

Sözleri, bir davul sesi gibi etkilemişti bizi.

Herkes silâhını arıyordu, bir yerde emniyetin tıkrıdadığı duyuldu. Birden hepimiz her zamanki yerimizde, yola çıkmaya hazır duruyorduk.

«Haraşo, sizden de bunu beklerdim,» dedi Grisha. «Bir kaç dakika önce olan geçmiştir. Aranıza çökmek, her şeye boş vermek istemediğimi sanmayın. Ama bu, Almanların tam yapmamızı isteyeceği bir şeydi.»

Adam akıllıydı, tartışmasız akıllıydı. «Alman birliğini oyalayacaksınız. Bunun ne demek olduğunu anlatacak değilim. Sizi ölüme sürüklemek istemiyor, bu nedenle, elveda demiyorum Savaşta sonra hepinizi hayatta görmek niyetindeyim. Eğer sizi yakalarlarsa işimiz bitik demektir. Eğer siz Almanları burunlarından yakalamayı başarırırsanız kazandık demektir. Bütün bölüğün kaderi şimdi sizin elinizde. Sizi uğurlayacağım.»

Peter, daha fazla şamata etmeden bayır aşağı yürüdü, diğerleri de onu izlediler. Ben her zamanki gibi, en arkadan geliyordum. Her türlü güvenlik tedbirini almış ilerliyorduk. Önde iki, yanlarda birer, benim arkamda ve geride de iki gözcü vardı.

Grisha biraz Peter'in yanında yürüdükten sonra adımlarını yavaşlatarak kendisine yetişmemi bekledi.

«Plostina hikâyesinin sonu değildir, diye bana açıldı. Bizim Zlin'deki örgüt havaya uçuruldu.»

Fısıldar gibi konuşuyor, bu arada da çevresine bakıyor ve Fred'in duymayacağından emin olmak istiyordu.

«Kubis?»

Başını olumlu anlamda salladı..

«Ya Vasil?»

«Vasil de.»

«Peki Vytiska'ya ne oldu?»

Bunu bilmiyordu. Hiç kimse Vytiska'ya ne olduğunu bilmiyordu.

«Ya Martha? Niye Plostina'daydı?»

«Martha ağır hasta Volodia. Onu emniyete aldık. Ateşi çok yüksek, ve devamlı sayıklıyor. Bütün gece Karel'le birlikte koşmuş.»

«Karel intihar etti.»

Grisha, birşey söylemedi ama elimi sertçe, acıtacak kadar sıktı.

«Fred'e söylesek mi?»

«Doğru bulduğunu yap. Belki şimdi yapılması gereken şey bu değildir Belki de beklemen daha iyi.»

«Sanırım, şimdiden kötü bir şeyler olduğunu seziyor.»

«Sezmek ve bilmek ayrı ayrı şeylerdir.»

Sonra Grisha, bana, Zlin'de neler olduğunu anlattı.

Bir gece önce Martha mantosuz, ayağında ince pabuçlar ve üstünde yalnız bir elbise olduğu halde Kubis'in evinden içeri dalmıştı. Üstü başı darmadağınktı, aklı başından gidecek kadar korkmuştu.

«Burada Plostina'dan kimse var mı?»

Karel oradaydı ama çoktan uyumuştı.

«Çıkın. Hepiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk. Naziler her dakika buraya gelebilirler.»

Vasil, Karel'i uyandırmaya gitti. Kısa bir süre sonra da birlikte döndüler.

Vasil Martha'ya «Kaçın hadi,» dedi. «Bahçeden, çabuk. Karel, sen de ona iyi bak.»

«Sen ne yapacaksın?»

«Ben kaçamam. İhtiyar gene ateşlendi.»

El bile sıkışmamışlardı.

SS'ler için Kubis'in evine girmek kolay olmamıştı. Vasil ve hasta Kubis onlarla iki saat-ten fazla çarpıştı. Bu arada Vasil göze çarpmayan ufak bombaları da giriş yerlerine yerleştirmeye başlıyordu. Sonra Almanlar, çelik kaplama kapıyı kırarak bodruma dalmışlardı. Bu olağanüstü evin bodrumu da ufak çapta bir kale gibiydi. SS subayları içeri daldıkları zaman buldukları tek şey, Vasil'in başsız gövdesiyle kendinden geçmiş bir Kubis olmuştu. Delice bir öfkeye kapılan Almanlar, Wilczik'in canlı getirmelerini söylemesine rağmen Kubis'in gövdesini çiğneye çiğneye adamı öldürmüşlerdi. Sonunda da Kubis'in ölüsünü fabrika kapılarının dışına asmışlardı.

Grisha sözünü bitirince, «Bütün bunları sana kim anlattı?» diye sordum.

«Kubis'in evinde üçüncü bir adam vardı. Oraya getirdiğin odunlar arasında rahatça saklanacak yer açılmıştı. Bu herifin varlığından herkes habersizdi, ben bile bölüğün komutanı olduktan sonra öğrendim. Artık bir sır değil. Sabah tümen karargâhına geldi. Bir Kızılordu yüzbaşısı. O delikte üç ay kalmış, uyumuş, yemek yemiş ve çalışmış.»

«Ya Vasil? Vasil kimdi Grisha?»

«Vasil mi? Kırk birde paraşütle inen bir Çekoslovak subayıydı. Tam savaş biterken bu işin başına gelmesi ne korkunç şey değil mi?»

Ama Fred için durum daha da korkunçtu. O iki casus, Wilczik'e Kubis'in oğlunu dağlarda gördüklerini söylemişlerdi. Ona olup biteni söylemeli miyim, diye düşünüyorum. Söylemem gerekiyordu, hem sonra arkadaşlık. Söylemeli miyim, yoksa söylememeli mi? Babasının ölü-

münden sorumluydu, Nazilerin çok iyi gizlenmiş bir direniş merkezini ortaya çıkarmalarına yardım etmişti adeta. Beş dakika, o kadar, beş dakika kadar akıllı başından giderdi. Bu da yeterdi zaten. Ondan çok hoşlanıyordum, iyi arkadaşlık ama onu ilk anda kurşunlamamız gerektiğini düşünüyorum.

«Martha'ya ne oldu?»

«Martha ve Karel sabah Plostina'ya yarı ölü bir halde vardılar.»

Martha ve Karel, Plostina'ya kaçtıkları sabah köye vardıklarında insandan çok hortlağa benziyorlardı.

Martha bağırmıştı:

«Buradan kaçın. Çabuk, ormana. Almanlar geliyor.»

Köylüler hemen anlamışlardı. Belki biraz zaman vardı, az bir zaman, ama yeterdi. Dağlı kadınlar böyledir işte, ufak tefek ve yoksul eşyalarını bırakmaya gönülleri bir türlü razı olmaz. Kuştüyü yatakları bile almadan, öylece ormana eli boş kaçmak da ne akıldı hani. Elllerine geçen her şeyi topluyorlar, her şeyi bırakıp vakit varken kaçmalarını söyleyen erkeklerin sözlerini duymazlıktan geliyorlardı. Ancak köyün köpekleri havlayarak ortalığa atılınca ayakları suya ermiş, her şeyi olduğu gibi bırakan Plostina halkı en yakın ormana yönelmişti. Ama orada başka bir havlama onları durdurmuştu: «HALT! ZURÜCK, ZURÜCK.»

Otomatikleri ateşe hazır SS subayları onları geri çevirdi. Bir çokları ters yönde kaçmaya çalışmış, ama orada da Almanların kendilerini beklediklerini görünce çabalarından vazgeçmişlerdi.

Martha'yla Karel köy deresinin kıyısında-

ki saz perdesinin içine gizlenmiş, farkedilmeden kaçmayı ummaktan bile korkmuşlardı. Ama talihliydim, köpekleri bir kaç kez yanlarından geçmelerine rağmen Almanlar onları bulamamıştı. Köpekler sahiplerinin oynadığı oyuna kendilerini öylesine kaptırmışlardı ki iki kaçağı yakalamak için çevreyi koklamamışlardı bile.

Talihli mi? Gerçekten talihli miydiler? Böyle gizlenmek için yatmak, bütün gün ölüm korkusu içinde titreyip çaresizlikle korkunç bir görüntü seyretmek herhalde acı veren bir talihtir. Karel, beynini parçalayarak kötü talihi kabullendiğini belirtmişti; Martha'ya gelince, onun da sonuna kadar yaşayarak talihi altedeceği pek şüpheliydi. Her şeyi görmüşlerdi.

Çok iyi yetiştirilmiş Alzas türü Alman köpeklerinin Plostinalı sokak köpeklerine saldırdıklarını, onları neredeyse parça parça edecek kadar hırpaladıklarını görmüşlerdi. Alzas türü köpekler insan avlamak için eğitilmişlerdi. Derken Andela'nın köpeği Vorisek'in, Alzaslardan birinin gırtlaklarını parçaladığını, bir diğerine de saldırdığını, bunun üzerine köpek sahibinin yardıma koşup Vorisek'i öldürdüğünü izlemişlerdi. SS subayları köpekleri köpeklerle dalaştırıyor, safkan insan avcılarının bir köy köpeğinden sonra diğerini yok etmesini eğlenerek içten gelen kahkahalarla seyrediyorlardı. Bu eşit koşullarda yapılmayan çarpışmaydı, gelecekte olacakların bir belirtisiydi. Köpekleri bitirince, Almanlar, vakit geçirecek başka bir şey buldular. Tavukları kümeslerinden çıkarıp bunlara ateş ediyor, hayvancıklar gıdaklayarak bahçelerin içinden sağa sola kaçıyorlardı.

Derken sıra, başlarına gelecekleri sezmiş gibi korkulu sesler çıkaran domuzlara geldi. Bunları da ateşli bir kovalamadan sonra yakaladılar. İnekleri dışarı çıkardılar. Bu arada insanlara hiç önem vermiyorlardı. Sanki onları unutmuşlardı.

Köylüler korkudan donmuş bir grup halinde bir araya toplanmışlardı. Sessiz, korkudan titreyerek oldukları yerde duruyor, görüntüyü seyrediyorlardı. Almanların onları sorguya çekip eşek sudan gelinceye kadar dövecekleri kuşkusuzdu. Ama Almanlar bunların hiç birini yapmadılar. Onlar için bunu yapmak gerekli de değildi, yanlarında iki casus vardı. İkisi de yüksek rütbeli SS komutanını bir kulübeden ötekine götürerek işaret ediyorlardı: «İşte şurada ve şurada ağırladılar...»

Partizanlar Plostina'nın her kulübesinde kalmışlardı, onun için sorgunun gereği neydi?

Sonra Alman subayı, Hala'yla Machu'yu köylü topluluğunun yanına getirmiş:

«Hangileri?». diye sormuştu.

«Bu!»

SS komutanı bir baş hareketiyle Zicha De'de'ye, ileri çıkmasını emretmişti.

«Bu!»

Tatarka'yı ite kaka, tekmeleyerek topluluktan ayrılmak zorunda bırakmışlardı.

«Şu gerideki.»

Machu, soruyu beklemeden öne çıkıp söyleyeceğini söylüyordu.

«Bu!»

Bir çiftçi korkudan çılgın gibi bağıırıyordu.

«Hayır, yalan! Ben değilim. Plostina'da oturmuyorum. Sadece ekin zamanının gelip

gelmediğine bakmak için tarlalarımaya uğramıştım.»

«Doğru mu?» diye sordu Alman komutan. Köylüler olumlu anlamda başlarını salladılar.

SS subayı bu kez iki casusa dönmüştü:

«Onu partizanlarla gördünüz mü?»

İkisi de gördüklerini söylemişlerdi.

Subay eliyle bir işaret yaptı. Beş SS askeri zavallı çiftçinin üstüne saldırarak neler yapabileceklerini bütün köye gösterdiler. Adamı, ayakları altında çiğneyerek öldürdüler. Ayaklar altında ölmek hoş bir şey olmasa gerek, yine de adamın önünde daha iyi bir şekilde ölmek için fırsat vardı.

İçlerinde on dört yaşlarında üç oğlan çocuğunun da bulunduğu yirmi yedi Plostinalı erkek topluluktan koparılıp alınmış, elleri de ustaca arkalarına bağlanmıştı. SS subayı Zicha'nın kulübesini işaret etti.

«Oraya.» SS subayları, kamyonların birinden bir takım garip aygıtlar çıkardılar. Plostina'dakilerin hiç biri böyle şey görmemişti. Bunlar alev makineleriydi. Olay böyle meydana gelmişti işte.

«Bütün Plostinalı erkekler öldü mü?»

«Hayır, hepsi değil. Biri kendini kurtarmayı başardı. Bu da İhtiyar Raska'ydı. Oğlu, öldürülen yirmi yedi kişiden biriydi. İhtiyar Raska o gece, bir rastlantı sonucu Zlin'deydi. Köye döndüğünde korkunç şeylerin geçtiğini anlamış, koşabildiği kadar hızlı koşarak birlik karargâhına varmıştı. Grisha'nın müfrezesi o çev-

reye daha yeni yerleşmişti. Ama Plostina'ya yetiştiklerinde Martha'yla Karel'den başkasını bulamamışlardı. Martha kendinde değildi. Almanlar gitmişlerdi.»

«Bütün o zavallı, suçsuz insanlar...»

«Suçsuz deme Eliska. Yalnız koyunlar suçsuzdur. Onlar insandı. Alman yasalarına karşı suç işlemişlerdi. İşin en önemli yanı da bu yasaların, tarihin en büyük suçlarından biri olması ya. Bugün yalnız gazeteler suçsuz kurbanlardan söz ediyor. Almanlar suçsuz insanları da öldürdüler, bu bir gerçek. Ama Plostinalılar savaştıydı. Bizim gibi savaşçı; yalnız, bizden daha iyi.»

İNSAN AVCILARI...

Almanca bir sözcük olan HETZ JAGD av demektir. Komando da özel görevler başarmak üzere seçkin kişilerden meydana getirilmiş bir birliktir.

Hemşire Helen beni olağanüstü bir saatte görmeye geldi. Ondan niçin hiç hoşlanmadığımı bilmiyorum. İşinde yanlızsız ve dikkatli hareket ederdi, benim en ufak bir şikâyete hakkım yoktu. Hemşire Helen'in benim hakkımda söyleyecekleri her halde benimkilerden çok fazla olurdu.

Onunla belki de ihtiyar kız çekingenliği, insanlara heyecansız ve sert davranışı, kasıtlı neşesi yüzünden anlaşılamıyorduk. Son zamanlarda da Hemşire Helen'in, Eliska ile aramızdaki ilişkiden şüphelendiğini, bu yüzden kızdığını sanıyordum. Bunu da bir ihtiyar kızın kını olarak niteliyordum: Hayat ona çok kötü davranmıştı, bu nedenle bizim mutluluğumuzu kıskanıyordu.

Hemşire Helen saat gibi dakikti. Ziyaretlerini her gün, hep aynı saatte yapardı. Koridor da aynı adımlar, yüzde aynı uzak ifade, dudaklarda hep aynı soru.

Peki ama gecenin bu saatinde, neden böy-

le ciddi ve heyecanlı, koşup gelmişti?

«Ne oldu Hemşire?»

Üzerime iyice eğildi, sessizce, adeta fısıltı halinde bana büyük haberi verdi.

«Yarın sabah size koltuk değnekleri verecekler.»

O kadar sevinmiştim ki onu kollarımın arasına alıp odanın içinde döndürebilirdim.

«Helen, Helen, buraya gelip bunu bana söylemekle ne büyük bir iyilik yaptın.»

«Söylememem gerekirdi, biliyor musun? Doktor Brazda öğrense çok kızar. Bunun bir sürpriz olmasını istiyor. Ama şey diye düşündüm, sevinci niye ertelemeli?»

Söylediğine kolaylıkla inanabilirdim. Hemşire Helen dedikoducu değildi. Kaç kere ona hastalar, doktorlar, hastane koşulları hakkında sorular sormuştum ama sertleşmiş, sanki sözlerimi hiç duymamış gibi arkamdaki duvarda gözlerini bir noktaya dikmişti.

«Bir de benden hoşlanmadığını sanırdım Helen.»

Buna güldü; Öyle bir gülüş ki, şimdiye kadar onun böyle gülümsediğini görmemiştim.

«İnsanlar, çoğu kere birbirlerini yanlış anlarlar. Ama lütfen yarına kadar ağzından tek kelime çıkmasın.»

Aceleyle odadan fırlayıp gitti. Koltuk değnekleri! Yarın koltuk değneklerim olacak!

Sağ bacağıma kaldırarak havada geniş daireler çizmeye başladım. Topuğumu oynattım, ayak parmaklarımı tuttum ama parmaklarım şimdilik duyarsızdı. Sol bacağım hiç bir gelişme göstermiyordu, ölüydü sanki. Yine de ara sıra, kalçamda hafif bir sızı duyar gibi oluyordum.

Koltuk değneklerim olacaktı. Şu an dünyada başka hiç bir şey istemiyordum, ne para, ne güç, ne güzel bir kadın beni bu kadar mutlu edemezdi.

Hemşire Helen hakkında kötü düşündüğüm için hayıflanıyordum. O da temiz bir insandı, hem buradaki herkes kalben temizdi.

Heyecanla yatağın içinde oturdum. Kimse-
nin yardımını olmadan doğrulup oturabiliyordum. Bir dizimin üstüne dayanarak dönebiliyordum da. Bu gece uyuyamayacağımı sanıyordum. Koltuk değnekleri vereceklerdi bana. Yarın bana koltuk değnekleri vereceklerdi.

Beş haftayı aşkın bir süreden beri arka üstü yatmaktan başka şey yapmamıştım. Bütün gördüğüm, hastane odasının beyaz duvarı, mütevazî eşyalarının bir bölümüydü. Beni yüzükoyun çevirdiklerinde bir parça mavi gök ve ihtiyar bir ağacın bir dalını görebiliyordum. Önce yaprak vermişti, daha sonra da mor çiçek açacağını söylemişlerdi. Yarın oraya çıkabilecek, ağacın gerçekten hayal ettiğim gibi kocaman ve geniş olup olmadığını görecektim. Yarın koltuk değneklerim olacaktı.

Daha önce, yolda giderken, koltuk değnekleriyle yürüyen bir adama rastladığım zaman hep üzülür, zavallı adam hayat sana karşı çok haksız davranmış, derdim. Şimdi koltuk değnekleri bana yeryüzündeki sevincin en son basamağı gibi geliyordu. Bana, kimse bundan daha güzel bir armağan veremezdi. Daha uzun süre dünyam, hastane duvarıyla kısıtlanacaktı ama bu küçük odanın ardından çok geniş bir dünyaya açılacaktım. Bu dünyada her şey yeni, heyecan verici, duyulmamış olacaktı.

Çabucak, rahat bir uykuya daldım. Sabah

beşte kuşların cıvıltısıyla uyandım. Koltuk değneklerimi muştuluyorlardı; yazı ve koltuk değneklerimi; koltuk değneklerini bugün alacaktım. Bugün yeniden serpilecek, başkalarının yardımını olmadan hareket edecek, sonunda yaşayanlar arasına dönecektim.

Bugün koltuk değneklerini alıyorum, bugün koltuk değneklerini alıyorum. Bunu doktor gelmeden önce belki yüz kez tekrarladım.

Sonunda, arkasında Eliska olduğu halde içeri Doktor Brazda girdi. Brazda ciddi, Eliska heyecanlı görünüyordu. Ben her zamanki gibi (ya da öyle düşünüyordum) duruyordum. Yani sakın, kayıtsız, sıkıntılı görünüyor, yatakta öylece arka üstü yatmanın beni ne kadar sıkıştığını belli ediyordum. Gerçekte, kahkahalar atmamak için kendimi güç tutuyordum.

Doktor yeniden bacaklarımı iyice bir muayene etti, başını belirli bir ilgiyle sallıyor ve daha da ciddi görünüyordu Demek beni uyutmaya çalışıyor diye düşündüm, farkında olmadan yaptığım bu kelime oyununa neredeyse güleceğimi hissederek kendimi tuttum. Hadi bakalım, iki kişi de aynı oyunu oynayabilir mi oynayamaz mı? Ben sana gösteririm.

«Ne oluyor Doktor?» diye sordum sahte bir korkuyla.

Ama oyuna devam edemedi. Göğsümü muştalayarak gülmeye başladı. Gülüşü gürültülüydü, yakışıklı ve ciddi yüzünü bir anda değiştiriyordu.

«Seni köhne bostan korkuluğu, seni dilenci kılıklı herif, sen, sen beni ne sandın? Hayatımdan, sağlama bir kaç yılı senin yüzünden yitirmişimdir.»

Eliska, bütün bu süre içinde hep doktorun arkasında durmuştu, bir iki kere sağdan soldan bana göz atmış, derken bakışlarımız karşılaştığında kıpkırmızı kesilip başını öteye çevirmişti. Yüzünde apaçık okunan duygularını benden gizlemeye çalışıyordu.

Brazda yeniden, aklı başında ve bir baş hekime yakışır tavrını takınmıştı.

«Eliska, bize şu cennetten geldiğini söyleyebileceğim armağanları ver.»

Eliska dışarı çıktı, bir an kendi sürprizimi onlara bomba gibi patlatmayı düşündüm.

«Ha, koltuk değnekleri. Bu kadar önemsemeye değer mi?» diyecektim. Ama kendimi tuttum, niye mutluluklarını bozmalı?

Kapı yeniden açıldı, eşikte bir çift yeni, yepyeni koltuk değneği görüldü.

Bağırıp çağırmaya başladım:

«Koltuk değnekleri, koltuk değnekleri.»

Artık numara yapmıyordum. Brazda da benim gibiydi. Söyleyebildiği sözler:

«Seni köhne serseri, seni baş belâsı!» oldu.

Sonunda biraz sakinleşince, mutluluk içinde gülümseyerek sordum:

«Hadi bakalım, ikiniz de söyleyin bana, birine koltuk değneği vereceğiniz zaman hep böyle şamata mı edersiniz?»

Bu arada da Brazda bana:

«Bundan sonra seni bu odada görmek istemiyorum, diyordu. Anlaşıldı mı? Öğle yemeğini ye, biraz uyu, ondan sonra da dışarı. İlk günler bacaklarına yeniden alışman için Eliska sana yardım edecek. Ama bana bak, adam gibi hareket et.» İkimiz de ne demek istediğini anlamıştık, Eliska kıpkırmızı oldu ve dışarı kaçtı. Ben, Brazda yerine cümlesinin sonunu getiriyor-

dum: «Sakın bu kızı mutsuz edeyim deme; yoksa gelir o iyileşmiş iğne bozuntusu bacaklarını bir güzel kırarım. Eliska benim en iyi hastabakıcıım. Hem dahası var: O bir melektir, senin gibi dilenci bozuntuları her gün onun ayağını öpmeli.

«Seni ilgilendirmeyen konulara burnunu sokuyorsun sanırım doktor.»

«Peki, peki!» diye homurdandı. Sadece düşünüyordum. Ama hadi bakalım, şimdi dışarı.»

Merdivenleri inmek zordu. Koltuk değneklerinin desteğine rağmen yeniden yürümeyi öğrenirken güçlük çekileceğini sanmazdım. Yataкта geçirdiğim uzun haftalar beni zayıf düşürmüştü. Kendimden hiç emin değildim, çok beceriksizce hareket ediyordum. Değneklerden birinin kayıp merdivenlerden aşağı yuvarlanmama sebep olmasından korkuyordum.

Eliska önümde, devamlı koltuk değneklerini basamağın tam ortasına gelmesi için düzeltiyor her keresinde de yüzüme sorgu dolu bakışlarla bakıyordu. Yapabilecek miydim? Dengemi bulabilecek miydim?

Bahçeye çıkınca işler daha düzeldi.

«Eliska, önce şu ağacı görmek istiyorum.» Böylece uzun zamandır penceremden seyrettiğim ağacı ziyaret ettik. Değişik, egzotik bir ağaçtı, diğerlerinden çok farklıydı.

Bahçenin havası başımın biraz dönmesine sebep oldu ama sersemliğe karşı açtığım mücadeleyi kazandım. Bahçenin alt tarafındaki parmaklıkların kıyısında yürürken sokaktan gelip geçenler, benim bir zaman düşündüklerimi düşünerek bana bakıyorlardı: «Zavallı adam, hayat sana karşı ne kadar insafsız davranmış.»

Ama hiç de zavalı bir adam değildim, tersine, koltuk değneklerim vardı. Mert bir insan, iyi dost olan bir doktorum vardı. Ve Eliska'm vardı. Fazlasiyle dikkatli, bana destek olurken her on adımda bir soruyordu:

«Yorgun değil misin? Oturmak istemez misin?»

«Hiç istemiyorum. Çevrede bir kez daha dolaşalım, sonra bir daha dolanırız.»

«Doktor, sana başka bir şey sordu mu?»

«Hayır, sormadı. Hem ben de ona, kendi işiyle ilgilenmesini söyledim. Sen dinlesene beni, ne yapacağız? Benim ne yapmamı istersin?»

«Sen ne istersen ben de onu isterim Volodia. Şimdi bunu düşünme, daha o kadar çok zaman var ki. Önemli olan senin iyileşmen.»

«Ne dersin Eliska? Evlendirme memurluğuna gidelim mi?»

«Niye Volodia? Sen istiyorsan benim kabulüm. Ama istemezsen de kabulüm.»

«Senin istediğin nedir?»

«Seni o kadar çok seviyorum ki ne olacağını hiç düşünmüyorum Volodia. Bütün istediğim seninle beraber olmak. Bütün korkum da, iyileştikten sonra bir daha sana bakmamı istememen. Tabii buradan ayrıldıktan sonra demek istiyorum. Sen, benim gibi bir kadının yardımına ihtiyaç duyacak erkeklerden değilsin.»

«Saçmalama.»

«Belki saçmalıyorum. Hiç bir zaman insanın, başka bir insanın benliğinde böylesine erişeceğine inanmazdım. Bu nasıl olur, söyle bana Volodia.»

Sıralardan birine oturarak ilk kez öpüştük. Dışarıdan geçen bir kaç kişi bizi sertçe,

yeri dolu bakışlarla süzdü. Ne biçim hastane bu böyle, diye düşündükleri açıkça ortadaydı. Adamlar, işte Sodom diye düşünmüş olmalılar.

Onları Eliska'ya gösterince, «Boş ver,» diyerek güldü. «Hiç böyle aşık olmamışlarsa acı-nacak haldeler.»

O gece, görevini bitirdikten sonra her zamanki gibi, yanıma gelmedi. Kuşkuluydum. Onun gelmesine engel olan neydi? Acaba Brazda mı Başka bir şey miydi yoksa?

Orada yatar ve Eliska'yı düşünürken ona ne kadar çok alışmış olduğumu anladım. Onu hayatımın önemli, doğal tabii bir parçası gibi düşünmeye alışmıştım.

Bir kaç hafta önce, biri bana aşık olacağımı söyleseydi suratına kahkahalarla gülerdim. Şimdi bacaklarım iyileşiyordu ama iyileşen yalnız bacaklarım değildi. İçimde yeni bir yaşama gücü bulunduğunu keşfetmiştim. Beni uykularımda rahatsız eden o korkunç kâbusları görmüyordum artık, böcekler de düşlerime girmekten vazgeçmişlerdi. Ancak şimdi, bana olanca sesimle «Yaşamak istiyorum!» diye bağırarak isteği veren bu yeni, güçlendirici duyguyu ortaya çıkarmıştım.

Evet, yaşamak istiyordum ama yalnız değil, Eliska'yla birlikte. Ona ihtiyacım var, çevremde olmadığı zaman onu özleyorum, bana uğramadı mı sinirleniyorum.

Ama bana yaptıkları, hâlâ da yapmakta olduklarına karşılık ona ne verebilirim? Ne işim, ne param, ne bir şeyim var. Eski partizanlarla siyasî mahkûmlara iş seçmekte öncelik tanındığı resmen açıklanmıştı, bunu öğrendim ama benim yapmak istemediğim bir şey bu. Böyle bir ayrıcalıktan faydalanmak istemiyorum.

Hiç bir mesleğim yok, hiç bir iş yapmak için yetişmedim, hiç bir şey bilmiyorum. Altı yıllık savaş, dünün istekleri ve beni şaşkın, sudan çıkmış balığa çeviren bugün arasında kaldı. Bu öyle bir engel ki, hiç bir zaman hakkından gelemeyeceğim. Faşizme yöneltilen altı yıllık bir nefret, hepsi bu. Ama nefret hiç bir zaman iş olmamıştır, nefret hiç bir zaman bir gelir de getirmeyecektir. Herkes bir sigaranın kırk kron, bir kilo tereyağının da bin krondan fazla ettiğini söylüyor. İyi olsaydım, gider madenlerde çalışırdım. Tutsakken Almanlar için kömür madeninde çalışayım da niye hür bir insan olarak bu işi yapmayayım? Ama Doktor Brazda'ya göre sol bacağım, en az iki yıl kadar bir süre topal kalacak.

Bir sakat. Bu sözden iğreniyorum. Allah belâsını versin, daha yirmi dört yaşındayım.

Düşünce zincirim, birden, artık geçmişte yaşamadığımın kafama dank etmesiyle koptu. Bu iyi bir şey miydi, değil miydi yoksa?

Yüzükoyun yatarken, Plostina'nın dehşet verici anıları zihnimi meşgul etmediği halde, canım sıkıyordu. Aşk iyi bir şey ama her şey değil, yalnız aşkla yaşanmaz.

Ne zaman içeri girdiğini bilmiyorum ama birden, odada yalnız olmadığımı hissettim. Sırt üstü döndüm ve Eliska'yı gördüm, sanki birinin içeri girmesine engel olmak istermiş gibi kapıya dayanmıştı. Gülümsüyordu. Gülüşü hoş şeyler beklediğini anlatıyor, «İşte buradayım,» diyordu sanki. Ona bakmaya devam ederken Eliska, yatağımın yanındaki masayı alarak kapının arkasına dayadı. «Ne yapıyorsun Eliska?»

«Seninle kalacağım Volodia. Burada senin-

le kalacağım. Artık her şeye boş veriyorum. Yalnız boş veriyorum.»

«Delirdin mi? Kapı dışarı ederler adamı.»

«Yok canım, yapmazlar. Helen anlayışlı ve kolay geçinilen bir kadındır. Ona geceyi seninle geçireceğimi söyledim. Bizden hoşlanıyor. Görüldüğü gibi de ters değil.»

«Neyse! Boş ver onu da, Helen bilse bile sen o masayı yerine koy.» Masayı kaldırıp yerine koydu.

İlk kez onu hastane üniformasından başka bir giysiyle görüyordum. Hemşire şapkasını çıkarmış, lâcivert elbisesi ve beyaz yakasıyla daha da genç, gülünç denecek kadar genç, neredeyse bir çocuk gibi görünüyordu.

Utangaç bir tavırla:

«Bana niye öyle bakıyorsun?» diye sordu. «Gitmemi mi istiyorsun yoksa.»

«İstemem tabii. Sadece bakıyorum, seni hiç böyle görmediğimi hatırladım da.»

Ellerimi ona doğru uzattım. Öyle bir güvenle ellerimi tuttu ki bu hareketi beni söylenebilecek her sözden daha fazla, ta içimden sarstı, yüreğime oturdu adeta.

«Cesaretine hayranım, Eliska» dedim bir kaç saniye sonra.

«Cesaret mi? Seni seviyorum. Bu kadar.»

Birden kollarımın arasındaydı, dudaklarımı gözlerimi, alnımı ihtirashlı öpücüklerle boğarak beni çılgınca seviyordu.

Başım dönmeye başladı. Gövdeme sıkı sıkı bastırdığım bu güzel kızıdan başka hiç bir şey düşünemiyor, onun çılgınca ihtirasına karşılık veriyordum.

Lânet olsun, niye böyle zavallı bir saktım? Bu düşünce yıldırım gibi bir hızla kafam-

dan geçti, bir an hayıflanmaktan kendimi alamadım.

Eliska, arkası bana dönük elbisesini ilikliyordu. Yatağının yanına döndüğünde gözleri keyifle parlamaktaydı. Birden yine ciddileşti.

«Biliyorum yaramazlık ettim ama o kadar mutluyum ki Volodia. Bana yle baktığını görünce niye kendi kendimize eziyet edelim diye düşündüm. Biliyorum, bunu yapmamalıydık. Ama bundan sonra uslu duracağım.»

Yatağının yanına oturup içtenlikle mavi gözleriyle yüzümü incelerken yumuşak sarı saçlarını okşuyordum.

«Seni seviyorum Eliska.»

«Sahi mi? Gerçekten beni seviyor musun? Dünyada her şeyden fazla mı?»

«İnsan ya sever ya da sevmez. Nasıl daha az ya da daha çok sevebilirsin?»

«Beni gerçekten seviyor musun Volodia? Gerçekten seviyor musun?»

Tabii seviyordum, hayat onsuz yaşamaya değmezdi.

«Beni sevdiğini sylememiştin bana. Beni sevdiğinden emin değilim ya.»

«Seni seviyorum Eliska.»

«Ama bunu bana daha önce sylememiştin, sylememiştin.»

«Seni seviyorum Eliska. Bundan fazlasını söyleyemem. Benim için bu üç basit sözcük söylenecek her şeyi anlatmaya yeterli.»

Yatağının kenarına oturarak battaniyenin üstünden okşadı.

«Zavallı bacakların,» dedi üzüntüyle. Sevgili bacakların.

«Bir zamanlar iyi bacaklardı Eliska.»

Bir zamanlar iyi bacaklardı...

Dağlarda insanların kapılarını yüzümüze kapadıkları, lanetleyerek evlerinden kovdukları, bize kaatil dedikleri, köpeklerini üstümüze saldıkları o müthiş günler bu iyi bacaklardan başka şeyimiz yoktu.

Alman askerlerinin Plostina'da bir adaleti yerine getirdiklerini belirten o ünlü bildiriler sokak köşelerinde, her kavşakta, her orman kenarında, her tarlada, her sütûnun üstünde, her köprü ve kilisede görölüyordu. Bildiriler sıkı yönetimi, yakalanan ya da öldürülen partizan için yüz bin kron ödül konduğunu bildiriyordu.

Skorzeny her cephede saldırıya geçmişti, bu nedenle o iyi bacaklarımızdan başka hiç bir şeyimiz yoktu. Midelerimizin açlıktan guruldamasına rağmen bacaklarımız yürüyordu. Ciğerlerimiz sanki bir ton ağırlığındaymış gibi bizi yere doğru çekerken bacaklarımız sendeliye sendeliye ilerliyordu. Yüreklerimiz zayıflıyor, ama bacaklarımız gidiyordu. Karıştırıcı, ödleğe düşünceler beynimizin içinde döneniyor, fakat bacaklarımız bunlardan daha akıllıca davranıyordu. Slovak Ondra bir mucize sonucu kurtulmuştu, milyonda bir görülen bir yaralanmaydı bu. Bir mermi dirseğine isabet etmiş, sonra da kemiğe hiç bir zarar vermeden kürek kemiğinin altından çıkmıştı. İki yarasını da elimizden geldiği kadar iyileştirmeye çalıştık, yaralarını sardık. Ondra, bacakları uysallıkla taşıdığı sürece yürümeye devam etti. İki gün kadar ateşi düşmedi ama bacakları onu yürütüyordu. Kafa dursa da işiniz bitmiş sayılmazdı. Bacaklar dayanamaz, daha fazla yürüyecek güçleri kalmaz, söz dinlemezlerse yandığınız gündü.

Skorzeny dağlardan korkmuyordu. Uzun süre beklemesinin nedenlerini bulmaya çalışırken sorumsuzca bir toyluk göstermiştik. O bizden daha tecrübeliydi, daha fazla bilgi alıyordu, elinin altındaki her şeyde olduğu gibi mükemmel bir örgütü de vardı. Hâlâ düzenli, bozulmamış Alman askerî birliklerinin Slovkyadan gelip dağ geçitlerini sarmalarını beklemiş, sonra da saldırıya geçmişti. Bizse o sıra kendimizi bu bölgenin sahibi hissetmeye başlamıştık. Skorzeny bize, buraya kimin sahip olduğunu gösterecekti. Köylerdeki ve kasabalardaki bütün dağlıları korkutmayı başarmıştı. Tecrübeli bir partizan avcısıydı, bizi nasıl tuzağa düşüreceğini de çok iyi biliyordu. Bu iş için gerekli her şeye sahipti, bizimse yalnız bacaklarımız vardı.

O korkunç gece, Grisha bizi yolun bir kısmına kadar geçirdikten sonra direktiflerini ve öğütlerini verdi. Beskesy dağlarındaki ormanlara alınanları çekecek, onları geçitlerden mümkün olduğu kadar uzaklaştırırken ilerleyen cepheye yaklaştıracaktık. Almanlar hâlâ güçlüydüler ama güçleri, komandolarla çarpışmaları için dağlara devamlı askeri birlikler gönderecek ölçüde değildi. Skorzeny'nin emri altındaki av komandosu bin kadar adamdan meydana gelmişti. Doğu Moravya'da düzeni sağlamakla görevlendirildiklerinden bizim üstümüze göndermek için adamlarının ancak üçte birini gözden çıkarabiliyordu.

Eğer Skorzeny'nin kaatillerini geçitlerden bir süre uzak tutarak oyalayabilmeyi başarsak bizim diğer üç birlik geri çekilen alınanlara saldırabilecek, hiç rahat vermeyecekti.

Grisha, önümüzdeki günlerde bizi nelerin

beklediğini hiç bilmiyordu.

«Volodia, t fekleriniz bundan sonra pek işinize yaramayacak, dedi bana. Sonucu etkileyecek olan bacaklarınızdır, bu nedenle, onlara iyi bakın. İşin bu yönünü Peter'e her zaman hatırlatmayı unutma.»

Böylece yanımdan ayrıldı. Veda etmemiş, bana sarılmamış ve  pmemiş, elimi bile sıkmamıştı ama bunları yapmadığı için ona minnettardım. Belki bizi gözden çıkardı ama hiç olmazsa önümüzde belli etmiyor, diye düşünüyordum.

şafaktan önce sınırdaki ormanlara varabilmek Crocife kara yolunu geçmek için çok çabuk ağaran karanlığın içinde aceleyle yürüyorduk. Açık söylemek gerekirse o kuru kafalılarından, köpeklerinden korktuğumuz kadar korkmuyorduk. Köpeklerin aramızdaki  n  korkunçtu. Alman köpeklerinin öyküleri her zaman, sakin ve rahatlık içinde bulunduğumuz dakikalarda bile anlatılırdı.

«O pi leri vurmanızın olanağı yok. şimşek gibi ge iveriyorlar, bahse girerim, kurşunları da savuşturmayı becerirler. İ  güdüleri onları, nişan almanıza karşı uyardığı için son dakikada yana sı rayıveriyorlar. Hemen de boğazınıza saldırıyorlar.»

Ama güvenlik içindeyken Alman köpeklerinden söz etmek başka, ayağınızın altında do-laştıkları sıra bambaşka. Düşüncesi bile bizi korkudan donduruyordu.

Hiç bir şey olmadan yolu geçtik. Plostina'nın yıkıntıları arkamızda olduğundan çok acı bir gece yürüyüşüydü bu. Yıldızlar, sanki o korkunç cinayete gözyaşı d k yorlarmış gibi,

bütün gece yağmur durmadan yağdı. Islaklık içimize geçmişti ama moralimiz, dış görünüşümüzden daha da kötüydü.

Almanların uzun boylusuna:

«Willi çok kötü bir durumdayız. Vahşi hayvanlar gibi avlanacağız. Bizi bırakıp yolunuza gitseniz daha iyi olur.» dedim.

Alman benimle aynı görüşte değildi.

«Hayır, bizden kurtulmak istemediğiniz sürece sizinle kalacağız. Avlanmanın ne demek olduğunu çok iyi biliriz. Alman askerî polisi bizi dört koca gün kovaladı. Hatta size faydamız bile dokunabilir belki.»

Hiç kuşkusuz, içten konuşuyordu ama sözlerinin altında söylenmemiş şeyler de sezdim. Bizi bırakmaya utanıyorlardı. Orduda geçir-dikleri günler boyunca herhalde yerle bir edilmiş başka köyler, öldürülmüş insanlar görmüşlerdi. Ama Plostina trajedisini aramızda seyretmeleri onlar için çok değişik bir deney olmuştu. Kendilerini nasıl parça parça etmediğimize hâlâ şaşıyorlardı.

Tan atarken vadinin öte yanına geçmiştik, Peter gizlenmemizi emretti. Altımızdaki yolda belirli belirsiz bir gölge dizisi yavaş yavaş ilerliyordu. Arabaların tekerlekleri gürültü çıkarıyor, at nallarından çıkan ses ormanların içinde yankılanıyordu. Almanlar toptan çekiliyorlardı ama, motörlü araçları olmadığından Slovakya'nın dört yanından atlar, atlı arabalar almışlardı.

«Hadi şunlara saldıralım,» Peter dedi.

Bu karara karşı çıktım ama beni susturdu.

«Hiç olmazsa bizi aramak için zaman kaybetmeyecekler.» Neredeyse birbirine geçmiş bir piyade bölüğüne ateş açtık. Almanlar sığı-

nacak yer ararken karşılık verdiler. Birbiri-mize ateş ettiğimiz sürece ne biz onlara fazla bir zarar verebildik, ne de onlar bize kayıp verdirdiler. Sadece Slovak Ondra atılan bir kurşunla yaralandı.

Onu alarak dağlara, daha da yukarılara tırmandık. Ondra'yı kandırmaya çalışarak, «Tasalanma, seni köylerden birinde bırakırız,» dedim ama hangi köye bırakacaktık? Alzaslı kan içicilerden korunmak için nerede güvenlik içinde olabilirdi? Hem bugün acaba hiç bir köylü, yaralı bir partizanı saklamayı kabul eder miydi? Ondra bu sözüme karşı, «İyidir, iyidir. Yaram acımıyor. Sizinle geleceğim,» dedi.

Cesaretle mi, yoksa korkuyla mı konuşuyordu? Bize fazla faydası dokunmazdı ama onu kaderiyle başbaşa bırakmak da olmayacaktı. Hele şimdi hiç kimseyi bırakamazdık.

«Biri tüfeğini senin yerine taşıyacak, çocuklardan ikisi de yolda sana yardım edecekler.»

«Buna hiç ihtiyaç yok. Hiç acı duymuyorum. Yaram iltihaplanmadığı sürece de ateş edebilirim. Benim için tasalanma Volodia,» dedi gülerek.

Daha sonra, sabah olunca tam tepenin doruğunda durduk, çocuklar dinlenirlerken Peter'le ben, dürbünlerimizle aşağıdaki yolu gözlemeye başladık. Birden Peter omuzumu yakalayarak aşağısını gösterdi. Kavşaklardan birinde bir grup üniformalı adam belirmişti. Otuz adam otuz köpeği idare ediyor, arkadan bir piyade ve süvari bölüğü geliyordu. Köpeklerin burunları yerdeydi, bizim izimizi kovalıyorlardı.

Peter çok heyecanlıydı:

«Aşağı yukarı bir saat sonra harekete geçeceğiz galiba,» dedi.

Tehlike yaklaşıyordu.

Uyuyan çocukları uyandırdık.

«Geliyorlar...» Başka söz söylemek gereksizdi, hemen anlamışlardı. Neyse ki Poçiny'deydik. Tek bir dağ yumuşak hatlarla vadiye doğru indikten sonra bulunduğumuz yerde çok dik bir kayadan duvar gibi uzanıyordu. Pusuya yatmak için en iyi yerdi ama savunma için de çok iyiydi.

Almanlar buradan geçmeye alışkın değillerdi, bize de böylece iyi bir hedef oluyorlardı. Geliyorlardı şimdi. Burada bizi kuşatmalarına imkân yoktu, önden de saldırıya geçemezlerdi. Köpekleri de kendilerine fazla faydalı olamayacaktı.

Çok iyi bir fırsat yakalamıştık, kaçırmak yazık olurdu. Tam bunu Peter'e söyleyecektim, benden önce davrandı. Ormana giden yola saparak:

«Çabuk çocuklar. Kayaların ardına gizlenin!» diye bağırdı.

Zamanımız çok boldu. Yerlerimizi aldık, aşağıdaki açıklığa bir kaç kez ateş ederek makineli silahlarımızı denedik, sonra yatarak beklemeğe başladık. Bu arada biraz soluklanıyor, boyuna kovalanmaktan bozulan sinirlerimizi düzeltmek için dinleniyorduk.

Şimdi çok sakindim, buna kendim de şaşıyordum. Bu kez o berbat batma hissini duymuyordum, her çarpışmadan önce dört tarafını saran o garip titreme de yoktu. Oysa düşmanımızın her zamankine hiç benzemediğini, sıradan Alman olmadıklarını da iyi biliyordum.

Geçmiştekilerden çok daha değişik bir karşılaşma olacaktı bu.

Hepimiz kayalık sırta dağıldık. Peter'in verdiği emre göre düşman bizi kuşatmaya kalktığında hemen geri çekilecektik. Ama bu, imkânsız denecek kadar uzak bir olanaktı. Buna rağmen geri çekilmek zorunda kalabiliriz düşüncesiyle Ondra'nın yanından ayrılmadım.

Son kez Peter hepimizi teker teker dolaştı. «Görünmeyin çocuklar. Bizi hemen farkedemeyinler ıslık çalınca da zımbalayın herifleri.»

Şimdi aşağı yolda köpeklerin havlamalarını duyuyorduk. Almanlar yaklaşıyorlardı. Öncüler ormandan çıkıp açıklığa gelmişlerdi. Kayaları görünce güvensizlikle durakladılar. Komutanları görününce kısa bir konuşma yaptılar. Onlara dürbünle bakarken komutanı tanıdığımı anladım. Bir Obersturmbannführer, Kubis'in evinin önündeki merdivende Skorzeny'yle gördüğüm adamdı. Adamın adını hatırlamak için beynimi kurcalıyordum.

Almanlar açıkça kayaları gösteriyorlardı ama komutan sabırsızca kolunu salladı, köpek sürücülerine ilerlemelerini söyledi. Köpekler yine izimizin üstünden yürümeye başladılar. Kurbanlarının el altında olduklarını sezmişlerdi, onun için havlıyor, uluyor, sahiplerini sürüyorlardı ileriye doğru.

İz onları kayalardan epeyce uzağa sürüklemişti, bu alınanlara güven verdi. Adamlar hâlâ yürüyüş düzenini koruyorlardı. Önce köpekler ve çobanları, arkadan piyadeler; ama suvariler daha görünmemişlerdi. Avlarını yakalayacaklarından emin avcılar gibi yürüyorlardı.

Peter birden harika bir oyun düşündü. An-

cak ben, her şey bittikten sonra nasıl bir sonuca varılacağını anladım.

«Köpekler çocuklar, önce köpekler, arkadan Almanlar.» Kendi kendime, kızgınlıkla, bu herif kaçırmış olmalı, diyordum. Köpekleri öldürecek, bu arada da Almanların şaşkınlıktan kurtulup kendilerine gelmelerini sağladıktan sonra bize saldırmalarına izin verecektik. Öyle mi?

Orada, önümüzde, elli metre kadar ötemizde apaçık duruyorlardı. Çok hızlı ilerliyorlardı, yürüdükçe de tepelerinde yükselen dağları güvensizlikle seyrediyorlardı. Büyük bir hoşnutsuluk içinde, çok sinirliler, bu durgunluğa güvenmiyorlar diyordum. Bu rahatlatıcı bir düşünceydi; bu insafsız caniler, SS askerlerinin en ustaları korkuyor.

Peter ışık çaldı. Verdiği işaretten hemen sonra ikisi Alman biri Bren üç makineli tüfeğimiz gergin sessizliği yıkıcı bir yaylım ateşle bozdu. Artık elimdeki otomatik ve aşağıdaki Almanlardan başka hiç bir şey düşünmez oldum. Payına düşen makineliyi çok iyi kullanan Willi'nin, sanki uzaklardan gelen heyecanlı bağırışını duydum: «HAU İHN. GİB İHN. (*) Sakın bunları ormana kaçırmayın!» Kafam öldürme işiyle iyice dolmuştu, tek düşüncem şu anda öldürmek, yok etmekti.

Gözlerimizin önünde bir mezbaha vardı sanki, öyle bir kıyımdı ki bu ömrümde böylesini görmediydim. İlk yaylım ateşimizden sonra köpekler yine havladılar ama bu kez acıyla... Bazısı havada perendeler attı, bazısı da bulundukları noktada geberdi, üç ya da dört tanesi

(*) Bitir işini, yapıştır bir tane.

sahiplerinin elinden kurtularak ormana kaçıştı. O dev hayvanlardan birinin, sahibinin gırtlığına atladığını gördüm, herif köpeği tutmaya çalışıyordu. Almanlar çılgık attılar, düştüler, sağda solda sığınacak bir yer aramak için kaçıştılar, bir kaç yüzükoyun kıvrılıp kaldı. Bize karşı durmak aklına gelmiyordu.

Yakından takırdayan makinelerimizin önünden kaçamıyorlardı. İyice uzaktaki ormana sığınmaları imkânsızdı.

Peter'in sesi çarpışmanın heyecanıyla kısılmıştı:

«Cehenneme gönderin onları çocuklar, cehenneme gönderin! Sakın kendilerine gelmeye fırsat vermeyin.»

Almanlardan biri adamlarına bağıırıyordu ama artık bir şey yapması için çok geçti: «VERRAT! VERRAT! ZURRÜCK! Geri çekilin.»

Al sana verrat, bu da zurrück. Al, sana da. Hadi bakalım senin de hatırın kalmasın. Ah yavrum, yoksa kaçacağını mı sanmıştın?

Her şey bir kaç saniye içinde oldu bitti.

Willi, makineli tüfeğini çevirerek geriye dönmekte olan süvarilere ateş açtı. Düşman tam faka basmıştı. Kurşuni yeşil üniformaları içinde bir takım karaltılar, canlarını kurtarmak için kaçacak delik arıyordu. Bazıları gerçekten bunu başarıyorlardı. Şaşkınlık ne kadar büyük de olsa hepsini yok edemezsiniz. Aşağıdaki açıklıkta ölmüş ya da ölmek üzere olan on dört köpek, çok daha fazla sayıda da Alman yatıyordu. Sahipsiz kalan atlar da başıboş, dört nala koşuyor, genel şaşkınlığı büsbütün arttırıyordu. Ormanın kıyısında ölümcül yara almış bir at durup dinlenmeden kişniyordu.

Dağlarda savaş gürültüsü insanda dehşet ve kuşku uyandırıyor. Uzun bir bekleyişten sonra, yankılanan her silâh sesi tepelerde güm-bürdüyor, sanki protesto için homurdanıyor ve inliyor, ağaçlar ağlıyor, tüm orman hüznle feryat edip gözyaşı döküyor.

Bu dağlar şimdiye kadar böyle şey görmediler. Acıdan kudurmuş köpekler, korkudan delirmiş atlar, ve kaçışan SS subayları.

Av komandosunu yerle bir etmiştik. En delice umutlarımızın da ötesinde, Almanları şaşırtmayı başarmıştık. Oysa Almanları şaşırtmak pek kolay değildi. Bir yaylım ateşe her zaman gösterdikleri tepki, hemen kendilerini yere atıp karşılık vermektir. Bunlar bir kez bile bize ateş açmamışlardı. Sakin ve ürkütücü kayalardan korkmasalar bu iş çok başka türlü sonuçlanabilirdi. Hele korkuları da doğrulanırsa yeryüzünde hiç bir güç onları tutamazdı.

Şimdi biz her türlü sakınmayı boşlamıştık, kayalardan birine çıkıp kaçarak karşıdaki ormana sığınmak isteyen düşman kuvvetinin kalıntısı ardından bağıırıyorduk. İyi bir atıcı olduğunu göstermek isteyen Peter, Ondra'nın silâhını kaparak atların üstündeki adamlardan birine nişan aldı. Süvariler şimdi bizden epeyce uzaklaşmışlardı. Adamı tek kurşunda yere serdi.

«Şimdi de şu gidecek.»

Peter, her nasılsa kaçışan Almanların gerisinde kalmış, ormanın koruyucu sığınağına yetişmeye çalışan bir SS subayını işaret ediyordu. Bir silâh sesi daha duyuldu. Alman kollarını iki yana açarak insanlık dışı bir çığlıkla arkası üstü yere devrildi.

Açıklıkta şimdi tek bir canlı bile yoktu, ateş edecek kimse kalmamıştı. Saydım on dört köpek öldürmüştük. Daha fazla öldürmüş olmalıydık ama herhalde başka bir yerde gebermek için sürüne sürüne kaçmışlardı. Yirmi sekiz de asker vardı, biri acıyla ıstırapla bağıırıyordu ama hangisi olduğunu ayıramıyorduk; «MUTTER, VARUM HAST DU MİGH GEBOREN?» (*)

Yine de bu askerler vurduklarımızın tümü değildi, herhalde çoğu yaralı bir halde kaçmışlardı. Bu da onları uzun bir süre çarpışmaktan alıkoyacaktı. Belki de hiç savaşımayacaklardı artık. Ormanın yakınında beş at, nalları havaya dikili, yatıyordu.

«Ölüleri say Volodia.»

«Saydım bile Peter.»

Gitme zamanı gelmişti. Ne kadar çabuk davranırsak o kadar iyiydi. Çünkü tanık olduğumuz olaya rağmen Almanlar da çabuk hareket etmeyi biliyorlardı.

«Makineli tüfekleri burada bırakacağız,» dedi Peter. Anlamadan, bön bön suratına bakıyorduk. Willi makinelisini göğsüne bastırdı.

«WASSDENN, MENSCH?» (**)

Birden Peter'in haklı olduğu kafama dank etti. Bu, Almanlara ateş etmek için ele geçirdiğimiz son uygun fırsattı. Bundan sonra onlar ateş edecek, biz kaçacaktık. Makineliler ağır, taşınması çok güç silâhlardı. Biz de, çabuk hareket etmek için mümkün olduğu kadar az eşya taşımak zorundaydık.

(*) Ana, beni neden doğurdun?

(**) Ne var, be adam?

Peter karar verdi:

«Sadece Bren'i alacağız. Onu Willi ve Martin taşıyabilir. Hem sonra, üç makineli tüfek için yeterli cephanemiz yok.»

Tepelerin aşağısında, koca bir orduya yetecek kadar cephane vardı ama oraya inme tehlikesini göze alamıyorduk. Bu işten sağ çıkarsak her dakikamız sayılıydı.

Alman yapısı makineli tüfekleri iyice gizler ve geride bırakırken, içimizde büyük bir keder ve pişmanlık duygusu vardı. Bunlar çok işe yarayan silâhlardı, oyun için yanımızda taşımamıştık; ama ikisi de çok ağırdı. Buna karşılık, Bren hafifti. Bildiğimiz adi tüfeklerden sadece biraz daha ağırdı.

Teker teker, uzun ve dar yoldan yukarı çıkmaya başladık. Her an biraz daha ormanın içlerine sokuluyor, uzun yamaçtan yukarı doğru çıkıyorduk. Yolun büyük bir bölümünde yaptığımız çarpışma konuşma konusu oldu. Çocuklar öldürdükleri Almanlardan değil de, kan içici, insan yiyici canavarlardan, Almanların köpeklerini nasıl açıklıkta yere sererek öldürdüklerinden konuşuyorlardı. Köpeklerden söz ederken konuşmalarında en ufak bir korku izi yoktu, böylece bu hayvanlar da ölümlü olduklarını ispat etmişlerdi.

Hâlâ otuz bir kişiydik. Aramızda bir Sırp, bir Rus, iki Alman, bir yaralı Slovak, bir de siniri burnunda bir kız vardı. Jozina Tanrım, evet Jozina! Ancak şimdi onun bizimle birlikte olduğunu farkediyordum. Öz annesi onu lânetlemiş ve reddetmişti. Ama o bizimle beraberdi, bir erkek gibi bizimle yürüyor, çarpışıyordu.

«Payına ne düştü Jozina?»

«İki köpek, iki de Alman, Volodia.»

Hâlâ otuz bir kişiydik. Gece Becva vadisini geçip geniş Beskydy dağlarında gizlenmek isteğiyle çok hızlı yürüyorduk; dağlara bir vardık mı ondan sonra Almanlar bizi istedikleri kadar arasınlar vızgelirdi.

Kendimi daha iyi hissediyordum. Plostina'nın intikamını almamıştık, alabilirmiydik hiç? Fakat bir komando bölüğünü yok etmiştik. Gelecekte Almanlar bizi daha büyük bir saygıyla anacaklardı; Skorzeny, elinde ne var ne yoksa, bizi bulmak için Beskydy dağlarına salacaktı. Eh, rasgele Herr Obersturmbannführer: Bugün size, ağzınıza lâayık bir şölen verdik. O gün Zlin'de Vasil'in kulağıma fısıldadığı ad neydi? Yani sizin adınız Herr Obersturmbannführer? Küçük Adam mı? Seelchen mi? Yok o değil, başka bir addı. Küçük melek, ya da melekci; tamam buldum, Engelchen. Herr Obersturmbannführer, bu sizin adınız.

Bizi daha ele geçirmedin Engelchen.

Çok güzel bir gündü. Yanımızda biraz yiyecek vardı hâlâ. Almanlara karşı sabah elde ettiğimiz başarı moralimizi çok yükseltmiş, tükenen cesaret kaynağımızın yeniden dolmasına yardım etmiş, hiç olmazsa kısa bir süre için Plostina'nın dehşetini bize unutturmuştu.

Akşama doğru yine yağmur çiselemeye başladı ama Peter, gecikmeden yolumuza devam etmemizi istiyordu. Bir önseziyle, düşmanın izimiz üstünde olduğunu anlıyorduk. Kimseyi görmemiş, şüpheyi çekecek hiç bir şey duymamıştık, buna rağmen heriflerin tam peşimizde olduğunu hissediyorduk. Kaçan insanlarla ormandaki vahşi hayvanların pek çok ortak yön-

leri vardır. Duyuları daha keskinleşir, ön sezi-leri güçlenir, devamlı tetikte bulunurlar.

Düşmanımıza karşı tek bir üstünlüğümüz vardı: Nerede olduğumuzu, nereye gittiğimizi biliyorduk. Almanların çağdaş taşıtları varken bizim bacaklarımızdan başka hiç bir şeyimiz yoktu. Almanların telefonları, radyo alıcı-verici aygıtları vardı. Bir saat içinde, bizim bir günde ulaşamayacağımız yere gidebilirlerdi ama nereye gittiğimizi bilmiyorlardı. Bu da, izlerimizden kestiremeyecekleri bir şeydi. Bizi bekledikleri noktaya gitmez, yolumuzu değiştirebilirdik.

Gece olduğunda Becva vadisine varmıştık. Şimdi ne olacaktı? Bu noktada vadi pek geniş değildi ama, nehrin suları bizi karşı kıyıdan ayırıyordu. Buralarda bir yerde köprü olacaktı, yalnız başında nöbetçiler bulunabilirdi.

İnceden inceye yağan yağmur bir kez daha şiddetlendi. Hava çok bulutlu ve bulanıktı. Umutlarımız da hava gibi bulutlanmış, bulanmıştı, moralimiz yine çökmüştü. Sabah duyduğumuz neşe ve canlılık, tüm yitip gitmişti. Havada ölüm seziyorduk; ölüm önümüzde, arkamızda, her ağacın ardındaydı. Her dakika, öfkeyle üstümüze boşanabilirdi.

Yakınlardaki köprü bizi çekiyordu ama bu çekime karşı durduk ve nehrin sığ yerinden yürüyerek karşıya geçmeye hazırlandık. Peter hepimizden önce nehre girdi. İsteğim dışında Peter'e büyük bir hayranlık duyuyordum. Her şeyiyle, sapına kadar erkekti. Cesur ve güçlü, diye düşünüyordum. Karar vermekte çabuk davranıyor, aynı şekilde de kararlarını uyguluyor. Ondan hoşlanamayabilirim ama Grisha'nın onun hakkında verdiği hükümlerde yanılmadı-

ğını kabul etmek gerek. Güç durumlarda Peter güvenilir bir insandı. Şu an bile bizi nehirden güvenlikle geçireceğinden emin.

Yağmur yağıyor, yağıyordu. Durmak bilmez, üşüten bir sağanaktı bu. Suyun içinde güçlkle ilerliyorduk, hızlı akan Becva'nın soğuk suları önce bileklerimize, derken dizlerimize, sonra da belimize çıktı. Sular yükseliyor, biz hâlâ yürüyorduk. Sonunda boynumuza kadar nehre gömüldük, yalnız başlarımız yüzeyde kalmıştı. Peter de bir yandan silâhlarımızı ıslatmamızı öğütüyordu.

«Yürüyebiliyor musun Ondra?» diye sordum yaralı Slovak'a.

«İyiyim Volodia, sen bana boş ver.»

Ciğerlerimiz patlayacak gibiydi, yüreklerimiz de şiddetle çarpıyordu. Açlıktan iyice zayıf düşmüş, sersemlemiştik. Buna rağmen Peter bizi yürütüyordu.

Tırmandığımız dağın doruğunu işaret ederek:

«Tepeye ulaştığımız zaman dinleneceğiz,» diye söz verdi.

Tepeye ulaştık, sonra öte yana geçtik, başka bir tepeyi daha aştıktan sonra üçüncüyü tırmanırken hâlâ bize dur emri vermemişti. Çevremizde hep dağlar vardı, sanki bir dağ denizi içindeydik, hepsi de birbirinin üstünde gibiydi. Ama hiç olmazsa yağmur yağmıyor, ıslak giysilerimiz kuruyordu. Çizmelerimiz de eskisi gibi cambul cambul ses çıkarmıyordu. Bununla birlikte yağmur, izlerimizi sileceği için çok yararlıydı. Peşimizdeki köpekleri şaşırtacaktı; dağlarda geyikler, tavşanlar ve daha bir sürü hayvan vardı. Yoksa bu Alman canavarları ormanda insan avı için de mi yetiştirilmişlerdi? Hiç

bir şey onlara, aldıkları kokuyu unutturamaz mıydı?

Sonunda üçüncü tepenin de doruğuna varınca Peter durmamızı söyledi. Neredeyse sabah olacaktı. Her birimiz durduğumuz noktada yere düşerek hemen uykuya daldık.

Peter kendini temize çıkarmak istercesine:
«Bir kaç saat için Volodia,» dedi.

Hepimiz yorgunluktan bitkin haldeydik ama onda hiç bir bitiklik belirtisi görülüyordu.

Yere yatarak üstüme bir çadır bezi örttüm. Aramızda uyumayan tek kişi, nöbeti üstüne alan Dimitri'ydi.

Bana saniyeler kadar kısa gelen bir süreden sonra biri beni sarsarak uyandırdı:

«Uyan Volodia. Gitmemiz gerek.»

Gün iyice ağarmıştı, midem bana cehennem azabı çektiriyor, bütün gövdem ağrıyor, kaşınıyor ve acıyordu.

Peter bizi, bir gece öncekinden çok değişik bir yöne götürüyordu.

«İyi misin Ondra?»

«Sen bana boş ver.»

Kendi kendime, çok güçlü, diye düşündüm. Gariptir, bazı insanlar nelere katlanırlar?

Bizim birlikteki çocuklara baktım, onların komiseriyim, morallerini yükseltmem gerek, halbuki kendimi de onlar kadar bitik hissediyorum.

Peter de bizi ha babam yürütüyordu.

«Çocuklar, geceye kadar böyle yürümeye devam etmemiz gerekiyor. Gece olduğunda onlarla aramızı her halde çok açacağız. SS'ler bile gece bizi izleyemezler. Ancak o zaman onları atlatabiliriz.

Hiç bir yanda Almanlardan bir iz bulunmamasına rağmen Peter'in haklı olduğunu biliyorduk. Onları ancak böylece atlatabilme umudundaydık. Ama uykusuz ve yiyeceksiz, bu hale daha ne kadar dayanabilirdik?

Öğleden sonra, altımızdaki vadide köpek havlamaları duyduk. Aradaki uzaklık sonucu ses değişiyor, manyakça bir biçim alıyor, bizi tehlikenin gerçekliğine döndürüyor, bacaklarımıza yeni bir güç ve canlılık kazandırıyordu. Karanlık bastırdığında bir kez daha, gecenin içinden, branda bezine sarılmış otuz bir görüntü olarak geçiyorduk. Birden yolumuzu şaşırdığımızı anladık, hiç bir zaman bu kadar kuzeye yürümemiştik. Almanlara karşı tek üstünlüğümüzü yitirmiş oluyorduk.

O gece geç vakit canlıdan çok ölü gibi, adını bilmediğimiz bir dağın doruğunun hemen altında bir açıklığa sendeleye sendeleye vardık. Üç saman kulübe yanyana duruyordu, dördüncüsü biraz daha ilerideydi. Dördü de dökülüyordu, içlerinde hiç bir şey yoktu, samanların arasından rüzgar giriyordu ama kulübeler bize çok çekici göründü. Hepimiz durduk, Peter yürümeye devam etmemiz için ayak diremenin boşuna olduğunu anladı.

Boşu boşuna «Yalnız bir kaç saat için çocuklar» dedi. Ama kimse sözlerinin sonunu beklemedi, kimse başka bir emri dinleyecek halde değildi. Bitiktik, tek adım atacak halimiz kalmamıştı.

«Hey, buraya bakın! Böyle dağılamazsınız. Birinin nöbet tutması gerek.»

Peter, yeniden disiplini sağlamak için boş bir çabaya girişmişti. Bu çabası da işe yaramıyordu, çünkü hepimiz öylesine hasta gibiydik

ki, ölmüşüz ya da ölmemişiz vızgeliyordu. Bu arada çoğumuz, ölümü tüketici kaçışa yeğ tutardı herhalde.

Peter bize gözdağı verdi:

«Kimse nöbeti gönüllü almak istemezse ben içinizden birini seçmek zorunda kalacağım.»

Sözleri bana yöneltilmiş bir serzeniş gibi geldi.

Tabii, niye başka birini seçsin? Komiser neci? Komiser de birlik üyelerinden, yalnız komutanın üstünde otoritesi var, başka kimseye büyüklük taslayamaz. Diğerleri gibi adi bir partizan, yalnız görevleri daha ağır.

«Kim bana bir branda bezi verir?» dedim isteksizce. Bir tane verdiler, saatime baktım, onbir. İki saat nöbet tutacaktım, sonra Peter benden nöbeti devralacaktı.

«Beni birde uyandır. Dört saat yeter çocuklar,» dedi yüksek sesle.

Biri homurdandı, başka biri de bir küfür salladı. Kaçış başlayalı sadece iki gün olmuştu, av henüz doğru dürüst başlamamıştı bile. İlk bugün, öğleden sonra düşmanın peşimizde olduğunu farketmiştik ama şimdiden takım yıkılıyordu.

Bu, olabilecek şeylerin en kötüsü, sonun başlangıcıydı.

Peter azalmak üzere olan otoritesini kurtarmak amacıyla sertçe:

«Kimdi o?» diye sordu.

«Hadi be, defol git şurdan.»

«Çeneni kapa da uyuyalım.»

İçin için ürperdim, bu daha da kötüydü. İyice doğru bir gelişme umudu da beslenemezdi artık.

Saman kulübelerin altındaki ormanın kenarında nöbet tutuyordum. Burası, Almanların gelebilecekleri tek yoldu ama gece bizi kovalayacakları da çok uzak bir ihtimaldi. Tasam, yorgunluğumu bastırıyordu. Gözkapaklarıma hakim olamıyordum. Bir kaç saniye uykuya daldığını farkedene, gerçekten bunun bir kaç saniye olup olmadığından kuşkulanan insanların rahatsız edici durumunda olduğumu gördüm. Uyumak isteğinin her şeye üstün geldiği bir andı bu. Şiddetli, tedirgin edici yağmur yeniden yağmaya başlamıştı. Bir kez daha, kimse- nin hastalanmamasının bir mucize olduğunu düşündüm. Çizmelerimin çıkardığı cambul cumbul sesler dikkatimi dağıtıyordu. Kendi kendime elle tutulur bir neden bularak, bu şekilde yaklaşan kimsenin ayak seslerini duymam diye düşündüm. Geldiğimiz yolda durdum. Gece karanlığında, çok uzak bir ihtimal olsa da, Almanların gelecekleri tek yol buydu. Burada oturacağım, kilometrelerce uzaklıktaki bir sesi duyabileceğim.

Bir ağacın altına çökerek sırtımı dayadım, üstüme de çadır bezini örttüm. Bir ara uyumuş olacağım, birden içgüdümün uyarmasıyla kendime geldim ve yalnız olmadığımı anladım. Uykudan hâlâ çevremi bulanık görüyordum, Gözlerimi karanlığa dikerek olup biteni görmeye çalıştım. Orada, açıklığın kenarında, ağaçların arasındaki daha açık renk boşlukta bir karaltı gördüm. Kalbim korkuyla gümbürderken dikkatle, ses çıkarmamaya çalışarak tabancamın emniyetini açmaya çalıştım. Cesaretten başka her şey duyduğum halde bağırdım:

«Kim o?»

Cevap yerine bir kadının kıkırdayarak güldüğünü duydum. Jozina'ydı bu.

«Jozina!»

«Eh, iyi bir nöbetçi olduğunu söylemem gerek! Kestiriyordun, değil mi?»

«Hayır, uyumuyordum. Buraya geldiğin için çıldırmış olmalısın. Hiç bir şey sormadan seni zımbalasaydım ne olurdu? Ne halt etmeye geldin?»

«Uyuyamıyorum.»

Ne kadın, diye düşündüm. Acaba bunu hiç bir şey yormayacak mıydı?

«Seninle nöbet tutacağım, dedi. Hiç olmazsa senin de uyumana engel olurum.»

Birden kızdım. Niye öyleyse ilk ağızda nöbeti almamıştı? Ne düşündüğümü anladı.

«Tek başıma korkardım, dedi kıkırdayarak. Eee, peki ama benim burada ıslanmama göz yumacak mısın? Ne iyi arkadaşsın doğrusu» Çadır bezinin altında ona da yer açtım. İyi ki gelmişti, tatlı ve sıcaktı, ona değen gövdemin ısındığını hissettim. Kolumu beline doladım ama hareketimi yanlış anladı.

«İstersen...»

Birden ayağa fırladım. İsyan halindeydim.

«Seni kahpe seni!» diye tısladım. Kırılmadı, oysa hakkı da vardı hani. Yalnız sesi kederli bir hal aldı.

«Çok gururlusun değil mi Volodia? Sen bizim gibi değilsin. Senin kişiliğin var.»

«Sen benim nasıl biri olduğumu bilseydin Jozina...»

«Ama kişilik sahibi gibisin. Sonra eğitim de görmüşsün.»

«Hayır, Jozina. Büyük bir kişiliğim yok ama hayvan da değilim.»

Dediğim gibi, bunun delice olduğunu düşünüyordum. İliklerimize kadar ıslanmışız, soğuktan titriyoruz, altımızdaki yer ıslak ve soğuk, iki gündür korku içindeki kaçışımızdan sonra moralimiz en düşük noktasında, yorgunluktan ölmüşüz, yolumuzda ölüm pusuya yatmış ve bu pis, adamı baştan çıkarmaya çalışan şapşal karı...

Ama hayır, öyle değil, hiç değil. Daha çok bu düşündüğümün tersi değil mi; yapmaya çalıştığı çok güzel bir şey sayılmaz mı? Bunu yalnız, kendi kendini memnun etmek için yapmıyor. Sanırım kendini yalnız hissediyor, benim de aynı duygu içinde olduğumu sanıyor, beni bildiği tek yoldan eğlendirmeye çalışıyor. Diğerlerinin hepsi uykuda, tek ayakta olan ben varım. Belki korkuyor, belki böyle bir gecede gereksiz yere nöbet tutmak zorunda olan ve soğuktan titreyen bir herife acıdığı için bunu yapıyor.

Bu kez daha yumuşak bir sesle:

«Deli olma Jozina,» dedim. «Böyle bir şey yaparsak bizi kurşunlayacaklarını bilmiyor musun?»

«Ne olur peki? Hepimizin sonu o değil mi?» dedi kayıtsızca.

«Böyle konuşmaman gerek, biliyorsun. Niye ölelim?» Susuyordu, ben devam ettim.

«Hadi Jozina, hadi git de biraz uyu. Ben şimdi görev başındayım.»

«Olmasaydın Volodia? Ne olurdu o zaman?»

Görevde olmasaydım şimdi çoktan uyumuş olacaktım, diye cevabı yapıştırmak geldi içimden, ama söylemedim. Almanlar, bu korkunç gece, Jozina'nın karanlıkta seçtiğim sert ve be-

yaz baldırları. Baldırları benim zevkime göre biraz fazla dolgundu ama dilenciye hıyar vermişler de eğri demiş. Hem niye yapmıyayım? Artık yaşamaya değecek herhangi bir şey kaldı mı? Tam bir çıkmazın içindeyiz.

Kendi kendime, enayi diyordum. Ne diye burada felsefe yapıp duruyorsun. Sana verileni al, haline şükret.

«Seni istiyorum Volodia, böyle olduğun için seni istiyorum. Ne demek istediğimi anladın mı?» dedi Jozina birden.

Niye? Sahi, niye olmasın? Bildiğim kadarıyla sabah hepimiz ölebiliriz. Gerçekten pürüzsüz, güzelce, dolgun girinti ve çıkıntıları olan bir gövdesi vardı. Gençti, bir erkeği avutabilir, korkularını uyuşturur, acı düşünceleri başından atar. Bu çürük hayatımızda o kadar az neşe, öyle çok acı var ki. Üstelik Jozina güzelce bir kız.

«Hadi şimdi git, Jozina. Peter nöbeti devralınca gelirim.»

«Söz mü Volodia? Bekleyeceğim.»

Ayağa kalkarak karanlığın içinde kayboldu. Yine yalnız kalmıştım ama bu kez endişe duymuyordum, uyuşukluğum da kalmamış yerini yeni, sarhoş edici bir yaşama azmi almıştı.

Bizi henüz ele geçiremedin Engelchen, hayır. Allahtan bizi daha ele geçiremedin.

Peter'e bir yarım saat daha tanıdıktan sonra bir buçukta uyandırdım. En ufak bir yorgunluk belirtisi duymuyordum, dipdiri idim. Bunu da Jozina'ya borçluydum. Saman kulübenin içinde, Peter'in yerine tırmandım, hâlâ

sıcaktı. Yanımda, gözleri kapalı ve düzgün soluk alan Jozina yatıyordu. Bekliyor muydu? Kadınlar bazan, uyuma numarası yaparak beklerler.

«Buradayım Jozina,» diye fısıldadım. Uyu-yordu. Bütün bu olup bitenler ona fazla gelmişti, uyanık kalmak için duyduğu isteğe rağmen uyumuştı. O an üzgün mü, yoksa memnun mu olduğumu söyleyemeyeceğim. Başını yavaşça kendime çekerek omuzuma yasladım. Jozina uykusunda içini çekti, dönerek boynuma sarıldı.

Uzun bir süre sakin, düzenli soluklarını dinledim. Bir çocuk gibi uyuyordu.

Onu yanlış anlamıştım. Jozina iyi bir kız, dünyanın tuzu biberi olan iyi insanlardandı. Uykuya dalarken düşünüyordum bunu. Sonra buna benzer bir yığın düşünce...

«Hiç onunla yattın mı?»

«Hayır, öldü.»

Öldürülmüştü.

Peter de bize fazladan yarım saat tanıyarak dörtte uyandırdı. Hepimiz isteksiz, asık suratlı, ayaklarımızı sürüyerek saman kulübe-lerden dışarı çıktık.

«Herkes burada mı?»

Dört kişi eksikti.

«Ormanın yakınındaki kulübede olacaklar.»

Onları uyandırmak için açıklığı geçtim. Belki de kalk komutunu duymamışlardı.

«Hadi bakalım kalkın, gidiyoruz.»

Cevap yoktu. Boylu boyunca uzanmış ya-

tan gövdeleri sarstım. «Ne oluyor sağır mısınız?»

«Kalkmıyoruz. Hiç bir yere de gitmiyoruz. Ne gereği var?» dedi köşedeki.

Sesinden Frantik olduğunu anladım.

Demek böyleydi. O zamana kadar Peter de gelmişti, ikimiz onları zorladık. Kandırmaya çalıştık, yalvardık, sonunda da gözdağı verdik ama boşunaydı.

«Hadi, istiyorsanız bizi kurşunlayın ama bizi böyle korkutamazsınız. Bugün bizi kurşunlayacaksınız, yarın da Almanlar sizi. Ne fark eder? Artık dayanacak halimiz kalmadı, anlaşıldı mı? Gelemeyiz, gelmiyeceğiz.»

Frantik'in sesinde bir baş kaldırma kokusu vardı, yatan diğer üçünün de susuşu aynı anlama geliyordu. İşler sarpa sarmıştı, dün gece sandığımdan daha da beterdi. Tam moral bozukluğu. Diğerleri de kapının önünde toplanmış, bütün konuşulanları duymuşlardı. Peter'i bir kenara çektim.

«Disiplini gevşetmen gerek.»

Bana garip garip baktı.

«Dediğimi yap Peter. Tek çıkar yol bu.»

«Onları şöyle bir...»

«Kızma onlara. Bir ya da iki güne kadar hepimiz onlar gibi olabiliriz. Onlar dayanamadılar. Disiplini gevşet. Başka yapacak şey yok.»

«Deliler. Almanlar onları muhakkak bulur.»

«Bulsunlar. Ama bize aldırmazlar. Sizin peşinizden gidecekler.»

Bu kez konuşan Frantik değildi.

Birden kızmıştım, domuz. Aşağılık edepsiz, domuz! Dört herif bu işi önceden düşünmüş olmalıydılar.

«Çabuk ol, Peter; yoksa diğerleri de onlara katılacak.» Bu sözlerim karar vermesine yol açtı.

«Disiplini gevşetiyorum,» dedi. Birlik yoluna devan edecek. Bizimle gelmek istemeyenler gelmesin. Ama unutmayın, bizimle kalırsanız hakkınızda daha hayırlı olur.»

Alib Kendi kendime, gerçek bu, dedim. Ama belki de bir kaç gün sonra tam tersi olurdu. Belki de o zaman bize şunları söylemek gereğini duyacak: «Dağın, herkes başının çaresine baksın,» büyük bir birlik olmaksansa, tek ya da iki kişi gezmek daha doğru. O zaman aramızdan bazıları hayatta kalabilir.

O Çevremdeki yüzleri inceleyince, zavallı ve zayıf ifadeleri karşısında dehşete düştüm. Hepsi de kararsızlık içinde, ne yapacaklarını bilemeden duruyorlardı. Nereye isterlerse gitmekte özgürdüler. Neyi seçeceklerdi?

Diğerlerinin kararı ilk ağzını açanın söyleyeceklerine bağlıydı. Bir de bunun kimliğine.

İlk konuşan Fred oldu.

«Sizinle kalıyorum Peter.»

Herkesten önce Fred! Peter'in onu elleriyle asmayı teklif etmesinin üstünden pek o kadar uzun bir zaman geçmemişti. Her şey karmakarışık, alt üst olmuştu.

«Ben de,» dedi, Konecny, ileri doğru bir adım atarak.

«Ben de,» dedi Jozina gülerек.

Nisi? Benim ve Dimitri'nin vereceğimiz karardan nasılsa kimsenin şüphesi yoktu.

«Ben de geliyorum,» dedi yaralı Slovak Ondra.

Böylece diğerleri de bize katıldılar, buhran geçirtilmişti. Siperdeki dört kişi kendi başla-

rına kalmışlardı, cehenneme kadar yolları vardı.

Zoraki ertelemeden Peter de ben de kuşku, yola koyulduk. Frantik koşa koşa peşimizden geldiği zaman ormanın içlerine dalmıştık bile.

«Bas bakalım Frantik,» dedim kovmaya çalışarak. «Diğerlerinin gelmelerini önledin. Şimdi de biz seni istemiyoruz.»

«Onların akıllarını çelen ben değildim,» diye itiraz ederken neredeyse ağlayacaktı. «Fikir tüm olarak onlara aitti. Dün gece buna karar vermişlerdi ama, size söylemeye korktular.»

Onu geri çevirecek gücü bulamadık. Dönüşü iyi bir belirtiydi. Frantik her şeye rağmen gelmişti, aşağı yukarı eski gücümüze sahiptik.

Başka bir tepeye çıkan dik, çarpık çurpuk patika eğriler çizerek önümüzde uzanıyordu. Bir sürü sersem, hortlak gibi, yolu tırmandık. Tepeye ulaştığımızda bitkin bir haldeydik. Daha dün, yürüyüşümüzün sertliği ve zorluğundan hiç etkilenmemiş gibi görünen Peter'in bile yüzünde gerilim izleri belirmeye başlamıştı. Sanki şiddetli bir şel, başımın içinde girdaplar meydana getiriyordu.

Bir adım daha atarsam ölü gibi yere düşeceğim, bir adım daha atarsam ölü gibi yere düşeceğim, bir adım daha atarsam ölü gibi yere düşeceğim.

Ama sonunda, dinlenme olanağı bulmadan önce, daha bir sürü adım atacaktım.

Derken Peter emir verdi;

«Rahat!»

İlk yere oturan kendi oldu. Bir kere daha gün ışımıştı.

Jozina bana doğru gelerek yanıma çöktü fısıldadı :

«Biliyor musun, uyandım ama sen o kadar güzel uyuyordun ki...»

Gülmesini bitirme fırsatını hiç bulamayacaktı. Birden, uzaktan gelen bir silâh sesi hepimizi ayağa kaldırdı.

Bir şey söylemenin gereği yoktu. Ne olduğunu hepimiz biliyorduk. Çocuklar başlarından keplerini çıkardılar.

Demek yalnız yirmi sekiz kişiyiz. Hâlâ yirmi sekiz kişi. O üçü her şeye rağmen yiğit çocuklardı, düşmanı bir kaç dakika için oyalamışlardı. Bu da açıkça, hayatlarımızı kurtarmaya yardım edecekti.

Yine yürümeye başlayarak üçüncü dağın tepesine gelene kadar durmadık. Dağlar bitmek tükenmek bilmiyordu, nereye baksanız ormanlık yamaçlar ve tepeler görünüyor, her yönde uçsuz bucaksız bir yeşillik uzanıyordu. Dinlendiğimiz sürece iki kişi nöbet tutuyordu, ama oturarak. Şimdi kendimizden daha emindik, düşmanla aramıza epeyce bir uzaklık sokmuştuk. Almanlar, izlerimizi aramak gereğini duyacaklarından bizim kadar hızlı hareket edemezlerdi.

Çok geçmeden Fred, gözcü olarak gittiği ormandan döndü.

«İki sivil bu yöne doğru geliyorlar,» dedi.

Ses çıkarmadan, gizlenmiş bekliyorduk. Dikkati çekmeden kaçmak için vakit geçmişti; gelenlerin kim olduğunu ve ne yapmak istediklerini öğrenmekten başka çaremiz yoktu.

Kısa bir süre sonra, iki adam ağaçların arasından çıkıp bize doğru geldi.

Seslerini duyurabilecekleri bir noktaya var-

dıklarında kısa boylu olanı bağırdı :

«Bizden gizlenmenizin gereği yok!»

Omuzunda taşıdığı tüfek, yeşil avcı şapkası ve özellikle sık kara sakalı onun bir orman korucusu olduğunu açıklıyordu.

Orman korucusu dağarcığını açarak içinden iki somun ekmek ve iki dilim de domuz pastırması çıkardı. Bunları bize uzattıktan sonra yine sırt çantasına el atarak bu kez iki şişe şarap çıkardı.

«Bizi nasıl buldunuz?»

«Evimin hemen önünden geçtiniz. Kulübem buradan biraz daha aşağıda. İçinizden birinin (yukarı çıkalım. Orada dinleniriz) dediğini duydum.»

Ona, yolunu kaybetmiş yolculara azık dağıtan bir hayalet ya da peri masallarından fırlamış bir ormancı gözüyle bakıyorduk. Belki partizanlara yardım etmek için gelen azizdi.

«Korucu, buradan uzaklaşsan iyi olur. Almanlar peşimizde.»

Sakallı adam gülerек elini, alay edercesine salladı. Sonra yanındaki adamı işaret ederek :

«Bu size katılmak istiyor,» dedi.

O âna kadar yanındaki hiç bir şey söylememişti. Rus olduğu ortaya çıktı, daha doğrusu rusça konuşuyordu. Kaçak bir savaş esiriydi, adı da Benjamin.

«Yahudi misin?»

«Hayır, ermeniyim.»

«Peki, istersen bizimle birlikte gelebilirsin. Gerçekten istiyor musun?»

Ermeninin cevabı, gözlerinden geçen bir nefret ışığı oldu. Ormancı tüfeğini ona vererek :

«Al şunu. Savaştan sonra verirsin.» dedi.

Bu! korucu iyi bir herif diye düşündüm. Tüfek de çok güzel bir silâhtı, gerçek bir hazine..

Partizanları tek başına aramaktan Benjamin'i zorlukla vazgeçirebilmişti.

«Enufak bir tartışmaya bile girmek istemiyordu. Partizanları bulması gerekti, kararı da kesindi. Buna hep, boşver Benjamin, nasıl olsa bu günlerde partizanlar buralara gelirler diyordum.»

Bölgede sıkı yönetim ilân edildiğinden haberi var mıydı?

«Evet, biliyordu.»

«Peki Plostina'da ne olduğunu da biliyor musun?»

Sakallı, keyifli yüzü ciddileşti. Kaşlarını çatarak bunu da bildiğini söyledi.

«Plostina'dakiler biziz.»

Dik dik gözlerimin içine baktı, bakışlarımı yere indirmek zorunda kaldım.

«Hım, olmamalıydı. Kötü bir iş.»

Bu bize çok dokundu. Her şeyden çok, her hangi bir insan olmadığı için sözleri bize dokunmuştu. İşlerin en kötü gittiği bir durumda yardım elini uzatmış, temiz bir insandı. Garip bir şekilde, kendimizi eskisi kadar alçak hissetmiyor, onunla karşılaştıktan sonra hepten toplum dışı olmadığımıza inanıyorduk.

Hayır Engelchen, bizi henüz yakalayamadın. Biz yine seni atlatıyoruz. Ondra hâlâ yaralı kolunu kullanabiliyor, Jozina hâlâ bize gü-lümsüyor, artık pek aç da değiliz, Evet, açlık şimdi o kadar korkulacak bir şey gibi gelmiyor bizlere.

«İyileştikten sonra gidip onu görmelisin.»

«Tabii gideceğim. Tüfeğini geri vermem gerek. Benjamin sözünü tutamadı, çünkü ertesi gün öldürüldü. Bana, tüfeği alıp muhakkak sahibine vermemi söyledi.»

O gün köpeklerin havlamasını duymadık. Ama, bu, huzursuzluğumuzu gideremiyordu. Bir kere Almanlar bizi yakalamayı kafalarına koydular mı kolay kolay vazgeçmezlerdi bundan. Hiç kuşkusuz, bize sevimsiz bir oyun hazırlıyorlardı. Her şeye rağmen sakın geçirdiğimiz güne şükrediyorduk. Ama bu zevkimiz de, bilmediğimiz topraklarda bulunduğumuz düşüncesiyle bozuluyordu. Orman korucusu yönümüzü bulmamız için bize biraz bilgi vermişti ama gördüğümüz kadarıyla buraları el değmemiş topraklardı, hiç birimiz de buraya ayak basmamıştık daha önce.

Bir dağ köyünden geçtik. Köylüler bizi görünce korku ve kuşku içinde köpeklerini üstümüze saldılar. İçlerinden biri peşimizi bırakmıyor, dişlerini gösterip havlayarak bacaklarımızı ısırarak istiyordu. Şamatasının bizi ele vermesinden korkup sonunda onu öldürdük. Beklenmedik bir şekilde bize kahvaltı sunulmuştu, şimdi bir de akşam yemeğimiz olacaktı. Eğer Almanlar çok yakınımızda değillerse deliler gibi kaçmanın gereği yok. İyice dinlenmek için mola verebilir, yeniden gücümüzü toplayabilirdik.

Akşam yaktığımız ufak bir ateşte köpeği pişirdik. Tuzumuz yoktu, ama açlıkla karşı karşıya kalırsanız öyle tuz gibi ikinci derecede kalan şeylere önem vermezsiniz.

Kafamız, koca bir gün boyunca ne sesleri duyulan, ne de kendileri görünen takip-

çilerle meşguldü. İzimizi kaybetmiş olabilirler miydi? Yoksa bir oyun düşünüp bize tuzak mı hazırlıyorlardı? Üç gün boyunca, onlarla, eşit olmayan güçler arasında bir kedi fare oyunu oynamıştık. Acaba avdan vaz mı geçmişlerdi?

Acaba Engelchen bunun kötü bir iş olduğunu düşünerek boş mu vermişti? Herhalde Zlin'e dönüp üstüne:

«Üzgünüm komutanım, ama haydutlar ele geçmiyor.» dememişti.

Hayır, sessizlik bizi aldatmamalıydı. Almanlar kovalamayı bırakmamışlardı, burası muhakkaktı. En akla yakın gelen olanak bizi kuşatmak için ortalarda dolaşmalarıydı. Yapacak şey yoktu, bitkinlikten yere düşüp teslim olana dek yürümek, devamlı yürümek zorundaydık.

Peter'le kısa bir konuşma yaptıktan sonra Almanların bize kötü şeyler hazırladıklarını düşünüp ona göre davranmaya karar verdik. Eğer öyleyse biz de onlara karşı bir şeyler yapacaktık, şimdilik hareket edebiliyorduk. Şimdi artık sınıra yakındık. Grisha da bize düşmanı elimizden geldiği kadar uzağa sürüklememizi söylemişti. Sınırı geçelim ve yürümeye devam edelim.

Sonu iyi olmayacak bir karardı bu. Tam Almanların yapacağımızı umdukları şeydi. Maksudımızı önceden kestirmeye çalışırken vardıkları sonuç buydu. Yorgun ve açtılar, diye düşünmüşlerdi. Bunun için de sınırı geçecek, sonra cepheye gidecekler. Aşağı yukarı da doğru tahmin etmişlerdi.

Tam bir yol işaret tabelâsını söküyorduk, (bu tabelâlar bizi kızdırıyor, birini gördük mü başka her şeyi unutuyorduk) bir silâh sesi du-

yuldu. Bizi faka bastırmak için pusuya yatmış olan Almanlardan biri, birden kendini kaybederek ateş etmişti ama bir kaç saniye erken davranmıştı. Bu da bize yeterdi.

«Ondra! diye bağırdı Jozina. Ondra, ne oldu?»

Uzun bir sıçrayışta yanına vardı. Ormanın içinde, yakınlarda bir makineli tüfek ölüm kusmaya başladı. Jozina yere düşmüştü.

«Jozina, Jozina! Haydi be kızım, çabuk kalk!»

Kımıldamadı, yalnız hafifçe inledi. Üstüne eğilerek Almanların ateş menzilinden çekip aldım, ormana sürükledim. Çok acı çektiğini görüyordum. Blûzunun düğmelerini çözüp bizim çocuklardan bir çoğunu avutan o beyaz memelerini ortaya çıkarınca göğsüne üç kurşun yediğini gördüm.

Başını okşadım.

«Çok acıyor mu Jozina?»

Gözleriyle cevap verdi, cehennem azabı çektiriyor bana. Ağzı hava almak için açılıp kapanır, hızlı hızlı solurken yiğitçe acıya karşı koymaya çalışıyordu. Derken soluması kesildi. Gövdesi kollarımın arasında gerildi, göğsü şişti ve indi, bakışları dalgınlaştı, ağzının köşesinde bir damla kan belirdi. Tek kelime söylemeden öldü.

Büyük bir güç harcayarak kendime gelmeye çalıştım. İki yandan açılan delice yaylım ateşin ortasında yapayalnız kalmıştım. Peter'in :

«Köpekler çocuklar, köpekler!» diye bağırdığını duyuyordum.

Üstüme doğru gelen kocaman bir köpeği vurmak için tabancamı tam zamanında çıkar-

dım. Hayvan önce ağlar gibi bir ses çıkararak havada perende attı, sonra benim az ötemde dişlerini gıcırdatıp kıvranarak düştü. Almanlar çalılarının arasından yavaş yavaş çıkarak ilerliyorlardı. Dimitri bana sesleniyordu :

«Volodia, geri çekiliyoruz.»

Arkalarından, yavaş yavaş sürünerek gidiyordum. Derken yerde çaresiz yatan Benjamin'i gördüm. Yarasından kan akıyordu, belini bir köpek dişlemiş, bir parça et koparmıştı. Köpek de yanında yatıyordu, karnı paramparça, bacakları havadaydı. Benjamin için yapabileceğim hiç bir şey yoktu, bir kaç dakikalık ömrü kalmıştı. Zayıf bir sesle :

«Tüfeği sakın unutma. Savaş bitince sahibine ver,» dedi.¹

Ölülerimizi oldukları yerde bırakmak zorunda kaldık. Bunlar Jozina, Ondra ve Benjamin'di. Hiç olmazsa Almanlar, hazırladıkları şaşırtıcı oyunla bizi tam tuzağa düşürememişlerdi, paçayı sıyırmıştık.

Hepsi birden saldırsalardı, hiç birimiz kurtulamazdık. Arkamızda Almanların öfkeyle birbirlerine bağırıklarını duyuyordum. Komutan, adamlarını askerî mahkemeye vermekle tehdit ediyordu.²

Bir ağaçtan öbürtüne yokuş aşağı giderken zig zaglar çiziyordum. Sık ağaçlı orman bize iyi bir sığınak olacak gibiydi sanki.³ Almanlar hâlâ arkamızdan ateş ediyorlardı ama, komutanlarının verdiği gözdağına rağmen peşimizden gelmeye niyetli değillerdi. Biri, «Bizi biçmeye çalışıyorlar,» diye bağırdı. Toplu şekilde kaçan arkadaşlara yetiştim. Fred, bizim komutanı omuzlarından sarsarak : «Göb emü»

«Péter, bizi kuşatacaklar» diye bağırdı.

Peter, başını önüne eğdi :

«Sonunuz geldi çocuklar. Teslim olmamız gerekecek.»

Sözünü bitirmeden Dimitri'nin attığı güçlü bir yumrukla boylu boyunca yere uzandı. Peter, titreyerek ayağa kalktı, dudaklarından sızan kanı elinin tersiyle sildi. Bir yandan da, öfkeden deliye dönen Rusa korku dolu bakışlarla bakıyordu.

«O söylediğin deydi, domuz? Kendine gel ve bir komutan gibi davran. Yoksa canını çıkarırım!»

O an, Dimitri'nin görünüşü korkunçtu. Her zaman Peter'den nefret ettiğini bilirdim ama bu kez onu böyle davranmaya zorlayan nefreti değil, kendince gerçek olan başka bir nedendi.

Peter'in acıyla dolu gözleri ayrı ayrı, her birimizin üstünde destek ararmış gibi dolaşıyordu. Buna karşılık, hepimizin yüzünde bir ölüm cezası okudu. İnanmamızla birlikte bir kaç kez başını salladı.

Dimitri gök gürültüsünü andıran bir sesle:

«Hadi, karar ver,» dedi, Kaybedecek vaktimiz yoktu, Almanlar tam altımızdan yayılmaya başlamışlardı.

Sonunda Peter aklını başına topladı, kara gözleri ateş saçıyordu. Her zamanki kararlı halini yeniden bulmuştu.

«Bizi tepeden aşağı inmeye zorlamak istiyorlar. Onlara bu fırsatı vermemeliyiz. Tam tersine yukarı çıkıp Almanlarla karşılaşmamız gerek. Bu hareketimiz onları şaşırtacaktır.»

Dikkatli bir şekilde, yavaşça, yukarı tırmandık. Neredeyse Almanlarla çarpışıyorduk. Onları görür görmez silâhlarımızı boşaltmaya koyulduk. Sonunda biri yere düşerken sağım-

dan da, «Ne olur işimi bitirin çocuklar. Ne olur işimi bitirin.» diye yalvaran bir ses geldi. Frantik'di bu. Ona ne olduğunu anlayacak vaktim yoktu. Tabancamı uzattım. Başımı çevirme fırsatını bulamadan silâhı elimden kaparak ateşledi.

Tepeye vardıktan sonra koşarak aşağı indik, Almanlar bizim bunu yapacağımızı hiç beklemiyorlardı. Arkamızda karmakarışık bağrışmalar, komutlar, koşan ayak sesleri, çalıların ezilmesinden doğan çıtırtılar, silâhların kısa ve kesik devamlı ateş etmelerini duyuyorduk.

Hadi, istediğiniz kadar ateş edin bakalım! Ama daha değil Engelchen, daha değil. Bizi ele geçiremeyeceksin.

Son gücümüzü de kullanarak hiç durmadan, uçar gibi kaçıyorduk. Derken kendimizi karşıdaki dağın tepesinde bulduk. Şimdi yirmi kişiydik. Bir Sırp, bir Rus, iki de Alman vardı yanımızda. Ne Jozina ne Odra yoklardı artık.

Bilmediğimiz tepelerde aylak aylak dolaşiyor, ayaklarımızın bizi nereye götürdüğüne aldırış bile etmiyorduk. Hem sonra bunun önemi de yoktu artık. Şimdi başlıca şey gece olana kadar yaşayabilmekti. Sonra da bir kez daha Almanların elinden paçayı kurtaracak, bir kez daha ellerinin altından kaçacaktık. Sonunda gece olunca yere çökerek ufak ateşler yaktık. Ne nöbetçimiz vardı, ne de bir şey. Kafamızdaki tek düşünce, yarın bu avın nasıl olursa olsun, şu ya da bu yoldan sona ereceğiydi.

Müthiş gece şafakta bitti. Sabah erkenden

köpeklerin rahatsız edici seslerini duyduk. Havlamalar çok da yakından geliyordu. Artık zamanı gelmemiş miydi? Ayrılıp değişik yönlere dağılmamız gerekmiyor muydu? Herkes kendi başına hareket etmeli değil miydi?

«Peter, bölüğü dağıt. Hepimiz bir yana gideriz, böylece bir kez daha onları aldatmış oluruz.»

Durduk. Peter hepimize baktıktan sonra :

«Haydi öyle yapalım, dedi. Bize söyleneni yerine getirdik. Almanları geçitlerden uzaklaştırarak komando birliğini oyaladık. Artık savaşamayız. Hiç değilse artık ben yapamayacağım. Aranızdan bir tek kişinin bile benden daha iyi durumda olduğunu sanmıyorum. Denesek bile uzun süre savaşmaya dayanamayız. Talih yardımcı olursa bir kaçımız geçitlerde bizimkilere ulaşabilir. Yoksa hepimiz yok oluruz.»

Bu kez Dimitri bile hiç bir şey söylemedi. Hiç kimse ağzını açmadı, ses etmeden durarak birbirimizin yüzünü inceliyorduk. Bekliyorduk. Kimse ayrılma niyetlisi değildi. Hiç birimizin böyle bir şeye gönüllü olamadığımız anlaşılıyordu. Yalnız, gözlerimiz konuşuyordu: O kadar şeye birlikte dayandık, birlikte ölmeye de hakkımız var.

Peter'in söylediği gibi, hiç birimizin bir talih sonucu hayatta kalabileceği akla yakın gelmiyordu. Lânet olsun, hayır daha işin sonuna varmadık. Hâlâ bir şeyler yapabiliriz, bu çocuklar o kadar kolay teslim olmazlar. Daha değil Engelchen, daha değil!

Korkunç bir gündü. Gerimizde Almanlar müthiş gürültü yapıyorlardı, her yana ateş ediyor, bu arada da renkli işaret fişekleri atıyorlardı.

Tek ve bölünmez bir sıra halinde ilerliyorlar, bize düzenli olarak bütün sıradağları tarıyorlarmış gibi geliyordu.

Bu ava büyük ölçüde adam ayrılmış olması gerekliydi. Ne yapmak istediklerini öğrenmemiz uzun sürmedi.

«Bizi Becva'ya doğru sürüyorlar. Orada da bizi bekleyen adamları varsa...»

İyi, ama başka ne yapabilirdik ki? Bizi nereye sürerlerse oraya gitmek zorundaydık, avcıların düzenlediği bir oyun gibiydi bu. Yapacak başka şey yoktu. Elimizde, ölünceye kadar çarpışmamız için gereken araçlar olmadığından gerçekten yapacak hiç bir şey yoktu. Ama daha değil, daha değil.

Derken aklıma başka bir olanak geldi. Kaçışımızı yavaşlatsak, dağlardaki yürüyüşümü zü geceye kadar uzatsak, karanlığın örtüsü altında Becva'yı geçmeye çalışsak?

Almanlar yine çok geride kalmış, yavaş yavaş ilerliyorlardı; yine taktik değiştirmişlerdi. Bu, artık bir av olmaktan çıkmış, dağlar boyunca geniş çapta bir toplama işlemine dönmüştü. Niye onlardan fazla acele etmeli? Onlar dinlenmiş ve rahattılar, işi ağırdan alıyorlardı. Peki ama, biz ne diye, zaten azalmak üzere olan gücümüzü boşuna harcayalım? Belki de bunu yapmamızı istiyorlardı, büyük gürültü yapmalarının nedeni buydu. İstediklerini yerine getirmekle niçin onları sevindirelim? Er, ya da geç yaklaşıp yaklaşmadıklarını anlayacak, yaklaşırlarsa işin sonu ne yarın, ne de öbür gün, ama bugün gelecekti.

Epey arkamızdaydılar, durmadan ateş ediyor, ormanda yol alırken devamlı silâhlarını ile-

rilere ateşliyorlardı. Kuşkusuz, onlar da şimdiye kadar bu işten sıkılmışlardı.

Dağlar bugüne dek böylelerine bir gürültü görmemiştir, bütün gün tek başlarına çıkardıkları uğultular kulaklarımıza geliyordu. Her dakika moralimiz biraz daha çöküyordu, oysa çok zayıf bir umudumuz da vardı: Bizi nehrin kıyısında bekledikleri konusundaki kuşkularımız gerçek bile olsa, nereden geleceğimizi bilemezlerdi. Hararetle artık gece olsa, ne olur gece olsa, diye dua ediyordum. Sorun, paçayı kurtarmaktan da öte, düşmana baş kaldırma isteğine dönmüştü. Baş kaldırma gereğİ hepimizin içinde kalan en son duyguydu. Bir kez daha. Bir kez daha onların akıllarını başlarından almak, yapacakları işe engel olmak için çelme takmak istiyorduk. Sabah olunca nelerle karşılaşacağımızı görecektik.

Ormanın kenarına geldiğimizde gece bastırmıştı, durup yakındaki nehirden gelen su sesini dinlemeye başladık. Almanlar, kokumuzu almışlardı, hemen arkamızdan geliyorlardı. Akşama doğru hızımızı arttırmamıza bakmadan gece de yürüyüşe devam etmeyi, bu büyük insan avını sona erdirmeyi kuruyorlardı. Henüz hiç bir ses duymamamıza rağmen arkamızda olduklarını hissediyorduk.

Tam önümüzde bir köprü vardı, sağında ve solunda da iki nöbetçi duruyordu. Bu durumda, buz gibi soğuk nehir sularından yürüyerek geçemezdik. Avın sonu mu olacaktı yoksa? İşin sonu bu gece burada mı gelecekti?

Willi yanıma yaklaştı. Bu süre içinde onunla Martin'i unutmuştum. Bu büyük sıkıntımız içinde, bir kez homurdanmadan bizimle bir-

likte gelen iki Alman olduğu bile aklımdan çıkmıştı.

«SCHAU HER (*) Volodia, Martin'le ben bir şeyler yapabileceğini düşündük de...»

Bir şey yapılabilir miydi? Yapılabilecek tek şey düşünabiliyordum.

Willi heyecanla :

«Köprü,» diye fısıldadı. «Martin'le ben bir kere denemek istiyoruz.»

Nasıl olacaktı? Köprü mü? Köprüyü almak mı? Köydeki garnizonu, çıkabilecek olan gürültüyle korkutmadan nasıl olacaktı bu iş? Arkamızdaki Almanları tepemize çıkarmadan bunu yapmanın imkânı var mıydı? Düşün ki peşimizdeydiler, ardımızdan yetişmeleri kısa bir zaman meselesiydi.

«Öyle mi dersin Willi?»

«Niye denemeyelim? Hem sonra hiç bir çaremiz yok artık. Karanlıkta kimse üniformalarımızın param parça olduğunu görmez. Sonra bizim PLATTDEUTSCH (**) da idare eder. Ulak olduğumuzu, ya da komando birliğine bağlı bulunduğumuzu, bölüğümüzü aradığımızı söyleyerek onları kandırırız.»

Evet, bunu gerçekten yapabilirlerdi. Yoksa kaçmak için bir bahane bulup bizi SS lerin insafına mı bırakacaklardı? Tüyseler bile ne farkedirdi ki? Bildiğimiz kadarıyla bu hiç bir şeyi değıştirmezdi. Şimdi ufak bir umut ışığı belirmişti.

Peter'i çağırarak Willi'nin teklifini söyledim. Hemen kabul etti. Böylece bir kaç dakika sonra iki Alman, nehrin kıyısından yürüyerek

(*) Buraya bak!

(**) Kötü almanca

köprüye doğru gidiyor ve yüksek sesle konuşuyorlardı. Her şeyi duyduk. Köprüdeki nöbetçinin bizimkileri, çok yüksek sesle konuştukları için azarladığını Willi'yle Martin'in onunla alay ettiklerini, nöbetçinin onlara gözdağı verdiğini, bizim Almanların bir şeyler anlattıklarını duyduk. Derken öbür nöbetçi, köprünün diğer yanından bağırdı : «VAS İST DENN LOS, HEİNI?» (*)

Willi cevap veriyordu :

«İki kişi bölüğünü arıyor.»

Rahatsız edici bir sessizlik başladı, sonra karşı taraftan bir meşale, üç kere yanıp söndü.

Peter, «Hadi,» dedi. Kaybedecek zaman yoktu, köpekler pek yakında havlıyorlardı artık.

Bu kez köprüyü yine iki Alman askeri bekliyordu ama kısa boylusunun adı Martin, uzununkı de Willi'ydi.

Martin, kendi kendini övüyordu :

«İyi iş yaptık, höt diyen bile çıkmadı.»

Söylemesi gereksizdi, her şeyi duymuş, nöbetçilerin höt bile demediklerini de işitmiştik.

Köprüde koşmaya başladık. Bren'i taşımakta olan Dimitri birden yere düştü. Kendi kendime, düştü devam edemeyecek, diyordum.

«Çabuk, çabuk, BYRSTO!» diyordu.

Demek bitkinlikten düşmemiş, sadece köprünün parmaklıklarından ateş etmek için mevzilenmişti. Martin, kendini Dimitri'nin yanına attı.

«Volodia, fişekliğini çıkar!»

Ben ve iki kişi söyleneni yaptık

(*) Ne oluyor Heini?

«Hadi, şimdi koşun!»

Vedalaşmadan ayrıldık. Kızgın köpeklerin havlaması bu kez ormandan geliyordu; kokumuzu alıyor, yakında olduğumuzu biliyorlardı, artık kaçma olanağı da kalmamıştı.

Ama daha değil Engelchen, daha değil.

Nehrin arkasındaki ormana girdikten epey sonra, arkamızda sanki kıyamet koptu. Uzun bir süre Bren'in takırdısını duyduk. Birden sesi kesildi, sonra yine ölüm kusmaya başladı. Yine durdu, son olarak kısa bir ateşin ardından sesi işitilmedi bir daha.

Bren, artık bir daha duyulmamak üzere susmuştu, iki yoldaşımızın daha adını kafamızdan sildik. Hareket sırasında birini öldürmekten kaçınmak için havaya ateş eden ve alaylarımıza hedef olan Dimitri, bir de bizimle olduğu sürece belki on kelime bile konuşmadığım Alman Martin. On sekiz kişi kalmıştık, yalnız on sekiz kişi.

Şimdi, bir kez daha bildiğimiz yerlerdeydik. Bu dağları çok iyi tanırdık. Önümüzde bir gece daha vardı ama bu bize asla bir iç rahatlığı vermiyordu. En yakın tek köy bir saat uzaktaydı. Kimin bizi köye gitmek için kandırdığını bilmiyorum ama hemen o yöne yollandık. Niye bir gece daha kaçacaktık? Sanki bir şey değiştirmiş gibi. Ha burada ha yirmi kilometre ötede ölmenin ne önemi olabilirdi?. Biz de yirmi kilometreden fazla gidecek halde değildik.

Biraz sonra köy kulübelerinin bacalarından çıkan dumanın kokusunu duymaya başladık. Köyde evler vardı, bu evlerdeki sıcak ve kırmızı ocakların üstündeki ibrikler içinde sıcak su kaynıyordu herhalde. Çay! Komando bir

liğinin artık bizi izlemesine pek imkân yoktu. Köprüdeki karşılanmadan sonra işlerini bırakıp verdikleri kayıplara bakıyorlardı sanırım O tılsımlı sözcüğü de acaba ilk kez kim söylemişti? Belki de bendim... «Çay.»

Çay. Bu tek sözcük zevk ve mutluluk dünyasını belirtiyordu. Köyün girişinde, ne yapmamız gerektiğini, bilmeden durduk. Önümüzde çepeçevre bir bahçe içinde yeni bir ev duruyordu. Sonra, tek bir söz söylemeden, sanki anlaşmış gibi hepimiz bahçe kapısını iterek içeri doluştuk. Yalnız bir saat, belki daha da az bir süre kalmak istiyorduk. Bir parça ekmek ve bir fincan çay istiyorduk, tabii çay ottan olacaktı. Gerekirse şekersiz bile içmeye razıydık.

Bir verandadan yine camlı bir kapıyla eve giriliyordu. Kapının ziline elimi uzattım. Çalsam mı, çalmasam mı? Diğerlerinin gözleri, şüpheli bir sessizlik içinde bekledikçe sanki içi mi delip geçiyordu. Zili çaldım. Evin içinde bir yerde kapı gıcırdadı, birden veranda ışığa boğuldu. Epeyce dikkatsizler, diye düşündüm. Karartmaya boşveriyorlardı. Kapının buzlu camının gerisinde bir gölge belirdi. Bir Alman üniforması, Alman kepi giymiş biri, bir Alman subayının gölgesi.

«BİST DU ES, HELMUTH?» (*)

«JA, İCH BİNS, (**) Helmuth.» Al bakalım Alman domuzu seni. Al, al, al...

On sekiz namlu birden kurşun yağdırdı, kırılan cam parçaları yere döküldü, camın ardındaki karaltı da iki büklüm yere yuvarlandı. Evin içinde biri çığlık çığlığa bağıırıyordu. He-

(*) Sen misin Helmuth?

(**) Evet benim.

pimiz, bir hayvan sürüsü gibi, mantıksızca bir öfke içindeydik. Duyduğum heyecan gözlerime yaş getirdi. Cançekişen bir at, ya da üstüne haşerat ilâcı sıkılmış eşek arısı gibi debelenerek gebermişti herif.

Bir zamanlar, çocukken bizim evin mutfağındaki lâmbaya asılı sinek kâğıdına bir eşek arısının konduğunu görmüştüm. Açık pencereden içeri girmiş, daha önce kâğıdın üstüne konarak kanatları açık can veren ilk kurbanın, bir sineğin düştüğü yapışkan tuzaga düşmüştü. Böcek altı bacağından ancak birini kurtarabiliyordu, bu çaba uzun sürdü, her keresinde de ancak altıncı bacağını kaldırabilirdi. Bir süre, kâğıdın yapışkan tabakası üstünde süründü, sonra ilk konduğu yere döndü. Eşek arısı kendisini tutsak eden mühiş güce karşı koymaya çalışırken, ben de büyülenmişcesine bakıyor, sinek kâğıdının altındaki silindir kutuya yetişebilmesi için dua ediyordum. Bacaklarını yapışkandan aşırıp oraya inince kurtulmuş sayılırdı.

Belki bunu başaracaktı ama, birden ölü sineğin yattığı yere geldi. İlk kurban, eşek arısının yolunu kesiyordu. Eşek arısı bu yeni cismi görünce şaşkınlıkla durdu, sonra da delice bir öfkeye kapılıp sineği korkunç iğnesiyle tekrar tekrar soktu. Sinek kâğıdının kıyısına varmak için güç harcasaydı, kolayca kendini kurtarabilirdi. Tersine, kızgın eşek arısı iğnesini kılıç gibi habire sineğe batırıyordu. Sonunda iğne de sinek kâğıdının üstündeki yapışkana takıldı. Eşek arısı iğnesini kurtarmak için çok çalıştı ama gücü kalmamıştı. Yalnız karnı ileri geri hareket ediyordu. Hareketleri de gitgide daha zayıflamaktaydı, artık ona bakacak

halim olmadığından annemin makaslarından birini alarak hayvanı ikiye böldüm.

Şaşkın Almanlar evden dışarı fırlayıp arkamızdan delice ateş eder ve yola doğru kaçarken bu olay belleğimde bütün canlılığıyla belirdi. Çok kötü sinirlenmişlerdi; ne olduğunu anlayamadan gecenin karanlığını titretip bir ses denizine çeviren zararsız yaylım ateşi açarak sinirlerini yatıştırmaya çalışıyorlardı.

Artık bize çay yoktu. Daha da kötüsü, düşman bizi nerede bulacağını biliyordu yine. Önümüzde bir gece daha kalmıştı, bir gece daha. Bizi daha yakalayamadın Engelchen, sabaha kadar da yakalayamayacaksın. Peki ama, sonra ne olacak?

Sabah insan avının tam başladığı yerde, Pulciny kayalıklarında hepimiz bitkin bir halde yere düştük. Pek kısa bir süre önceki çarpışmadan hiç bir yerde en ufak iz görmek olanağı yoktu... Almanlar bütün ölülerini, köpek ve atlarını gömmüşlerdi.

Çevremde hiçbir şeyle ilgilenmeden, kayanın üstünde yatıyordum. Biri beni sarsıyordu ama gözlerimi bile açmadım.

«Volodia diyorum, Volodia!»

Bir anda ayağa kalktım, hepimizin gitti diye düşündüğümüz bir arkadaşımızla kucaklaşarak öpüşürken hem ağlıyor, hem de gülüyordum. Dimitri'ydi bu. Dimitruşka hayattaydı.

«Peki ama ne sanıyordun? Savaşın sonuna bir kaç gün kala bir orospu çocuğu Alman'a kendimi öldürttüğümü mü?»

«Martin'e ne oldu?»

«Uyuyor. Burada iki saatten beri sizi bekliyoruz. Er ya da geç geleceğinizi biliyorduk.»

Bütün tasalarımız birden geçer gibi oldu;

bir anda tekrar hayat dolu insanlar olmuştuk. Tabii ölü gibi yorgunduk yine ama, o zaman on sekiz kişiydik, şimdi yirmi. Hâlâ yirmi kişiyiz Engelchen. Bizi hâlâ ele geçiremedin.

Hadi, gel de bizi ele geçir. Buracıkta seninle çarpışacağız, sen istediğin için böyle olacak sanma. Biz artık kaçmak istemiyoruz da ondan.

Peter, Alman yapısı o ağır makineli tüfeklerini bize verdi, bu makineliler çekilirken bu raya gizlediklerimizdi. Şimdi sanki aradan çok uzun bir süre geçmiş gibi geliyordu. Yeteri kadar cephanemiz, hattâ bir kaç da bombamız vardı. Birden, kendimizi çok savaşçı duygular içinde bulduk.

Peter, hemen bir çarpışma plânı hazırlamıştı; makineli tüfekler orman yönünden, bizi arkamızdan vurmak isteyenlere karşı kullanılacaktı. Öbür yandan, kayaların altındaki açıklıktan bizi ele geçirme olanakları yoktu. Aferin Peter'e! Bir geri çekilme ihtimali olmadan savunma plânı hazırlıyorduk. Bir kaç adım geri gittiniz mi kayalardan aşağı yuvarlanırdınız.

Son adam ve son kurşuna kadar sürecektir olan bir çarpışma olacaktır bu.

Hepimiz mevzilendikten sonra Peter: «Senden bir ricam var,» dedi bana. «Eğer yapamazsam, yapacak gücüm olmazsa bana son bir iyilikte bulunur musun?»

Kafamdan hep bir gangster olarak geçirmeye alıştığım adamın gerçek yüzü demek buydu. Peter de korkunun ne demek olduğunu biliyordu; duygusuz bir canavar değildi. Peter'in de zayıf olduğu anlar vardı, hatta bu kelimeden nefret etmesine rağmen ara sıra ödlele bile olabiliyordu, ama bunun için ondan hoşlanıyor-

dum. «Tabii Peter,» dedim. «Sen de bana aynı şeyi yaparsın değil mi?» Olumlu anlamda başını salladı.

Çok çok uzun zaman önce, Skorzeny'nin av komandosunu mahvettiğimiz noktada bekliyorduk. Ama Skorzeny'nin bizden daha çok adamı vardı. Ne yarın ne de öbür gün, bugün işin sonunu getirecektik. Artık ne gece, ne mucize, ne de Peter'in oyunları bizi kurtaramazdı, kesin olarak işin sonuna varılmıştı. Bugün kaçışın sonuna geldiğimiz ve artık kaçmak istemediğimiz için Almanlar bizi mahvedecekti.

Gerçekdişi, korkutucu, sinir bozucu bir sessizlik bizi kuşatmıştı. Eğer Dimitri olmasa biz burada bir ölü yığını halinde yatacaktık. Dimitri, karmakarışık şaşkın tavuklara benzeyen bir insan sürüsünü disiplinli bir gerilla birliği haline sokmayı, içimize yeni bir yaşama isteği aşılayarak başarmıştı. Ama ormandan gelecek en ufak sesi, hışırtyı dinlerken kendimizi o zamandan daha iyi hissetmiyorduk. Tetikte beklememizin gereği yoktu, köpekler Almanların ne zaman geleceğini bize muhakkak duyururlardı. Kulaklarımıza hiç bir ses gelmiyordu, beynimizin acı duygularla dolmasından başka işe yaramayan bu büyük sessizlik dışında hiç bir şey yoktu.

Bir dilim ekmek, bir ay durmuş, hatta kaskatı kesilmiş bir dilim ekmek yemeğe o kadar ihtiyacım vardı ki.

Güneş, niye ağır, kurşunî bulutların arkasından sıyrılıp ortaya çıkmıyor?

Temiz, kar beyazı örtülerle kaplı bir yatak, yatakta sabun kokulu, kar beyazı, yumuşak, aşktan cayır cayır yanan bir kadın.

Martha, hasta ve acılar içindeki Martha.
Yolda verdiğimiz ölümler.
Plostina.

Ben de burada bugün, başımda bir delik, buz gibi ve kaskatı yerde yatacağım. Ne yarın ne de başka bir zaman, bugün. Bize sonsuzluk kadar uzun gelen bir bekleyişti, dakikalar ve saatlerle ölçülemezdi. Beklerken çevreyi dinledik, hep dinledik ve yeniden bekledik.

Bu sonsuzluğu ben, önce dirseğimin üstünde doğrulup daha sonra oturarak, en sonunda ayağa kalkarak sona erdirdim. Çevremizi kuşatan inanılmaz sessizlik içinde en ufak bir ses duyabilmek için soluğumu tuttukça kalbim duyulur bir şekilde, sanki gümbür gümbür çarpıyordu. Sinirleri iyice gerilen çocuklar, kayalara daha fazla yaklaşıyor ve silâhlarını sımsıkı tutuyorlardı.

Ben bu anlamsız sesizlikte bir çıtırtı duymaya çalışırken birden Fred, deli gibi ellerini kollarını sallayarak ayağa fırladı.

«Gittiler, gittiler, artık peşimizde değil-ler!»

Çekiştirerek Fred'i yere oturttu, Peter de ses çıkmasın diye eliyle ağzını kapıyordu. Fred ağzını tutan eli ısırınca Peter acıyla tısladı, elini çekti. Çocuk bu kez sakinleşip gü-rültü etmeden oturarak:

«Peşimizde degiller artık. Bunu anlamıyor musunuz?» dedi.

Bir kez daha hepimiz, dikkatle, her yanı kaplayan sessizliği dinledik. Birlikte Fred'in çevresinde halka olduk. Bazılarımız ayakta, bazılarımız da çömelmiştik. Dimitri kendini

yüzüstü yere attı, Willi kişnermiş gibi bir ses çıkardı, Peter hıçkırarak ağlamaya başladı. Fred de garip, donuk bir gülümsemeyle dişlerini gösterip duruyordu.

Dimitri Kazakların, Türklere tutsak düşüklerini anlatan o eski şarkısını söylemeye koyuldu. Sesi kayalara çarptıkça gümbürdü-yordu. Fred bir kez daha ayağa fırlayarak bağırmaya başladı:

«Aptallar sizi. Anlamıyor musunuz? Anlamıyor musunuz? Artık peşimizde değiller.»

ACIMA...

Kahramanlarla ilgili yazılar yazıldığında, genellikle, onların da bir anaları olduğu unutulur.

Skorzeny'yi atlatmıştık. Biz kendimizi yem olarak öne sürerken Grisha'da zamanını boşuna harcamamıştı: Geçitleri işgâl ederek gerilla eylemi için üsler haline getirmiş, bölüğüne yeni partizanlar almış, bir gecede sınır-daki dağların eteklerine çekilen Alman mevzilerini arkadan vuracak tehlikeli bir güç meydana getirmişti. O gece, o en korkunç gece, tam hepimizi temizleyecekleri sıra Skorzeny av komondosunu geri çağırmak zorunda kalmıştı. Almanların, partizanların eline geçmiş olan bu topraklarda artık direnme umutları kalmamıştı. Partizanlarla savaşmak için ne zamanları, ne de adamları vardı. Böylece geçitleri terk etmişlerdi.

Belki bir gün ya da bir kaç saat için savaş kısıltmayı başarmıştık. Çok muydu yoksa az mı bilinmez. Ama binlerce insanın hayatlarını korkunç acılar içinde can veren yirmi yedi dağ adamının ölümüne borçlu olduğunu bilmiyor.

Plostina, bu ad hayatımın sonuna kadar beni rahatsız edecek, insanların yanılma ola-nağıyla ilgili canlı bir anı olarak kalacak. Bu-

na rağmen Plostina'nın acı sonu artık bana o kadar boş görünmüyor. Hastahanedeki yatağında bir esir gibi yatarken ördüğüm karma-karışık ruh çöküntüsü ağından yavaş yavaş kendimi kurtarıyordum. Ama Plostina hiç bir zaman aklımızdan ve bilincimizden sökülüp atılamayacaktır, hâlâ her birimizin ayrı ayrı bir mahkemede sanık yerine oturtulmasını ve başka birinin, adil ve tarafsız birinin Plostina'nın yakılıp yıkılmasında ki suç payını ölçmesi gerektiğini düşünürüm. Suçlular kimler? Önce, hiç kuşkusuz Almanlar; savaş, Hitler, Skorzeny, Engelchen. Bu arada bizler de, aldığımız yanlış kararlardan ötürü suçluyuz. Ölen Nikolai, Grisha, Peter, Fred ve ben Plostina'yı terk etme kararını savunmuştuk, bu ara o en önemli anda görevinden uzaklaşmak isteyen talihsiz çocuk da var tabii. Plostina'yı terk etmeye hiç hakkımız yoktu. Hiç bir zaman bırakıp gitmememiz gerekirdi. Bu, nasılsa Almanların köyü yakmalarını önleyemeyecekti.

Gerçekten, biz köyü savunsak bile ellerinin altında yeterince imkân vardı. Ama, Plostina'daki evlerin damlarını alevler yalamaya başladığında da hiç birimizin hayatta olması gerekirdi.

Bizim çocuklardan bazıları, vicdanlarını rahatlatmak için kocaman lâflar söyleyerek intikamdan söz ediyorlardı. Plostina'nın intikamını alacaktık. Ama nasıl ve ne şekilde? Savaş sonrası, ilk günlerin karışıklığından faydalanıp Almanya'ya gitmeli, bir, iki, on köy işgal edip Almanların yaptıklarını gibi bire on sayıp erkekleri kadınlardan ayırarak ellerini arkalarına bağlamalı, sonra da evlerle

birlikte yakmalı mıydık? Aramızda bunu savunanlar vardı, işgâl altındaki Avrupa'nın tattığı şeyleri biraz da Almanların tatmasını istiyorlardı.

Ama biz Alman değiliz. Elimize onların amansız uygulamalarını taklit etmek için silâh almamıştık. Faşist bir hayvan sürüsüne dönüşmek o kadar zor bir şey değildi. Bize engel olan yoktu; yoktu ama tek bir şey, bunu yapmamızı önleyen insana saygı vardı.

Hem sonra aynen karşılık versek de bu, Plostina'yı geri getirir mi? Ölülerin ateşten kavrulmuş kemiklerinin canlanmasını sağlar mı? Plostina'lı kadınlara kocalarını, çocuklara babalarını, tarlalara rençberlerini geri verir mi?

Hastahanedeki son haftalarda kendimi, «Zaman en iyi doktordur zaman her şeyi unutturur.» gibi yavan sözlerle avutmaya çalışıyordum. Savaştan sonra daha iyi bir Plostina yapacak, tarlaları sürecektir, köyde oturanların hepsine bol ürün sağlayacaktık. Ama savaşın bittiği şu dramatik, karışık zamanda insanlar Plostina'yı pek az düşünüyorlar. Ben Plostina'yı düşünüyorum, çünkü başka şey yapmaya gücüm yetmiyor. Düşünmek için de dünya kadar zamanım var. Zaman her şeyi unutturmaz, bunun yanı sıra iyileşmeyecek yaralar da vardır. Dürüst, iyi, yaşından önce ihtiyarlamış olan Andela bundan on, ya da yirmi yıl sonra torununa bakacak ve acıyla iç geçirecek: Niye? Niye bütün bunlar oldu? Niye babası, kocası ve iki erkek kardeşi alevlerin içinde canverdi? Gerçekten bunun böyle olması gerekiyor muydu? Gerçekten olmalı mıydı?

Buna kim karşılık verecek? Yaşlı Raska Ana tarlasını çapalarken rüzgâr'ın uzaklardan getirdiği şarkının bir bölümünü duyarak elinden çapayı düşürecek. Oğlu Frantik bu şarkıyı söylerdi.

Ya Fred? Ya Martha? Ya Karel'in annesi? Ya ben?

Bir kader bağı, hayatımızın sonuna dek hepimizi Plostina'ya bağlıyor. Dünyanın geri kalan bölümü unutsa ve bağışlasa bile Plostina hiç bir zaman unutmayacak, bağışlamıyacak.

«Peki sonra ne oldu? Grisha'ya katıldınız mı?»

Hayır, katılmamıştık. Bitmiştik artık, hiç gücümüz kalmamıştı, bütün istediğimiz rahat bırakılmaktı. İşin sonuna vardığımız umuyla sınır boyunca. Ama bitmemişti işte. Köyler birbiri ardından düşerken ilerledik dağlarda orduya kılavuzluk ediyorduk. Geçitlerde bir tek silâh ateşlenmemişti. Bu arada başka birliklerde görevli çocuklar akın akın geliyor gerçekten hayatta olup olmadığımızı anlamak için bize inanmaz gözlerle bakarken elleriyle dokunuyorlardı. Kendilerini, çok önceden bizim kaybolduğumuza inandırmaya alıştırmışlardı.

Almanlar sınırdaki dağları tutmaya kalkmadılar, düz kırlarda mevzilenmişlerdi. İki gün kadar Şeytan Kayalığının yakınlarında kaldılar, burası bir zamanlar bizim de katıldığımız çarpışmaların geçtiği, düşmana ağır kayıplar verdirdiğimiz yerd. Artık aylardan mayıstı, Hitler hapı yutmuştu ama her şeye rağmen savaşmaya devam ediyorlardı.

«Sizi görmüştüm Volodia. Her şeyi gör-

müş ve korkmuştum. Doktor Brazda'yla birlikte bahçedeki pavyonun damına çıkmış şehirde neler olup bittiğini seyrediyorduk. Beni hep uzaklaştırmaya çalışıyor, durmadan bunun çok tehlikeli olduğunu çarpışmanın nasıl sonuçlanacağını belli olmadığını söylüyordu. Ama ben, bir türlü ayrılmak istemiyordum. Şehirde pek çok Alman kalmıştı, hastane- nin bahçesinde devamlı ateşledikleri bir çok silâhları vardı. Bunların sonunun ne olacağını bilmiyordum ama bütün şehrin havaya uçacağından korkuyordum. Sonra şehrin üstündeki ormandan bizimkilerin koşarak geldiklerini gördüm. Brazda dürbünüyle baktıktan sonra tasalı tasalı, «Bunlar sadece partizanlar,» dedi. O kadar azdınız ki, hem sonra Almanların sizi öldüreceklerinden de emin- dim. Tersine herifler tabanlarını yağladılar, silâhlarını atarak kaçtılar. Sizin sayıca bu kadar az olmanıza rağmen kaçışmalarının ne- denini anlayamamıştım. Sonra Brazda beni oradan alıp bodruma indirdi. Bütün şehirde silah sesleri duymaya başladık, kimin kimi öldürmekte olduğunu bilmiyorduk. Sonra orta- lığa müthiş bir sessizlik çöktü. Hiç bir yanda tek bir ses duyulmuyordu. Birisi koşarak mer- divenlerden aşağı indi, «Kazandık! Kazan- dık!» diye bağırıyordu.

Eliska sustu. Aradan çok uzun zaman geç- miş gibi geliyordu. O zamandan beri ikimi- zin başına da ne kadar çok şey gelmişti.

«Hatırlıyor musun Volodia? Savaşın bit- tiği o gece ben senin yanında oturuyordum, sen de beni durmadan kovuyordun. (Niye git- miyorsun Eliska?) diyordun. Neden önüne gelen ilk adamı öpüp kendini ona vermiyor-

sun? Bugün bunu yapabilirsin. Gecelerin gesidir bu. Bu gece her şeye izin var. Oysa senin söylediklerin daha önce benim aklımdan da geçmişti. Şehirde ilk bayrak çekildiği, gürültü hastaneden duyulduğu zaman her şeyi bir yana bırakıp sokağa fırlamak istedim. «İlk karşılaştığım adama kendimi vereceğim, o benim, yalnız benim olacak, diyordum. Eğer başını birinin kucağına yaslamak istiyorsa niye bana sahip olmasın! Çirkin değilim, bir insan için bundan başka şey yapmak da pek elimden gelmez.»

Derken seni getirdiler. Düşündüğüm gibi, ilk rastladığım erkektin ve ben, kendimden utanıyordum. Arabanın içinde yatarken o kadar çaresiz görünüyordun ki. Sana ne olduğunu bilmiyordum ama, seni görmek bile beni korkutmuştu. Kendi kendime, ölmemeli, ona gece gündüz bakacağım tek ölmesin, diyordum. Bunun için Brazda'ya, seni bir numaralı odaya koymalarını söyledim. Sen basit bir hasta değildin, ilk kaybımızdın. Böylece ben tek başıma sana bakabilecektim. Belki bütün bunları anlatmamalıydım, bana kızdın mı Volodiacığım?

Durumum düzeldikçe büsbütün huzursuz oluyordum. Düşüncelerim, öfke ve sabırsızlık arasında değişiyordu. Şimdi koltuk değnekleri yerine iki baston kullanıyorum, saatlerce hastahane bahçesinin bir köşesinde ayakta durup dışarıda, caddedeki hayatı seyrediyorum. Dışarıdaki sağlıklı insanlar kendi dertlerine dalmışlar hareketlerine dikkat etmek akıllarına gelmiyor. Hastahaneyi dış dünyadan ayıran parmaklığın gerisinde, istekli ve sabırsız bir çift gözün her hareketlerini dik-

katle izlediğinin farkında bile değiller. Böylece bağımsızlığına yeni kavuşmuş bir ülkenin günlük hayatının hoş ve hoş olmayan yanlarını ayrıntılarıyla, kimse tarafından rahatsız edilmeden seyredebiliyordum. Her şeyin anlamı üzerinde de düşünecek bol zamanım vardı.

Caddelerde, sayıları gitgide artan subaylar, yakalıkları ve kollukları pırıl pırıl, yıldızları yeni parlatılmış savaş sonrası üniformaları içinde boy gösteriyorlardı. Çekoslovak ordusunun sürgünde olan batı ve doğu cephesinde çarpışmış subaylarının bu kadar düzgün üniformaları yoktur. Baylar birden böyle nereden ortaya çıktınız? Çarpışmaların en zorlu anlarında neredeydiniz?

Hastane kapısının hemen içinde durduğum bir gün çok önemli bir iş yapacakmış gibi alelacele geçen Kroupa'yı gördüm. O da beni gördü, selâm vermek tenezzülünde bile bulunmadan hemen başını başka yana çevirdi. Eh, oğlum, Kroupa gibi adamlar sana selâm vermediklerine göre pek düşmüş sayılmazsın. Bu günlerde Bay Kroupa ne yapıyor acaba, diye düşündüm. Acaba son bir şişe Hennessy'ye karşılık kendisini gerçek bir yurtsever olarak kabul ettirdi mi? Acaba ona benzer güvenilir (!) kişiler, faşizme karşı ve yiğit olduğunu belirten bir kâğıt imzaladılar mı? Bugünlerde işlerin böyle yürütüldüğünü söylediler bana. Üç ya da dört sapısilik bir araya gelip, savaş süresince aynı birlikte görev aldıklarını gösteren tanıklık belgesi veriyorlardı birbirlerine. Artık partizanların gereği kalmadığından bizlerin düzünelerle olduğumuz söyleniyordu. Her tüccar, fabrika sahibi ya da karaborsacı direniş hareketinde çalıştığını söylü-

yor, hayatlarını tehlikeye atarak tekstil fabrikalarının ve gıda stokunun Almanların eline geçmemesi için çaba harcadıklarını savunuyorlar. Şimdi de sözde Yurtseverlik adına korkunç Rusların her şeyi götürmelerine engel olmak istiyorlar.

Herkes ödül alıyor, yiğitlikler, anayurda bağlılıklar kâğıt üzerinde onaylanıp imzalanıyor. Hatta Plostina'daki bizim çocuklardan bir grubun bile bu savaş sonrası, kâğıt üstü gerilla kampanyasına katıldıkları söyleniyor.

Hastane bahçesindeki köşemde, hastane kapısının önünde uzun saatler geçirdim. Sokaktaki insanları istekli gözlerle izler, yüzlerini dikkatle inceler, sevinçlerini değerlendirir, nereye gideceklerini bulmaya çalışırdım. Pek çok kere uzun süredir beklediğim insanı görür gibi olur tam sesleneceğim sıra yaptığım yanlış anlar ve susardım. Bu tür olaylardan sonra umutsuzluğum acı verecek kadar artıyordu. Hâlâ bekliyordum ama bekleyişim artan bir sabırsızlıkla doluydu, günler geçtikçe daha fazla üzüliyordum ve o gelmiyordu. Günler ardı ardına geçiyor, o bir türlü gelmek bilmiyordu. Ama bir gün muhakkak gelecek. Gelmemesi imkânsız.

Derken beklemekten vazgeçtim. Bahçe sırasında oturuyor, başımı öne eğmiş elimdeki bastonla yerdeki kumların üstüne Zicha'ların kulübesinin şeklini hatırladığım kadarıyla çiziyordum. Kendimi çok kötü hissediyordum. Hiç gelmeyecek diyordum kendi kendime. Gelemez, gelmemeli, nasıl gelir ki?

Birinin yaklaşmakta olduğunu duydum. Derken ayak sesleri kesildi, başımı biraz kaldırdım, bir çift biçimsiz dağlı ayakkabısı

gördüm. Başımı kaldırıp bakmaktan korkarak, delice bir şaşkınlık içinde bunları seyrediyordum. Pabuçlar hareket etmiyordu, hiç kuşkusuz onun pabuçlarıydı.

«Ana!» diye fısıldadım sonunda.

Hâlâ başım öne eğik oturuyor, milyonlarca benzeri arasından tanıyacağım, tersi yüzüne dönmüş pabuçlarına bakıyordum. Pabuçlar harekete geçip bana doğru geldiler. Birisi sıraya, yanıma oturdu. Umut ve korkuyla karışık bir duygu içinde beklediğim kişi gelmişti işte.

«Şehirde yapacak bir işim vardı,» dedi.

«Seni nasıl beklediğimi bilemezsin Ana. Hiç gelmeyeceksin diye ödüm kopuyordu.»

«İşlerin nasıl olduğunu bilirsin. Tarlalarda yapacak çok şey vardı. Bu yıl ekim gecikti. Yaşamak için de çalışmak gerek.»

Kucağına atılmış, acıyla, hıçkıra hıçkıra ağlıyordum. O kadar iyi ki, söylediklerinde beni kırmak ya da serzenişte bulunmak niyeti bulunmadığından eminim. Ama onun burada olması, her söylediği ve söylemediği daha doğrusu söyleyemediği söz, yeniden bilincimi yakıp kavuruyordu. Ana gelmişti, Raska Ana.

«Şakaklarındaki saçlar kırlaşıyor Volo-dia.»

«Ah, Ana kim aldırıyor buna?»

«Göster bakayım bana, yürüyebiliyor musun?»

Nasıl yürüdüğümü gösterdim.

«Çok zayıflamışsın. Boynun boğa boynu gibiydi. Burada sana yeteri kadar yiyecek veriyorlar mı? İyi bakıyorlar mı sana?»

«Çok, çok iyi bakıyorlar Ana.»

Geçmişten kurtulmak için çabalıyorduk

ama, ne kadar uğraşırsak uğraşalım, geçmiş bir kenara itilemiyordu.

«Martha seni görmeye geldi mi?»

«Geldi Ana.»

«Ne oldu peki?»

«Hiç bir şey Ana. Kanada'ya gitti sanıyorum.»

«Peki sen?»

«Ben mi? Şey, onu alıkoymaya hiç hakkım yoktu. Olamazdı da.»

Birden kaşlarını çatarak sertleşti.

«Bana doğru ya da yanlıştan söz ederek saçmalama Volodia.»

«Peki ama başka ne diyebilirim Ana? Ok yaydan çıktı mı geri dönmeyeceğini Martha benden iyi biliyordu. Aramıza çok kötülük girdi. Bunun için gitti zaten.»

«Demek işler kötüyken, Martha yalnız yatıp kalkmaya yarıyordu, öyle mi?»

Anlatmak gereksizdi, anlamayacaktı. Demek savaş bittikten sonra eski sert, katı ahlâk anlayışlarına dönmüşlerdi. Raska Ana anlatıyordu:

«Kubis onu Zlin'e götürmeden önce, bizimle iki yıl yaşadı. Merhametli Tanrım, Frantik'ime ağladığımdan çok ona ağlıyorum. Onunla benim hayatta artık hiç bir şeyimiz kalmadı.»

«Benim de Ana!»

«Bize, sana, herkese ne oldu böyle?»

Cümlesini bitirmeden acısını unutmak için elini salladı. Yeniden durulunca bana Plostina'daki hayattan, kadınlardan, neler yaptıklarından sözetti. Bizim çocuklar bir çoğu kendilerine ev yapmak için para ve malzeme buluyordu. Bütün erkeklerini Nikolai'yle bir-

likte Ujezd'de, tek bir mezara gömmeyi tasarlamaktaydılar. Zlin'den bile törene katılmak için bir sürü konuşmacı gelecekti.

«Sonra biliyor musun, bir de düğün var. Peter, Milka Pochyla ile evleniyor.»

Plostina'da bir değil iki, üç düğün olabileceğini düşünüyordu ama artık o fasıl kapanmıştı. Uzun süre Plostina'dan konuştuk, birbirimize adları hatırlatıyor, kimin ne olduğunu, kimin hemen iş bulup kimin bulamadığını konuşuyorduk. O hâlâ bizim yüce ruhlu, her şeyi bağışlayan partizan anamızdı.

Sıradan kalkarak başımın üstünde haç çıkardı, kısa zamanda iyileşerek Plostina'ya kendilerini ziyarete gelmemi söyledi. Giderken arkasından bakıyordum. Gözden kaybolduğu halde, uzun süre gittiği yönden gözlerimi alamadım. En son ne zaman, böylesine huzur içinde olduğumu hatırlayamıyordum.

Raska Ana bana inandığı Tanrı'dan da iyi geliyordu, çünkü neyi bağışlayacağını biliyordu. Ona Engelchen'i arayacağımı her ne pahasına olursa olsun gizlendiği delikten çıkaracağımı söyleyince sadece iç geçirdi. Bunun Plostinalı kadınlara hiç bir faydası dokunmayacaktı. Suçlu olan, mahkûm edilen ben, sanki bağışlanmış gibiydim.

Hemşire Helen'in sesiyle düşler evreninden sıyrılıp kendime geldim.

«Demek buradasın Volodia! Seni bütün bahçede aradık.»

Arkama döndüm. Hemşirenin yanında bir Amerikan subayı duruyordu. Beni mi arıyordu? Sanmam. Ama Amerikan subayı elini bana uzatıyordu.

«Ben yüzbaşı Gold,» dedi kusursuz bir

çekçeyle. Hâlâ bir şey anlıyamıyordum. Bu adamı hayatta görmemiştim, adı da bana hiç bir şey demiyordu.

«Beni mi arıyorsunuz?»

«Evet, kız kardeşim bana sizden çok söz etti.»

Ona şimdi daha dikkatle bakıyordum. Saçları kızıldı, yüz hatları da hiç yabancı değildi.

Tabii! Birden Martha'nın soyadını hiç bilmediğim kafama dank etti.

«Oturmaz mısınız?» dedim yanıımızdaki sırayı işaret ederek. Hemşire Helen uzaklaşarak bizi yalnız bıraktı. Benden ne isteyebilir, diye düşünüyordum.

«Martha nasıl?»

Amerikalı sustu. Sağ ayağıyla, yerde hal-kalar çiziyordu. Cevap vermedi. Bu kötü, diye düşündüm. Bir şeyler olmuştu.

«Ona bir şey mi oldu?»

«Bir hafta önce morfinle intihar etti,» dedi yavaşça. Bunu duyunca inlediğimi sanıyorum. Artık bu kadar dehşet yetiştiriyor muydu? Amansız Alman savaşı hâlâ mı devam ediyordu yoksa? Demek gittiği Kanada buydu. Martha Gold. Adı buydu: Martha Gold.

«Beni burada, hastanede görmeye geldi. İki ay kadar oluyor. Sizinle Kanada'ya gideceğini söyledi.»

«Bir şeyi öğrenmem gerek, ne olur yanlış anlamayın. Artık dünyada kimsem kalmadı. Siz de onun çok iyi dostuydunuz değil mi?»

Ne istiyordu? Serzenişte mi bulunuyordu?

«İnanın bana, bu benim için de korkunç bir darbe oldu.»

Yüzbaşı o sakın ve nazik sesiyle:

«Anlamıyorsunuz, onun niye bunu yaptığını ortaya çıkarmak istiyorum, dedi. Bunun için buraya geldim. Biz yahudilerde aile bağları çok güçlüdür. Ben de onun ağabeyiyim. Özellikle savaştan sonra aile bağlarımız daha da güçlendi?»

Niye mi bunu yaptı? Niye yaptığını biliyorum. Bunu kimse benden daha iyi bilemez. Ama bütün bunları ona niçin anlatmalı? Böylesi sanki daha mı iyi olacak?

«Size her şeyi bana, söylemenizi rica etmek için gelmişim.»

«Niye? diye itiraz ettim. «Öldü artık, her şeyi söylesem bile anlamayacaksınız. Sizin yaşamınız onunkinden bambaşkaydı, işgâl altındaki bir ülkede yaşamamanın ne demek olduğunu bilemezsiniz. Hem herhangi bir işgâlden de söz etmiyorum, Almanları ki bile bunun yanında hiç kalır. Ben Nazi işgâlinde söz ediyorum.» «Biliyor musunuz? Burada, Avrupa'da çok şey gördüm. Sonra ben de askerim. Açık söylemek gerekirse, savaşın sonuna kadar yaşamasına bile hayret etmişim.»

«Olanları size anlatmamı benden istemeyin Vizovice yakınlarında yakılmış bir köy var. Oradakilere sorun. Ben... ben anlatamayacağım. Size ancak şu kadarını söyleyebilirim, Martha bir yahudi kadının işgâl altındaki bir ülkede seçebileceği en korkunç yaşama yolunu seçti. Ben... ben de onu çok seviyordum.»

Yüzbaşı cüzdanını çıkararak içinden ikiye katlanmış bir kâğıt aldı, bana verdi.

«Bunu bıraktı.»

Kâğıdı alırken ellerim titriyordu. İyi de-

ğildim, harfler gözlerimin önünde dans ediyordu. Boşunaydı çabam, okuyamıyordum. «Okuyamıyorum, özür dilerim beni bağışlayın ama yapamıyorum işte.»

«İsterseniz, ben size okuyabilirim.»

Niye? Bana işkence etmek için mi buraya gelmişti? Hem ne istiyor?

«Benden ne istiyorsunuz? Niye beni rahat bırakmıyorsunuz?»

«Gerçeği bilmeliyim. Siz de bana bunu söyleyecek tek insansınız. Neler duyduğumu anlamıyor musunuz? Sizi görmemi isteyen o. Burada, sizi bulmamı yazıyor. Anlamıyor musunuz? Ben onun kardeşiyim.»

Çok aciz, çaresiz görünüyordu, sesinde de ısrarlı bir yalvarma ifadesi vardı. Ama lânet olsun, gerçeği öğrenmesinin ne faydası olacak? Gerçek, yeryüzündeki tek yakını kızkardeşini geri verecek mi?

«Okuyabilir miyim?» diye sorarak kâğıdı elinden aldım.

«Buna niye karar verdiğimi sana nasıl anlatacağım, bilemiyorum. Benden utanmaya-
cağın bir şekilde bunu yazmama imkân yok...

«Utanılacak hiç bir yanı yoktu,» dedim. «Onun kadar, yaptıklarından utanmaması gereken pek az insan tanırım.»

«Lütfen devam edin,» dedi, ve ben okumaya devam ettim.

«Vsetin'deki hastanede, Volodia adında bir partizan yatıyor. Eğer onu görmeye gidersen sana söylemediklerimi, her şeyi anlatır. Söyle ona...

Daha fazlasını okuyamadım. Bu tanımadığım yüzbaşının bana ne söyleyeceğini öğrenmek istemiyordum. Kâğıdı geri verdim.

«Anlatılması kolay bir hikâye değil.»

Başını salladı, sonra da Martha hakkın-
da bütün bildiklerimi anlatırken beni sessiz-
ce dinledi. Onunla Plostina'da nasıl karşıla-
ştığımı, Brod'a gidişimizi, generali, Kubis'in
evini, sonra direniş hareketinde oynadığı rolü
öğrendiğim anı, yahudi olduğunu ne şekilde
ortaya çıkardığımı anlattım. Hastaneye geli-
şini, bana veda ederek Kanadaya gideceğini
söylediğini anlatarak konuşmamı bitirdim.

Bütün bu süre içinde yüzbaşı, tek söz söy-
lemeden, çenesi göğsünde, anlattıklarımı din-
ledi.

Bitirdiğim zaman yavaşça;

«Demek böyle oldu?» dedi.

«Böyle. Acaba size yardımcı olabildim mi?
Öğrenmek istediğiniz şeyler bunlar mıydı?»

«Evet, bana çok yardımınız dokundu. Si-
zinle aynı görüşteyim. Utanmayı gerektirecek
hiç bir şey yapmamış.»

«Hayır, hiç bir şey yapmamıştı.»

Yüzbaşı bu kez daha metin:

«Teşekkür ederim, çok nazıksınız,» dedi.
Ayağa kalktı. Tekrar asker halini bulmuştu.
Birden ondan hoşlandığımı, sevdiğimi hisset-
tim. Yüzünde, bana Martha'yı hatırlatan bir
yan vardı. Değişik koşullarda...

«Çok çok teşekkür ederim, her şey ve
özellikle Martha için» dedi bir kez daha.

İçtenlikle elimi sıktı.

«Bende onun bir madalyonu var. Belki
almak istersiniz?»

«Hayır, istemiyorum. Yani, eğer siz sak-
lamak istemezseniz bana verin tabii.»

«İstiyorum da belki siz istersiniz diye dü-
şünmüştüm. Sizin daha çok hakkınız var.»

Madalyonu almayı reddedişim hoşuna gitmiş gibiydi.

«Gitmeden önce bana bir şey daha söyleyin. Mektubunda yazdığı Wilczik'le Engelen kim?»

«O beni ilgilendirir, sizi değil. Kendisine söz vermiştim.»

«Herhangi bir şeye, bir yardıma ihtiyaınız var mı?»

«Hayır, teşekkür ederim.»

«Amerikan bölgesinde demek istemiştim.»

«Bir şeye ihtiyaım olursa sizi ararım.»

«Aramanızı isterdim. Unutmayın. Bir şeye ihtiyaç duymasanız da yine beni arayın.»

Odama kadar geldi, sonra da ayrıldı.

Beynimin ii karmakarışık, yatağın üstüne ktm. Ağlamamak için kendimi g tutuyordum.

«Kanada'nda, huzur içinde yat, diye fısıldadım. Hayatta bulamadığın rahatı, en sonunda dilerim orada bulursun.»

Demek Kanada'sı orasıydı. Felçli bacaklarımın yanında oturduğu zaman, demek oraya gitmeye hazırlanıyordu? Kardeşine belki Martha için böylesinin daha iyi olduğunu söyleseydim keşke. Ama bazı şeyler vardır, söylenmeden anlaşılır.

O gece, gerçek acıyı tattım. Öyle bir acı ki insana ancak yalnız gecelerinde gelir. Martha'ya, kardeşine, bütün Plostina'dakilere, sevdiğim çocuklara, yaşayanlara ve ölülere, bu korkunç savaşın dokunduğu herkese yanıyordum.

ocuk gibi ağladım, ağladığım içinde bir bakıma sevindim. Ağlamam uzun sürdü,

ağlanacak o kadar çok şey vardı ki. Plostina'dakilerin adları ve yüzleri gözlerimin önünden geçti, küfrederek tabancayı şakağına dayayan Nikolai'yi, görevinden kaçan çocuğun dehşet içindeki gözlerini gördüm. Titrek Zic-ha Dedenin bize veda ederken kekelediğini gördüm. Kalbine nişan alan altı kişiye Fred komut veriyor: «Ateş!» Alman yüzbaşı bana hüznle bakıyor: «Artık kitabı bitiremeyeceğim.»

Ve Jozina, Jozina kollarımın arasında ölmeden önce son kez gülümsüyor. Ardından Martha'nın solgun yüzü Onun yeşilimsi gözlerine bakacak cesareti kendimde bulamamıştım.

«Ne yapmalıyım Martha? Ne yapayım?»

Şaşkınlığım arasında, gözlerinde hiç bir serzeniş olmadığını gördüm. Sanki beni destekliyordu:

«Yaşaman gerek Volodia. Ben yapamadım ama senin yaşaman gerek. Hem öyle yaşa ki Plostina senden utanmasın.»

«Evet ama nasıl Martha, nasıl?»

«Bunu kendin bulmalısın.»

Yine, öğleden sonra Raska Ana'yla konuşurken kapıldığım duyguya, ölülerin suçluları bağışladığı kanısına kapıldım.

Uyumadan önce kararımı vermiştim. Sabah Brazda'yla konuşacaktım.

Sabah olunca hemen doktoru aramaya çıktım.

«Hadi bakalım doktor. Elbiselerimi istiyorum. Yapacak bir işim var.»

Sözünü bile ettirmek istemiyordu.

«Hadi doktor! Eşyalarımı vermezsen ortalığı birbine katarım. Hastane kılığıyla so-

kağa fırlar, bağıra çağıra hepinizin ne canavar ve alçak insanlar olduğunu herkese duyururum.»

İçini çekerek, benim bunu yapacak yetekte olduğumu belirtti.

Korku içinde bize bakan hemşireye:

«Peki Eliska, şuna eşyalarını ver!» dedi.

Eliska, ufak ve karmakarışık bir giysi çıkını getirdi içeri. Bir çift eski çizme, demir yolu işçilerinin giydikleri kaba kumaştan bir ceket, sırtı yamalı solmuş bir gömlek, (bu gömleği bana Martha vermişti) ve bir SS subayının pantolonu. Hepsi buydu. Hayır, hayır, hepsi değil; sırt çantamın içinde hâlâ tabancam, bir kaç mermi, Marthanın fotoğrafı bulunan bir madalyon, bir parça sabun, bir traş makinesi, üç kör jilet, bir parça ip ve çakı vardı.

Eliska'dan isteyerek gözlerimi kaçırıyordum. Eliska'nın, avutulamayacak kadar üzgün olduğunu, neredeyse ağlayacağını anlıyordum. Acemi çaylağın yuvasından uçma zamanı gelmişti. Ama ben uçacak halde değildim, uçan tek şey kullandığım iki bastondan biri oldu. Pencereden dışarı, fırlatıp attım. Eliska dili tutulmuş, bir şey söylemekten korkar gibi bakıyordu bana. Sonra odadan çıktı, gitti.

Sivil elbiselerim içinde, (eğer bunlara elbise demek mümkünse) her şeyden çok bir bostan korkuluğuna benziyordum. Giysiler üstümden dökülüyordu, zayıflamıştım, omuzlarım iyice düşmüş gibiydi. Oysa, kısa süre önce güçlü bir erkek sayılır, elimde üç çuval çimentoyla bir bahçe merdivenini tırmanabiliirdim.

Brazda'nın odasına döndüm, bana merak-

ia bakıyordu. «Yine geleceksin değil mi Volodia? Biliyorsun, doktorlar sadece örnek hastalara emir vermekle görevli değildir.»

«Tabii gelip sizi göreceğim. Beni ne sandınız?»

«Belki de gitmen daha iyi. Dosdoğru günlük hayata girersin, elinde bastonun da olsa zararı yok. Hem biliyor musun, senin işini kolaylaştırmak için bundan fazlasını yapamadık.» Sonra ortada Eliska'dan başka kimse kalmadı. Onu hemşireler odasında, umutsuz bir halde buldum.

«Engelchen'i aramaya gidiyorum. İşimi bitirdikten sonra döneceğim.»

«Dönecek misin? Gerçekten mi?»

«Tabii döneceğim.»

«Volodia, ya dönmezsen...»

«Döneceğim, hiç korkma sen.»

Tabii dönecektim ona da dönmezsem bu dünyada kimim kalırdı ki? Savaşın bittiği, yeni bir hayatın başladığı şu günlerde ondan başka kimsem yoktu ki.

Hayat. Artık yaşamaya gücümün yetmeyeceğini düşündüğüm anlar olmuştu. Ama bunlar hasta olduğum, çok hasta olduğum günlerde kalan düşüncelerdi.

Şimdi, herşeyden önce Engelchen'i bulmalıyım.....

Ladislav Mnacko, savaştan hemen sonra ortaya çıkan, verdikleri eserlerle ülkelerinin edebiyatında kendilerine sağlam bir yer yapan beş-altı Slovak yazardan biridir. Asıl mesleği gazetecilik olan Mnacko'nun ilk eserleri, gazeteci olarak yaptığı röportajları bir araya getiren kitaplardır. Bunların en önemlisi, Kızıl Çin izlenimlerini anlatan **«WHAMPOA YOLU ÇOK UZUNDUR»** adlı röportaj kitabıdır. Mnacko, ayrıca ülkesinin başta gelen oyun yazarlarındandır.. Oyunlarından özellikle **«DOĞUYA GİDEN KÖPRÜLER»** çağdaş tiyatro sanatının baş eserlerinden sayılır. **«ÖLÜMÜN ADI...»** Mnacko'nun ilk romanıdır, 1959 yılında yayınlanır yayınlanmaz büyük ilgi uyandırmış, yazarına çok kısa sürede geniş bir okur topluluğu sağlamış, televizyon oyunu haline getirilmiş, filmi çevrilmiştir.